

Om förhållandet mellan straff och alkoholistvård.

Av Professor ALFRED PETRÉN
Ordförande i Stockholms stads nykterhetsnämnd.

I det av Professor Thyrén år 1910 utgivna arbetet om »Principerna för en strafflagsreform» behandlades även frågan om »särskild behandling av den med mera varaktigt alkoholmissbruk sammanhängande brottsligheten». Thyrén förordar här, att det vid sammanträffande av alkoholism och brott i vissa fall förfäres så, att internering å en anstalt, »där behandlingen är mera direkt inriktad på alkoholbegärets utrotande», träder i stället för straff. Han framhåller emellertid härvid å ena sidan, att en så ingripande åtgärd som längre tids internering å alkoholistanstalt icke bör få knytas till varje än så ringa förseelse, å andra sidan att det av allmänpreventiva hänsyn icke kan gå för sig att vid de svåra brotten låta den till arten mildare anstaltsbehandlingen träda i stället för det strängare fängelsestraffet. Thyrén uttalar sålunda den uppfattningen, att det bör vara inom ett bestämt begränsat område av straffbarhet, som internering å alkoholistanstalt skall kunna ådömas istället för straff, i det dels en gräns uppställles, nedanom vilken, dels en gräns, ovanom vilken internering är utesluten. Vad den undre gränsen beträffar, anser han dock, att det vid viss iteration av brott icke bör för ådömande av internering fordras samma grad av straffbarhet som vid ett enstaka brott. Han yttrar sålunda,

att det även vid smärre förseelser (såsom störande i berusat tillstånd av allmän ordning, o. d.), vilka bero på alkoholmissbruk och upprepas över ett visst antal gånger, synes fullt befogat att använda internering å alkoholistanstalt i stället för direkt ådömda böter. Vad beträffar den maximigräns av straffbarhet, inom vilken internering må kunna träda i stället för straff, anser Thyrén det knappast vara tillrådligt att sätta den högre än vid 1 års cellstraff, enär »rättskänslan skulle stöta sig därpå, att alkoholisten allenast underkastades den lindriga friluftsbehandlingen i anstalten, under det att icke -alkoholisten underkastas det tunga och därtill kanske även långvarigare cellstraffet«. Med hänsyn till den stora alkoholistprocenten bland recidivisterna uttalar sig Thyrén dock för att även den till längre strafftid (än den ovannämnda) dömda alkoholisten må kunna interneras å alkoholistanstalt, om ock först efter avtjänat straff (möjligen förminskat i betraktande av den förestående interneringen). Slutligen må här nämnas, att Thyrén särskilt framhåller, att väl torde det i lagen böra stadgas, när internering skall kunna ersätta straff och när båda rättsverkningarna skola kunna förenas, men att lagen aldrig bör tvinga domaren att ådöma internering, utan att det under alla omständigheter bör ligga i domarens hand att efter fallets beskaffenhet fritt avgöra, huruvida internering bör förekomma eller icke.

Som bekant finnes det sedan lång tid tillbaka en lagstiftning av sådan art i England. Enligt the Inebriates Act av 1898 kan nämligen domstolen beträffande den, som efter åtal befunnits skyldig till ett brott, vilket är belagt med fängelse eller straffarbete — därest domstolen är övertygad om att brottet begåtts under inflytande av ruset eller dryckenskapen varit en medverkande orsak till brottet samt att brottslingen är en vanedrinkare — såsom tillägg till eller i stället för straffet förordna om hans intagande för en tid, ej överstigande 3 år, i någon statens förbättringsanstalt för drinkare (State inebriate

reformatory) eller i någon av staten godkänd sådan anstalt (Certified inebriate reformatory). Vidare stadgas i samma lag att, om en vanedrinkare begått någon av närmare angivna fylleri- och ordningsförseelser (såsom fylleri, oljud och förargelseväckande uppträdande i berusat tillstånd å allmän plats, å ångbåt eller i utskänkningslokal, o. s. v.) samt inom de närmast föregående 12 månaderna förut blivit dömd tre gånger för någon dylik förseelse, kan domstolen förordna om hans intagande för en tid, ej överstigande 3 år, i en av staten erkänd alkoholistanstalt (se ovan), vars föreståndare är villig att mottaga honom.

Även enligt norsk rätt kan den, som dömes för fylleri och tidigare under loppet av det sista året tre gånger utstått straff för det han anträffats berusad å offentlig plats, tvångsinterneras å alkoholistanstalt. I Loven om Løsgjænger, Bettleri og Drukkenskap, som trädde i kraft år 1907, stadgas nämligen, att i nämnda fall — för vilket fängelse indtill tre månader enligt samma lag kan ådömas — äger domstolen att bemyndiga åklagarmyndigheten insätta den dömd i en tvångsarbetsanstalt eller i en av Konungen godkänd kuranstalt för den tid, som vederbörande vid anstalten finna nödig för hans botande, dock ej över 18 månader, med mindre han tidigare varit intagen å sådan anstalt, i vilket fall han kan insättas uti anstalten ifråga för en tid intill 3 år; vid sådan anstaltsinternering kan fängelsestraffet helt eller delvis bortfalla.

Vidare må nämnas, att det för kantonen St. Gallen i Schweiz sedan år 1925 finnes en lag »betreffend die Bekämpfung der Trunksucht«, vilken medgiver, att vård å alkoholistanstalt i vissa fall kan träda i stället för eller efterfölja straff. Enligt denna lag kan nämligen domaren beträffande en vanedrinkare (»Gewohnheitstrinker«), vilken för brott eller förseelse, som står i samband med hans dryckenskap (»Trunksucht«), dömes till frihetsstraff — därest detta ej överstiger 1 år — förordna, att den dömd

efter straffets avtjänande intages i en alkoholistanstalt, och — därest frihetsstraffet understiger 6 månader förordna, att den dömda får anstånd med straffet och i stället för att avtjäna detta skall intagas i en alkoholistanstalt. Även kan domaren enligt samma lag förordna, att en för brottslig gärning tilltalad vanedrinkare, som på grund av otillräknelighet blivit frikänd eller på grund av förminskad tillräknelighet i stället för till frihetsstraff dömts allenast till bötesstraff, intages å alkoholistanstalt.

Uti det av den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén år 1910 avgivna kommittébetänkandet med förslag till lag om behandling av alkoholister framhölls, att en lösning av spörsmålet rörande tvångsinternering å alkoholistanstalt såsom en uteslutande straffrättslig fråga ej vore ägnad att fylla det praktiska behovet av sådan internering. Denna uppfattning är naturligtvis alldeles riktig, men det förhållandet, att det föreligger behov av lagbestämmelser, som i vissa fall medgiva tvångsinternering å alkoholistanstalt utan att vare sig brott eller förseelse, som kan bli föremål för åtal, begåtts, utesluter dock icke att förhållandet mellan straff och internering vid behandlingen av en alkoholist, som gjort sig skyldig till brott eller åtalbar förseelse, regleras genom särskilda lagbestämmelser. Kommittén ifråga — vilken föreslog, att tvångsinternering i administrativ ordning skulle kunna ske av till dryckenskap hemfallna personer i vissa angivna fall, däribland även för det fall sådan person upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri — uttalade sig emellertid för att det, i avvaktan på den nya strafflagen, icke skulle införas någon särskild lagstiftning rörande förhållandet mellan straff och internering, utan att man tillsvidare skulle åtnöja sig med att ifråga om alkoholist, som blivit dömd för begånget brott, efter straffets avtjänande använda den möjlighet för internering, som bestämmelserna om sådan enligt kommitténs lagförslag skulle komma att erbjuda.

Även vederbörande departementschef intog uti den proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister, vilken blev förelagd 1913 års riksdag (N:o 193), den ståndpunkten att frågan om förhållandet mellan straff och internering av alkoholister borde lösas först i samband med strafflagsreformen. Som en konsekvens av denna ståndpunkt uteslöts emellertid ur propositionens lagförslag den ovannämnda uti kommitténs förslag medtagna kategorien, nämligen de för upprepade fylleriförseelser dömda alkoholisterna. Denna uteslutning motiverades nämligen bl. a. därmed, att det, för att en tvångsinternering i detta fall skulle få sin fulla betydelse, erfordrades, att åtgärden kunde träda i stället för bötesstraffet, men att en sådan anordning lämpligen borde tagas under överbägande i samband med revisionen av strafflagen (sid. 37 i propositionen). Nämnas må även att lagrådet i sitt yttrande över det till detsamma remitterade lagförslaget i ärendet särskilt framhöll, att det måste betecknas som otillfredsställande att l. ex. en å anstalt internerad därifrån uttoges för undergående av förvandlingsstraff för honom ådömda böter för fylleri eller sådant förvandlingsstraff skulle av honom avtjänas efter det han utskrivits från anstalten. I samband härmed uttalade sig lagrådet emellertid för att det vid den blivande strafflagsreformen måtte beredas domstolarna utrymme att, då fylleriförseelser beivras, förordna om tvångsinternering, när sådan prövas lämpligare än ådömande av böter eller frihetsstraff.

Riksdagen antog det i ovannämnda proposition framlagda förslaget utan någon ändring uti de där intagna bestämmelserna beträffande internering å alkoholistanstalt, och lagen om behandling av alkoholister, vilken blev utfärdad den 30 juni 1913 (Svensk Författningsamling N:o 102), trädde i kraft hösten 1916, sedan en statsanstalt för manliga alkoholister (förlagd till Venngarns kungsgård) blivit färdig. Enligt den lydelse, 1 § av denna lag — i en-

lighet med vad Kungl. Maj:t föreslagit — sålunda erhött, kan länsstyrelsen förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt av till dryckenskap hemfallen person, därest han befinnes i följd av sitt alkoholmissbruk a) vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, b) utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller c) ligga fattigvården eller familjen till last.

Redan år 1918 väcktes emellertid i riksdagen förslag om alkoholistlagens utvidgning att omfatta även sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Ut i den motion (F. K. N:o 35), däri denna hemställan gjordes, anfördes som skäl för densamma, att det med hänsyn därtill, att bötesstraffet beträffande här ifrågavarande personer i allmänhet visat sig fullständigt ineffektivt, vore av behovet påkallat, att interneringsinstitutet komme till stånd utan avvaktan på den framtida strafflagsreformen. Som särskilt skäl härtill framhölls i övrigt den året förut antagna nya rusdrycksförsäljningsförrordningen, enligt vilken nykterhetsnämnden fått sig direkt ålagt att övervaka nykterhetstillståndet i kommunen, något som gjorde det högeligen önskvärt, att nykterhetsnämnden finge rättighet att, där andra åtgärder visat sig icke hjälpa, göra framställning om tvångsinternering av åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. Motionen föranledde också en skrivelse till Kungl. Maj:t med begären om utredning i frågan.

Efter det infordrat gemensamt yttrande inkommit från uppsiktningsmyndigheten över alkoholistanstalterna (socialstyrelsen) och styrelsen för statens alkoholistanstalt, vilka myndigheter tillstyrkte den ifrågasatta utvidgningen av alkoholistlagen utan avvaktan på strafflagsreformen, framlades vid 1922 års riksdag proposition (N:o 235) med förslag till sådan ändring av lagens 1 §, att den erhöi ett

tillägg (mom. 2) av innehåll att förordnande om intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister även må meddelas, där någon, som är hemfallen åt dryckenskap, blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri. Med återgivande av den i nämnda yttrande lämnade uppgiften, att av 478 till Stockholms stads nykterhetsnämnd intill den 1 december 1919 anmälda personer endast 130 behövt tvångsinterneras framhölls det emellertid i propositionen, att de förebyggande åtgärder, som omförmälas i 4 § av alkoholistlagen, torde vara ägnade att även bland den grupp av alkoholister, varom här vore fråga, nedbringa antalet fall, då tvångsinternering och anstaltsvård överhuvud kunde komma att erfordras. I sitt utlåtande (N:o 14) över denna proposition framhöll andra lagutskottet särskilt, att det — för att nykterhetsnämnderna måtte bli i tillfälle att beträffande ifrågavarande kategori av alkoholister vidtaga å nämnderna enligt alkoholistlagen ankommande åtgärder — vore behöfligt, att nykterhetsnämnderna i erforderlig utsträckning erhöles kännedom om de sakfällanden, som skedde i fråga om fylleförseelser. Utskottet förordade därvid, att uppgiftsskyldigheten i förevarande hänseende gentemot nykterhetsnämnderna lämpligen borde ankomma på utminuteringsbolagen och icke å domstolarna, vilka ej alltid äga kännedom i vad mån den sakfällde tidigare varit för dylik förseelse dömd — utskottet utgick nämligen ifrån att endast vid itererad fylleförseelse skulle meddelande lämnas nämnden. I enlighet med 2:dra lagutskottets hemställan antog riksdagen den föreslagna ändringen av alkoholistlagens 1 §, och utfärdades lag härom 9 juni 1922 (Sv. Författningssamling N:o 267). Denna trädde, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut, i kraft den 1 januari 1923, men någon förordning om uppgiftsskyldighet till nykterhetsnämnderna rörande åt dryckenskap hemfallna personer, som under de två senast förflutna åren upprepade gånger blivit dömda till fylleri, har aldrig blivit utfärdad. Vad landet i allmänhet beträffar, torde därför den ifråga-

varande utvidgningen av alkoholistlagen icke ha fått någon nämnvärd betydelse. Endast i Stockholm, vars nykterhetsnämnd enligt överenskommelse med utminuteringsbolaget erhåller uppgift å alla, som under de två senaste åren mer än en gång blivit sakfälda för fylleri, synes 2 mom. av 1 § i alkoholistlagen tillämpas i någon större utsträckning. Härunder har emellertid olägenheten av att icke för dylika fall förhållandet mellan straff och alkoholistvård blivit i lag reglerat tydligt framträtt.

Professor Thyren framhåller i sitt ovannämnda arbete, hurusom det är meningslöst att inleda en lång internering med ett kort förvandringsstraff. Att detta icke förfaller i och med internering å alkoholistanstalt, medför dock den minsta olägenheten i det fall, att straffet först avtjänas och överflyttning därpå äger rum till alkoholistanstalten. Emellertid har erfarenheten givit vid handen, att en sådan ordning ofta icke låter sig genomföra vid internering av alkoholister, som blivit dömda för fylleri. Ty först och främst är att märka, att det alltsomoftast förekommer, att personer, om vilkas intagande å alkoholistanstalt förordnats jämlikt 1 mom. i alkoholistlagens 1§, varit dömda för fylleri, utan att interneringshandlingarna innehållit någon upplysning därom — detta särskilt gällande landsorten, där nykterhetsnämnderna, av skäl som ovan antytts, i allmänhet icke torde få uppgift å dem, som dömas för fylleri. Enligt erfarenheten från Stockholm är det emellertid icke heller något ovanligt, att den internerade efter intagningen å alkoholistanstalt blir bötfälld för fylleriförseelse, som begåtts, sedan framställningen om tvångsinternering ingivits. Detta har inträffat, såväl då interneringen ägt rum jämlikt 1 mom. av alkoholistlagens 1 § som ock då förordnandet om intagning å alkoholistanstalt meddelats på grund av upprepade fylleriförseelser (2 mom.). I sistnämnda fall är det vanligt, att införandet

till alkoholistanstalt äger rum i samband med anhållandet för en ny fylleriförseelse, vilken sålunda blir avdömd först *efter* interneringen. I övrigt kan det även inträffa, att en bötesdom för fylleriförseelse, begången före interneringsansökens ingivande, ännu icke vunnit laga kraft, då förordnandet om intagning å alkoholistanstalt meddelas, och om i sådant fall interneringen på grund av förhållandena anses böra ske omedelbart, med tillämpning av alkoholistlagens 12 § (d. v. s. innan interneringsbeslutet vunnit laga kraft), kan icke avtjänandet av böterna ske före intagningen å alkoholistanstalt.

I de nu anförda fallen, där den å alkoholistanstalt internerade (vilken ju i regel är meddellös) ådömts fylleriböter, som icke äro avtjänade, måste under nuvarande förhållanden förvandlingsstraffet alltid gå i verkställighet, trots det intagning å alkoholistanstalt redan ägt rum. Till en början var den praxis rådande å statens alkoholistanstalt å Venngarn, att interneringen icke avbröts, då meddelande om det ådömda bötesstraffet inkom till anstalten från vederbörande myndighet, utan att avtjänandet av straffet ägde rum först vid utskrivningen. En var, som deltagit i anstaltens uppfostringsarbete, måste emellertid finna denna överflyttning från alkoholistanstalten till fängelset högst olämplig. Där uppfostringsarbetet haft det gynnsamma resultatet, att den internerade kommit till ändrad uppfattning i alkoholfrågan och beslutat sig för att bli totalavhållsam i fråga om alkoholhaltiga drycker samt att även ingå i nykterhetsförening — och sådana fall förekomma — är det ju rent meningslöst, att bötesstraffet skall behöva avtjänas. Att vägen från alkoholistanstalten till nykterhetsföreningen skall behöva gå över fängelset, måste ju betecknas som rena absurditeten. Understundom har det också visat sig kunna bli till direkt skada, när den internerade vid utskrivningen först måste avtjäna gamla fylleriböter. I ett dylikt fall inträffade det sålunda, att den utskrivne, för vilken arbetsanställning anskaffats, gick miste

om denna, enär han på grund av det mellankommande fängelsestraffet icke kunde tillträda anställningen på den härför utsatta dagen. I ett fall har det förekommit, att Stockholms nykterhetsnämnd trätt emellan och utverkat uppskov med de till 150 kronor uppgående böternas inbetalande mot det att nämnden, efter att hava tagit skriftlig förbindelse av mannen ifråga att genom vecko-inbetalningar ersätta nämnden beloppet i fråga, förpliktigade sig att successivt hava erlagt böterna inom en viss tid. Nämnas må, att denne person, som under många år hade varit svårt hemfallen till dryckenskap, alltsedan utskrivningen från alkoholistanstalten, vilken ägde rum i juli 1924, varit nykter och ordentlig. Det kan vara tvivel underkastat, om samma goda resultat skulle hava uppnåtts med anstaltsbehandlingen, därest denna skulle efterföljts av en fängelsejour, med hänsyn till den förbittring ett sådant behandlingssätt i detta fall säkerligen skulle fött. Ett ingripande från nykterhetsnämndens sida, på sätt i detta fall skedde, kan emellertid helt naturligt endast förekomma i rena undantagsfall. (Som ytterligare exempel på ett sådant undantagsfall kan nämnas, att Stockholms nykterhetsnämnd nyligen ombesörjde erläggandet av 30 kronors böter för en 67 årig hustru vid hennes hemkomst från den erkända alkoholistanstalten för kvinnor, på det hon måtte från denna kunna återvända direkt till mannen utan att först behöva sitta i fängelse).

Olämpligheten av den nämnda ordningen med översändande till fängelset, för avtjänandet av böter, vid interneringstidens slut trädde också allt klarare i dagen, ju mera vanligt det blev, att å Venngarn i alla de fall, där utskrivning före maximidagens utgång kan ifrågakomma, till en början endast giva försökspermission — ett förfarande, som visat sig medföra stora fördelar med hänsyn icke minst till den därigenom erhållna större möjligheten för den, som skall lämna alkoholistanstalten, att få göra detta just vid den tidpunkt, då ett arbete står honom till buds. Numera

råder därför å Venngarn den praxis, att den internerade, rörande vilken det inkommit meddelande, att han har obetalda fylleriböter, får avbryta anstaltsvistelsen för förvandlingsstraffets avljänande, så att detta skett före den tidpunkt, då hans frigivande från alkoholistanstalten kan ifrågakomma. Att även en sådan anordning är mindre lämplig, har ju emellertid, som ovan nämnts, framhållits av lagrådet.

I detta sammanhang må nämnas, att 1920 års riksdag beslöt en skrivelse med begäran om skyndsam revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap. I sitt över denna riksdagsskrivelse i juli 1922 avgivna yttrande anförde socialstyrelsen, att det i samband med en sådan revision även borde tagas under övervägande, huruvida straff för fylleri bör ådömas eller, om det redan är ådömt, bör verkställas i avseende å sådana personer, rörande vilka vid samma tid meddelats förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt. Socialstyrelsen framhöll, att denna fråga fått ökad aktualitet genom den kort förut utfärdade lagen om ovannämnda utvidgning av alkoholistlagens tillämplighetsområde till sådana åt dryckenskap hemfallna personer, som upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri, och hemställde, att den påyrkade lagstiftningen om reglering av förhållandet mellan bötesstraff och alkoholistvård för den skull måtte genomföras oberoende av den pågående omarbetningen av strafflagen. Hur befogat ett sådant krav är, torde tydligt framgå av de i det föregående anförda olägenheter, den nuvarande ordningen medför.

I den till 1925 års riksdag framlagda propositionen om skärpt straff för fylleri (N:o 63) anförde departementschefen, att han haft under övervägande, huruvida — i samband med den där föreslagna ändrade lydelsen av 15 § i 18 kap. strafflagen — i paragrafen borde införas bestämmelser om

rätt för domstolen att förordna om internering, men att han funnit detta spörsmål icke utan en närmare utredning böra företagas till slutlig behandling. Utan tvivel är enda möjligheten att få förhållandet mellan bötesstraff för fylleri och alkoholistvård reglerat i den av socialstyrelsen ifrågasatta riktningen, att det blir domstolarna, som jämväl ha att utfärda förordnande om internering å alkoholistanstalt för personer, som upprepade gånger gjort sig skyldiga till fylleri. Detta har ju också av såväl professor Thyrén som lagrådet betecknats som ett framtida önskemål. I förbigående må härtill endast knytas den erinran att, även om rätten att i fråga om den, som blivit åtalad inför domstol, förordna om intagande å allmän alkoholistanstalt överflyttas från länsstyrelsen till domstolen i fråga, det likväl torde vara skäl att i fråga om tillämpningen av 1 mom. i alkoholistlagens 1 § (vilken gäller personer, som icke äro åtalade) bibehålla länsstyrelsen som den beslutande myndigheten.

Skall det ankomma på domstolarna att förordna om fylleristers tvångsinternering å alkoholistanstalt, kräver emellertid en sådan omläggning av alkoholistlagstiftningen med nödvändighet särskilda bestämmelser om dels förundersökning dels villkorlig interneringsdom i dylika fall.

Förstnämnda krav är betingat av det förhållandet, att ingalunda alla, som upprepade gånger göra sig skyldiga till fylleri, äro hemfallna till dryckenskap. Detta i och för sig tämligen självklara förhållande har ofta blivit konstaterat vid de undersökningar, Stockholms nykterhetsnämnd genom sina för uppgiften anställda befattningshavare företaga rörande de personer, beträffande vilka uppgift inkommit från utminuteringsbolaget, att de blivit dömda för upprepade fylleriförseelser. I dylika fall avskriver nämnden efter den företagna undersökningen ärendet, sedan vederbörande blivit underrättad om att han i händelse av förnyad fylleriförseelse ånyo blir anmäld för nämnden — ett

meddelande, som icke sällan haft en god effekt, i det att personer, som förut upprepade gånger blivit dömda för fylleri, därefter icke vidare göra sig skyldiga härtill. En förundersökning, genom vilken det blir utrönt, huruvida den för upprepad fylleriförseelse åtalade är hemfallen till dryckenskap, måste alltså först ske, innan det förordnas om hans internering å alkoholistanstalt. Denna förundersökning torde i regel lämpligen böra anförtros åt nykterhetsnämnden.

Vidare är att märka, att det helt och hållet skulle strida emot alkoholistlagens anda, om en till dryckenskap hemfallen person, som icke tillhör de farligas kategori, skulle interneras å alkoholistanstalt, innan det prövats, huruvida hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt kan åstadkommas genom den förebyggande verksamhet, varom förmåles i alkoholistlagens 4 §. Det är ju nämligen i denna paragraf särskilt föreskrivet, att internering icke får förekomma, utan att i paragrafen omförmälda förebyggande åtgärder blivit prövade, för så vitt det icke är uppenbart, att utsikt saknas att utan tvång återföra alkoholmissbrukaren till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. Huru viktigt det är, att en till dryckenskap hemfallen person, vars omedelbara internering icke är nödvändig på grund av farlighet, först ställes under nykterhetsnämndens övervakning med ty åtföljande förebyggande åtgärder (såsom arbetsanskaffning, miljöförändring o. s. v.), innan strängare åtgärd vidtages, framgår av den statistik, som Stockholms stads nykterhetsnämnd har att uppvisa. Tack vare det övervakningssystem, nämnden tillämpar, hava av de 3625 personer, som från det nämnden hösten 1916 började sin verksamhet och intill 1927 års utgång blivit anmälda till nämnden, endast c. 570 behövt tvångsinterneras å alkoholistanstalt (varvid dock är att märka, att 136 av de anmälda under den ifrågavarande tidsperioden ingingo frivilligt å sådan anstalt). Bland den stora mängd alkoholmissbrukare, som låtit sig rätta genom nykterhetsnämndens

förebyggande verksamhet, finnas även många, tillhörande kategorien för upprepade fylleriförseelser dömda.

Det nu anförda torde vara tillräckligt för att visa, huru nödvändigt det är, att villkorlig internering icke endast — såsom även Thyrén förutsätter — kan bli tillämplig, utan rent av blir regel, därest det skall ankomma på domstolarna att uti här avhandlade fall förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt. Under nuvarande förhållanden kommer ju interneringsfrågan icke under prövning beträffande andra fyllerister än sådana, ifråga om vilka nykterhetsnämnden funnit förebyggande åtgärder icke medföra önskat resultat och därför hos länsstyrelsen (i Stockholm överståthållarämbetet) gör framställning om tvångsinternering å alkoholistanstalt. För att denna ytterlighetsåtgärd icke må bli vidtagen, där en i den personliga friheten mindre ingripande och för samhället mindre kostsam åtgärd vore tillfyllest, är det erforderligt, att sådana bestämmelser införas, att den fyllerist, som dömes till internering å alkoholistanstalt, får villkorlig dom av innebörd, att han skall stå under nykterhetsnämndens övervakning, så att det sedan kommer att bero på nämndens anmälan till vederbörande myndighet (domstolen eller kanske lämpligare vederbörande länsstyrelse) om övervakningens resultat, huruvida interneringsdomen skall gå i verkställighet.

Som redan antytts, har med den år 1922 genomförda utvidgningen av alkoholistlagens tillämplighetsområde till de för upprepade fylleriförseelser dömda alkoholisterna icke nåtts vad som därmed åsyftats, enär nykterhetsnämnderna — som nämnts — i allmänhet icke brukat taga fylleristerna under behandling. Därmed har i övrigt även den preventiva verkan, som med alkoholistlagens tillämpning kan vinnas, gått förlorad i avseende å denna stora kategori av alkoholister. Med en lagstiftning sådan som den här ovan antydd — enligt vilken det skulle tillkomma domstolarna att, i samband med s. k. fyllerimål,

efter vederbörlig förundersökning kunna, där så prövades lämpligt, döma, i stället för till böter, till villkorlig internering å alkoholistanstalt med den dömdes ställande under nykterhetsnämndens tillsyn som en första åtgärd — skulle säkerligen ett kraftigt medel erhållas till alkoholismens bekämpande. I sakens natur ligger att, där bötesstraff för fylleri ersättes med villkorlig dom å internering, borde även straff för eventuellt andra förseelser, som begåtts i samband med fylleriförseelsen, bortfalla och ersättas med interneringsdomen ifråga.

I anledning av fattigvårdslagstiftningskommitténs ovan refererade yttrande, att vid sammanträffande av dom för begånget brott och behov av internering å alkoholistanstalt, denna sistnämnda bör åga rum efter straffets avljänande, må här framhållas, att en sådan ordning icke alltid kan upprätthållas, utan att förhållandena kunna vara sådana, att interneringen redan börjat, då domen för ett begånget brott skall gå i verkställighet. Så blir till exempel fallet, därest en under rus farlig alkoholist, som omhändertages jämlikt alkoholistlagens 5 § 2. mom. och derpå omedelbart interneras, jämväl åtalas för en brottslig gärning. Även då fråga är om en alkoholmissbrukare, som icke tillhör de farligas kategori, kan det emellertid förekomma, att omhändertagandet å alkoholistanstalt är så trängande, att därmed icke bör uppskjutas, tills ett av honom begånget brott, för vilket han icke kunnat häktas, blivit utrett och avdömt. (Som exempel härpå kan nämnas ett fall från Veningarns alkoholistanstalt, gällande en till dryckenskap hemfallen vaktmästare, vilken blev avskedad från sin plats i samband med åtal för förskingring av omhänderhavda medel, varför nykterhetsnämndens hjälp till hans omhändertagande påkallades). I dylika fall måste vistelsen å alkoholistanstalt avbrytas för avljänande av det ådömda frihetsstraffet, så snart domen härpå vunnit laga kraft.

Som bekant är tiden för internering å alkoholistanstalt endast bestämd till ett maximum och inom den sålunda stadgade maximtiden (1 år eller vid upprepad internering i vissa fall 2 år) har anstaltens styrelse att i det enskilda fallet besluta om utskrivning (alkoholistlagens 18 §). Med det förhållandet att interneringen skulle kunna avbrytas av fängelsestraff, synes man icke hava räknat, ty i alkoholistlagen finnas icke några bestämmelser, huru interneringstiden därvid skall beräknas, om strafftiden skall inräknas i interneringstiden eller om denna skall beräknas för sig. Styrelserna för statens alkoholistanstalter å Venngrarn och Svartsjö hava emellertid varit nödsakade att på grund av förekommande fall taga ståndpunkt till denna fråga och därvid bestämt sig för sistnämnda ståndpunkt. Till denna har även socialstyrelsen anslutit sig, vilket visade sig, då för några år sedan en å Svartsjö alkoholistanstalt på grund av farlighet internerad alkoholist, som efter omhändertagandet jämväl blivit för misshandel mot hustrun dömd till tre månaders fängelse, överklagade anstaltsstyrelsens beslut att utskriva honom från alkoholistanstalten först sedan hans sammanlagda vistelse därstädes före och efter fängelsestraffets avtjänande uppgått till 1 år, med yrkande att interneringstiden måtte minskas med strafftiden. Socialstyrelsen fann nämligen klagomålet i fråga icke till någon åtgärd föranleda. Frågan har visserligen icke alltid så stor betydelse, då maximtiden för internering ju knappast ifrågakommer i andra fall än där oförbätterlighet synes föreligga, i det att den internerade eljest brukar få lämna anstalten längre eller kortare tid före maximitidens utgång, då arbete för honom kan anskaffas. (Den ovannämnde för förskingring åtalade alkoholisten, vilken intogs å Venngrarn den 8 oktober 1927, men i januari 1928 fick avbryta vistelsen därstädes för avtjänande av tre månaders fängelsestraff, blev sålunda, då han artat sig väl å anstalten, försökspermitterad redan i slutet av september 1928, enär han då kunde få arbete å samma fabrik, där hans hustru hade anställning.)

I detta sammanhang må slutligen nämnas, att det undantagsvis kunnat förekomma, att behandlingen å alkoholistanstalt till och med i sin helhet avslutats, då straff för ett före interneringen begånget brott börjar avtjänas. Härpå är följande fall exempel:

X, född 1879, statstjänare. Uppvuxen i ett hem, där dryckenskap förekom, har han även själv från ungdomen brukat rusdrycker. Han gifte sig tidigt och har i äktenskapet sex barn. I nyktert tillstånd har han varit en god make och fader, men under rusets inflytande uppträtt obehärskat och despotiskt. Alkoholmissbruket har ökat år efter år, vartill ofördelaktigt sällskap och ekonomiskt trångmål anses hava bidragit. Förtäringen av rusdrycker försiggick huvudsakligen på kvällarna och nätterna; ofta var han ute från hemmet största delen av natten. Slutligen gick det så långt, att han använde största delen av sin inkomst till rusdrycker, så att familjens försörjning huvudsakligen fick byggas på de i hemmet kvarboende vuxna barnens arbetsförtjänster. Den 23 september 1924 ingick han så på egen begäran, jämlikt alkoholistlagens 26 §, å Veningarns alkoholistanstalt. Vid ankomsten dit verkade han betydligt förstörd av sitt alkoholmissbruk, kände sig nervös och orolig samt hade dålig sömn och matlust. Hans kroppsliga hälsa förbättrades emellertid fort, och han fick sysselsättning i snickarverkstaden, då han ej var van vid grövre kroppsarbete. Inom kort hade han förvärvat fullkomlig insikt om, till vilken skada alkoholmissbruket varit för såväl honom själv som för familjen och dess ekonomi, och varmt fästad som han var vid de sina syntes han bliva alltmera fast besluten att icke vidare förtära några alkoholhaltiga drycker.

Efter ett halvt ars anstaltsvistelse måste han avbryta denna, enär han kallats till förhör, i anledning därav att han blivit angiven för uppbördsbrist. Denna omfattade tiden från början av år 1924 till den 14 augusti s. å., då bristen, uppgående till något över 800 kronor, vid inventering upptäcktes. Hela det förskingrade beloppet ersattes följande dag. Sedan han i mars 1925 sålunda varit hemma för undergående av det påkallade förhöret, återvände han efter dettas slut till anstalten. Hans uppförande var under hela vistelsen därstädes det allra bästa. Han utskrevs den 20 augusti 1925. Sedan den fortsatta utredningen av brottet visat, att han för balansens döljande gjort falsk bokföring, hade emellertid handlingarna i ärendet den 11 juli 1925 blivit insända till Kamrarrätten, som den 1 oktober 1925 dömde honom til 1 år och 3

månaders straffarbete och avsättning från tjänsten samt förklarade honom ovärdig att vidare i rikets tjänst nyttjas.

Angående hans tillstånd efter utskrivningen lämnade vederbörande nykterhetsnämnd den 26 oktober 1925 meddelande av innehåll, att han efter hemkomsten icke smakat några alkoholhaltiga drycker och enligt hustruns uppgift varit som förvandlad, icke visat ett spår av den forna brutaliteten och själviskheten, varit öm mot de sina och visat omtanke för hemmet samt, i brist på annat arbete, sökt genom fiske och bärplockning bidra till familjens försörjning. Han ansökte om nåd från straffet med hänsyn därtill att han blivit botad från alkoholismen, som var orsak till hans brott. Denna hans nådeansökan blev emellertid avslagen, och han fick sålunda avtjäna straffet. Därefter skaffades honom privat anställning, vilken han skött ordentligt. Även har han alltjämt fört ett absolut nyktert levnadssätt, enligt vad jag från borgmästaren i hans hemstad inhämtat.

Av det anförda torde framgå, att det föreligger behov av reglering icke endast av förhållandet mellan alkoholistvård och ådömt bötesstraff utan även av förhållandet mellan alkoholistvård och ådömt frihetsstraff. Skola särskilda bestämmelser härom utfärdas, vore det val all anledning att i det sammanhanget upptaga hela frågan om förhållandet mellan straff och alkoholistvård.

En tillämpning av principen om straffs ersättande med alkoholistvård, icke endast vid fylleriförseelser, utan även vid brott, som stå i direkt kausalsammanhang med alkoholism, skulle säkerligen bliva av icke ringa betydelse för förekommande av recidiverande alkoholbrottslighet. Under nuvarande förhållanden torde emellertid alkoholistvård sällan bliva reaktivåtgärden från samhällets sida gentemot en åt dryckenskap hemfallen person, som på grund av sitt alkoholbegär drivits till brottslig gärning. Erfarenheten från Venngarn giver dock vid handen, att det undantagsvis kan förekomma, att denna rationella behandling kommer en dylik brottsling till del. Härpå är följande fall ett exempel:

Y, född 1877; vuxit upp å landet, där han genomgick folkskola. Därefter hade han olika arbeten, men bodde kvar i föräldrahemmet till 19 års ålder, då han begav sig till Stockholm, där han arbetade som grundläggare. Sedan 1901 var han bosatt i ett grannsamhälle till Stockholm, i vilket han 1916 blev anställd som kommunalarbetare, efter att dessförinnan ha innehaft arbetsanställningar, som i allmänhet varit av mera varaktig natur. År 1908 ingick han äktenskap. Efter hand började han att tidvis missbruka spritdrycker* och har två gånger blivit dömd för fylleri, båda gångerna emellertid före 1921. Längre drack han dock endast lördagar och söndagar och var eljest nykter. I övrigt förde han en rättskaffens och hedrande vandel, skötte städse sitt arbete ordentligt och var vid god hälsa ända till julen 1926, då han började visa sig nervös, ängslig och lättretlig samt få dålig sömn. Han hade då sedan några månader varit starkt hemfallen åt dryckenskap. Han fortfor dock med sitt arbete till den 26 februari 1927, då han fann sig nödsakad taga sjukledighet. Därefter tilltog begäret efter rusdrycker än mera; han förtärde stora mängder pilsner, ända till 25 å 30 flasker per dag, och dessutom brännvin, varav han vid den tid, då han sjukskrev sig, hade tre liter och i början av mars fick ut ytterligare en liter; i brist på brännvin drack han även denaturerad sprit. Överhuvudtaget gick han nu i ett ständigt rus. Han besökte några gånger läkaren — städse i onyktert tillstånd — och tillråddes av denne att frivilligt ingå på alkoholistanstalt. Han kom sig emellertid icke för härmed; och den 27 mars 1927 blev han häktad för inbrottstölder. Han hade då under de tre närmast föregående nätterna stigit upp på efternatten, när han ej längre kunde sova, samt gått ut och brutit sig in i närliggande villors källare, där han tagit pilsner och vid ett tillfälle även kommit över vin, men icke tillgripit några andra varor. Efter ett sådant inbrott fanns han på morgonen liggande ute alldeles överlastad med en utdrucken vinbutelj bredvid sig. Vid anhållandet, som skedde på morgonen efter den sista nattliga pilsnerstölden, var han alldeles virrig och visade sig i arresten mycket orolig, varför läkaren, som tillkallades, remitterade honom till Katarina sjukhus i Stockholm. Efter upplärnandet var minnet mycket bristfälligt för den senaste tidens händelser, men ville han icke neka till inbrotten, fast det stod mycket dunkelt för honom vad han de sista dygnet före anhållandet företagit sig. Han häktades den 14 april 1927.

Vid första rättegångstillfället förordnades om förundersökning. I rapporten härom, ur vilken ovanstående till stor del är hämtat, framhölls att brottet helt och hållet vore att skriva på

alkoholmissbrukets konto och att förutsättningen för den häktades tillrättaförande vore, att han bleve intagen å alkoholistanstalt, vilket han även själv önskade. Förundersökaren förordade därför villkorlig dom, under framhållande av att det vore meningslöst att låta mannen undergå fängelsestraff. Den 14 maj dömdes han »för första resan å särskilda tider och ställen medelst inbrott förövad stöld» til 5 månaders straffarbete, villkorlig dom, och erhöll han av rättsens ordförande uppmaning att söka vård å alkoholistanstalt. Två dagar senare underskrev han ansökan att jämlikt alkoholistlagens 26 § ingå å statens vårdanstalt för alkoholister å Venngarn och där kvarstanna ett år. Han var å anstalten till en början ganska deprimerad och visade stark skamkänsla över de brottsliga handlingar han begått. Han grämde sig över att han gjort sig skyldig till dessa och hade redan från början klart för sig, vilken ödesdiger betydelse alkoholmissbruket haft för honom, samt insåg vikten av att för framtiden helt avhålla sig från alkoholhaltiga drycker. Hans uppförande var under hela anstaltsvistelsen det mest exemplariska och överhuvudtaget har icke en hyggligare människa än denne »brottsling» varit intagen å Venngarn. På grund av domen blev han emellertid avskedad från sin plats, men hans övervakare, en sväger, som är gammal goodtempleare, skaffade honom sysselsättning i Stockholm, dit han alltså vid utskrivningen från Venngarn den 28 april 1928¹⁾ flyttade. När detta skrives (mitten av oktober s. å.), har han alltjämt skött sig oklanderligt och icke smakat några alkoholhaltiga drycker.

Jag har utförligt redogjort för detta fall, enär det utgör ett typiskt exempel på ett alkoholbrott. Det kan väl inte gärna råda mer än en mening därom, att alkoholistvård och icke fängelsestraff är mest ändamålsenligt i ett sådant fall. Under nuvarande förhållanden torde emellertid regeln vara, att personer, som i sig själva icke äro kriminella utan av alkoholmissbruk med därav följande spritbegär drivits att även på oärligt sätt skaffa sig medel för dettas tillfredsställande, ej få den rationella behandling, som intagning å alkoholistanstalt i dylika fall är. Inom Stock-

¹⁾ Ingående å alkoholistanstalt jämlikt alkoholistlagens 26 § medför skyldighet att kvarstanna den tid förhindelsen gäller, dock högst ett år. Inom denna tid är det alltså anstaltens styrelse som bestämmer, när utskrivningen skall ske.

holms nykterhetsnämnd få vi sålunda understundom personer anmälda, vilka av nämnda orsak tidigare begått stölder, för vilka de dömts till kortare fängelsestraff, efter vilket avtjänande emellertid alkoholmissbruket fortläp, varför familjen slutligen vänt sig till nykterhetsnämnden med begäran om dess inskridande. Vi ha emellertid också sett exempel på att domen i dylika fall blivit villkorlig, utan att det därvid varit tal om straffets ersättande med alkoholistvård.

Hur irrationellt ett sådant förfarande är vid alkoholbrott, har jag nyligen fått en erinran om genom en anmälan till nykterhetsnämnden i Stockholm från Katarina sjukhus (upplagningsanstalt för alkoholister, som äro i behov av sjukvård) rörande en där i slutet av augusti 1928 intagen man. Denne hade i slutet av år 1926, utan att förundersökning skett, blivit för tillgrepp och förskingring dömd villkorligt till 5 månaders straffarbete, därvid en nära anhörig förordnades till hans övervakare. Av den utredning, som nykterhetsnämnden i anledning av den erhållna anmälan verkställde, framgick att mannen ifråga, som i övrigt redan 1923 en gång vårdats å Katarina sjukhus, sedan lång tid tillbaka i hög grad missbrukat rusdrycker och med åren blivit alltmer nervös och orolig till sinnet. Familjen (hustru och två barn) fick lida nöd, då han ofta gick utan sysselsättning och, när han hade något arbete, förstörde det mesta av arbetsförtjänsten på sprit och pilsnerdricka; även de pengar, han genom sin brottsliga gärning erhållit, användes för samma ändamål. Någon förbättring inträdde icke efter den villkorliga domen, utan förvärrades snarare hans alkoholmissbruk, och slutligen blev han så förstörd därav, att han, som nämnts, blev i behov av sjukhusvård. Då var emellertid hemmet redan spolierat, i det hustrun för att få mat till barnen måst sälja möblerna. Slutligen hade hon ombesörjt, att barnen kommo in på barnasyl, för att hon själv skulle kunna skaffa sig anställning. Nykterhetsnäm-

den gjorde nu ansökning till Överståthållarämbetet om mannens internering å alkoholistanstalt, där han så äntligen blev intagen. Givetvis hade den rationella behandlingen i detta fall varit, att det i samband med stöldmålets avdömande ordnats med alkoholistvård.

I det ovannämnda fallet, där det ordnades med alkoholistvård såsom ersättning för frihetsstraffet, hade alkoholmissbruket, fast det nått en mycket hög grad, icke varit av mera långvarig beskaffenhet. Erfarenheten från statens alkoholistanstalt å Venngarn (vars verksamhet jag såsom styrelseledamot och rådgivande psykiater är i tillfälle följa) har emellertid givit vid handen, att alkoholistvård kan giva gynnsamt resultat även ifråga om personer, som under årtal varit hemfallna till svårt alkoholmissbruk och gång på gång begått av detta förorsakade ägendomsbrott. Nedanstående fall är ett exempel härpå:

Z, född år 1887 i Solna församling, där han växte upp. Som vuxen flyttade han till Stockholm, där han haft olika arbeten. Då han emellertid tidigt började missbruka rusdrycker och var opålitlig i arbetet, miste han ofta sina arbetsanställningar. Han bötfälldes för fylleri första gången vid 20 års åldern och har sedan fällts till ansvar för sammanlagt 30 fylleriförseelser. Även har han varit straffad för stöld 5 gånger, nämligen år 1910 för första resan med 5 månader och för andra resan med 8 månader, år 1915 för tredje resan med 5 månader, år 1916 för fjärde resan med 7 månader och år 1917 för femte resan med 1 års straffarbete. Sedan har han visserligen icke varit tilltalad för brott, men fängelsesejourerna förbättrade i övrigt icke hans leverne, utan fortsatte han periodvis med sitt alkoholmissbruk och brukade under dessa perioder förtära 15 å 20 flaskor pilsner om dagen förutom vad spritdrycker, såsom exportsprit, o. d., han kunde komma över. År 1923 ingick han äktenskap, men icke heller detta medförde i stort sett någon förbättring. Kortare tider, högst 1 å 2 månader, kunde han hålla sig nykter och lämnade då hustrun sin arbetsförtjänst, men när han så åter började supa, förstörde han denna och kunde till och med pantsätta av sina och hustruns tillhörigheter för att få pengar till sprit. Hans familj, bestående av hustru och styvdotter, blev sålunda utsatt för nöd, och slutligen vände sig hans anhöriga för den skull till nykterhetsnämnden, som gjorde

ansökning om hans tvångsinternering. Sedan resolution härom erhållits, blev han den 4 juni 1927 intagen å statens alkoholistanstalt å Venngarn. Här visade han sig — till skillnad från så många av de tvångsinternerade — redan från början hava god insikt om sitt alkoholmissbruk. Han uppgav, att de av honom förövade stölderna samtliga blivit begångna under supperioder i syfte att få medel att tillfredsställa sitt då obetvingeliga spritbegär, och han sade sig icke mera skola använda några alkoholhaltiga drycker, enär det eljest med säkerhet komme att sluta med att han åter bleve brottsling. Han visade sig mycket mån om sin familj, skickade hem till denna av sina flitpengar och var intresserad av att ordna för sin styvdotter, så att hon på sommaren kunde komma till Barnens ö, vilket också med anstaltsledningens hjälp lyckades. Han hjälpte till i ladugården — ett arbete, som endast gives åt de pålitligaste — och skötte denna sin uppgift mönstergilt. På grund av sin fullständiga insikt, sitt goda uppförande och sin tydliga föresats att hädanefter iakttaga ett nyktert levnadssätt, blev han permitterad redan i december 1927, då ett arbete vid renhållningen i Stockholm stod honom till buds. Enär han under försökspermissionen uppfyllt villkoren att vara totalavhållsam ifråga om alkoholhaltiga drycker, blev han den 18 april 1928 utskriven från anstalten. Sedan har han jämlikt 20 § i alkoholistlagen fortfarande stått under nykterhetsnämndens tillsyn och härunder alltjämt iakttagit ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

De faktorer, som göra att alkoholistvård är mera ägnat än fängelsestraff att tillrättaföra en alkoholmissbrukare, äro i huvudsak följande. Friluftsarbetet å alkoholistanstalten är stärkande för kropp och själ och gör därför den forne alkoholisten bättre skickad att efter återvändandet till samhället upptaga kampen för tillvaron. Cellstraffet fördrages däremot ofta dåligt av den, som missbrukat spritdrycker; det förekommer sålunda, att alkoholisten, insatt i fängelsecell, får delirium tremens eller blir lidande av hörselhallucinationer, så att han måste överföras till sinnessjukavdelning. Å alkoholistanstalten bemödar man sig alltid att komma i intim psykisk kontakt med en var intagen, därvid man söker få honom att komma till insikt om alkoholens ödesdiga betydelse för

honom och om vikten av att han för framtiden blir totalavhållsam i fråga om alkoholhaltiga drycker. För ett dylikt rent individuellt uppfostringsarbete torde fängelserna erbjuda mindre resurser. Vidare medför intagningen å alkoholistanstalt — där vistelsen är bestämd endast till ett visst maximum — att tidpunkten för utskrivningen eller den utskrivningen föregående försökspermissionen kan väljas med hänsyn till möjligheten för den utskrivne resp. försöksmitterade att kunna få arbetsanställning. Detta är ett förhållande, som är av den allra största betydelse. Erfarenheten har nämligen till fullo visat, att utsikten för ett gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen blir större, då regelbundet arbete omedelbart står den utskrivne till buds än om han saknar sådant, när han återvänder till samhället. Från fängelset måste emellertid en var frigivas på en i förväg bestämd dag, även om denna skulle infalla vid en årstid, då möjligheten att få arbete är så gott som utesluten, varmed risken för återfall i brott givet blir större¹⁾. Slutligen vinnes med internering å alkoholistanstalt, att den därifrån utskrivne under sex månader kommer under nykterhetsnämndens tillsyn. Denna i alkoholistlagen (20 §) för tvångsinternerade föreskrivna eftervårdande verksamhet har visat sig synnerligen värdefull genom det moraliska stöd den utskrivne därigenom erhåller.

¹⁾ I ett av mig behandlat fall skedde, med hänsyn till den från arbetssynpunkt olämpliga tiden för frihetsstraffets utgång, på vederbörandes egen begäran överflyttning från fängelset till alkoholistanstalt. Mannen ifråga, som var anställd vid Flottan, var hemfallen till dryckenskap och hade på grund av sitt alkoholbegär efter en permission stannat kvar i Stockholm och supit. Han dömdes för rymning till 2 månader och 5 dagars fängelse och fick i samband därmed avsked. Under straffets avtjänande å kronohäktet på Långholmen fick han i fängelsen hörselhallucinationer, varför han överflyttades till fängelsets sinnessjukavdelning (där jag vid den tiden var läkare). Strafftiden utgick den 8 februari 1925. Då han insåg omöjligheten av att vid denna årstid få något arbete, uttalade

Som synes tala alla praktiska hänsyn för en särskild behandling av den brottslighet, som har sin rot i alkoholmissbruk. Givetvis kan detta icke sägas vara fallet med alla brott, som begås av till dryckenskap hemfallna personer. Ty kombinationen av alkoholism och brott kan ju ock vara den, att brottsligheten är det primära och alkoholismen mera en följd av det dagdrivarliv, varåt vaneförbrytaren hängiver sig. I dylika fall torde i allmänhet ingen förbättring av alkoholistvård vara att vänta. Som Thyrén framhåller, bör det därför ankomma på domstolarna att, vid sammanträffande av alkoholism och brott, i det särskilda fallet pröva, huruvida det föreligger sådant sammanhang mellan alkoholmissbruket och brottsligheten, att alkoholistvård bör träda i stället för straffet eller vid svårare brott delvis ersätta straffet.

Som redan framhållits äro huvudvillkoren för att det med tvångsinternering å alkoholistanstalt avsedda syftet skall kunna nås, att vistelsen å anstalten icke blir absolut tidsbestämd utan tidpunkten för utskrivningen kan väljas inom en viss latitud, och att den moraliska påverkan, som ingår i anstaltsbehandlingen, kan genom särskild övervakare fortsättas även efter själva anstaltsvistelsen. Dessa krav hava också blivit tillgodosedda i Thyréns förslag. Däri förordas sålunda en viss maximitid och en viss minimitid för interneringen. Vad maximum beträffar,

han önskan att få komma till alkoholistanstalt under några månader, så att hans frigivning kunde ske på sommaren, när arbetstillfällena äro bäst. Med hänsyn till att den korta fängelsetiden torde få anses som otillräcklig för avvänjning från spritvanorna, ansåg jag mig kunna utfärda det för hans intagande å alkoholistanstalt erforderliga läkarbetyget. Därpå ingav han, med stöd av detta, ansöknings om att få jämlikt 26 § i alkoholistlagen ingå å Venngrn och där kvarstanna 4 månader. Därigenom vanns — förutom att avvänjningen från alkohol med nämnda tid fick fortsätta under gynnsammare förhållanden — att hans atervändande till samhället ägde rum vid den från arbetssynpunkt gynnsammaste årstiden.

finner Thyrén icke något berättigande uti att låta detta variera med det interneringen föranledande brottets beskaffenhet, utan föreslår han den generella bestämmelsen, att maximitiden sättes till två år för första interneringen med höjning till tre år vid senare internering och efter upprepade interneringar eventuellt anstaltsvistelse å obestämd tid. Härvid skulle jag endast vilja göra den erinran, att nu gällande maximitid för icke brottslig alkoholist, som interneras för första gången, d. v. s. 1 år, synes kunna vara tillräcklig för den, som åtalats för fylleri eller annan förseelse. Vad interneringstidens minimum beträffar, bör den enligt Thyrén — som ju också rimligt är — av allmänpreventiva grunder påverkas av det föranledande brottets beskaffenhet. Som ett lägsta minimum föreslår han sex månader. Emellertid ifrågasätter Thyrén, huruvida icke vid mera obetydligt brott interneringsdomen för en första gångsförbrytare borde kunna bli villkorlig. I sådan dom borde enligt mitt förmenande ingå skyldighet för den dömda att stå under nykterhetsnämndens övervakning — alltså samma ordning, som enligt mitt förslag borde vara regel, när fråga är om dömande av alkoholmissbrukare för fylleriförseelse. Vad beträffar den av domstol internerades utskrivning från alkoholistanstalten bör denna enligt Thyréns förslag alltid vara villkorlig med övervakning, så att det vinnes garanti för att, i händelse av återfall i alkoholmissbruk, under prövotiden återintagning äger rum, även om icke nytt brott blivit begånget. För sådant fall ifrågasättes, att den nya interneringen fortsättes så lång tid, som vid den villkorliga utskrivningen återstod av maximitiden. Att övervakningen under tiden för den villkorliga utskrivningen i regel bör ombesörjas av vederbörande nykterhetsnämnd, synes mig självklart.

Då det synes råda en samstämmig mening därom, att förhållandet mellan straff och alkoholistvård bör regleras i den af Thyrén förordade riktningen, inställer sig helt

naturligt den frågan, varför man skall vänta med denna för alkoholhrottslighetens bekämpande så betydelsefulla lagstiftning till den ovissa framtid, då den stora strafflagsreformen kan bli genomförd. På ett annat område har ju redan en speciallagstiftning utan avvaktan på strafflagsreformen blivit genomförd, nämligen ifråga om behandlingen av förminskat tillräkneliga förbrytare och vissa återfallsförbrytare. Det bör så mycket mindre vara något hinder att även införa en speciallagsstiftning om behandlingen av alkoholister, vilka göra sig skyldiga till brott eller förseelser, som det härför icke behöver skapas något nytt anstaltsväsen. Staten äger nämligen redan alkoholistanstalter av olika slag. För kvinnliga alkoholister finnes en sådan, vilken utgör annex till tvångsarbetsanstalten i Landskrona för kvinnor, och för manliga alkoholister finnas tvenne statliga alkoholistanstalter, nämligen förutom den meromnämnda å Venngarn — som har 100 platser men är i behov av utvidning för erhållande av bättre uppdelning av de internerade — en mindre med 50 platser, vilken är annex till tvångsarbetsanstalten å Svartsjö för män. Sistnämnda alkoholistanstalt har aldrig varit mer än till hälften belagd, då den är avsedd allenast för sådana alkoholister, som tillhöra lösdrivartypen, eller den kategori av alkoholister, som å anstalt visa sig mera svårskötta. Detta torde däremot i regel ej vara fallet med de till brott skyldiga alkoholister, vilkas brottslighet helt och hållet beror på alkoholmissbruk. Dylika kunna — som de i det föregående anförda fallen visa — i nyktert tillstånd vara rättskaffens människor med många goda egenskaper och torde i regel höra till de å anstalterna lättskötta. Sådana alkoholister av mankön böra därför även framdeles hava sin plats å Venngarns-anstalten.

I detta sammanhang må till sist framhållas, att det även finnes en liten grupp av för begånget brott otillräkneligförklarade, vilkas plats bör vara å en statens alkoholistanstalt. Jag syftar på sådana till dryckenskap hem-

fallna personer, vilka begått brott under en akut, av alkoholmissbruket framkallad sinnessjukdom (såsom alkoholhallucinos, delirium tremens, s. k. patologiskt rus o. s. v.), å vilken sjukdom det vid domens avkunnande icke kvarstår några symtom. I några fall hava dylika personer efter vederbörlig otillräkneligförklaring blivit intagna å statens alkoholistanstalt å Veningarn. Sådan åtgärd kan emellertid vidtagas endast, därest 1 § i alkoholistlagen är tillämplig å den otillräkneligförklarade -- vilket emellertid icke alltid behöver vara förhållandet i dylika fall -- och vidare allenast för den händelse vederbörande nykterhetsnämnd eller, där brottet varit ett våldsdåd eller eljest vittnat om förbrytarens farlighet för annans personliga säkerhet, eventuellt polismyndigheten ifråga gör ansökning till länsstyrelsen om tvångsinternering å alkoholistanstalt. Mera ändamålsenligt vore väl emellertid, att det bleve lagt i domstolarnas hand att även i nu åsyftade fall döma till internering å alkoholistanstalt. En sådan omläggning kan ju lätteligen ske i samband med en lagstiftning, som i sin helhet reglerar förhållandet mellan straff och alkoholistvård.

Om förskingrings- och trolöshetsbrottens frekvens i Sverige under åren fr. o. m. år 1913.

Av förste aktuarien i statistiska centralbyrån
Dr OTTO GRÖNLUND.

I. Allmän översikt¹⁾.

Undersökningen omfattar brotten enligt 22 kap. 11 och 14 §§ samt 25 kap. 11 och 12 §§ i svenska strafflagen. I förstnämnda kapitel handlar 11 § om uppsåttlig förskingring m. m. av annans gods, som man har i sin besittning, och 14 §, 1 och 2 styckena, om trolöshet mot huvudman, av rättegångsfullmäktig, syssloman eller därmed jämnställd person. För båda dessa slag av brott är straffet högst straffarbete i två år, varjämte fullmäktig, som beträdes med brott enligt 14 §, dömes ovärdig att vidare föra andras talan inför rätta. I 25 kap. S. L. handla 11 och 12 §§ (jfrda med 22 §) om tillgrepp och förskingring av ämbets-

¹⁾ Källor för de statistiska uppgifterna i denna del av framställningen äro: Sveriges officiella statistik, avdelning Rättsväsen: Brottsligheten åren 1913—1926;

Bidrag till Finlands officiella statistik (fr. o. m. år 1915: Finlands officiella statistik), XXIII: Rättsväsendet åren 1911—1915; Rättsstatistik åren 1916—1924; D:o avdeln. Brottsligheten åren 1925—1926;

Norges officiella statistik, række VI: Kriminalstatistik åren 1911—1916; række VII: Kriminalstatistik og kriminel retspleie åren 1917—1922; række VIII: Kriminalstatistik åren 1923 och 1924;

Judicial statistics. England and Wales. Part I. Criminal statistics. Statistics relating to criminal proceedings, police, coroners, prisons, and criminal lunatics for the year 1911—1926.

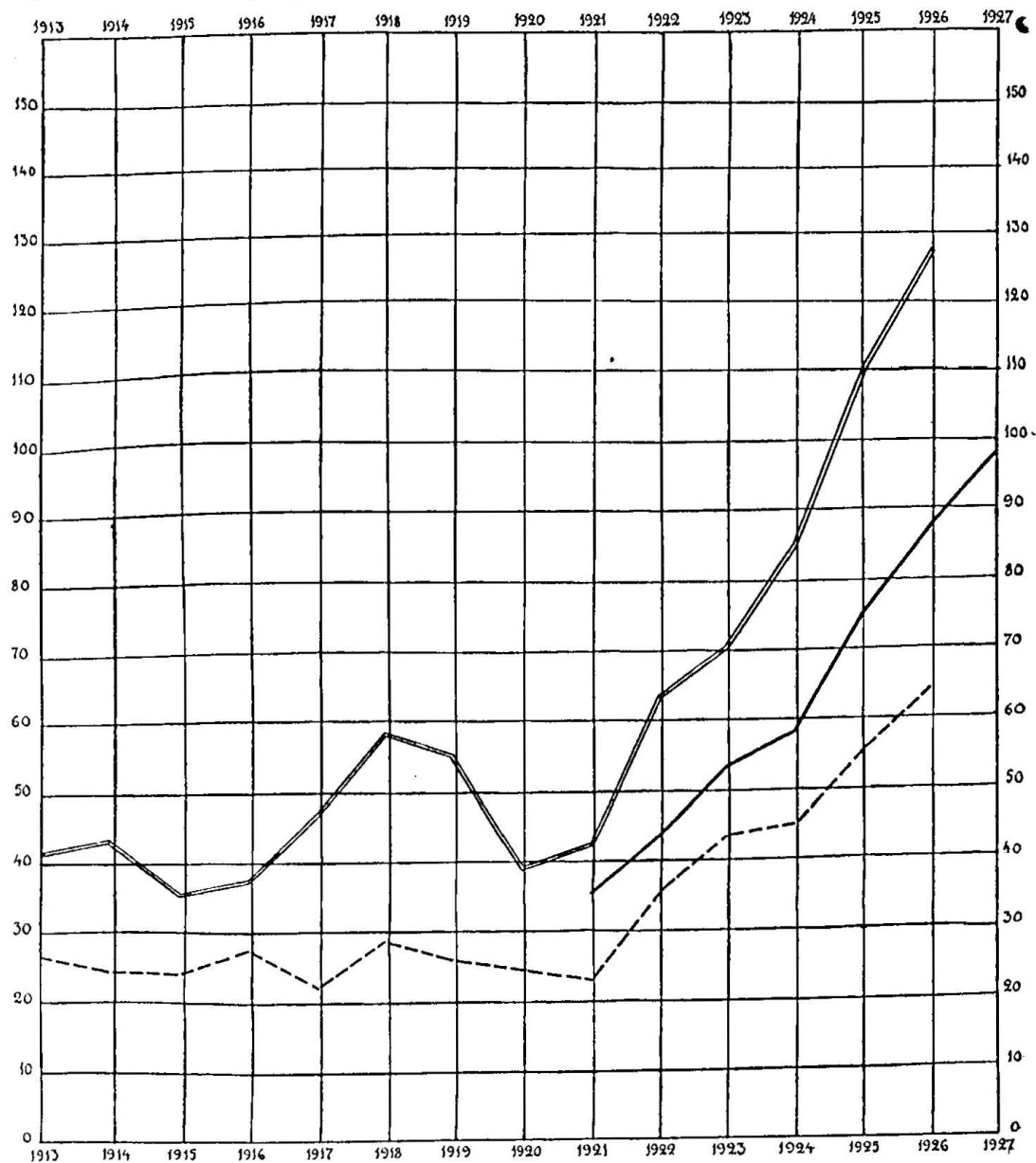
eller tjänsteman av penningar eller annat, som han omhänderhar i kraft av sitt ämbete eller sin tjänst. Beträffande straffet för dylikt brott uppställas tre olika grader: 1) jämlikt 11 §, andra punkten; 2) jämlikt 11 §, första punkten; och 3) jämlikt 12 §. I första fallet dömes till avsättning, under förutsättning att det förskingrade genast ersättes eller säkerhet därför ställes. I andra fallet dömes, utom till avsättning och ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas, till straffarbete i högst fyra år eller till fängelse. I tredje fallet slutligen dömes, utom till avsättning och ovärdighet, som nyss nämndes, samt till påföljd enligt S. L. 2:19, till straffarbete i högst tio år, under förutsättning att gärningsmannen gjort sig skyldig till förfalskning eller bedrägeri för att dölja sitt tillgrepp, oavsett om det förskingrade ersättes.

På grund av den svenska kriminalstatistikens uppställning kunna specificerade uppgifter om förskingrings- och trolöshetsbrotten icke meddelas för tidigare år än 1913. I följande tablå (jfr även diagram 1) har gjorts en sammanställning av antalet dylika brott och därför sakfälda personer i Sverige, såväl i absoluta tal som på 1 million av medelfolkmängden i riket, under åren 1913—1926:

År	Brott ¹⁾ , för vilka personer sakfällts		Sakfälda personer		År	Brott ¹⁾ , för vilka personer sakfällts		Sakfälda personer	
	Absoluta ant.	På 1 mill. av medel-folk.	Absoluta ant.	På 1 mill. av medel-folk.		Absoluta ant.	På 1 mill. av medel-folk.	Absoluta ant.	På 1 mill. av medel-folk.
1913	233	41.4	149	26.5	1920	226	38.5	141	24.0
1914	241	42.6	137	24.2	1921	249	42.0	133	22.4
1915	202	35.5	134	23.5	1922	377	63.1	207	34.7
1916	212	37.0	155	27.0	1923	418	69.7	258	43.0
1917	268	46.4	126	21.8	1924	511	84.9	273	45.3
1918	335	57.7	164	28.2	1925	664	109.8	331	54.8
1919	322	55.2	150	25.7	1926	772	127.3	388	64.0

¹⁾ Brotten enl. S. L. 22 kap. 11 och 14 §§ samt 25 kap. 11 och 12 §§.

Diagram 1. *Antal förskingrings- och trolöshetsbrott och därför sakfällda personer i Sverige, på 1 million av medelfolkmängden, åren 1913—1927.*

BROTT ENL. S.L. 22 KAP. 11 OCH 14 §§ SAMT 25 KAP. 11 OCH 12 §§.

SAKFÄLLDA PERSONER (HELA ANTALET)¹⁾

" " (ICKE SAMTIDIGT DÖMDA FÖR SVÅRARE BROTT)

¹⁾ Uppgifter härom föreligga endast för åren 1921—1927.

I överensstämmelse med kriminalstatistikens uppställning har härövan upptagits hela det antal förskingrings- och trolöshetsbrott, för vilka personer blivit sakfälda, men däremot ingår icke i tablån hela det antal personer, som över huvud taget sakfällts för dessa brott¹⁾, utan endast en viss, om ock övertvägande, del därav. De för förskingrings- eller trolöshetsbrott sakfälda personer, vilka samtidigt sakfällts jämväl för annat brott, som ansetts vara av svårare art än förstnämnda brott, ha nämligen vid räkningen av antalet sakfälda personer upptagits vid detta andra slag av brott och återfinnas därför ej här. Det är på grund härav ej tillräckligt att blott betrakta antalet sakfälda personer, utan böra dessa uppgifter i detta och i andra liknande fall helst kompletteras med motsvarande uppgifter angående brotten.

Av siffrorna framgår, att frekvensen av de brott, varom här är fråga, först under de senare kristidsåren visade någon mera betydande ökning, så att kulmen under dessa år nåddes år 1918. Efter den under de närmast därpå följande åren inträdda sänkningen i siffrorna vidtog fr. o. m. år 1922 en kraftig ökning i desamma, som sedan fortfarit. Sistnämnda år var kriminaliteten redan högre än år 1918 och år 1926 var densamma mer än dubbelt så hög som år 1918.

I anförande till statsrådsprotokollet den 26 januari 1923 yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet bl. a. följande: »Under den senast förflutna tiden har en företeelse av djupt allvarlig art tilldragit sig en allmän uppmärksamhet. Antalet förskingringsbrott har i påfallande grad ökat. Siffror äro här överflödiga; en snart sagt daglig erfarenhet talar i detta avseende ett tillräckligt tydligt språk. Frågar

1) För åren 1921—1927 föreligga uppgifter härom i del II av denna framställning (dessa ha till jämförelse även införts i diagram 1). På 1 million av medelfolkmängden utgjorde hela antalet personer, som sakfällts för förskingrings- och trolöshetsbrott under vart och ett av nämnda år: 34.9, 43.5, 53.0, 58.3, 75.6, 88.1 och 97.7.

man efter orsakerna till detta sorgliga förhållande, ligger det utan tvivel närmast att söka dem i de mångahanda olägenheter, vilka åtföljt den hastiga övergången från en onaturligt uppdriven högkonjunktur till en djup depression inom det ekonomiska livets hela område. De talrika förskingringsbrotten vittna om upplösning ej blott av den ekonomiska utan också av den moraliska motståndskraften. Med bifall till en kunglig proposition beslöt riksdagen samma år den ändring i 22 kap. 21 § S. L., att de förskingrings- och trolöshetsbrott, som avses i detta kapitel, skulle ställas under allmänt åtal. Lagen här om, som trädde i kraft den 1 juli 1923, upphävde fjärde stycket i nämnda strafflagsparagraf, som var av följande lydelse: »Ej må brott, som i 11 och 14 §§ sägs, åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till åtal angivits».

Den här berörda ändringen i åtalsrätten har utan tvivel utövat ett visst inflytande på det antal förskingrings- och trolöshetsbrott, som efter nämnda tidpunkt blivit föremål för domstolsbehandling. Det är emellertid icke möjligt att statistiskt bedöma, i vad mån den under de senare åren inträdda ökningen i kriminalitetssiffrorna beror på nyssnämnda förhållande.

I tablan å nästa sida ingå till jämförelse med förut anförda svenska siffror uppgifter om antalet förskingrings- och trolöshetsbrott sakfälda personer i Finland, Norge och England, på 1 million av medelfolkmängden i resp. länder och under resp. år.

I Finland utmärktes åren före världskriget av en fortgående ökning i brottsligheten över huvud taget. Den under världskriget till en början inträdda starka minskningen härutinnan gällde i regel icke de s. k. grövre brotten. I fråga om förskingrings- och trolöshetsbrotten äro siffrorna synnerligen ojämna. Minimum inträdde år 1918 och maximum påföljande år. Under tiden för det röda upproret förstnämnda år voro de allmänna domstolarna förhindrade att fungera i vissa delar av landet, vilket förklarar sänk-

ningen detta år. Efter den abnorma stegringen i siffrorna år 1919 vidtog åter en avsevärd sänkning i desamma under åren 1920—1923. Under de senaste åren ligga brottslighetstalen, ehuru en tendens till höjning inträtt, lägre än under åren före kristiden och äro även lägre än de svenska.

Antal sakfällda personer på 1 million av medelfolkmängden.

År	Finland ¹⁾	Norge ²⁾	England ³⁾	År	Finland	Norge	England
1911	68.9	67.9	35.6	1919	109.9	70.7	11.1
1912	91.7	49.9	37.8	1920	102.8	53.9	12.9
1913	72.8	53.1	39.6	1921	90.4	51.3	18.4
1914	77.5	61.9	31.4	1922	67.0	78.8	21.6
1915	82.0	66.5	25.3	1923	51.0	82.2	24.6
1916	63.7	67.8	22.3	1924	54.2	94.4	23.6
1917	65.4	73.7	24.8	1925	57.5		27.2
1918	50.9	75.3	14.7	1926	64.1		26.2

I Norge stego brottslighetssiffrorna under kristiden oavbrutet, tills kulmen nåddes år 1918. Det är uppenbart, att desamma under dessa år lågo avsevärt högre än de svenska. Liksom i Sverige inträdde under de påföljande åren en sänkning i brottsfrekvensen, vilken i Norge var ganska kraftig, men snart återigen övergick i en höjning (fr. o. m. år 1922). Denna synes dock icke vara så kraftig som den svenska, ehuru det är svårt att bestämt yttra sig härom, då siffror ännu icke föreligga för senare år än 1924.

I England sjönko brottslighetssiffrorna över huvud taget ned till ett minimum under krigsåren, då en stor del av den vuxna manliga befolkningen var frånvarande från hem-

¹⁾ Brottl enl. 29 kap. 1 §, 38 kap. 1, 2 och 4 §§ samt 40 kap. 7 § i finska strafflagen.

²⁾ Förbrytelser enl. 255 och 275 §§ i norska strafflagen.

³⁾ »Embezzlement and fraudulent conversion by agents, trustees, directors etc.» — Häre ingår dels antalet sakfällda personer (»convicted»), dels det antal personer, som vid »courts of summary jurisdiction» tilltalats och även förklarats skyldiga till brott, men det oakttat icke ådömts straff (»charge proved without conviction» jäml. »Probation of offenders act» av år 1907).

landet i aktiv krigstjänst på kontinenten. Även i fråga om förskingrings- och trolöshetsbrotten sjönko brottslighetssiffrorna i England avsevärt under dessa år (t. o. m. år 1919). Därefter vidtog åter en höjning, särskilt i fråga om antalet för polisen anmällda dylika brott, vilken höjning i regel fortgick under de följande åren. I fråga om antalet personer, som över huvud taget befunnits skyldiga till förskingrings- och trolöshetsbrott, ligga siffrorna under de senaste åren, det oaktat, lägre än under åren före kriget. Situationen synes sålunda härutinnan vara betydligt gynnsammare än i Sverige.

I fråga om förskingrings- och trolöshetsbrotten var Sveriges ställning i jämförelse med nyssnämnda länder — åtminstone före kristiden — synnerligen gynnsam. Men efter kristiden har en avsevärd förändring till det sämre härutinnan inträffat. Medan i fråga om här avhandlade brott brottslighetstalen under de senaste åren i Finland och England äro lägre än före kriget, äro de i Norge och än mera i Sverige högre. Tendensen till stegring i brottslighetstalen under de senaste åren synes i Sverige tyvärr vara avgjort kraftigare än i de övriga länderna, som här behandlats, och detta trots den numera inträdda stabiliseringen i det ekonomiska läget i Sverige. Om man gör en jämförelse med t. ex. tjuvnadsbrotten, blir detta förhållande än mera i ögonen fallande. I fråga om sistnämnda brott äro nämligen talen i Sverige efter kristidsåren t. o. m. lägre än före nämnda år.

II. Specialundersökning rörande förskingrings- och trolöshetsbrotten och genom dessa brott avhända värden i Sverige under åren 1921—1927.

I det följande lämnas en redogörelse för resultatet av en av statistiska centralbyrån förelagen specialundersökning rörande förskingrings- och trolöshetsbrotten och genom dessa brott avhända värden i Sverige under åren 1921—1927. Undersökningen omfattar alla de personer, som i första instans under dessa år sakfällts för brott enl. S. L. 22 kap. 11 och 14 §§ samt 25 kap. 11 och 12 §§, oavsett om de

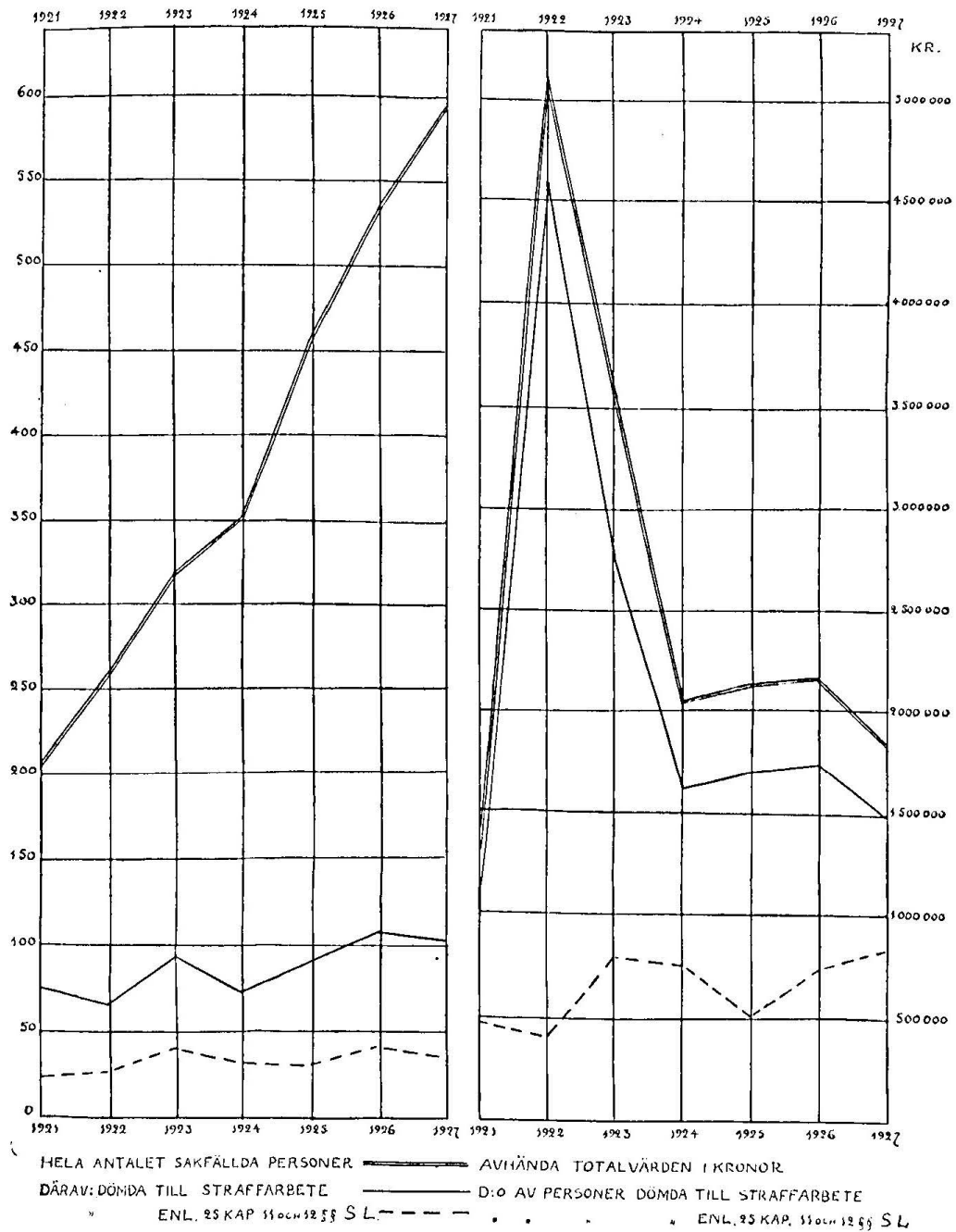
Diagram 2.

Antal för försäkrings- och trolöshetsbrott sakfällda personer
samt genom dessa brott avhända värden i Sverige, åren 1921–1927.

Absoluta antalet.

Sakfällda personer.

Avhända värden.

samtidigt sakfällts jämväl för annat brott. Från häradsrätter, rådhusrätter, krigsrätter ävensom från kammarrätten och Svea hovrätt, vilka domstolar genom slutligt utslag i första instans avgjort mål angående dylika brott, hava å särskilt formulär (jfr bilaga sid. 44) införskaffats uppgifter rörande storleken av de värden, som nyssnämnda personer genom dessa brott rättsstridigt avhänt andra. De avhända värdena, såväl penningar som annat, hava å formuläret upptagits i sin ursprungliga storlek, i det att avdrag icke gjorts för belopp resp. värden, som sedermera ersatts. Om den dömde tidigare rannsakats vid annan domstol än den, som avkunnat det slutliga utslaget, och av förstnämnda domstol förklarats saker till brott av här åsyftat slag, har angivits sammanlagda beloppet av penningar resp. sammanlagda värdet av annan egendom, som avhänts genom samtliga de brott, för vilka straff ådömts i det slutliga utslaget. Därest straff i samma utslag ådömts för brott såväl enligt 22 som 25 kap. S. L., hava dock de värden, som avhänts genom brott enligt vardera av dessa kapitel, upptagits var för sig.

Resultatet av den företagna undersökningen framgår av diagram 2.

Antalet personer, som över huvud taget sakfällts för brott enligt S. L. 22 kap. 11 eller 14 §§, resp. de genom dessa brott rättsstridigt avhända värdena utgjorde under vart och ett av de sju åren 1921--27 de nedanstående:

År	Antal personer	Avhända värden, kronor
1921	185	862.129
1922	234	4.687.316
1923	282	2.743.994
1924	324	1.288.315
1925	431	1.630.780
1926	500	1.420.914
1927	564	1.024.330
Summa	2.520	13.657.778

Av nyssnämnda totalbelopp utgjordes 1.941.582 kr. eller 14.2 % av annat än penningar.

Antalet personer, som sakfällts för brott enligt S. L. 25 kap. 11 eller 12 §§, efter att ha överbevisats om att ha i tjänsten tillgripit och förskingrat värden (huvudsakligen stat eller kommun tillhöriga penningmedel), resp. de avhända värdena utgjorde under vart och ett av åren de nedanstående:

År	Antal personer	Avhända värden, kronor
1921	23	484.483
1922	27	409.553
1923	40	817.194
1924	32	764.641
1925	31	507.106
1926	42	735.602
1927	37	838.545
Summa	232¹⁾	4.557.124

Av nyssnämnda totalbelopp utgjordes 161.627 kr. eller endast 3.6 % av annat än penningar.

Om antalet sakfälda personer resp. avhända värden, fördelade i vissa grupper efter de ådömda straffens beskaffenhet, år 1921 var för sig sättes = 100, erhålles det resultat, som framgår av tablån å nästa sida.

I fråga om antalet för brott enligt S. L. 22:11 och 14 sakfälda personer har en oavbruten ökning ägt rum sedan år 1921, vilken ökning var kraftigare under åren fr. o. m. år 1925 än under de föregående åren; i fråga om motsvarande avhända värden var däremot i jämförelse med år 1921 ökningen kraftigast år 1922 och därefter kraftigast påföljande år eller åren närmast efter den ekonomiska krisen. De höga värdena, särskilt år 1922, återspegla prisnivån under högkonjunkturen flera år tidigare. Den inträdda stabiliseringen i det ekonomiska läget, med sjunkande indextal, torde ha bidragit till de jämförelsevis låga talen i fråga om de av-

¹⁾ Häre ingår ett antal av 31 personer, som jämväl sakfällts för ör skingringsbrott enligt 22 kap. S. L.

hända värdena under de senaste åren, ehuru antalet sakfällda personer alltjämt steg.

I fråga om brotten enligt S. L. 25:11 och 12 voro talen för de sakfällda personerna under åren 1923, 1926 och 1927 och för de avhända värdena under samma år ävensom under år 1924 jämförelsevis höga.

År	För brott enl. S. L. 22:11 ^o , 14 sakfällda personer dömda till				För brott enl. S. L. 25:11 ^o , 12 sakfällda personer dömda till		
	straff- arbete	fängelse	böter	s:a sakfällda personer	straff- arbete	fäng. el. avsätn. allenast	s:a sakfällda personer
1921	100	100	100	100	100	100	100
1922	73	126	220	126	141	50	117
1923	108	142	254	152	200	100	174
1924	103	159	340	175	141	133	139
1925	117	230	440	233	147	100	135
1926	130	280	486	270	206	117	183
1927	135	312	577	305	171	133	161

Avhända värden, fördelade i motsvarande grupper.

1921	100	100	100	100	100	100	100
1922	621	266	236	544	86	47	85
1923	300	417	201	318	153	581	169
1924	132	220	175	149	155	230	158
1925	181	216	228	189	103	144	105
1926	152	209	230	165	151	165	152
1927	99	180	255	119	177	57	173

Anm. Antal sakfällda personer resp. avhända värden år 1921 = 100.

Beträffande de för förskingrings- eller trolöshetsbrott, i den mån de avse 22 kap. S. L., sakfällda personernas fördelning efter straffens beskaffenhet må anmärkas, att i jämförelse med år 1921 under de därpå följande åren antalet personer, som dömts till böter eller fängelse, över huvud taget ökats i betydligt högre grad än antalet personer, som dömts till straffarbete. Detta förhållande giver vid handen,

att antalet personer, som dömts för förskingring av mindre värden, under dessa år varit i stadig tillväxt (i många fall torde de s. k. avbetalningsköpen vara skulden här till).

I medeltal för åren 1921--1927 utgjorde antalet för förskingrings- eller trolöshetsbrott över huvud taget sakfällda personer resp. de avhända totalvärdena ävensom de avhända värdena per sakfälld person, fördelade i grupper efter de ådömda straffens beskaffenhet, de nedanstående.

För brott enl. S. L. 22:11 %14 sakfällda personer dömda till				För brott enl. S. L. 25:11 %12 sakfällda personer dömda till		
straff- arbete	fängelse	böter	s:a sakfällda personer	straff- arbete	fäng. el. avsätn. allena	s:a sakfällda personer
66	173	121	360	27	6	33

Avhända totalvärden, fördelade i motsvarande grupper, i kronor,

1530841	366645	53625	1951111	617873	33145	651018
---------	--------	-------	---------	--------	-------	--------

Avhända värden per sakfälld person, fördelade i motsvarande grupper, i kronor,

23194	2119	443	5420	22884	5524	19728
-------	------	-----	------	-------	------	-------

Medan de avhända värdena på varje för förskingrings- eller trolöshetsbrott enligt 22 kap. S. L. dömd person endast uppgingo till 5.420 kr. (för de till straffarbete dömda däremot till ej mindre än 23.194 kr.), voro motsvarande värden på varje för förskingringsbrott enligt 25 kap. S. L. dömd person 19.728 kr. (för de till straffarbete dömda 22.884 kr.). Det jämförelsevis låga värdet för de personer, som över huvud taget dömts för brott enligt förstnämnda kapitel i strafflagen, beror på den omständigheten, att det övervägande antalet av dessa personer dömts till fängelse eller böter, för vilka de avhända värdena per sakfälld person endast utgjorde

2.119 resp. 443 kr. Av de personer, som dömts för brott enligt 25 kap., hade däremot det övervägande antalet ådömts straffarbete. För dem, som dömts enligt samma kapitel, men icke ådömts straffarbete, utgjorde de avhända värdena per sakfälld person 5.524 kronor.

De sakfällda personerna ha fördelats i olika yrkesgrupper och socialklasser efter samma principer som i den svenska officiella kriminalstatistiken. Samtliga för förskingrings- och trolöshetsbrott sakfällda personer fördelade sig under de sju åren på de tre huvudgrupper av yrkesutövare, som ansetts motsvara den högre klassen, medelklassen och kroppsarbetarnas klass, på följande sätt:

Sakfällda personer, tillhörande

År	den högra klassen (= grupp I)		medelklassen (= grupp II)		kroppsarbetarnas klass (= grupp III)	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1921	82	39.6	48	23.2	77	37.2
1922	97	37.3	65	25.0	98	37.7
1923	110	34.6	95	29.9	113	35.5
1924	113	32.1	102	29.1	136	38.8
1925	165	36.1	119	26.0	178	37.9
1926	185	34.6	141	26.4	208	39.0
1927	173	29.1	185	31.2	236	39.7

Alla tre grupperna visa, absolut taget, oavbruten ökning (utom den första år 1927). Anmärkningsvärd är sänkningen av procenttalet för den första gruppen (utom år 1925).

Bland de personer, som under de sju åren dömts enligt 25 kap. S. L., märkas 25 fjärdingsmän, 17 poststationsföreståndare, 17 brevbärare, 16 landsfiskaler, 14 postexpeditörer, 11 kontorsbiträden, 8 exekutionsbetjänter och 7 stationsskrivare. I fråga om ett ej obetydligt antal (mera än ett tjugotal) av de för brott enligt samma lagrum sakfällda personerna uppgives i utdragen ur straffregistret, att desamma förskingrat kommunala medel, vilka de omhänderthaft i egenskap av innehavare av kommunala förtroende-

uppdrag (såsom ordförande i kommunalnämnd eller municipalnämnd, fattigvårdsstyrelse eller vägstyrelse eller kassaförvaltare hos skolråd o. dyl.).

I tab. A å nästa sida har en sammanställning gjorts av dels hela antalet personer, som dömts för förskingrings- eller trolöshetsbrott (enl. S. L. 22:11 och 14 samt 25:11 och 12) under åren 1921—1927, dels även de genom dessa brott avhända totala värdena, varvid en uppdelning verkställes efter de olika slag av domstolar i första instans, där de slutliga utslagen meddelats, ävensom efter vissa domstolsområden.

Hela antalet personer, som sakfällts för brott av här ifrågavarande slag under de sju åren, utgjorde enl. nyssnämnda tabell 2.721, vilka överbevisats om att ha rättsstridigt avhänt andra personer värden, uppskattade till 18.2 millioner kronor eller 6.694 kronor per sakfälld person.

Under åren 1921—1927 har dessutom konstaterats ett antal förskingringar av större omfattning, vilka icke kunnat leda till åtal inför domstol. Detta kan bl. a. ha berott på att gärningsmannen avlidit, innan förskingringen upptäckts, eller därpå, att han lyckats avvika till obekant ort och sedan icke kunnat anträffas. Enligt uppgifter, hämtade ur pressen, skulle de här avsedda fallen inalles angå 24 personer, vilka uppgivas hava förskingrat ett sammanlagt värde av 3.1 millioner kronor (av nämnda antal äro 16 avlidna personer, på vilka komma förskingrade värden av 2.4 millioner kronor). Om detta antal personer och där emot svarande förskingrade värden läggas till förutnämnda antal sakfällda personer resp. avhända värden, erhålles för de år, varom här är fråga, ett totalantal av 2.745 personer, vilka begått förskingrings- eller trolöshetsbrott, och ett förskingrat totalvärde av 21.3 millioner kronor eller 7.766 kronor per person.

Tab. A. För förskingrings- och trolöshetsbrott i första instans sakfällda personer i Sverige. åren 1921—1927.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Sakfällda personer och avhända värden, fördelade efter domstolar och områden, år																
Domstolar och områden	1921		1922		1923		1924		1925		1926		1927		Summa 1921—1927	
	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.	Ant. pers.	Värden, kr.
<i>Härads- och Rådhusrätter</i>																
Svea hovrätts område	fHr 41	187143	69	603096	77	506062	76	343023	91	379301	101	590607	106	635760	561	3244992
	\Rr 75	255097	88	3564530	90	1450685	114	291363	155	571660	200	535588	270	575044	992	7243967
därav: Stockholms stad	Rr 48	156015	53	768351	46	1265458	70	215385	96	260179	144	342754	193	516820	650	3524962
Svealand och	fHr 26	97378	40	387580	39	388631	31	95666	40	208606	54	472614	53	452348	283	2102823
Gotland	\Rr 13	27052	17	45113	28	123990	31	30619	38	288322	35	103588	46	25120	208	643804
Norrland	fHr 15	89765	29	215516	38	117431	45	247357	51	170695	47	117993	53	183412	278	1142169
	\Rr 14	72030	18	2751066	16	61237	13	45359	21	23159	21	89246	31	33104	134	3075201
Göta hovrätts område	fHr 14	24189	19	55708	40	192634	25	50508	38	280370	47	85357	44	87171	227	775937
	\Rr 43	413843	34	519675	55	762744	76	1136494	96	195232	104	488731	88	367785	496	3884504
Hovrättens över Skåne	fHr 8	103938	17	207576	11	317467	16	72466	21	152569	33	255023	26	111070	132	1220109
och Blekinge område	\Rr 14	57899	24	113910	27	212436	36	81766	43	357860	34	108067	53	81357	231	1013295
Summa	fHr 63	315270	105	866380	128	1016163	117	465997	150	812240	181	930987	176	834001	920	5241038
	\Rr 132	726839	146	4198115	172	2425865	226	1509623	294	1124752	338	1132386	411	1024186	1719	12141766
<i>Krigsrätter</i>	8	5899	4	639	8	892	5	594	8	1610	9	2018	7	4688	49	16340
<i>Kammarrätten</i>	4	298604	5	31735	9	106806	3	76742	4	147572	6	91125	—	—	31	752584
<i>Svea hovrätt</i>	—	—	—	—	1	11462	—	—	1	51712	—	—	—	—	2	63174
Samtliga domstolar	207	1346612	260	5096869	318	3561188	351	2052956	457	2137886	534	2156516	594	1862875	2721	18214902

1) De 31 personer, som sakfällts för brott dels enl. 22 kap., dels även enl. 23 kap. S. L., ha här ovan räknats endast en gång.

BILAGA.

Missiv och formulär för den statistiska undersökningen, som
verkställts av statistiska centralbyrån.

I och för en statistisk utredning ang. förskingrings- och trolöshetsbrotten (brott enligt S. L. 22:11 och 14 samt 25:11 och 12) under åren 1921—1927 får statistiska centralbyrån anhålla, att uppgifter benäget måtte meddelas å denna blankett dels rörande storleken av de värden, be-
träffande vilka, enligt vad som fastställts i nedannämnda
utlax

meddelade utslag, rättsstridig avhändelse genom dylikt brott ägt rum, dels även, i förekommande fall, rörande den dömdes yrke.

1	2	3	4	5	6	7
Utslagets dag	nr i dom- bok ell. <i>u</i> i prot.	Den dömdes yrke	Ansvar å dömts enligt	Ådömda straff	Avhända värden penningar, kr.	annat, kr.

Anvisningar.

Kol. 6 och 7. Här torde angivas dels i kol. 6 sammanlagda beloppet av penningar, dels i kol. 7 sammanlagda värdet av annan egendom, som personen i fråga enligt utslaget genom brott av ovannämnda art avhänt annan. Vid ifyllande av dessa kol. skall avdrag icke göras för belopp resp. värden, som ersatts. -- Om den dömdes rannsaksats vid annan domstol och av denna förklarats saker till brott av här äsyftat slag, angives sammanlagda beloppet av penningar resp. sammanlagda värdet av annan egendom, som avhänts genom samtliga de brott, för vilka straff dömts. -- Därest straff i samma utslag dömts för brott såväl enligt 22 som 25 kap. S. L., upptagas dock de värden, som avhänts genom brott enligt vardera av dessa kap. var för sig.

Fængselsvæsen.

Fångvården i Finland år 1927.

Av Överdirektören A. P. ARVELO.

Vid utgången av år 1927 utgjorde antalet fängplatser uti samtliga fängelser inalles 5510 för män och 535 för kvinnor. Av dessa fängplatser voro 1613 dagceller för män och 196 dagceller för kvinnor. Kvarvarande vid årets ingång voro 6942 (år 1926 7338) fångar, under året tillkommo 19105 (18571) fångar, medan vid årets utgång kvarblevo 7328 (6942) fångar. Villkorlig dom erhöillo 265 (275) personer. Hela antalet fängelsedagar utgjorde 2.431.249 (2.424.749) och medeltalet fångar om dagen 6661 (år 1926 6643, år 1925 6603, år 1924 5861 och år 1923 5548). Folkmängden förhöll sig till medeltalet fångar om dagen såsom 534:1.

I Finland finnes för verkställande av tukthusstraff tre centralfängelser för manliga och ett för kvinnliga fångar samt ett ungdomsfängelse. I varje av landets åtta läneresidensstäder finnes ett länsfängelse för rannsaknings- och fängelsestraff utstående fångar, varjämte uti landets avlägsnaste trakter finnes inalles tre med länsfängelserna jämförliga reservfängelser. Dessutom finnes fyra extraordinarie reservfängelser samt en s. k. tvångsarbetsinrättning, i vilka fångarna hållas huvudsakligen vid utarbeten, såsom upp-
rödning av marker m. m.

Tukthusstraff, vilket kan ädömas från och med 6 månader ända till på livstid, utstående fångar kvarvoro vid början av år 1927 3252 (år 1926 3222), under året tillkommo 1818 (1718) och vid årets utgång kvarblevo 3295 (3252) fångar, och utgjorde medeltalet av dessa fångar om dagen 3150 (2993) män och 190 (199) kvinnor. Efter år 1926 intages uti fångvårdsstatistiken icke vidare personella meddelanden om personer, vilka uti fängelserna utstå frihetsstraff, enär dessa meddelanden bliva intagna i en särskild kriminalstatistik, som fördelas i tre avdelningar, behandlande (I) brott, som kommit polisen till

kännedom, (II) de av domstol dömda och (III) de, som skola utstå frihetsstraff. Enär denna kriminalstatistik ännu icke är färdig för år 1927, har här intagits några personella uppgifter om fångar, vilka föregående år inkommit till fängelserna för utstående av straff. Av de år 1926 inkomna tukthusfångarna voro dömda:

för statsförbrytelse	77
» mord, dråp eller annan misshandel	423
» stöld och snatteri	844
» försnillning	16
» rån och utprässning	31
» bedrägeri och förfalskning	107

Av de nyinkomna fångarna utgjorde antalet på livstid dömda	11
» till 15 år dömda	1
» » 12 » »	16
» » 8—12 » »	66
» » 4—8 » »	168
» » 3—4 » »	151
» » 2—3 » »	208
» » 1—2 » »	495
» » 6 mån.—1 » »	447

Av de nyinkomna tukthusfångarna voro 59 fångar mellan 15—18 år och 11 över 60 år gamla.

Antalet män, vilka inom förloppet av de senaste tio åren ånyo blivit dömda till tukthusstraff, utgjorde 489 eller 31,65 % av hela antalet inom året inkomna fångar. Motsvarande tal angående kvinnor utgjorde 20 och 16,26 %.

Justitieministern har år 1927 villkorligen frigivit 332 manliga och 9 kvinnliga fångar (år 1926 359 män och 15 kvinnor). Republikens President har av nåd villkorligen frigivit 111 manliga och 30 kvinnliga fångar (år 1926 143 m. och 20 kv.). Inalles åtnjöto villkorlig frihet 1353 män och 71 kvinnor (år 1926 1496 m. och 59 kv.). Av de villkorligen benådade eller frigivna återföllö 4,37 % till brott.

Fängelsestraff ådömes i allmänhet från 14 dagar ända till 4 år, vid sammanslagning av straff även därutöver. Sådant straff utstående fångar kvarvoro vid 1927 års början 1178 (år 1926 1230), under året tillkommo 3003 (2734) och vid årets utgång kvarblevo 1409 (1178) fångar. De fängelsestraff utstående fångarnas medeltal om dagen var 1011 (1019) män och 138 (122) kvinnor.

Antalet bötesförsonare var vid ingången av berättelseåret 1740 (2024), under året tillkommo nya bötesfångar 11400 (10541) och vid årets utgång kvarblevo 1835 (1740) fångar. Fångarna hava försonat böter till ett belopp av 8.010.795 (7.826.505) mark.

Antalet sådana, vilka för lösdriveri hållits till allmänt arbete, utgjorde vid ingången av år 1927 212 (år 1926 265), under året tillkommo 258 (359) och vid årets utgång kvarblevo 146 (212).

Rannsakningsfångarnas antal utgjorde vid årets början 531 (år 1926 603), under året tillkommo 3565 (3388) och vid årets utgång kvarblevo 634 (513).

Utav de brott, vilka under berättelseåret förövats uti fängelserna, hava 36 anmälts för väckande av åtal vid allmän domstol. För mindre förseelser är fängelsets direktör efter samråd med någon ledamot av direktionen för fängelset berättigad att förordna lindrigare extrajudiciella bestraffningar; strängare bestraffningar förordnar direktionen under direktörens ordförandeskap. Antalet sålunda bestraffade utgjorde inalles 4323 (år 1926 4451), varvid medeltalet fångar om dagen, då sinnessjukhuset för fångar härvid icke medräknats, utgjorde 6577 (6563). De bestraffningar, som härvid oflast kommit till användning, voro: vatten och bröd, högst 8 dygn, i 1810 fall, mörk cell, högst 4 dygn, i 246 fall eller sistnämnda bestraffning jämte vatten och bröd i 642 fall.

För mindre förseelser har 834 (år 1926 597) fångar tilldelats villkorliga bestraffningar, av vilka man nödgats bringa i verkställighet 204 (175). För disciplinära förseelser har 45 fångars straffid förlängts med högst 14 dagar. Enligt lag kan en sådan förlängning av straffet utsträckas till högst 60 dagar. Med bojor belades 301 fångar i allmänhet till följd av rymning eller försök därtill. Antalet förrymda fångar utgjorde 54 (31), under året grepos ånyo 43 (29) fångar, medan vid årets utgång 11 (2) fångar ännu voro på rymmarfärd.

Undervisning har tilldelats fångarna i följande utsträckning:

Elementarundervisning	1023 fångar
Folkskoleundervisning	2117 »
Fortbildningsundervisning	838 »
Enskild undervisning i cell	5383 »

Fångarna hava varit indelade i klasser, och har undervisning meddelats dem i innauläsning, skrivning, räkning, modersmålets grammatik, geografi och grunddragen av landets och allmän historia ävensom vid flere fängelser dessutom i hälso- och nykterhetslära, naturkunnighet, samhällslära, lanthushållningslära, bokföring och teckning samt ett eller annat främmande språk. Undervisning har meddelats till skolgång förpliktade fångar överhuvud 4-6 timmar i veckan.

Uti fängelsebiblioteken har funnits följande antal böcker:

finskspråkiga	74197 (72774)
svenskspråkiga	8820 (8709)
på andra språk	2458 (2306)

Inalles har antalet bokutlåningar under året uppgått till 222.007 (218.777).

En gång i veckan har utgivits en särskild av uppfostring-inspektören vid ministeriet redigerad tidskrift för fångar (»ELÄMÄSTÄ«).

Angående hälso- och sjukvården uti fängelserna må nämnas, att å fängelsernas lasarettavdelningar vårdats under år 1927 inalles 5815 sjuka, av vilka 35 fångar avledo. Resultaten av de vågningar, som verkställes med fångarna, utvisa att av de vägda

	män	kvinnor
vunnit i vikt	38.96 %	55.70 %
förlorat i vikt	33.10 »	24.16 »
förblivit oförändrade	27.94 »	20.14 »

Uti sinnessjukhuset för fångar vårdades 114 fångar. Vid årets slut kvarblevo 71 fångar.

Antalet fängdagsverken uppgick till inalles 1.761.619 (1.765.990), härav 1.124.202 med inkomst förenade dagsverken och 637.417 dagsverken utan inkomst, nämligen hushålls-, reparations-, byggnads- m. fl. arbeten för egen inrättning. Huvudsakligast utfördes i fängelserna snickeri-, skomakeri- och skrädderiarbeten samt byggnads- och jordbruksarbeten. Inkomsterna från arbetsverksamheten vid fängelserna uppgingo år 1927 till 22.892.906 mk. 04 p. (år 1926 20.476.606 mk. 05 p.). Då man avdrager utgifterna för arbetsmaterial, erhålles såsom arbetslön 9.028.782 mk. 95 p. (8.182.175 mk. 78 p.). Härvid har såsom utgifter icke beaktats de åt arbetsförmännen utbetalade lönerna, ej heller de utgifter, vilka föranletts av använd maskinkraft

m. m., utan endast priset för arbetsmaterialen. Bruttoinkomsterna av lantbruket utgjorde 3.836.363 mk. 68 p. (2.679.795 mk. 73 p.). Utgifterna för utsäde, bigödning samt utökning av fångelsernas boskap stego till 2.914.977 mk. 61 p. (1.613.143 mk. 85 p.), utvisande således nettoinkomsten 921.386 mk. 07 p. (1.066.651 mk. 88 p.). Totalsumman av nettoinkomsten utgjorde således enligt ovananförda 9.950.169 mk. 02 p. (år 1926 9.248.809 mk. 66 p.).

Inkomsterna och utgifterna vid fångelserna voro följande:

	år 1926	1927
Utgifter	61.816.605 : 12	72.071.925 : 01
Inkomster av arbetsverk- samheten	20.476.606 : 05	22.892.906 : 04
Inkomster av lantbruket m. m.	3.884.305 : 61	5.081.661 : 44
Statsverkets bidrag	37.455.693 : 46	44.097.357 : 53

Enär de vid samtliga fångelser utförda årsreparations- och tillbyggnads- samt upprödningsarbetena å nyodlingsmarker utföras av fångar, men någon inkomst för dessa arbeten icke gottskrives fångelserna, ingår värdet av dessa arbeten icke bland ovananförda inkomster. Härvid må nämnas, att arbetsmaterialer använts vid utförandet av årsreparationsarbetena till ett värde av 1,8 miljoner mark och till tillbyggnadsarbetena vid de ordinarie fångelserna till ett värde av 0,4 miljoner mark. Å de under uppförande varande jordbruksfångelserna i Sukeva och Kunnunsuo har fortsättningsvis upprödjats marker och utförts särskilda byggnadsarbeten. I Kunnunsuo har upprödjats 100 ha nyodlingar, lerslagits 73 och jämnats 45 ha ny jord, grävts 3950 m. avloppsdiken och 33700 m. tegdiken. I Sukeva har upprödjats 98 ha nyodlingar och färdigbyggts 2510 m. odlingsvägar, grävts 886 m. avloppsdiken och 30184 m. tegdiken. I Kunnunsuo har färdigbyggts en fångelse- och ekonomibyggnad med ett rymdinhåll av 6800 m³, och har i denna byggnad inrymts 75 celler och 4-mans gemensamhetsrum för fångar, ävensom ett kök, ett bageri, en badstuga, en tvättstuga, en värmecentral m. m., avsedda för det blivande centralfångelse. Dessutom färdigbyggdes en ladugård för 100 kor, en byggnad för behandling av säd och 5 foderförvaringslador. Värdet av alla dessa arbeten har, såsom ovan nämnts, icke tillgodoskrivits fångelserna.

Fördelas utgifterna och inkomsterna jämnt på medeltalet fångar för dag, utgjorde för varje fänge för dag

	år 1926	1927
utgifterna	25:73	29:95
inkomsterna	10:14	11:62
statsverkets bidrag	15:59	18:33

Beräknade per fänge utgjorde utgifterna för dag

	1925	1926	1927
för avlöningar	9:68	9:87	10:47
» kosthållning	4:57	4:31	4:36
» beklädning	1:93	1:93	2:05

Såsom härav framgår hava utgifterna för avlöningarna år 1927 i anmärkningsvärd grad sligit. Detta beror därpå, att i början av året trädde i kraft en ny reglering av fångarnas och fängknektarnas arbetstid. Fångarnas arbetstid, vilken tidigare var omkring 8 timmar, förlängdes till 10 timmar. Härvid har tiden för meddelandet av elementarundervisning medräknats, ävenså den tid, som använts för gång till arbetsplatsen och därifrån åter. Fängknektarnas arbetstid åter, vilken tidigare varit 9 à 10, till och med 12 timmar, nedsattes i början av året överallt till 9 timmar, och erlägges för möjligt överarbete särskild ersättning, dock icke för det överarbete, som föranletts till följd av fånges rymning. För genomförandet av denna nyanordning antogs nya fängknektar, för vilkas avlöande inalles circa 3 miljoner mark användas.

Vid utgången av året tjänstgjorde vid fängelserna inalles 1133 tjänstemän och innehavare av befattningar, härav direktörer och biträdande direktörer 29, pastorer, läkare och lärare 64, ekonomiföreståndare samt kontors- och kanslipersonal 91, arbetsledare och arbetsförmän 117, vaktchefer 17, ekonomivaktmästare 25 och knektar 790.

Under de föregående åren föranstaltades tvänne särskilda kurser för skolning af knektar. Förlidet år föranstaltades dock endast en kurs för utbildande av aspiranter till vaktchefs- och vaktförmänsbefattningar. I kursen deltog 15 personer. Såsom villkor för deltagandet uppställdes avlagd fängknektsexamen och i fängvård prövad duglighet. Undervisning meddelades i fängvårdslära, pedagogik, samhällslära, hälsolära, svenska språket, bokföring och ekonomi ävensom i gymnastik och praktiska övningar.

Litteratur.

»Kriminologische Abhandlungen« udgivne af W. Gleispach.

Hefte 5.

»Die graphischen Gaunerzinken« af Professor ved Wiens
Universitet Dr. Hubert Streicker. (82 Sider).

Mange vil allerede hos Hans Gross have læst om »Gaunerzinken«, ejendommelige Tegn og billedlige Fremstillinger, der til forskellige Tider er fundne, særlig i Tyskland, Schweiz og Østrig, skrevne, ridsede eller malede paa Bygninger, Træer og Stene eller plastisk fremstillede f. Ex. ved Grene stukne ned i Jorden, og som aabenbart indeholder Meddelelser, Advarsler eller Vejvisning fra Forbrydere og andre Landstrygere til ligesindede, ofte saaledes, at Meddelelsen og den, hvem Meddelelsen gælder, kendetegnes ved et særligt Mærke, en Slags Vaaben.

Hæftet indeholder nu et Forsøg paa en systematisk Undersøgelse af de grafiske »Gaunerzinken«, et Forsøg Forfatteren gør, fordi der siden Hans Gross offentliggjorde »Die Gaunerzinken der Freistädter Handschrift« (Arch. f. Krim. Bd. 2), saa godt som ikke er offentliggjort nyt Materiale eller foretaget nogen yderligere Belysning af de allerede foreliggende Samlinger af »Zinken«.

Forskellige Kilder sætter Udtrykket »Zinken« i Forbindelse dels med Zigeunerudtrykket »sungaf« der vel nærmest betyder at ane Uraad, dels med det latinske »signum«, dels ogsaa med »Zinke« i Betydningen en Tak, altsaa et takket Tegn, og Forfatteren gør opmærksom paa, at dette sidste Udtryk ogsaa brugtes om Femmeren paa Tærningen, senere ved Slutningen af det 17. Aarhundrede tillige om Stadstrumpeterens Blæseinstrument, saaledes at man aner Gavtyveudtrykket »Zinken«'s Forbindelse baade med falske Tærninger og med at slaa Alarm, kalde.

I Litteraturen kan »Zinken« i sin nuværende Betydning

af Tegn (Skrifttegn) ikke spores længere tilbage end til Begyndelsen af det 18. Aarhundrede, hvorimod Udtrykket »Zinker« allerede 200 Aar tidligere er brugt om Bøddelen, der udførte Brændemærkningen.

Teksten i Bogen er forsynet med henved 200 Afbildninger af »Zinken« med Angivelse af, hvad de i Følge de forskellige Kilder betyder, og da Bogens historiske Afsnit indeholder mange af disse Afbildninger, faar man derigennem et godt Overblik over deres Udvikling ned gennem Tiderne.

De første Kilder gaar tilbage til Midten af det 16. Aarhundrede, da Horder af Mordbrændere bredte sig stærkt over hele Tyskland. Det 17. og 18. Aarhundrede viser kun faa Fund, men derefter bliver de atter hyppigere, særlig fra Aarene 1820—40, hvorimod de ophørte i den sidste Halvdel af det 19. Aarhundrede.

Da der imidlertid i Tiderne efter Verdenskrigen atter er fundet et større Antal, synes deres Forekomst at være knyttet til Tiden lige efter de særlig urolige Perioder i Tysklands og Østrigs Historie.

En tysk Politimand Avé-Lallement, der i Midten af forrige Aarhundrede beskæftigede sig med Spørgsmaalet, har ment, at Oprindelsen til Tegnene kan søges i den Lønsskrift, som benyttedes af Tilhængerne af den i Middelalderen indenfor jødiske Kredse udbredte hemmelige Lære af filosofisk Karakter: Kábbala, og dette belyser Forfatteren med nogle Exempler paa denne Skrift.

Derimod gør Forfatteren opmærksom paa, at »Zinken« paa Grund af Tidsforskellen ikke, som af Avé-Lallement antaget, kan have nogen Forbindelse med den Kryptographi, som blev anvendt af det franske Diplomati paa Kardinal Richelieus Tid. Forfatteren giver dog et illustreret Exempel paa de Anbefalingsskrivelser, som de franske Diplomater i Udlandet medgav Personer, der rejste til Frankrig. Han viser, hvorledes Enkelthederne i den tilsyneladende som Dekoration uden om Navnene paa Indehaveren, Udstederen og Modtageren af Anbefalingsskrivelsen anbragte Krans giver talrige Oplysninger om den anbefalede Person, ja det i Hjørnet tilsyneladende som Lb. Nr. anbragte S. 25 indeholder den Oplysning, at den paagældende er kyndig i baade Jura (2) og Statsvidenskab (5), særlig i det første, og at han i det hele er i Besiddelse af grundig Dannelse (Klammen under Tallet).

Da Forbrydelse, Tiggeri og Landstrygeri gaar over i hin-

anden, er Forfatterens Sondring mellem almindelige »Gaunerzinken«, de særlige »Bettlerzinken«, »Zigeunerzinken« og »Zinken der Wanderhandwerker« for saa vidt ikke absolut, som han til første Gruppe henhører alt, hvad der ikke er særligt for de sidste 3 Grupper.

I sin nærmere Inddeling af de almindelige »Gaunerzinken« i Enkelt »Zinken« og sammensatte »Zinken«, af hvilke de første atter enten kan være blotte Tegn eller billedlige Fremstillinger, gør Forfatteren opmærksom paa, at disse sidste 2 Grupper i Virkeligheden ogsaa glider over i hinanden, idet f. Ex. Tegnet for Benægtelsen er | og for Tilstaaelsen —, hvilket tillige er en billedlig Fremstilling af at holde sig stiv og af at falde sammen og tilstaa.

Ved Omtalen af de blotte Tegn viser Forfatteren ved Gengivelse af gl. kinesisk Billedskrift, Klippeindskrifter stammende fra Indianerne i Mexiko og det skytisk-hunniske Alfabet, at der er en vis Lighed til Stede. Han gengiver ogsaa nogle Exempler paa de Tegn, en uskrivekyndig Bonde har brugt i en Almanak for 1796, for at vise Ligheden mellem disse og »Zinken«.

Som Exempel paa den umiddelbare billedlige Fremstillingsform i Modsætning til den symbolske vises bl. a. Tegninger af en Hund, hvis Hoved vender til venstre og derfor skal vise, at Hunden paa Stedet er bidsk, idet Gavtyveudtrykket »link« betyder »nicht recht« eller falsk.

Symbolikken i »Zinken« er snart sproglig, som f. Ex. naar en Fiskehale skal betyde Sundhed efter »frisk som en Fisk«, snart ligger den i Angivelse af en enkelt Del som Udtryk for det hele, som naar en Hest gengives ved Tegningen af en Hesteko, snart i Fremstillingen af en Ting ved dens typiske Kendetegn, som naar Sønnen gengives ved den svindende Bevidsthed gennem Tegningen af en Række Streger af faldende Højde efter hinanden, snart ligger den i Gengivelsen af f. Ex. et Dyr, der netop har den Egenskab, der ønskes udtrykt, som naar Forelskelsen udtrykkes ved Tegningen af en Paafuglehane med udslaaet Hale. Ofte gengives Følgen ved dens Aarsag, som naar Tegningen af et Gevær skal udtrykke Skræk, eller det man kan opnaa ved et af Midlerne til at naa det, som naar en Tegning af en Støvleknægt skal vise en, at her kan man komme under Tag og sove.

Under Behandlingen af det, Forfatteren kalder moderne »Zinken« fra 1821 og ned til vore Dage, gengiver han en

Del, der stammer fra Aarene 1920—25. Det er karakteristisk for alle disse, at Tegning og almindelig Skrift bruges saemtlig.

I Afsnittet om »Bettlerzinken« viser Forfatteren Exempler baade paa tyske, engelske, franske og amerikanske »Zinken« og fortæller i denne Forbindelse, at man i 1927 hos en Person, der blev anholdt i Steiermark som efterlyst, fandt Oplegninger, der viste »Bettlerzinken« fra Frankrig og Amerika, og han mener, at dette maa stamme fra Studie af Hans Gross's Offentliggørelse af »Bettlerzinken« fra andre Lande — mon dog ikke snarere den, hos hvem Oplegningerne fandtes, som Tysk-Amerikaner har gjort Verdenskrigen med.

Medens Afsnittet om »Zigeunerzinken« ingen Afbildninger indeholder, kommer disse igen i Afsnittet om »Zinken der Wanderhandwerker«, hvortil han ikke henregner Haandværkssvende »paa Valsen«, men Skærslibere, Kedelflikkere, Børstenbindere o. l.

I Bogens sidste Afsnit søger Forfatteren at give et Bidrag til Opsporing af »Zinken« mellem de mangfoldige Tegninger f. Ex. af pornografisk Indhold, man støder paa rundt omkring, og til deres Læsning, men han synes dog at indrømme, at den simpleste Vej til at finde Tydningen er at spørge dem, der kender Tegnene, saaledes som Hans Gross gjorde ved de Tegn, han eller hans Gendarmere ikke selv kunde klare, idet han paa Væggen i Forhørslokalet opslug Gengivelserne af Tegnene for, naar han paa en Landstrygers Mine kunde se at Tegner var denne bekendt, at spørge ham om Betydningen.

V. G. Moltke.

Eivind Berggrav: Fangens sjæl — og vår egen. (Aschehoug & Co.s Forlag — 1928). »Erfaringer og Iagttagelser fra Botsfængslet i Oslo« har Bogen til Undertitel. Botsfængslet i Oslo er en Straffeanstalt med Cellesystem, og Cellestraf kan efter norsk Ret ikke anvendes for længere Tid end 4 Aar. Man maa have dette in mente ved Læsningen af Bogen. Forf., der er Præst ved nævnte Anstalt, har et lyst Syn paa Cellestraffen, naar den ikke udstrækkes over længere Tid — han er ikke blind for, at 4 Aar er en betænkelig lang Tid — og naar Straffen er forbunden med Arbejde og helst ogsaa med rigelig Motion i fri Luft; han anbefaler Gymnastik i Hold i saa Henseende, hvorved opnaas ogsaa en tredje Betingelse for Cellestraffens Egnethed: at Isolationen ikke overdrives.

Et gammelt Ord siger jo, at kun Lægerne ser Menneskene som de er; Juristerne ser dem værre end de er, og Præsterne ser dem som bedre end de er. Dr. Berggrav er paa sin Post mod den Tendens, hans Kaldsfæller saaledes beskyldes for, og af de klare og ædruelige Betragtninger, han fremsætter i sin Bog, faar man det Indtryk, at han ikke er saa let at løbe om Hjørner med. Han fortæller om Fangernes Grebethed ved Gudstjenesterne; men han mindes i samme Øjeblik, hvad Feltpræst v. Soden fortalte fra sin Tjeneste paa Østfronten (under Verdenskrigen): »han hadde hatt en langfredagspreken for fronten, som hadde vært så gripende at åndelig talt hele kompaniet hadde vært på sine kne. Han satt om kvelden i sin innkvartering og tenkte på dette, da en ordonnans meldte ham at nu var hele hurven inne i nærmeste russiske by og fylte dens bodegaer og bordeller«.

Bogen er tiltalende ved sin rige Menneskelighed. Forf. giver sig ikke ud for at have fundet en Løsning af Straffespørsmålet, men han sætter sig selv — ikke legemligt, som den store Amerikaner Mott Osborne gjorde, men aandeligt — i Fangens Sted og forsøger at se Verden som den ser ud fra Fangens Synspunkt. Medens Mott Osborne¹⁾ ikke lader Læseren i Tvivl om, at amerikanske Fængsler paa den Tid, da han gennemgik Prøven som Fange, var Helveder, faar man af Berggravs Bog det Indtryk, at Bods-fængslet i Oslo nærmest er et Slags Kloster, om end af den strenge Disciplin; han citerer Fangeudtalelser som denne: »Min egentlige straff begynte i Aftenposten og ender i omgangskretsen — om den da nogen gang ender. Selve opholdet her anser jeg for det minste onde«. Berggrav hører til dem der ikke — for alle Forbryderes Vedkommende — vil opgive at se et Forbedringsarbejde i Straffen. Og hans Bog har forsaavidt Bud, først og fremmest naturligvis til Fængselsfolk, men dernæst til Offentligheden i Almindelighed. Forf. siger med Henblik paa Fangernes »Utgangskrise«: »Og så dette hysteri overfor en som har hatt en dom. Uten undersøkelse av omstendigheter, karakter, gjenreisningsvilje — bare fare op ved ordet »straffet« omtrent som ved ordet »brand«. Og Forf. nævner i denne Sammenhæng det daarlige Exempel, den norske Stat giver, idet den norske Straffelov bestemmer, at Straf af Fængsel i 1 Aar eller mere automatisk medfører Tab af statsborger-

¹⁾ Bogen »Fængsel og Samfund«, oversat til norsk i 1918.

lige Rettigheder i 10 Aar¹⁾. Forf. vil have dette automatiske afløst af en særskilt Overvejelse af hvert enkelt Tilfælde, idet han fremhæver, at det for mange Fanger netop i de første Aar efter Løsladelsen er af Vigtighed, at de ikke har »Statens truende Pegefinger ind paa deres ømme Punkt«. Reconvalescensen er jo her — efter mange Fangers sjælelige Constitution — endnu vigtigere end Sygehusopholdet.

Det, Fængselsfolk iøvrigt vil fæste sig mest ved i Bogen, turde være Forf.s Fremhævelse af, at det Arbejde, Fangerne sættes til, bør være Haandværk, som udvikler Tanken, ikke Maskinpasning, som sløver. Overfor de Beklagelser, Indsendere i Bladene kommer med, over, at Fængselsdriften ikke lønner sig tilstrækkeligt paa denne Maade, fremhæver Forf., at den mest økonomiske Fængselsdrift maa være den som virker stærkest i sjælelig Henseende, m. a. O. som gør størst fængselsmæssig Nytte, og han udtrykker det Haab »at spissborgerligheten aldri må få rokket ved det norske fængselsstyres kloke avlegg av arbeidsdriften«.

For ogsaa at strø lidt Peber i Anmeldelsen: det sexuelle Problem er, ogsaa for Fængselsstraffens Vedkommende, for betydningsfuldt til, at det kan forbigaa med et: »egner sig kun for innendørs drøftelse«. Man plejer vist i Nutiden at erkende, at de herhenhørende Funktioner ikke er mente som en Luxus i Naturens Husholdning, men at deres For-sømmelse betinger en varigere Forringelse af Individet, og man maa, ogsaa fængselsmæssigt, se Konsekvenserne af denne Erkendelse lige i Øjnene.

Men i øvrigt være Bogen anbefalet paa det bedste.

Poul Skadhauge.

»Kriminologische Abhandlungen« udgivne af W. Gleispach. 4. Hefte — Wien 1928. — »Die Brandlegungskriminalität« af Roland Grassberger. (246 Sider). Det foreliggende Arbejde indeholder en paa Statistik over Ildebrande i Østrig særlig i Aarene 1919—1926 bygget og ved Gennemgang af en Mængde Brandsager fra disse Aar underbygget Under-søgelse af:

¹⁾ Det vil bero paa den Praxis, vore Domstole slaar ind paa, om samme Bebrejdelse skal ramme den nye danske Straffelov (Forslagets § 79). Paragrafens Formulering lover ikke godt.

- I. Brandstiftelsesforbrydelsens Udbredelse,
- II. Betingelserne for Stigen og Falden i dens Hyppighed,
- III. Vanskelighederne ved og Hindringerne for dens Forfølgning og
- IV. Midlerne til dens Bekæmpelse.

Forfatteren gør med Rette gældende, at Kampen mod en bestemt Forbrydelseskategori for at lykkes ikke blot kræver, at man er klar over, hvor hyppig den forekommer, men ogsaa over, hvilke Faktorer der har Betydning for dens Forekomst, saa man kan fjerne de fremmende og tilføre de hæmmende, og at det ikke er nok at vide, hvorledes Forbrydelsen opstaar, og finde Gærningsmanden til den enkelte Forbrydelse, hvorved man ganske vist kan se, om den i Forhold til sin Farlighed rammes tilstrækkelig hyppigt, men at man ogsaa saa at sige maa iagttage Forbryderen under selve Udførelsen af Forbrydelsen for at blive klar over, hvilke Muligheder, han har for at undgaa Opdagelse, og derved bl. a. blive i Stand til at træffe passende Forholdsregler til virksom Efterforskning i Fremtiden af denne Forbrydelse.

Antallet af Ildebrande i Østrig i Aarene 1924—1926 viste en stærk Stigning sammenlignet med de foregaaende Aar, et Faktum, der har givet Forfatteren Stødet til hans Undersøgelser. Noget lignende maa i øvrigt ogsaa have været Tilfældet efter Krigen i 1866, i det en anonym Forfatter i et Flyveskrift fra 1868 rettede en Opfordring til den østrigske Landdag om at nedsætte et Udvalg til hurtig Overvejelse og Fremsættelse af Forslag til energiske Forholdsregler mod den højst beklagelige Overhaandtagen af Ildebrande og selv i Skriftet fremkom med forskellige Forslag, der tog Sigte herpaa.

Grassberger synes omhyggeligt at have sigtet det særlig i 1. Del benyttede statistiske Materiale, han bygger paa, og han gør nærmere Rede for, hvilken Fremgangsmaade, han har fulgt ved dets Bearbejdelse, idet han navnlig har lagt Statistiken for Aaret 1926 til Grund for sine Enkeltundersøgelser.

Om den anvendte Sandsynlighedsberegning er berettiget ved det foreliggende Emne, er Anmelderen ude af Stand til at bedømme, men de forskellige Resultater, Forfatteren gennem sine Beregninger — hvis Enkeltheder han naturligvis ikke gengiver — kommer til, virker dels saa selv-

følgelige (saasom at Brande af ubekendte Aarsager har vist sig særlig at finde Sted i Tiden fra Kl. 23—1, og at Tidspunkterne paa Dagen for Brande, foraarsagede af Børn, staar i »negativ Korrelation« til Tidspunkterne for voksnes Brandstiftelser, idet disse benytter den Tid, paa hvilken alle andre sover, medens Børnene benytter den Tid, hvor alle andre er optagne af Arbejde), dels i det hele paa den, der har haft Lejlighed til at se en Mængde Brandsager, saa lidet overraskende (saasom at et forholdsvis stort Antal af de Brande, der i Følge Tilstaaelse skyldes Uforsigtighed, viser sig at være opstaaet i de første Nattetimer, noget Forfatteren, sikkert med Rette, mener skyldes at Tilstaaelsen om Uforsigtighed i Virkeligheden dækker over den forsættelige Brandstiftelse), at der desværre næppe er Grund til at tro, at en nærmere Undersøgelse af Brande andetsteds, i hvert Fald i Danmark, vilde føre til et væsentlig bedre Resultat end Forfatterens, for Eksempel at højst sandsynligt 92 % af alle de Brande, om hvis Aarsag end ingen virkelig Formodning foreligger, maa henføres til forsættelig Brandstiftelse, eller at 90 % af paasatte Brande sker for at besvige Brandforsikringen. Forfatteren oplyser, at Antallet af Brande i Aarene 1919—1926 i Wien med ca. 45.000 Huse og ca. 1.865.000 Indbyggere kun har varieret relativt lidt — fra godt 1000 til knap 1400 om Aaret — medens det i de egentlige Landdistrikter (og mindre Byer) med ca. 646.000 Ejendomme og godt 4.190.000 Indbyggere er steget stærkt: fra ca. 800 i 1919 til ca. 1500 i 1921 og ca. 2100 i hvert af Aarene 1925 og 1926.

I 2. Del behandler Forfatteren Brandstiftelser, foretagne for at besvige Brandforsikringen, og Brandstiftelser, foretagne af andre Motiver, hver for sig.

Forfatterens Fremstilling og de mange Gengivelser af Brandsager, med hvilke han belyser den, navnlig i Afsnittet om Assurancesvigen, giver samtidig et interessant Indblik i sociale og økonomiske Forhold i Krigs- og Efterkrigstidens Østrig.

Ved Omtalen af Faren ved den »Overforsikring«, der særlig fandt Sted efter Stabiliseringen, lægger Forfatteren en væsentlig Del af Skylden for denne Overforsikring paa Konkurrencen mellem Forsikringsagenterne, af hvilke mange var af meget tvivlsom Kaliber.

I dette Afsnit omtaler Forfatteren ogsaa en ejendommelig Nyskabning, som opstod til Afløsning af Brandforsikringen,

da det i Inflationstiden viste sig, at Forsikringssummerne ofte, før de skulde bruges, allerede havde tabt deres Værdi, nemlig de saakaldte »Selvhjælpsforeninger«, Sammenslutninger af Beboerne inden for en bestemt Egn, oftest et Sogn, saaledes at de forpligtede sig til i Brandtilfælde at hjælpe hinanden ved Levering af Bygningsmateriale, Foderstoffer og mindre Pengebidrag, forudsat at Branden ikke var paasat af Brandlidte selv forsættlig eller — som Regel — ved grov Uagtsomhed, idet ofte dog Bestyrelsen eller Generalforsamlingen ved simpel Stemmemæltighed kan beslutte, at der selv i saadanne Tilfælde skal ydes Hjælp. Hvor stor en Del af den nødvendige Hjælp, hver enkelt Medlem skal yde, bestemmes ved Indtrædelsen i Sammenslutningen efter det bidragspligtige Medlems Ejendoms Størrelse, medens de enkelte Ydelser først fastslås i det enkelte Ildebrandstilfælde. Der er dog opstaaet store Vanskeligheder for disse Sammenslutninger, dels ved at Medlemmerne i Tilfælde af store Brandskader ikke var i Stand til at præstere hele deres Ydelse, dels derved at Ordningen, fordi den ikke falder ind under Forsikringslovens Bestemmelser, aabner mange Muligheder for store »Overforsikringer« derved, at den samlede Skade, hvorefter de enkelte Ydelser paalignes, ofte — svigagtig — angives for højt.

I Afsnittet om Brandstiftelser af »Had og Hævn« giver Forfatteren en Oversigt over den mentale Tilstand hos Brandstiftere med dette Motiv, hvoraf f. Ex. fremgaar, at af 59 Tilfælde, hvor Brandstifteren var en Mand over 18 Aar, blev de 41 underkastet mental Observation med det Resultat, at 23 var normale, 9 havde formindsket sjælelig Bæreevne (»minderwertig«) og 9 var Psychopater.

Forfatteren advarer dog mod at stole for meget paa Gruppen »minderwertig«, fordi Psychiateren i Almindelighed vil undgaa denne Belegnelse, da den medfører stor Fare for, at Nævningerne skal frifinde, medens der i saadanne Tilfælde ingen Lovhjemmel er for den paagældendes Indlæggelse til Behandling paa en Anstalt.

I 3. Del giver Forfatteren mange Vink om den rigtige Fremgangsmaade ved Undersøgelse af Brandsager, og skønt meget af det er gammelkendt, er det ogsaa for Praktikerens nyttigt at faa det gentaget og belyst ved Exempler baade paa den rigtige og den fejlagtige Fremgangsmaade.

Han benytter bl. a. Lejligheden til at advare mod at bruge den stedlige Skorstensfejer til Undersøgelse af Brand-

steder, idet denne ofte vil fortie forefundne Mangler, der kan føre til Brandaarsagens Opklaring, fordi han har for- sømt det ham i Østrig — ligesom nu i Danmark — paa- hvilende Eftersyn, og han giver et grotesk Exempel paa, at man ikke tør anse enhver, der er »Brandfoged«, for og- saa at være særlig sagkyndig i Brandsager, idet han gen- giver et Forhørsudsagn af en saadan »edsvoren sagkyndig«, gaaende ud paa, at det var udelukket at der forelaa Selv- antændelse i Hø, da det laa i en almindelig Lade og »det paa den Tid, da Ilden udbrød, var ret koldt udenfor«.

Gang paa Gang skinner det igennem, at Forfatteren ikke er nogen Tilhænger af Nævningeinstitutionen; han afser 3 Sider paa »Nævningernes Psychologi« og gengiver heri et Tilfælde — som han hævder slet ikke sjældent fore- kommer — hvor der blev stillet følgende Spørgsmaal: »Er Tiltalte N. N. skyldig i Natten mellem 1. og 2. September 1925 at have sat Ild paa den ham tilhørende Ejendom i X i den Hensigt at besvige Brandforsikringsselskabet Y for mere end 1500 Schilling og saaledes, at der ogsaa opstod Ild i fremmed Ejendom?« og Svaret lød: »Ja, med 12 Stemmer, dog er Nævningerne enige om, at han ikke har haft til Hensigt at besvige Brandforsikringsselskabet Y«. Han benytter saa stærke Udtryk som, at Nævningebehand- lingen altfor ofte viser en meget stor Lighed med Lotteriet, »her som der er det Tilfældet, der træffer Afgørelsen«.

En Oversigt over Længden af de idømte Frihedsstraffe viser, at af 19 Tiltalte for Brandstiftelse i den Hensigt at besvige Brandforsikringen. blev 2 frifundne og 17 dømte, deraf fik 4 Straf af Varighed under 1 Aar, 5 fra 1—2 Aar, 2 fra 2—3 Aar, 1 fra 3—4 Aar, 1 fra 4—5 Aar og 4 fra 10—15 Aar, medens af 88 Tiltalte for Brandstiftelse paa fremmed Ejendom blev 19 frifundne og 69 dømte, deraf fik 9 under 1 Aar, 14 fra 1—2 Aar, 13 fra 2—3 Aar, 4 fra 3—4 Aar, 11 fra 4—5 Aar, 13 fra 5—10 Aar, 4 fra 10—15 Aar og 1 fra 15—20 Aar.

I 4. Del om Midlerne til at bekæmpe Brandstiftelserne foreslaar Forfatteren som Middel mod »Overforsikringen« bl. a., at Agenterne skal have fast Løn af Forsikringssel- skaberne.

Forfatterens Betragtninger i denne Del over den rigtige strafferetlige Behandling af Brandstiftelsesforbrydelsen synes nærmest, hvis han vil tage tilstrækkeligt Hensyn til de af ham selv omtalte kriminaltaktiske Grunde, at maatte gøre

ham til en Tilhænger af den Vej, det her i Danmark forelagte Forslag følger, ikke blot at behandle »Brandstiftelsen for at besvige Brandforsikringen« — bortset fra Almenfaren — som Assurancesvig (Bedrageri), men som en særlig Forbrydelse. Han nøjes dog med — foruden en Ændring i den særlige Assurancesvigsbestemmelse i det fælles tysk-østrigske Straffelovsudkast af 1927, en Ændring, der ikke alene tager Sigte paa Brandstiftelsen — af Hensyn til denne at foreslaa en Tilføjelse til denne Bestemmelse, gaaende ud paa, at den, som retsstridig bevirker, at den Skade, mod hvilken der er forsikret, indtræder (»Wird der Versicherungsfall . . . herbeigeführt«) ved en Handling, der, hvis den begaas mod fremmed Ejendom, straffes som almenfarlig Forbrydelse, straffes med Tugthus i indtil 10 Aar (medens han ellers kun straffes med Fængsel).

V. G. Moltke.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 1928. I 1. Hefte beskæftiger under Rubrikken »Sprechsaal« bl. a. Fischinger og Koppenfels sig med en nu foreliggende tysk kriminalstatistisk Oversigt, der er udarbejdet som Bilag til det tyske Straffelovsudkast, som er forelagt Rigsdagen i Maj 1927, og med den tyske Rigs-Kriminalstatistik for Aaret 1925. Førstnævnte Forfatter undersøger, om den Tendens bort fra Gengendelsestanken og Afskrækelsen og henimod Vurderingen af den enkelte Gerningsmands Farlighed og Trang til Forbedring, som Udkastet er præget af, og som de sidste Aartiers Praxis i Tyskland vel allerede har været paavirket af, finder Støtte i de statistiske Resultater, eller om Forholdet er det, at Kriminaliteten er i en saadan Stigen, at Generalpræventionen kræver en haardhændet Slaaen ned paa de forbryderske Handlinger som objektivt samfundsfarligt Fænomen. Interessant er det her at se, hvorledes i Aarene fra 1882 til 1925 Praxis har vist en uafbrudt og stigende Tendens til at anvende Tugthus mindre og Fængsel og navnlig Pengestraf mere. I 1882 udgjorde af det samlede Antal idømte Straffe Tugthusarbejde 4,1 %, Fængsel 69,1 %, Pengestraf 25,3 %, medens i 1925 de tilsvarende Tal er 1,4, 33,9 og 63,6 — et mægtigt Om-sving. Og hvorledes har saa dette virket paa Udviklingen af Kriminaliteten? Ogsaa her er Tallene særdeles oplysende, idet Antallet af Personer, der blev dømt for strafbare Handlinger, set i Forhold til hvert 100.000 Indbyggere over kriminel Lavalder stiller sig saaledes:

1882:	996
1900:	1164
1912:	1224
1913:	1169
1925:	1217

(der er set bort fra Aaret 1923, hvor Kriminaliteten af særlige Grunde kulminerede gennem politiske og inflationsmæssige Delikter).

Dette vil altsaa sige, at i 1925 er Tallet ikke højere end i 1912, og Forhøjelsen siden 1882 maa ses i Belysning af den stærkt forbedrede Politivirksomhed, der har ført til langt flere Domfældelser, end der tidligere kunde gennemføres, og det nye Lovstof, der har forøget de strafbare Handlingers Tal stærkt. — Af andre Oplysninger af Interesse, som Oversigten giver, kan nævnes, at for farlig Legemsbeskadigelse er Forholdstallet for Perioden 1908—12 saaledes:

I hele Riget:	204
I Østpreussen, som er Sæde for Brændevinsproduktion:	328
I Pfalz (Vindistrikt):	499
I Bayern (Ølproduktion):	334.

Tallene vidner om Alkoholens Indflydelse paa Voldsforbrydelsernes Vækst.

En stærk Forøgelse udviser Cifrene for Fosterfordrivelse i 1882—91: 0,7, i 1913: 3,0, i 1925: 15. Koppenfels tilskriver ikke denne voldsomme Vækst i første Linje økonomiske Aarsager, men mest en Ændring i den seksuelle Moral, hvorefter Kønssforbindelse udenfor Ægteskab ogsaa af Kvinder i stigende Grad anses for i sig selv tilstedelig, medens paa den anden Side Vanskeligheden for den beskæftigede Moder ved at passe sit Barn, leder til at hindre Forbindelsens Følger i at komme til Udvikling.

Februarheftet indeholder en 32 Sider stor Afhandling af P o z n y c h e w (Moskwa) »Verbrechertypen, Klassifikation der Verbrecher«, der frembyder ganske overordentlig stor Interesse, men hvis Omfang hindrer et egentligt Referat. Rent skematisk kan blot meddeles, at Forf. sonderer efter, hvad der er det fremherskende for Fremkaldelsen af den forbryderske Forestilling, mellem eksogene og endogene Forbrydere, opstiller de for hver Kategori afgørende Kriterier og belyser Grupperne med Eksempler fra den levende Kriminalitet. Indenfor den endogene Gruppe opstilles derefter følgende 5 Typer: impulsive, emotionelle, koldtforstandsmæssig beregnende Forbrydere, Ræsonnører og idealistiske Forbrydere. Der gøres nærmere Rede for hver Types Ejendommeligheder og Vækstbetingelser, stadig belyst ved konkrete Eksempler og Undersøgelser. Særlig Behandlingen af den impulsive Forbryder er meget tankevækkende, og i

det hele anbefales Artiklen til Studium for alle kriminal-psykologisk interesserede.

Det er ofte og med Rette anført, at Strafferetten har interesseret sig for lidt for den praktiske Side, for Ordningen af Straffuldbyrdelsen, der alt for lidt er gjort til Genstand for egentlig videnskabelig Undersøgelse, skønt det jo dog er Alfa og Omega for Opnaaelsen af ethvert Straffeformaal, hvorledes Straffuldbyrdelsen iværksættes. I den nyeste Tid er da ogsaa Kriminalisterne blevet opmærksomme paa, at dette Spørgsmaal kræver ogsaa teoretisk indsigtfuld Drøftelse. I 3. Hefte skriver Krebs (Eisenach) om »Die Selbstverwaltung Gefangener in der Strafanstalt«, en meget læseværdig Artikel. Tyskland var jo længe om at indføre en virkelig Progression i Fuldbyrdsen af de langvarige Fritidsstraffe. Efter at et saadant Progressiv-System i Oktober 1922 var indført i Thüringens Landsstraffeanstalt Unter-massfeld ved Meiningen, opstod der blandt Fangerne paa øverste (III) Trin en Bestræbelse for at opnaa Ret til selv at ordne deres Samvær under Fællesskabet i Fritiden, og i Løbet af Vinteren 1923 udarbejdede de et Regulativ for Selvstyre, som blev godkendt af Anstaltsledelsen. Af dette Regulativ bør nævnes, at dets første Punkt lyder: »De tilstaaede Lættelser forpligter«, det andet: »den af os selv valgte Formand er Forbindelsesled med Anstaltsledelsen og skal opretholde Gruppens Orden«, det tredje: »Til Støtte for Formanden vælges blandt Gruppens Medlemmer et Udvalg«. Iøvrigt gives der bl. a. Regler om Valget af disse Organer, om Formerne for Optagelse i Gruppen, om Adgang til Medvirkning ved Oprykkelse i Trin, om Gruppens Samarbejde ved den ugentlige Forsamling, ved Undervisning og Spaseretur, samt om Forholdsregler i Tilfælde af Opsætsighed mod de givne Bestemmelser. Forf. har i det hele kun set gode Resultater af denne intramurane Samfunds-dannelse, der fik beredvillig Støtte af alle Funktionærer, lavere som højere. Fangerne følte stærkt, at der her blev tildelt dem Retssubjektivitet, Arbejdslysten og dermed Arbejdsydelsen steg, og altruistiske Formaal, saasom i Fritiden at lave Legetøj som Julegaver til forældreløse Børn, at støtte Fangers nødlidende Familie gennem Arbejdsfortjeningen o. l., kom til Udvikling og Udførelse. Det gjaldt nu for Gruppens Medlemmer om at faa det bedst mulige ud af Fritiden, og saa konsekvent blev dette gennemført, at

Gruppen forbød Kortspil i Samlingssalen med den Begrundelse, at saadant Spil er »sinnlos, störend und nicht dem Zwecke der Bereitstellung eines besonderen Raum für die Freizeit entsprechend«.

I en Afhandling med Tittlen: »Hat die Psychoanalyse eine praktische forensische Bedeutung?« kritiserer C. Schneider (Arnsdorf) Troen paa, at Freuds berømte Lære om Psykoanalysen er det store Lægemiddel for aandelige Lidelser og Ledetraaden til Forstaaelsen af sjælelige Gaader i det hele. Forf. gennemgaar først i en — ikke let tilgængelig — sammentrængt Fremstilling Elementerne i Freuds Lære: Fortrængningen ned i Underbevidstheden af visse Forestillingskomplekser, fremkaldt ved Konfliktssituationer, som Individet ikke magter at løse, samt det af Freud hævdede seksuelt bestemte Grundlag for slige Forestillingskomplekser. Han paaviser dernæst det psykologisk uholdbare i Freuds Methodik og gaar saa over til at besvare det i Overskriften stillede Spørgsmaal om praktisk Nytte in foro benægtende: Psykoanalysen er ikke af Værdi til Bestemmelsen af foreliggende aandelige Forstyrrelsestilstande og deres Grad, ej heller ved Konstateringen af Sagens Faktum eller Gerningsmandens Motiver er den af væsentlig eller sikker Værdi. Forf. gør herunder meget træffende Bemærkninger, bl. a. om selve Forhørets klarlæggende Betydning: ved de gentagne Forhør vokser ikke blot Undersøgerens, men ogsaa den skyldiges egen Indsigt i Sagsammenhængen, særlig ogsaa med Hensyn til Motivet, idet den gentagne Afhøring medfører et Selvarbejde hos Gerningsmanden, der først bringer frem for hans eget Øje Momenter, der har staaet dunkelt og utydeligt for ham ved Gerningens Udførelse og under den første Afhøring. Men hertil behøves ingen Psykoanalyse.

Afhandlingen er meget læseværdig, særlig for dem, der i sin Tid var allfor imponerede af de Freud'ske saa blændende opbyggede Teorier og Ledesætninger, der nu af hans Skole er drevet ud i Overdrivelser og Postulater, der, som Forf. paaviser, paa mange Punkter virker næsten grotesk, saaledes f. Eks. naar Straffens Berettigelse søges deri, at den tjener til Fyldestgørelsen af den »Trang til Straf«, som Forbryderen (latent) selv føler — i alt Fald hos professionelle Forbrydere maa denne »Trang« vistnok erkendes at være en ren Fiktion.

Vil saaledes Schneider ikke tilkende Psykoanalysen praktisk forensisk Betydning, har paa den anden Side Mezger (Marburg) i sin Afhandling »Konstitutionelle und dynamische Verbrechensauffassung« i Juliheftet med Føje peget paa, at Freuds Lære viser Vej til den rette Forstaaelse af Forbrydelsens Grundbegreb. Denne Forfatter gennemgaar de historisk kendte Straffeteorier og disses Forudsætninger, viser, hvorledes man fra Lombrosos Tid er naaet over til Studiet af Gerningsmandens Personlighed, men at Forsøgene paa at konstruere egentlige »Forbryderpersonligheder« har maattet glippe, fordi man har overset det, som først Freud har aabnet Blikket for: Betydningen af det ubevidste Sjæleliv hos Forbryderen, den »latente« Kriminalitet, hvis Spor vel findes hos ethvert Menneske, det psykiske Spil af Kræfter, der under visse Anlags- og Milieubetingelser faar de kriminelle Komponenter til at vinde Magten over de ikke-kriminelle. Den moderne kliniske Psykiatris Resultater og den moderne arvebiologiske Karakterlære fører i samme Retning. Saaledes ender vi med atter at lægge Vægt paa Gerningen og ikke blot paa Gerningsmandens konstitutionelle Anlæg, og denne Gerning interesserer ikke blot som et Symptom paa Gerningsmandens Personlighed, men har en speciel Egenbetydning som et afgørende, fra Dybet af det uerkendelige skabt Resultat af sjælelig dynamisk Vekselvirkning. Og dette faar videre Betydning for Straffuldbyrdelsen, dæmper Optimismen med Hensyn til Varigheden af den straffedes Forbedring; thi de indre Kræfter lader sig ikke udrydde, de forbliver til Stede, og den dynamiske Kamp kan naarsomhelst blusse op paany, med uvist Resultat. Saa meget mere nødvendigt er det at støtte den straffede, at kombinere Straffuldbyrdelsen med en effektiv Forsorg for den løsladte.

Professor Alfred Petrén gør i Septemberhæftet Rede for de to nye svenske Love om Sikkerhedsforanstaltninger, der er traadt i Kraft med Begyndelsen af Aaret 1928. Den ene angaar Behandling paa Særanstalt af »formindsket tilregnelige« Forbrydere, der i Stedet for Straf kan idømmes Forvaring under nærmere Betingelser, særlig at den paa-gældende maa anses kun i ringe Grad paavirkelig af Straf, at han er farlig for andres Person eller Ejendom, og at han ved sin Forbrydelse har forskyldt Straf af en vis Længde, forskellig efter som han tidligere er straffet eller

ej. Dom til saadan Forvaring kræver dog Tilslutning hertil af et særligt Interneringsudvalg, bestaaende af Fængselsvæsenets Chef og 4 andre Medlemmer, hvoraf 1 skal være Læge og 1 Dommer. Forvaringen skal principielt vare, saa længe Farlighed maa antages at være til Stede; den kan afbrydes ved Udstaaelse af en under Forvaringstiden paa draget Straf af Tugthusarbejde, for derefter atter at fortsættes. Minimumstiden er 2 Aar, dog mindst lige saa lang som Straffetiden vilde være. Det nævnte Udvalg tager Bestemmelse om Frigivelse, der kan ske ubetinget eller paa Prøve, i sidste Fald er det gerne Udvalget, der eventuelt beslutter Genindsættelse, som Følge af Overtrædelse af Vilkaarene, i saa Tilfælde dog kun for 1 Aar med Beføjelse til at forlænge Tiden, hver Gang for 1 Aar. Prøvetiden er mindst 3 Aar, men kan ved ny Beslutning af Udvalget forlænges med nye 3 Aar. Som Forvaringsanstalt for Mænd skal benyttes en Anstalt for Fællesfanger ved Norrköping, som i flere Aar har staaet tom, fordi Strafudstaaelse i Fællesskab er aftaget stærkt i Sverige. Her indrettes Arbejdslokaler, Dag- og Natrum for Alumner, der er lettere at behandle, samt Enkeltværelser med store Vinduer for de mindre paalidelige, alt anlagt paa en mere individualiserende Behandling af de psykisk abnorme Forbrydere.

Den anden Lov omhandler Internering af Tilbagefaldsforbrydere som Sikkerhedsforanstaltning i Stedet for paa draget Straf. Betingelserne for saadan Internering, der ligeledes kræver Enighed herom mellem Retten og Interneringsudvalget, er strenge: mindst 4 tidligere Domme til Tugthusstraf, hvorved skal være udstaaet mindst ialt 10 Aar af saadan Straf, Tilbagefald inden 5 Aar fra sidste Løsladelse fra Tugthuset til en Forbrydelse, hvorfor nu skal idømmes mindst 2 Aar af samme Straf, og endelig Tilvejebringelse af den Antagelse, at den paagældende er farlig og uforbederlig ved Straf. Beslutning om Internering er aldrig obligatorisk. Minimumstiden er normalt 10 Aar — under særlige Omstændigheder kun 5 — dog skal altid Straffetiden være overskredet med 2 Aar. Maksimumstiden er for den første Gang internerede 20 Aar. Løsladelsen er da definitiv, men skal dog ikke finde Sted, hvis det er øjensynligt, at den paagældende stadig er farlig, idet Interneringen i saa Fald kan vare paa Livstid. Løsladelse før de 20 Aar er altid paa Prøve, med en Karenstid paa 10 Aar under Tilsyn. Loven indeholder derhos nærmere Regler om det Til-

fælde, at den Internerede eller betinget løsladte begaar nye Forbrydelser, der kan gøre ny Internering ønskelig. Som Interneringsanstalt for Mænd agtes anvendt en Fløj af et Fængsel ved Ystad, senere eventuelt hele dette Fængsel; der er tilvejebragt et betydeligt Landareal, saa at Friluftsarbejde kan blive det overvejende; Isolation kan normalt kun anvendes i de første 3 Maaneder, ellers kun om Natten, i Værelser med store Vinduer. Arealet skal omgærdes. — For Kvinder indrettes Dele af det store Kvindefængsel i Växjö som Anstaltsafdelinger for hver af de to Kategorier, som disse nye Love omfatter, altsaa dels til Forvaring af mindre tilregnelige, dels til Internering af Tilbagefaldsforbrydere. — Interneringsudvalget skal føre Tilsyn med de nævnte Anstalter, besøge dem mindst 1 Gang aarlig og skaffe sig nærmere Oplysninger om de forvarede Personer.

Kontorchef i det danske Justitsministerium F. Lucas leverer i Oktoberhæftet en Oversigt over Hovedlinjer i det nu foreliggende danske Straffelovsforslag, hvor han navnlig for den almindelige Dels og for Grupper inden for den specielle Dels Vedkommende gør Rede for Ændringerne og Nyskabelserne i Forhold til den gældende Straffelov. Forf. fremhæver, at Forslaget i stort Omfang imødekommer den moderne Strafferetsvidenskabs Krav om, at Behandlingen af de forskellige Lovovertrædere skal tilpasses efter disses Særpræg, idet Forslaget hjemler specielle Forholdsregler over for helt og delvis utilregnelige, over for unge Personer, drikfældige, vanemæssige og erhvervsmæssige Forbrydere, farlige og særlig besværlige Former for Kriminalitet. Endvidere fremhæves det, at Strafudmaalingen og Anvendelsen af de forskellige Repressionsmidler af forebyggende Karakter i stort Omfang er overladt det frie Dommerskøn, at Strafferammerne for det meste er uden andet Minimum end det, der gælder for de paagældende Strafarternes Anvendelse overhovedet, at betinget Domfældelse kan ske i ret stort Omfang, og at der under særlige Omstændigheder kan gaas under Minimum eller endog helt bortses fra Straf, medens der omvendt er Adgang til som Repression over for erhvervs- eller vanemæssig Forbrydelse at forhøje det ved Strafferammen fastsatte Strafmaksimum.

Forf. refererer derefter de vigtigere Nydannelser i Forslaget og meddeler Begrundelsen for disse. Ogsaa for danske Læsere, der tør forudsættes at have gjort sig bekendt med

Forslaget, giver Forf.s Arbejde en nyttig Oversigt og et praktisk Overblik over Emnet, navnlig ogsaa for den almindelige Dels Vedkommende.

I alle Lande kender man de vanskelige Straffesager mod Lærere, Børnehjemsledere og Personer i lignende pædagogisk Virksomhed, der sigtes for usædeligt Forhold over for de dem betroede Børn, hvor hele Beviset skal tilvejebringes ved Vidneforklaringer af dem, mod hvem Forbrydelserne skal være begaaede, og af deres Kammerater, hvad enten disse Vidner endnu er i den infantile Alder, eller — hvor det drejer sig om aargamle paastaaede Forseelser — nu er bleven voksne. Alle ved, at der maa udvises den allerstørste Varsomhed baade med Hensyn til Maaden, hvorpaa disse Vidner afhøres, og med Hensyn til den Vægt, man tør tillægge saadanne Vidners — navnlig Børns — Forklaringer. I Danmark i hvert Fald er imidlertid Interessen for og Kendskabet til den mere videnskabelig udbyggede Udsagnspsykologi næppe stor; de faa Forfattere, der har skrevet om Emnet, har næppe opnaaet, at de retslige Myndigheder indser Nødvendigheden af i saadanne Sager at tilkalde teknisk uddannet Bistand til Vurderingen af Vidners Troværdighed. I Novemberheftet skildrer Prof. Dr. phil. Otto Selz (Mannheim) en Retssag, hvorunder en Lærer var tiltalt for Sædelighedsforbrydelse over for 3 af sine kvindelige Elever i 12—13 Aars Alderen. Læreren blev dømt i første Instans, men frifundet i Ankeinstansen, hvor Forf. blev tilkaldt af Forsvaret som psykologisk Sagkyndig, og i Forening med en medicinsk Sagkyndig paaviste, at de 3 Hovedvidners mentale Tilstand maaned til stor Forsigtighed, idet den ene var hysteriformt anlagt, den anden svagt begavet og den tredje præget af ængstelig Nervøsitet. Forf. kunde derhos ved en psykologisk Analyse af disse Vidners Udsagn igennem de forskellige Afhøringsstadier og ved en Afkontrollering af Udsagnene med objektivet foreliggende Kendsgerninger samt ved en Konstatering af de for Udsagnenes Troværdighed ugunstige Omstændigheder, der forelaa (Sagen var udbredt Samtaleemne paa Egnen, Animositet mod Læreren i Vidnernes Omgivelser m. m.) bibringe Retten den Overbevisning, at der ikke burde dømmes paa disse Vidneudsagn. Afhandlingen er læseværdig som det, den i sin Titel selv kalder sig; et Skoleeksempel til Spørgsmaalet om Vurderingen af unge Vidners Udsagn. — I afskrækkende

Modsætning til denne Sag staar en i samme Hefte refereret Straffesag fra Bayern, hvor en ung Mand mod sin Benægtelse i 2 Instanser blev dømt til 10 Maaneders Fængsel for uterligt Forhold mod et 6 Aar gammelt Barn, alene paa Grundlag af dette Barns Forklaring, efter at Barnet — i Strid med bayersk Lov — først var afhørt af en Politifunktionær, og uden at der under Domsforhandlingen var beskikket Tiltalte en Forsvarer! For at gøre Maalet fuldt, viste det sig bagefter, at den afhørende Politimand var — Ekshibitionist! Det maa dog tilføjes, at Sagen senere blev genoptaget og førte til Frifindelse; men da var rigtig nok hele Straffen udstaaet. —

Sædvanlig anser man det jo for givet, at Alfonserne leverer et betydeligt Kontingent til den grove Kriminalitet, til Tyvenes (særlig Indbrudstyvenes), Voldsmændenes og Sædelighedsforbrydernes Armé. Den samme Antagelse gaar Motiverne til det nyeste tyske Straffeløvsudkast ud fra og begrunder derved, at Straffen for Alfonseri som Regel bør være Tugthusarbejde i indtil 5 Aar. I Novemberheftet har Gummersbach (Bautzen) søgt at faa denne Antagelse bekræftet ved en praktisk Undersøgelse, idet han har gennemgaaet Forakterne for 592 Fanger i de forenede Strafanstalter i Waldheim, Sachsens eneste Tugthus. I Juli 1928 var Belæget dersteds ca. 750 Mænd, hvoraf de 592 var ind dømt enten for Tyveri, Bedrageri eller Hæleri (ialt 379, deraf 299 for Tyveri) eller for Sædelighedsforbrydelser, Drab eller Forsøg derpaa eller Røveri (ialt 213). Blandt disse 592 Fanger fandtes imidlertid kun 2, der tidligere var straffede for Alfonseri, en Omstændighed, der nok er egnet til at vække Tvivl om den nævnte Antagelses Rigtighed. — I nogen Grad anderledes stiller ifølge Oplysninger af Menzel (Magdeburg) i Augustheftet Forholdet sig i Politikredsen Magdeburg, hvor af 251 Personer, der i Aarene 1914 til 1927 blev anmeldt som sigtede for Alfonseri, og hvoraf dog kun de 76 kunde overbevises og dømmes — en Del af dem dog flere Gange — ca. 90 % var tidligere straffede, heraf ialt 115 for Tyveri, derunder 27 for groft Tyveri, 18 for Voldsforbrydelser; 35 eller 15 % var straffede flere Gange, heraf 7 for tredje Gang begaaet simpelt og 5 for anden Gang begaaet groft Tyveri. Efter Domfældelse for Alfonseri er de paagældende senere straffede bl. a. saaledes: 17 for Tyveri, 10 for groft Tyveri, 7 for Voldsforbrydelser. Dog mener Forf., at de Forbrydelser, en dom-

fældt Alfons senere begaar, kun sjælden antager grove Former, idet Alfonsen sædvanlig er flegmatisk og fejj og derfor bl. a. kun leverer et meget ringe Kontingent til Indbrudstyveriet. Forf. er betænkelig ved at henhøre Alfonsseriet under de egentlige Forbrydelsers Begreb — i skarp Modsætning til Guckenheimers (Hamburg), der fra Hamburg anfører ganske andre Erfaringer, og derfor anser Tugthusstraffen allerede for første Gang begaaet Alfonseri for velbegrundet. Bl. a. oplyses, at af 46 for Alfonseri dømte Fanger i Fuhlsbüttel var kun 5 tidligere ustraffede, medens 13 var tidligere straffede for samme Forbrydelse, 34 for Ejendomsforbrydelser, 17 for Raahedsforbrydelser, 3 for Røveri eller Afpresning, 3 for Sædelighedsforbrydelser. Imidlertid har denne Forf. ingen Angivelser af det, som interesserer i Forhold til Gummersbach's Undersøgelser, nemlig hvilke Forbrydelser de for Alfonseri dømte derefter har begaaet. — Endelig meddeler Luz sammesteds som Resultat af Undersøgelser blandt Fanger i württhembergske Strafanstalter, at Voldsforbrydelser og Modstand imod Statsmagten (Politiet) maa anses for ret almindelige Alfons-Forbrydelser.

O. Haack.

Ruslands Fængselsvæsen. Hvorledes Sovjetrusland indretter sit Fængselsvæsen, maatte paa Forhaand imødeses med den største Interesse, efter at dets nye Straffelov, som traadte i Kraft d. 1/1 1927, har afskaffet Begrebet Straf og kun taler om sociale Sikringsforholdsregler. Det viser sig, at disse falder i 3 Grupper: Ungdomsopdragelse, Tvangshuse og Forholdsregler af saakaldt juridisk-forbedrende Art. Om disse sidste har Dr. Plischke i Dresden skrevet en Afhandling i Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft 48. Bd., 4. Hefte, paa Grundlag af den under 16. Okt. 1924 udkomne Lov om Forbedringsarbejde.

Det ses, at de »juridisk-forbedrende Forholdsregler« i det væsentlige falder sammen med hvad man i vestligere Lande kalder Straf. Den vigtigste af Forholdsreglerne er — i Rusland som andensteds i vore Dage — Frihedsberøvelse, og denne er for de fleste Tilfældes Vedk. forbunden med Arbejdstvang. Forsaavidt Frihedsberøvelsen er paa længere Tid end et halvt Aar, er Reglen, at Fangerne gennemgaar flere — 2 eller 3 — Stadier, saa at Arbejdet gradvis bliver behageligere og Frihedsberøvelsen mindre generende. Som

Exempel paa det sidste kan nævnes, at i Begyndelsesstadiet maa Fangen modtage et Besøg hveranden Uge, modtage Penge hveranden Uge og raade over $\frac{1}{3}$ af de Penge, der godskrives ham for hans Arbejde; i Mellemstadiet maa der modtages et Besøg hver Uge, modtages Penge hver Uge, og raades over $\frac{2}{3}$ af det godskrevne; i Slutstadiet maa der modtages Besøg og Penge to Gange i hver Uge og raades over $\frac{3}{4}$ af det godskrevne, ligesom Besøgene i Slutstadiet maa foregaa uden Gitterafspærring.

Særlig Opmærksomhed fortløber, at Loven hjemler de stedlige Opsynsraad Ret til at bevilge Fangerne i Mellemstadiet syv Fridage og Fangerne i Slutstadiet fjorten Fridage, begge Dele i Kalenderaaret og efter et Ophold i vedkommende Stadium af henholdsvis 2 Maaneder og 1 Maaned, samt at Opsynsraadene desuden kan bevilge Bønder Orlov til Høstarbejde i indtil 3 Maaneder, forsaavidt de ikke er dømt for Complot, Hestetyveri, Røveri, Mord eller Underslæb i offentlig Tjeneste. Fangerne kan faa Friluftsarbejde, forsaavidt de ikke er mistænkte for at ville flygte.

Bemærkelsesværdig er ogsaa den Bestemmelse, at Fanger i de 2 højeste Stadier ved et Udvalg kan kontrolere Tilberedelsen og Fordelingen af Kosten.

Som det var at vente af en kæmpende Statsform som den sovjetistiske Republik, tillægges der dennes Grundstøtter, Arbejderne, en særlig privilegeret Stilling. Stødende for vore Retsbegreber virker det imidlertid, at Privilegierne bevares selv under Udstaaelsen af den Quasi-Straf, som »de sociale Forholdsregler af juridisk-forbedrende Art« er. Men at Arbejderne selv i Forbedringsanstalterne er en privilegeret Stand, viser sig paa flere Punkter. De vælger saaledes af deres Midte et »Opdragelsesraad« paa indtil 5 Medlemmer, som, under Forsæde af den ved Anstalten ansatte Lærer, skal »styrke Arbejdernes Selvstændighedsfølelse og udvikle Arbejdernes og Bøndernes Klassebevidsthed« (Plischke), og de til den arbejdende Klasse hørende Fanger kan ved særlig gode Arbejdsydelser opnaa, at to Arbejdsdage regnes lig 3 Dages Frihedsberøvelse.

Medens Oprykningen fra Begynderstadiet til Mellemstadiet sker automatisk, kræver Oprykning i Slutstadiet det stedlige Fordelingsraads Godkendelse og, forsaavidt angaar Fanger der er dømt til streng Isolation, endog de øverste Fængselsmyndigheders. Herved maa, efter Plischke, 2 Ting anmærkes. 1) »Streng Isolation« udstaas i særlige »Isolerings-

anstalter«, hvor Opgaven er i størst mulige Udstrækning at afspærre Vedkommende — ikke just fra de andre Fanger, men — fra Omverdenen; Behandlingen er gennemgaaende som i Begynderstadiet i de andre Anstalter, dog at Friluftsbeskæftigelse ikke gives, og at de Disciplinærstraffe som bestaar i Indskrænkning i Retten til Besøg, til at modtage Gaver og til at disponere over deres Tilgodehavende, kan anvendes i noget større Udstrækning. 2) Til Isoleringsanstalterne henhørent dels Personer, der anses for særdeles farlige for Republiken, dels Personer, der »ikke hører til den arbejdende Klasse og som har begaaet den Handling, de dømmes for, paa Grund af Klassevaner, Klasseanskuelser eller Klasseinteresser«.

P. S.

Mindre Meddelelser.

Et Møde om Straffelovsforslaget. Dansk Kriminalistforening afholdt den 14. November 1928 sit 21. Aarsmøde i Hotel Phoenix i København. Mødets Hovedformaal var at søge udtalt og fremkaldt en kraftig Stemning for, at det Forslag til en ny borgerlig Straffelov, som Justitsminister Rytter i Foraaret har forelagt Rigsdagen, og som nu er til Behandling i Folketinget, maa søges gennemført i indeværende Samling, saaledes at Danmark nu endelig kan staa overfor Opfyldelsen af det meget paatrængende Krav om en Afløser af Straffeloven af 1866. Mødet var planlagt med en Række korte Foredrag, tilsigtende at belyse Ønskeligheden af en saadan Afløsning ud fra forskellige Betragtninger. Til Mødet var indbudt og havde indfundet sig Justitsministeren samt Ministeriets Departementschef og flere af dets øvrige Embedsmænd, Folketingsudvalget samt mange andre Medlemmer af Rigsdagen, desuden en Række andre i Sagen interesserede, ligesom et stort Antal af Foreningens Medlemmer havde givet Møde.

Formanden, Professor Torp, gjorde kortelig Rede for Mødets ovennævnte Formaal og Program samt for det Arbejde, der fra Aaret 1905 er udført for at tilvejebringe en ny Straffelov.

Landsdommer Haack belyste de Vanskeligheder, som Arbejdet med et saa mangelfuldt og forældet Redskab som Straffeloven af 1866 bereder, særlig i Nævningesager, hvor Nævningerne undertiden føler sig fristede til ikke-begrundede Frifindelseskendelser, fordi de viger tilbage for de Straffølger, som i Medfør af den for strænge og for lidt smidige Straffelov af 1866 bliver Konsekvensen af en Skyldig-Kendelse. Disse Mangler ved Straffeloven medfører endvidere, at Administrationen oversvømmes med Benaadnings-andragender, som i et ikke ringe Omfang maa lages til Følge. Det nye Lovforslag er derimod præget af Tanken om at individualisere, det giver vid Adgang for Retten til,

hvor det in casu er paakrævet, at gaa meget lavt ned med Straf eller endog at lade Straffen helt bortfalde, eventuelt gøre den betinget. Hjemler Forslaget saaledes Mildhed, hvor Tilfældet er egnet herfor, er det paa den anden Side mere effektivt end Straffeloven, bl. a. ved Foranstaltningerne Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring samt ved Skærpselser paa flere Forbrydelsesomraader, hvor Straffeloven svigter.

Professor, Dr. med. Wimmer udtalte i et kort, elegant Foredrag Psykiatriens Tilslutning til Straffelovsforslaget, fordi det følger Princippet om, at Indgreb overfor Forbryderen skal gaa ud fra ham som konkret Personlighed og derved muliggøre en individualiserende Behandling. Særlig glædeligt er det, at den nuværende Straffelovs § 39, der hjemler almindelig Straf, men obligatorisk nedsat, overfor den saakaldte »formindsket tilregnelige«, forsvinder, og at Forslaget hjemler speciel Behandling af Psykopater, Alkoholister, barnlige og unge Lovbrydere.

Fængselsdirektør Kampmann gjorde først Rede for de nugældende Frihedsstraffe og Reglerne for deres Udstaaelse og paaviste, at den af Straffeloven postulerede skarpe Modsætning mellem Cellestraf og Fællesskabsstraf ikke under de nuværende Forhold har kunnet opretholdes, idet de til Forbedringshus dømte Personer i stort Omfang nu praktisk talt i enhver Henseende behandles paa samme Maade som Tugthusfanger, hvilket medfører en klækkelig Forlængelse af deres Straffetid. Forventningen om, at en ny Straffelov snart vilde komme, har gennem mange Aar virket hæmmende for Arbejdet paa penitentiære Reformer. Fængselsvæsenet føler sig ved Opretholdelsen af den gældende Ordning som lagt i en Spændetrøje. Strafffuldbyrdelsen ser i det foreliggende Lovforslag meget store og betydningsfulde Fremskridt, saaledes gennem den udvidede Adgang til at afsige betinget Dom, gennem Simplificeringen af Antallet af Former for Frihedsstraf, der vil lette hele Maskineriet og Administrationen, gennem Bortfaldet af den nugældende irrationelle og uretfærdige Afkortning ved Udstaaelse af Forbedringshusstraf i Enkeltecelle, gennem Indførelsen af Løsladelse paa Prøve som fast Institution og efter faste Regler, og gennem Muligheden af at udsondre til Særbehandling Personer, der af en eller anden Grund ikke egner sig til Behandling i almindelige Anstalter. Dette sidste Punkt udviklede Fængselsdirektøren nærmere, idet han med Hensyn til den paatænkte Særbehandling af unge Forbrydere

udtalte Ønsket om at forandre den i Lovforslaget brugte Betegnelse »Ungdomsfængsel« saaledes, at de paagældende undgik at faa Fange-Navnet hæftet paa sig.

Overretssagfører Axel Bang gav navnlig i sin Egenskab af offentlig beskikket Forsvarer i Straffesager Udtryk for Følelsen af, at den gældende Straffelov medfører Domme, der virker meget haardt og lidet stemmende med moderne Menneskers Opfattelse. Særlig gennemgik Taleren Straffelovens Bestemmelser om Tyveri med den obligatoriske Idømmelse af Forbedringshusstraf for ethvert, nok saa ubetydeligt, saakaldt »groft« Tyveri og for 3. Gang begaaet simpelt Tyveri, selv om Genstanden hver Gang har været ubetydelig, og fremdrog i Modsætning hertil Forslagets Regler, der gør Strafforhøjelserne fakultative og afhængige af, om der virkelig in concreto foreligger en strafskærpende Grovhed eller Tegn paa Hang til Tyveri. Endvidere fremhævede han, at Forslagets Bestemmelser om betingede Straffedomme rummer betydelige Fremskridt, saaledes med Hensyn til Prøvetidens Varighed og til Etablering af Tilsyn med den dømte i Prøvetiden. Endelig fremhævedes Forslagets tiltalende Regler for Belleri, bl. a. Adgangen til Straffens Nedsættelse eller endog Bortfald, naar Belleri er foretaget af Nød og ikke udøvet vanemæssigt.

Byretsdommer Jesper Simonsen udtalte, at det laa i Sagens Natur, at en Straffelov kun i et ret kort Tidsrum kunde være formaalsstjenlig, fordi Forholdene og Opfattelserne skiftede saa stærkt. Lovens Levetid maatte derfor være begrænset, idet den efter en Tids Forløb dels vilde være ineffektiv, dels støde an ved Strengthed eller i det hele som ikke stemmende med den almindelige Retsfølelse. Denne Skæbne har nu i ret stort Omfang ramt Straffeloven af 1866. Dette illustrerede Taleren paa forskellig Maade, saaledes ved Henviisning til Lovens Bedrageribestemmelser, som den økonomiske Udvikling i Samfundet ganske er løbet forbi, saa de er utilstrækkelige, hvilket ligeledes gælder Aagerforholdet. Det gængse Tyveribegreb trænger endvidere til Udvidelser, saaledes med Hensyn til Tilegnelsen af Elektricitet og uhjemlet Borttagelse og Benyttelse af Automobiler, der ikke endelig tilegnes. En ny Straffelov vil tage alle disse Livets nyere Momenter med i Betragtning, og selv om der maatte kunne vindes en Del ved fortsat Bearbejdelse af Straffelovens Stof, vil dette langt fra opveje, hvad der i Mellemtiden tabes ved den fortsatte Anvendelse af den tids-

forladte Straffelov af 1866. Taleren sluttede sig derfor til den indtrængende Henstilling til Lovgivningsmagten om at søge Loven gennemført i indeværende Samling, selv om det maatte kræve nogen Resignation fra forskellige Sider.

Endelig udtalte Rigsadvokat Gøll, at ogsaa Anklagemyndigheden meget maatte ønske det foreliggende Forslag ophøjet til Lov snarest mulig, idet fra Anklagemyndighedens Standpunkt baade de Formildelser, som Forslaget indeholder, og de Skærpselser eller Effektivitets-Forøgelser, som findes deri, er lige nødvendige. Taleren reassumerede kort de væsentligste af de Punkter, hvor Forslaget betyder et stort Fremskridt i Forhold til den nugældende Lov, saaledes at det utvivlsomt vil vise sig at blive et ganske overordentlig virksomt Led i Kampen mod Forbrydelserne. Rigsadvokaten forelagde derefter et Forslag til Resolution, der — ledsaget af en kort Begrundelse — lød saaledes:

»Dansk Kriminalistforening opfordrer den høje Rigsdag til at yde sin Medvirkning til, at det af Justitsministeren forelagte Forslag til ny borgerlig Straffelov, som Foreningen i det hele giver sin Tilslutning, søges gennemført i indeværende Rigsdagssamling«.

Denne Resolution blev enstemmig vedtaget.

O. H.

Det danske Retslægeraads Aarsberetning for 1926 frembyder, ligesom Beretningerne for de tidligere Aar, et Stof af stor Interesse for Kriminalister, navnlig ved Gengivelse af de psykiatriske Bedømmelser af tiltalte Personer, om hvis aandelige Habitus Raadets Erklæring — oftest paa Grundlag af stedfunden Observation i et Sindssygehospital — har været æsket. Af de 1628 Sager, som Raadet i Aarets Løb har behandlet, angaar ialt 281 Tilregneligheds- og Farlighedssager, medens 1208 er Paternitetssager, og de resterende 139 andre Sager dels angaar specielle Forbrydelseskategorier saasom Fosterfordrivelse, Barnemord, Fødsel i Dølgemaal, Sædelighedsforbrydelser, Vold og Drab m. m., dels angaar Spørgsmaal om lægelige Kunstfejl og Forseelser, Kvaksalveri, Forsikrings- og Invaliditetssager m. v.

Blandt Tilregnelighedssagerne kan der være Grund til at nævne følgende: I 3 Sager er der rejst Spørgsmaal, om der foreligger en saakaldt patologisk Rus, der af Raadet nærmere bestemmes som et ved Alkoholnydelse fremkaldt akut Sinds-

sygdomsanfald. Spørgsmaalet besvares bekræftende i Sag Nr. 1620 (p. 175), benægtende i 3 andre Sager, Nr. 81 (p. 7), Nr. 1222 (p. 137) og Nr. 1358 (p. 152). Ligesom i forrige Beretning omtales flere Tilfælde, hvor der maa anlages at foreligge psykisk Abnormitet som Følge af den i kriminalistisk Henseende skæbnesvangre »Sovesyge« eller »australiske Syge« (encephalitis lethargica). — Endvidere kan nævnes Sag Nr. 130 (p. 22), der omhandler det i dansk Retspraksis sjældne Tilfælde, at en Forbryder viser sig at være decideret Opiofag; det drejede sig om Assurancevig og Falsk, begaaet af en ung gift Russerinde, for hvis Vedkommende Raadet statuerer en nedsat Evne til at modstaa forbryderiske Impulser, som Følge af vanemæssig Nydelse af Opium. — Sag Nr. 255 (p. 38) omhandler Spørgsmaalet om Indflydelsen af Graviditetstilstand paa en Kvindes Tilbøjelighed til at foretage Brandstiftelse, en Forbindelse, hvis Eksistens Raadet ikke tør benægte. I Beretningsaaret er forelagt Raadet en Række Sager, hvor der var Spørgsmaal om at anvende Interneringsloven af 11/4 1925; af saadanne anføres Nr. 24 (p. 1) og Nr. 306 (p. 42), der afsluttedes med Spiritustilhold i Medfør af Lovens § 6, Nr. 120 (p. 20), hvor der blev frifundet for Paastanden om Internering, samt Nr. 148 (p. 24), Nr. 992 (p. 119), Nr. 1260 (p. 139), Nr. 1510 (p. 170) og Nr. 176 (p. 179), i hvilke der blev dømt til Internering, dels i Henhold til Lovens § 1, 1. Stk., dels efter § 1, 2. Stk. — Af Farlighedssagerne skal iøvrigt nævnes Nr. 252 (p. 181), hvor det vækker Eftertanke, at en Kvinde, der for overlagt Drab af sin Mand er dømt fra Livet, men benaadet med Tugthusarbejde paa Livstid, og som paa Grund af en Fængselspsykose fra Straffeanstalten var bleven indlagt paa Set. Hans Hospital, i Aarevis har opholdt sig dersteds, i den sidste Tid i en behagelig Stilling som Passer af Hospitalets Telefonanlæg fra 8—4 daglig med Ret til derefter at foretage Spadsere-ture! Hun er dog nu ført tilbage til Fængslet.

Blandt Paternitetssagerne fremhæves Nr. 314 (p. 195), udvisende, at Jordemødrenes Protokoller nu er indrettede saaledes, at ogsaa for Børn, som fødes i et bestaaende Ægteskab, opnoteredes de forskellige Tegn paa Udviklingsgraden ved Fødslen, en Foranstaltning, som har Betydning under de efterhaanden ret hyppige Sager, hvor Barnets Moder søger at sprænge den gamle »pater est« Sætnings Kraft. Endvidere Nr. 1529 (p. 196), der indeholder en af Professor Oluf Thomsen til Østre Landsret afgivet Erklæring, der

gør Rede for Hovedtrækkene i den Blodtype-Bestemmelse, der i et vist Antal Tilfælde kan være af stor Værdi for Afgørelsen i Retssager om, hvem der kan antages at være Fader til et Barn.

Sag Nr. 283 (p. 241) omhandler et ualmindelig groft Tilfælde af Kvaksalveri (i Forbindelse med Bedrageri?), der blev straffet med 4 Maaneders Fængsel paa sædvanlig Fangekost. Endelig maa fra Rubrikken »Forskellige Sager« nævnes Nr. 221 (p. 290), hvorunder Socialraadets Invalideudvalg har indhentet Retslægeraadets Erklæring i Anledning af, at man paataenker i et vist Omfang at søge ogsaa Invaliders ansat som Tjenestemænd.

O. Haack.

De danske Fængselsselskabers af Fællesbestyrelsen udgivne Beretning for Aarene 19²⁴/₂₅—19²⁶/₂₇. Beretningen angaaende Fælleskontorets Virksomhed bragte nogle bemærkelsesværdige Oplysninger. Det udtales saaledes her, med Hensyn til at skaffe de fra Straf løsladte Arbejde, at alle de fagorganiserede Folk søger Arbejde gennem deres faglige Arbejdsanvisning, hvor der gaaes frem efter ganske bestemte Regler, og at den straffede har ganske samme Adgang til at faa anvist Arbejde som den ustraffede, samt at der paa de store Arbejdspladser sjældent spørges efter Straffestatist, blot Fagforeningsbogen er i Orden. Hvis dette virkelig forholder sig saaledes, er det glædeligt, og det er da en særdeles god Form for Understøttelse, naar Fælleskontoret, som i Beretningen anført, i ret stort Omfang betaler den løsladtes resterende Fagforeningskontingenter. Det oplyses i denne Forbindelse, at adskillige Fagforbund her stiller sig saa kulant, at de stryger Kontingentrestancen og kun forlanger betalt Bidraget til Arbejdsløshedskassen, undertiden nedsat til Satsen for en Arbejder, der er syg. Her arbejder da den faglige Organisation og Fængselsselskaberne smukt Haand i Haand paa den løsladte Fanges sociale Genrejsning. — Om Grænsen mellem Fælleskontorets og Foreningen Fængselshjælpens Understøttelsesomraade oplyses det, at sidstnævnte Forening har indskrænket sin Virksomhed til kun at omfatte de betinget domfældte og betinget benaadede, og endda kun saa længe den betingede Dom ikke er kommet til Fuldbgyrdelse, og saalænge den betingede Benaadning opretholdes, saaledes

at der herefter er et skarpt Skel mellem de 2 Institutioners Klientel. Med Hensyn til Formen for Understøttelser ved Betaling af Restancer og anden Skyld bemærkes endnu, at Kontoret har anlagt en som anonym oprettet Postgirokonto, hvorved opnaas, at Modtageren ikke bliver bekendt med, at Betalingen kommer fra Fængselsselskabet.

Antallet af Tilfælde, i hvilke der søgtes Hjælp paa Kontoret, var i Treaaret i ikke ringe Stigning: i 19²⁴/₂₅ 2015 (mod 2040 Aaret forud), i 19²⁵/₂₆ 2494, i 19²⁶/₂₇ 3093. Kontorets Driftsudgifter er derimod gaaet ned, i det sidste Aar androg de c. 8330 Kr. De tidligere Beretningers Specialisering af Understøttelsernes nærmere Art og de understøttedes personlige Forhold genfindes ikke i nærværende Beretning. Selskabernes samlede Formue er nu c. 415.000 Kr.

O. H.

Foreningen Fængselshjælpens 25. Aarsberetning, omfattende Tidsrummet $\frac{1}{4}$ 1927 til $\frac{31}{3}$ 1928, ledsages af en Beretning om Mødet i København i November 1927 i Anledning af Foreningens 25-Aars Jubilæum, hvori c. 180 af Foreningens rundt om i hele Landet bosiddende Repræsentanter deltog. Af Beretningens Indhold kan nævnes, at der til Foreningens Tilsyn i Aarets Løb er henvist 644 betinget benaadete Personer (mod 768 Aaret forud), nemlig 247 med betinget Straffeltergivelse, 247 med betinget Strafformildelse og 150 betinget løsladte Fanger. I de forløbne 25 Aar er ialt 10431 benaadete Personer henvist til Foreningens Forsorg, heraf var 9556 benaadete paa Betingelser, der for ialt 18,7 % er overtraadt. Fra September 1905 er endvidere til Foreningen henvist ialt 4045 Personer, hvis Straf er gjort betinget ved Dom, samt 2031 Personer, mod hvem Tiltale er frafaldet paa Vilkaar, at de underkaster sig Fængselshjælpens Tilsyn, og af denne sidste Kategori har 12 % overtraadt Vilkaaret. — I Beretningsaaret har 26 Personer undgaaet Varetægtsfængsel ved at anbringes paa Foreningens 2 Optagelseshjem.

I det forløbne Aar har Foreningen ydet Hjælp til 2551 Personer (heraf 246 Kvinder), af hvilke 1039 var nye Klienter. I 327 Tilfælde kunde der anvises Arbejde, heraf 217 i Plads, kun 4 er hjulpet til Udvandring og ligeledes kun 4 er anbragt i Lære. I direkte Understøttelser er betalt c. 98.500 Kr., Klienter har paa ydede Laan tilbagebetalt c. 1925 Kr. (Aaret

forud c. 1500 Kr.) I 56 Tilfælde har Foreningen understøttet Familier, hvis Forsørger sad i Fængsel.

Endelig giver Beretningen Oplysninger om Virksomheden i de under Foreningen hørende Institutioner: Kontorassistanzen, hvor der er indtjent en Arbejds løn paa c. 15.100 Kr., Tøjindsamlingen, hvis Nettoudbytte har været c. 8.500 Kr., samt Optagelseshjemmene »Stengaarden« for Drenge, hvor i Beretningsaaret 55 Drenge har tilbragt 4648 Dage med Friluft- og indendørs Arbejde samt Skolegang, og »Engelsborg« for Piger, der har huset 49 Piger i 4913 Dage og beskæftiget dem med Husgerning, Syning, Vask og Strygning.

O. II.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Foreningen Fængselshjælpen: 25. Aarsberetning og Beretning om Jubilæumsmødet i 1927.
 Defensor legis. 1928. Nr. 5—10.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 19. Aarg. Nr. 9—12.
 Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 95—102.
 The Sacco—Vanzetti case. Vol. II—IV (New York, Henry Holt & Co.) 1928.
 Hubert Streicher: Die graphischen Gaunerzinken (Kriminologische Abhandlungen, udgivne af W. Gleispach, Hft. 5, Julius Springer i Wien, 1928).
 Journal of criminal law and criminology. Vol. XIX Nr. 2. Part I—II.
 Dansk Tidsskrift — Index, 13. Aargang, 1927. Kbh. (H. Hagerup).
 George E. Schrøder: Om Sindssygdomme og Nervesygdomme. Udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsenet til Vejledning for Etatens Tjenestemænd. Kbhvn. 1928.
 Bulletin de la Commission Pénitentiaire Internationale. Nouvelle Serie Nr. 4, Septbr. 1928 (Pris 4 fr. schweitzisk, hos Staempfli & Co., Bern).
 Retslægeraadets Aarsberetning for 1926. Kbhvn. (Hagerup) 1928.
 Eivind Berggrav: Fangens sjel — og vår egen. Oslo (Aschehoug & Co.) 1928.
 Henrik Enström: Att straffa eller icke straffa det är frågan. Stockholm (Nordstedt & Söner) 1928.

- Alfred Petrén: Betydelsen av den nya lagstiftningen om behandlingen av s. k. förminskat tillräkneliga förbrytare (Särtryk af Uppsala Läkareförenings förhandlingar) Uppsala 1927.
- Marcello Finzi: Intorno al metodo d'insegnamento della procedura penale. Spoleto 1928.
- Juridisk Tidsskrift. 1928. Hft. 5—7.
- Svensk Juristtidning. 1928. Hft. 4—6.
- Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1928. Hft. 4—5.
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. II. Hft. 1—4.
- Rivista penale. CVII fasc. 3—6, CVIII fasc. 1—5.
- Revista de identificación y ciencias penales. Año I, Tomo I No. 2—3, Tomo II No. 4—5. La Plata 1928.
- Ladislao Thòt: La riforma penale negli stati Scandinavi con riferimenti alla storia ed alla letteratura (Estratto dalle Giustizia penale). Roma 1928.
-

Det norske vernearbeid (forsorgsarbeid) for lovovertrедere og fangers familier og lovgivning og administrative bestem- melser herom m. v..

Av IV. RUMMELHOFF.

Historikk.

Som den første forening til beste for løslatte i Norge nevnes selskapet »De Nødlidendes Venner«, som blev stiftet i 1827 i Trondhjem. Selskapets formål var å hjelpe trengende, som ikke nød fattigunderstøttelse, og å forebygge belleri, samt å ta sig av løslatte straffanger ved å skaffe dem arbeid og tjeneste. Selskapets arbeid for løslatte straffanger blev i 1853 overtatt av den i samme år stiftede nye forening for denne særlige opgave. — Det næste tiltak var en forening i Bergen, som blev dannet i 1841. — Fire år senere blev i Oslo stiftet »Centralforeningen til Aflhjælpelse af offentlig Elendighed«, som også tok sig av løslatte, men ophørte efter nogen år.

Den første forening av noget omfang som kom til — om enn med visse avbrytelser — å føre en kontinuerlig virksomhet op gjennem årene, er »Foreningen til Forsorg og Beskyttelse for de fra Christiania Strafarbeidsanstalter løsladte Forbrydere«, som blev dannet i 1849, og kan betegnes som den grunnleggende forening for denne virksomhet i Norge. Paragraf 1 i foreningens statutter lyder: »I det Øiemed at bevare Straffældte, der løslades fra Strafarbeidsanstalterne i Christiania fra Tilbagefald paa Forbryderbanen, antager Foreningen sig, under Forudsætning af, at de selv attraae saadant, saamange af disse til Forsorg og Beskyttelse, som Omstændighederne maatte tillade«. I de følgende år blev

flere nye fengselsselskaper stiftet, hvorav dog enkelte innstillet arbeidet efter nogen tids forløp.

Ved Fengselsstyrets opprettelse i 1875, hvorved centraladministrasjonen av fengselvesenet blev underlagt en sakkynndig ledelse, blev fengselsselskapene viet en særlig opmerksomhet, og i de følgende år kom en rekke nye foreninger til, bl. a. Christiania Fængselsselskab, som blev konstituert i 1876, med formål »at tage sig af Straffældte, der løslades fra Kreditsfængslet i Christiania for at bevare dem mod tilbagefald paa Forbryderbanen«.

Et nytt betydningsfullt fremskritt fant sted i 1894 ved opprettelsen av »Kristiania Fængselsselskabers Arbeidskontor«, som i de følgende år blev drevet i fellesskap av de to fengselsselskaper i Oslo, inntil 1. januar 1917 da de to selskaper blev slått sammen i én forening, Oslo Forsorgsforening, som overtok arbeidskontoret og den øvrige virksomhet.

I mars 1917 blev De Norske Forsorgsforeningers Landsforbund stiftet, ved en sammenslutning av fengselsselskapene, som nu utvidet sin virksomhet og tok det samme navn, som tidligere var opptatt av foreningen i Oslo.

I desember samme år blev Lærehjems- og Verneforeningen i Oslo stiftet, og i de følgende år en rekke foreninger med samme formål omkring i landet. Disse foreninger blev i april 1920 sammensluttet i en landsorganisasjon, under navn av Norges Lærehjems- og Verneforbund, med det formål særlig å ta sig av den unge lovovertreder og den ungdom i det hele som stod i fare for å gli ut, om den ikke blev ydet hjelp. Som et viktig ledd i denne virksomhet inngikk anlegg og drift av lærehjem for sådan ungdom. Der blev i disse år i dette øiemed innsamlet et beløp på ca. 1,2 millioner kroner.

Begge forbund hadde et ikke ubetydelig årlig statsbidrag, som for De Norske Forsorgsforeningers Landsforbund blev opført under Fengselsstyrets budgett, og for Verneforbundet under Socialdepartementet (bortsett fra den første bevilg-

ning, som blev opført under Kirkedepartementets budgett), altså på to forskjellige budgetter.

Dels av økonomiske grunner og dels ut fra den betraktning at det administrativt var enklest og greiest for arbeidets fremme, blev der reist krav om en sammenslutning av de to forbund til én organisasjon. Derimot blev fra annen side og med megen styrke fremholdt det betenkelige i at den unge lovovertreder som hadde fått betinget dom, eller mot hvem påtale betingelsesvis var undlatt, skulde henvises til de samme foreninger — sorterende under Fengselsvesenet og ledet i nøie tilknytning til fengslene — som de eldre, på den kriminelle bane viderekomne løslatte fra fengsler og tvangsarbeidshus. Der fant gjennom flere år i dagspressen og fagtidsskrift sted en omfattende meningsutveksling om dette og forskjellige andre spørsmål i denne sammenheng, hvor meningene stod ganske sterkt mot hinannen. I 1922 blev efter samråd mellem de to nevnte departementer opnevnt et sakkyndig utvalg, med Riksadvokaten som formann, og med et like antall representanter, utpekt av hver av de to organisasjoner, samt en representant for Justisdepartementet og en for Socialdepartementet, til å utarbeide forslag til retningslinjer med lover etc. for en ny organisasjon, som skulde omfatte i det vesentlige det arbeidsprogram som tidligere var delt mellem de to forbund. Utvalgets innstilling av 21. oktober 1922 var enstemmig, bortsett fra at to av utvalgets medlemmer anbefalte at organisasjonen administrativt skulde sortere under Justisdepartementet, mens utvalgets flertall foreslo Socialdepartementet.

*Norges Forsorgs- og Verneforbund
organiseres.*

På konstituerende landsmøte 24. oktober 1922 hvori deltok et like antall representanter for de to tidligere forbund, blev den nye organisasjon, Norges Forsorgs- og Verneforbund, stiftet, som en sammenslutning av de to tidligere

forbund. Det nye forbund trådte i virksomhet 1. januar 1923. Samtidig fant en tilsvarende sammenslutning sted av de lokale foreninger, alt overensstemmende med de retningslinjer som var optrukket av det sakkýndige utvalg. Denne ordning består fremdeles, bare med den forandring at Forbundet fra 1. januar 1929 har antatt navnet Verneforeningenes Landsforbund, og at foreningene har strøket betegnelsen »forsorg« av navnet, for å undgå de stadige og for arbeidet ofte meget generende forvekslinger med det offentlige forsorgsvesen (fattigvesen).

Efter Regjeringens bestemmelse blev organisasjonen administrativt henlagt under Justisdepartementet, hvor den de første år sorterte under 3dje Civilkontor, og fra 1. januar 1925 under Fængselsstyret. Justisdepartementet opnevner et av forbundsstyrets medlemmer. De øvrige velges på landsmøtet, som ordinært holdes hvert tredje år om høsten av valgte representanter fra de tilsluttede foreninger.

Organisasjonen består av et forbund med tilsluttede foreninger. Forbundets øverste myndighet er landsmøtet, og dets virksomhet ledes av et forbundsstyre. Ifølge lovenes paragraf 1 er Forbundet en sammenslutning av foreninger, som

1. efter påtalemyndighetens eller rettens begjæring foretar undersøkelser vedrørende lovovertridere.
2. tar sig av
 - a. personer, like overfor hvilke enten påtale betingelsesvis undlates eller idømt straff betingelsesvis besluttet ikke fullbyrdet.
 - b. personer, som har vært straffet eller underkastet tvangsarbeid,
 - c. sådanne personers familier, samt
 - d. ungdom som måtte være forsømt eller vanskelig stillet, dette dog alene i den utstrekning hvori foreningenes ovennevnte øvrige virksomhet måtte tillate det.

Virksomheten er organisert distriktsvis over hele landet gjennom 60 foreninger, som har en helt selvstendig stilling,

både hvor det gjelder tilsyns- og undersøkelsesarbeidet, utdeling av understøttelser og den øvrige virksomhet, som alt sammen foreståes av den enkelte forening under dennes ansvar. Ved distriktsinndelingen har man lagt jurisdiksjons-grensene til grunn, for det meste sorenskriveriene. Arbeidet er således sterkt decentralisert, hvilket dels er begrunnet i de overordentlig store avstander i vårt land, hvor f. eks. en reise fra Oslo til foreningen i Sør-Varanger ordinært tar 5—6 døgn, og dels i den administrative ordning i vårt land. Etter erfaringer fra det ved Forsorgsforbundet oprettede kartotek over stedfunnne understøttelser m. v. vilde et centralkartotek for hele landet på grunn av de store avstander ikke kunne få en betydning som svarte til utgiftene og arbeidet.

Man har funnet det hensiktsmessig ikke å gjøre de enkelte foreningers distrikter for små, idet det er vanskelig eller umulig i lengden å holde interessen og initiativet oppe i en forening, hvor der bare med lange mellomrum stilles noget positivt krav til foreningen. Også økonomiske hensyn og de begrensede arbeidskrefter som erfaringsmessig står til rådighet i de fleste distrikter og arbeidets hele organisasjon tilsier det samme. I noen distrikter med liten kriminalitet er der for tiden ikke noget særskilt styre i funksjon, men arbeidet foreståes av en innen distriktet kjent mann, inntil virksomheten kan bli organisert, som det er forutsatt.

Fordelen ved én organisasjon istedenfor flere.

Etter de erfaringer som er invunnet i de nu forløpne 6 år etter sammenslutningen, kan det fastslåes at der ikke har vært nogen ulemper ved at virksomheten er samlet på én organisasjon, men at dette både økonomisk og administrativt har store fordeler.

Der er ved en sådan ordning ingen tvil om, til hvem man i det enkelte tilfelle skal henvende sig, og heller ikke

mulighet for meningsforskjel om den ene eller den annen organisasjon skal la sig av vedkommende, og man undgår tidsspill og utgifter med overflødig korrespondanse, utveksling av rapporter etc. . Ved at det hele arbeid fra undersøkelsen for den unge som antas å ville få betinget undlatelse av påtale eller betinget dom, og til arbeidet for den løslatte langtidsfange eller tvangsarbeider er samlet på et sted, får foreningen i sitt eget arkiv efter hvert materiale til betyning av den enkelte lovovertrедers utvikling, hvilket til enhver tid er av største betydning, f. eks. hvor det gjelder under tilsynet å kunne utnytte de gjennom undersøkelsesarbeidet tilveiebragte opplysninger. Et moment skal også særskilt understrekes i denne sammenheng, nemlig den store psykologiske betydning det har til opnåelse og befestelse av et godt tillitsforhold mellem foreningen og vedkommende klient, at man nettop på det tidspunkt, da foreningens undersøkelse finner sted, kommer i forbindelse med ham. Han og hans pårørende går da i spenning om sakens utfall (påtaleundlatelse, fullstendig eller betinget, betinget dom eller straff), og den unge er da gjerne særlig mottagelig for påvirkning. Meget vil derfor også for det senere forhold mellem foreningen og den unge avhenge av, hvorledes dette undersøkelsesarbeid utføres, som i tilfelle blir grunnlaget for foreningens senere befatning med vedkommende. Jo mer man arbeider med disse spørsmål, desto bedre ser man hvilken organisk forbindelse der er mellem foreningens forskjellige arbeidsoppgaver.

Sammenslutningen i én organisasjon har betegnet en gavnlig konsentrasjon og en langt bedre utnyttelse av de forhåndenværende frivillige og lønnede arbeidskrefter, og i det hele muliggjort en mere effektiv anvendelse av de tilstedeværende hjelpemidler enn tidligere.

Hvis oppgavene fremdeles var delt mellem to organisasjoner, vilde det med de reduserte statsbevilgninger i disse nedgangsåar ikke vært mulig å få det stadig økende arbeid utført.

Det er gledelig å kunne konstatere, at de betenkeligheter man på forhånd hadde mot sammenslutningen, har vist sig ugrunnet, idet der ikke er blitt de ulemper man fryktet for, ved at ungdommen gjennom foreningene skulde bringes sammen med også viderekomne forbrytere, og i almenhetens og egne øine slåes sammen med disse. Man har innen alle foreninger allerede fra den første begynnelse vært opmerksom på dette punkt, og det risikomoment som her forelå, således at man helt fra starten kunde ta de nødvendige forholdsregler. Våre to største foreninger, i Oslo og i Bergen, har i den anledning oprettholdt egne kontoravdelinger på forskjellige steder i byen for de to kategorier, hvilket i høi grad har lettet vanskeligheten på dette punkt, særlig for foreningen i Oslo med dens store klientel. Fordelen ved denne ordning har man ansett for så betydningsfull, at det har måttet opveie de uundgåelige merutgifter og det økede arbeid ved en sådan deling av virksomheten. Ved Oslo-foreningen som efter arbeidets omfang står i en stilling for sig, er arbeidet organisert i tre avdelinger: Kvinne- og familieavdelingen, Verneavdelingen for menn og Avdelingen for løslatte menn, hvorav de to førstnevnte har kontor i Skippergaten 44, og den siste i Ullevålsveien 9, hvor også Forbundet har sitt kontor.

For de mindre foreninger hvor forholdene er mer gjennemsiktige, og antallet av dem foreningen skal bistå langt mindre, har man ordnet sig med særskilt kontortid for de forskjellige kategorier av klientelet, eller således at de unge møter efter særskilt avtale eller i formannens eller sekretærens (tilsynsførerens) privatbolig etc., alt eftersom forholdene i det enkelte tilfelle tilsier. Alle er pålagt å vise den største forsiktighet ved besøk, korrespondanse (ustemplede konvolutter) etc., forat man ikke unødig skal henlede oppmerksomheten på at vedkommende står i forbindelse med foreningen. Arbeidsgivere og andre man henvender sig til, blir nøiaktig instruert om det samme. Foreningenes tilitsmenn og funksjonærer har taushetsplikt. Ikke så sjelden

hender det at vedkommende klients fortid og forhold blir kjent ved hans egen uforstand og åpenmunnethet. Hvor man finner grunn til det, tilråder man derfor vedkommende klient å vise forsiktighet i dette stykke.

Frivillige og lønnede hjelpere.

Med hensyn til de erfaringer som i de forløpne år er gjort angående spørsmålet frivillige og lønnede medarbeidere, bemerkes at der her ikke kan være spørsmål om et »enten eller«, men et »både og«. Ved Forbundets kontor og ved foreningene i Oslo, Bergen og Trondhjem har man funksjonærer i hovedstilling. I enkelte andre av de noget større foreninger har man lønnede sekretærer i bistilling, og ved de øvrige — som utgjør det overveiende antall —, anvendes ikke lønnet hjelp. De frivillige medarbeideres direkte utlegg, f. eks. til reiser, erstattes, hvor der finnes grunn til det. Ifølge Justisdepartementets bestemmelse skal oprettelse av lønnede stillinger, ansettelser og andre avgjørelser som binder Forbundets eller foreningenes disposisjoner, på forhånd approberes av departementet.

I vårt land kan man ikke således som i et land som England regne med et større antall økonomisk velstillede mennesker, som er villig og skikket til å stille sin arbeidskraft helt eller delvis til rådighet for et frivillig, men samtidig meget krevende sosialt hjelpearbeid som dette. Det kan bare bli mer leilighetsvis og i enkelte tilfelle, man i noen større utstrekning kan påregne sådan bistand. I de større foreninger vil både arbeidets art og dets omfang kreve medvirkning av velutdannede og erfarne medarbeidere, hvis arbeidskraft foreningen kan disponere over. Skal man derfor kunne oprettholde den arbeidsordning, som efter lovgivning og administrative bestemmelser er forutsatt for organisasjonens virksomhet, må man ha midler til lønning av det nødvendige personale. Forøvrig henvises til følgende utdrag av Forbundets nettop utsendte beretning for 1923—1928:

Der har fra alle hold været lagt den største vekt på å få knyttet en fast krets av interesserte frivillige hjelpere til arbeidet. Skal en virksomhet som vår overhode kunne drives, trenges først og fremst denne hjelp fra almenhetens side. Med bevilgninger og lovbestemmelser alene når man ingen vei. Særlig innen tilsyns- og undersøkelsesarbeidet for unge lovovertredere, men også hvor det gjelder eldre, er det av største viktighet, at man har en sådan krets interesserte mennesker, som kan ta sig av vedkommende i råd og dåd. De fleste av disse hjelpere utfører denne virksomhet i sin fritid, og altså uten nogen godtgjørelse. Dette gir arbeidet et særlig personlig preg, som nettop er av stor viktighet på et område som dette. Vanskeligheten er ofte, at disse hjelpere i mange tilfelle ikke har tilstrekkelig tid å ofre på de foreskrevne beretninger og lignende, men det retter sig gjerne efter hvert, eftersom erfaring vinnes.

Hvad der imidlertid i våre største byer i mange tilfelle foruten selve arbeidsmengden gjør det helt umulig for den frivillige hjelper å kunne påta sig mer enn visse deler av arbeidet, er at virksomheten i stor utstrekning må utføres uten noget varsel eller på kortest mulig varsel, som forutsetter at man ikke er bundet av annen virksomhet, for eksempel hvor det gjelder fremmøte i retten, avgivelse av forklaring eller rapporter til politiet og også i en rekke andre tilfelle. Dette er bare overkommelig for foreningens lønnede funksjonærer, som har arbeidet som livsgjerning.

Økonomi.

Midlene til Forbundets og foreningenes virksomhet tilveiebringes gjennom statsbidrag (for 1928—29 er bevilget 160,000 kroner), kommunebidrag, bidrag fra legater og private og medlemskontingent, således som det fremgår av Forbundets beretning 1923—28. De enkelte foreninger innsender hver høst til Forbundet budgettforslag, som gjennomgås ved Forbundets kontor, hvorefter forbundsstyret til Justisdepartementet innsender samlet begrunnet budgettforslag for den hele organisasjon. Til sikring av en ens-

artet og oversiktlig ordning av regnskapene og den nødvendige kontroll er av Forbundet utarbeidet skjemaer for regnskapsekstrakter, budgетtforslag, årsberetninger m. v.. Bevilgningen gis for hvert år av Stortinget underrett på Justisdepartementets budgетt, og forbundsstyret fremkommer derefter med forslag til fordeling av statsbidraget. At Forbundet startet sin virksomhet i en økonomisk nedgangsperiode, har tvunget det til å gå forsiktig frem, og til å vise resignasjon på flere områder, samtidig med at man også har gått igang med tiltak, som man under ordinære forhold antagelig ikke vilde tatt op, f. eks. veianlegget til beskjefligelse for foreningens klienter ved Bergen, bygnings- og rydningsarbeidet ved Stavanger o. s. v.. Om dette og den øvrige arbeidsdrift enkelte foreninger har optatt, henvises til Forbundets beretning for 1923—28, hvor der også er redegjort for de ved et par av foreningene drevne op-tagelseshjem.

*Privat eller offentlig organisasjon
av virksomheten.*

Den nu tilpassede ordning — en privat organisasjon med statsbidrag og under Statens kontroll og i nøie daglig samarbeid med fengsler og tvangsarbeidshus, påtalemyndighet, domstoler etc. —, har i det hele vist sig formålstjenlig efter forholdene i vårt land. Ved at arbeidet ledes av en privat organisasjon, får det lettere det personlige og elastiske preg, som er nødvendig på et område som dette, men som gjerne vil falle vanskeligere å få gjennomført for en institusjon som er helt statsdrevet. Man har også ved denne ordning lettere for å få private arbeidskrefter knyttet til virksomheten, og i det hele best mulig få utnyttet almenhetens bistand.

En helt statsdrevet institusjon med et formål som Forbundets vil lett få noget formelt, tilknapnet og koldt over sig, og således ha vanskeligere for å skape den nødvendige

sympati om arbeidet blandt den store almenhet. Et offentlig kontor vil også nødvendigvis ha vanskeligere for å kunne optre med den pågåenhet og gemyttlige formløshet, som mangen situasjon vil gjøre naturlig og påkrevet, om man skal nå et resultat. I en rekke spørsmål vil en privat institusjon her stå mest fritt og ubundet og således kunne opnå mest.

På den annen side er det en stor betryggelse for organisasjonen selv, myndighetene, almenheten og dem man skal hjelpe, at Forbundet og foreningene er undergitt Statens kontroll. Justisdepartementets medvirkning i denne egenskap har alltid vært preget av megen forståelse og virket stimulerende på arbeidet, og der er forlengst full enighet om at det var en fordel, således som forholdene har utviklet sig i de forløpne år, at organisasjonen administrativt blev henlagt under Justisdepartementet, hvorunder de fleste myndigheter Forbundet og foreningene har samarbeid med, sorterer. Dermed er organisasjonens karakter og formål som et ledd i strafferetspleien kommet best til uttrykk, hvilket blandt annet har styrket organisasjonens stilling ved Statens årlige budgettbehandling.

En vanskelighet har det for enkelte foreninger særlig i den første tid vært, at foreningene til dels ikke har hatt så nøie kjennskap til administrative forhold, og de regler man her må følge, som ønskelig kunde ha vært. Men når vedkommende forøvrig har hatt de nødvendige egenskaper og interesse for oppgavene, f. eks. vært opofrende i sit strev for å skaffe arbeid, har det gått allikevel, og man har ikke lagt for megen vekt på de mangler som har vært ved sakenes mer formelle behandling. Ved at fengslene og de øvrige myndigheter i denne henseende har vist forståelse og hjelpsomhet, har man fått knyttet mange gode krefter, som man ellers ikke vilde kunnet benytte, til denne virksomhet. Særlig må kravene stilles høit til de rent personlige kvalifikasjoner hos dem som opnevnes som tilsynsførere, således som nærmere påpekt i Småskrift nr. 2 om foreningenes til-

synsarbeid. I de større foreninger utføres det alt vesentlige av tilsynet og undersøkelsesarbeidet av foreningens funksjonærer.

*Gjennem Forbundets opplysnings-
virksomhet*

biståes foreningene, både hvor det gjelder arbeidet i sin almindelighet og i særlige tilfelle, hvor dertil er anledning, bl. a. gjennom generalsekretærens besøk ved foreningene. Særskillt nevnes også de beretninger og småskrift, man efter hvert har utsendt, senest Forbundets beretning 1923—28. I denne beretning er intatt en del av de viktigste bestemmelser, cirkulærer etc., man i en forenings daglige arbeid bør ha oversikt over, eller i hvert fall vite hvorledes man til enhver tid kan få rede på. Man har likeledes lagt megen vekt på det almindelige opplysningsarbeid, beregnet på den store almenhet, og Forbundet har i den anledning formidlet en rekke foredrag, bl. a. i radio, og utsendt en rekke småskrift, avis- og tidsskriftsartikler og beretninger.

Hvad Forbundets egen virksomhet angår, har man, som det vil sees av beretningen for 1923—28, også søkt å øve innflytelse på enkelte reformer ved strafferettspleien og forskjellige forhold, som direkte og indirekte berører Forbundets virksomhet, som begrensning av pressens omtale av forbrytelser, å få begrenset ungdommens og tidligere straffede personers adgang til å overvære rettsforhandlinger, arbeidet for innførelse av en effektiv kontroll med offentlige innsamlinger o. s. v..

*Generalsekretærens virksomhet som
forsorgsmedarbeider*

ved fengslene i Oslo som blev optatt februar 1925 ved siden av hans øvrige virksomhet, er organisert således, at han deltar i de månedlige utgangsmøter ved Akershus Landsfengsel og Botsfengslet (langtidsfengslet for menn). For Oslo Kretsfengsel (korttidsfengsel), samt Fengslene og Tvangs-

arbeidshuset for Kvinner, påkalles hans bistand av vedkommende direktør i den utstrekning det finnes hensiktsmessig. Generalsekretærens virksomhet som forsorgsmedarbeider er i almindelighet begrenset til personer som er hjemmehørende utenfor Oslo, mens det tilsvarende arbeid for fanger fra Oslo utføres av Oslo Verneforening. I dette arbeid er der adskillig korrespondanse med fangens hjemmehørende familie og andre pårørende, enten direkte eller gjennom foreningen på stedet, eller også gjennom direkte henvendelser til arbeidsgivere og andre. De fanger som skal løslates i den følgende eller derpå følgende måned utenfor Oslo, altså landet forøvrig, fremstilles på de månedlige utgangsmøter på Akershus og Botsfengslet, hvor generalsekretæren deltar. På disse møter som ledes av vedkommende direktør, drøftes arbeids-, bolig-, familieforhold etc. I utgangsmøtene for fanger som skal løslates til Oslo, deltar kontorchefen for Oslo-foreningen, og forholdes forøvrig på tilsvarende måte. Generalsekretæren gjennomgår på forhånd alltid vedkommende fanges rulleblad og i enkelte tilfelle også vedkommendes akter, for å være best mulig orientert om de fanger som skal fremstilles på møtet. Ofte har han også fra tidligere, f. eks. gjennom henvendelser fra familien eller på annen måte kjennskap til vedkommende. De nødvendige data nedskrives på et særskilt utarbeidet skjema. I mange tilfelle må de under utgangsmøtet oppgitte opplysninger suppleres ved senere cellebesøk og på annen måte, og eventuelt beriktiges.

Det har sine fordeler at forsorgsmedarbeideren på samme måte som organisasjonens andre representanter ikke er knyttet til fengslet som en annen fengselsfunksjonær, men kan opptre mer som en utenforstående og selvstendig, og at han i sin virksomhet forøvrig står midt oppe i det almindelige daglige liv, og der treffer mange mennesker, som i denne opgave kan være ham til nytte. En fordel er det også, at de mange løslatte som senere — ofte lengere tid efter løslatelsen — må søke bistand, har lettere for å henvende sig til en mann

som står utenfor fengselsetaten, og ikke har sitt kontor på et fengsel. Gjennom samarbeid med fengslets funksjonærer supplerer forsorgsmedarbeideren sitt kjennskap til den enkelte fange, han skal hjelpe, med hensyn til fangens forhold i arbeidet og ellers i fengslet.

Verneforeningens forskjellige arbeidsoppgaver

fremgår av det foran på side 3—4 inntatte utdrag av Forbundets lover. I det følgende skal for hver gren av virksomheten gis en kort oversikt over arbeidets organisasjon og de lover og administrative bestemmelser man derunder bygger på.

Foreningenes undersøkelsesarbeid vedrørende unge lovovertredere. (Forbundets lover paragraf 1).

Ved Kongelig resolusjon av 26. januar 1923 er Forbundet med tilsluttede foreninger godkjent til å utføre undersøkelser vedrørende unge personer, som påtalemyndigheten under efterforskningen antar vil få betinget dom efter straffelovens paragrafer 52—54, eller mot hvem påtale antas å ville bli undlatt i henhold til straffeprocesslovens paragraf 85. Denne virksomhet og det i neste avsnitt omhandlede tilsynsarbeid som ved sammenslutningen 1. januar 1923 allerede et par år hadde vært drevet av de to tidligere organisasjoner, var da delt mellem disse, således at Forsorgsforeningene forestod undersøkelses- og tilsynsarbeidet for de betinget dømte, og Verneforeningene det tilsvarende arbeid for den annen gruppe. De nevnte lovparagrafer og de regler som er fastsatt av Justisdepartementet 15. mars 1923 for denne virksomhet og for tilsynet med vedkommende lovovertredere, som nærmere omhandles i det følgende avsnitt, er inntatt i Forbundets beretning 1923—28. Likeså den av Forbundet fastsatte instruks for disse undersøkelser.

Foreningenes undersøkelser skjer helt uavhengig av po-

litiets efterforskning. Politiets og foreningenes oppgaver er såvel efter arbeidets art som efter de regler der er opstillet, avgrenset således, at der ingen praktiske vanskeligheter opstår i den anledning. Alle yltre omstendigheter ved den handling vedkommende er mistenkt (siktet) for, undersøkes av politiet, mens foreningens oppgave vesentlig består i å belyse de mer personlige forhold, som vedkommendes helse, karakter, interesser og anlegg i det hele, forholdene i hjemmet før og nu, hans forhold på skole, i arbeid o. s. v. . De innsamlede opplysninger nedskrives på et for dette øiemed utarbeidet skjema, som utfylles i to eksemplarer, hvorav det ene, sammen med en erklæring om at han er villig til å underkaste sig foreningens tilsyn, sendes til påtalemyndigheten, og det annet opbevares ved foreningens arkiv, til eventuelt senere bruk under det efterfølgende tilsyn. For innhentelse av opplysninger fra skoler og vergeråd er av Forbundet fastsatt særskilte skjemaer. Hvor tid og forhold forøvrig gjør det mulig, kan der være grunn til å la vedkommende selv i ro nedskrive en beretning om sin livsførsel og hele stilling, berette om sine interesser o. s. v. . I alle tilfelle blir de meddelte opplysninger nøie kontrollert, og det anføres hvorfra de stammer, fra den unge selv, foreldre, andre pårørende o. s. v. . Er den unge arrestert, og foreningen bare har en kortere tid til rådighet for undersøkelsen, sender man om nødvendig supplerende opplysninger etterpå. Politiet søker nu mest mulig å undgå, at disse unge settes i varetektsfengsel, og anbringer dem, hvor det er mulig, istedenfor i optagelseshjem. Herom henvises til Riksadvokatens rundskrivelse til statsadvokatene av 19. oktober 1928, inntatt i Forbundets beretning 1923—28, side 110—111.

I adskillige tilfelle innkalles den som på foreningens vegne har utført undersøkelsen til å være tilstede i retten for å avgi supplerende opplysninger. Ofte møter en representant for foreningen som opnevnt verge ved rettsforhandlinger og lignende.

Efter den nu gjeldende lovgivning er adgangen til å anvende betinget dom begrenset til straffer på inntil 90 dager, hvilken grense efter et fremlagt forslag fra Straffelovkomitéen av 1922 som i disse dager er under behandling i Stortinget, er foreslått forhøiet til 1 år. De erfaringer man ved foreningene og Forbundet har gjort, både hvor det gjelder undersøkelses- og tilsynsarbeidet for unge lovovertridere, og ikke mindre arbeidet for løslatte, går bestemt i den retning, at Straffelovkomitéens forslag på dette punkt bør vedtas, hvorved dette institutt vil få en langt større betydning i vår strafferettspleie, enn det nu har.

*Foreningenes tilsyn med personer
som har fått betinget dom,
eller mot hvem påtale betingelsesvis er undlatt (Forbundets
lover paragraf 1, 2 a.),*

skjer i henhold til de i foregående avsnitt nevnte lovbestemmelser og efter de sammesteds nevnte regler, som blev fastsatt av Justisdepartementet 15. mars 1923. Mens der allerede ved lov av 2. mai 1894 blev åpnet adgang til å anvende betinget dom, var det først ved et tillegg til straffeloven, gjennom lov av 25. juli 1919, at der blev åpnet adgang til å stille tilsyn av en forening m. v. som nærmere vilkår for den betingede dom. Samtidig blev der gitt et tilsvarende tillegg til straffeprocessloven, om tilsyn m. v. for personer mot hvem påtale betingelsesvis blir undlatt. Mens tilsynet således er innført efter spesiell lovhjemmel, er det i foregående avsnitt omhandlede undersøkelsesarbeid iverksatt efter administrativ bestemmelse alene.

Den unge som i henhold til disse lovbestemmelser og de fastsatte nærmere regler stilles under tilsyn, blir av den av foreningen opnevnte tilsynsfører forklart formålet med tilsynet og får utlevert tilsynsbok, hvori hans plikter nærmere er fastsatt, og også hvad han utsetter sig for ved å bryte disse plikter. Tilsynsboken utfylles i to eksemplarer,

hvorav det ene utleveres den unge, mens det annet beror hos tilsynsføreren. Alt av særlig interesse anmerkes i boken. Ved utløpet av hvert år og ved tilsynstidens slutt sender foreningen rapport om tilsynet til politiet, likeledes sendes i tilfelle underretning i tilsynstiden om alt av betydning, som måtte inntreffe.

Den betingede dom fastsetter allid en prøvetid av 3 år, mens tilsynstidens lengde bestemmes av retten. Dersom vedkommende forøver nogen forsettlig forbrytelse eller forseelse, som han innen 3 år kommer under ny forfølgning for, med det utfall at han dømmes til fengsel, blir også den utsatte straff å fullbyrde. Er det nye lovbrudd uaktsomt voldt, eller idømmes vedkommende ikke fengsel, men bøter, må den nye dom inneholde bestemmelse om den utsatte straff skal inntre. Avgjøres den nye sak ved vedtak av forelegg, medtas det i tilfelle i forelegget, om den utsatte straff skal fullbyrdes. Hvor det gjelder mindre affærer, avgjøres de ofte med en advarsel. Også uten at vedkommende på nytt begår en straffbar handling, kan den utsatte straff bli å fullbyrde, nemlig hvis de »betingelser« som er satt i dommen, ikke blir opfylt.

I de tilfelle hvor påtale betingelsesvis er undlatt i henhold til straffeprocesslovens paragraf 85, kan undlatelsen av påtale gjøres betinget av at siktede ikke gjør sig skyldig i en ny forsettlig forbrytelse eller forseelse i løpet av en viss av påtalemyndigheten satt frist, som ikke må overstige den for den straffbare handling satte foreldelsesfrist, og i hvert fall ikke 2 år. Oftest blir i tilfelle nu også stillet som ytterligere vilkår, at vedkommende i dette tidsrum underkaster sig tilsyn av en verneforening. Bortsett fra tilsynstidens lengde gjelder de samme regler for tilsynet her som for dem der har fått betinget dom.

Riksadvokat Kjerschow har i en artikkel om »Opportunitetsprincippet og dets anvendelse særlig i norsk strafferechtspleie« i »Nordisk Tidsskrift for Strafferett«, 2. hefte 1928, nærmere redegjort for den utvikling som på dette

område har funnet sted i vårt land i de senere år, og gitt en del statistiske opplysninger angående anvendelsen av betinget undlatelse av påtale m. v. . Riksadvokaten opsummerer i slutten av nevnte artikkel de fordeler, som er vunnet ved den anvendte ordning i følgende ord, der kan tas som uttrykk for den almindelige opfatning av disse forhold i Norge for tiden:

1. De tusender lovovertridere, som er blitt sparet for fengselsstraf og som ikke paany har forbrudt sig, har derved undgaat aa faa sig paaklæbet merket »straffet«, et merke der som tidligere nevnt i høiere grad end selve forbrydelsen nedsetter vedkommende i det almindelige omdømme og derved, hvad erfaring noksom viser, øker vanskeligheten ved aa finne innpass igjen i det borgerlige erhvervsliv.

2. Blandt erfarne kriminalister raader, som før antydet, alment den opfatning, at de korte frihetsstraffe, som jo er de som i almindelighet idømmes første gangs lovovertridere for de forbrytelser, hvorom det her vesentlig er tale (tyveri, hæleri, hærværk m. v.), særlig likeoverfor unge ikke alene er av tvilsom nytte, men endog meget ofte virker skadeligt. Erfaringen viser nemlig, at den hos den ustraffede unge naturlig raadende sky for alt hvad der staar i forbindelse med indesperring i fengsel, desværre fortar sig snart, naar bekjentskapet med fengslet engang er gjort. Jo oftere en person har faaet prøve fengselsstraffen, desto mindre virkning kan der ventes av den og av straffetruslen. Det er denne frykt og sky for strafffullbyrdelsen, som ved hjelp av betinget undlatt paatale med fordel kan utnyttes som motiverende psykisk tvang. likeoverfor lovovertridere, der endnu ikke har hatt anledning til i fengslets lumre celler aa faa nevnte følelse avstreifet. Søkes denne hos de fleste ogsaa i en viss æresfølelse rotfestede sky for straffengslet oprettholdt, vil den i ikke ringe utstrekning kunne tjene samfundet i dets kamp mot forbryterondet.

3. Hvilken sum av sjælekval ikke minst de unge første gangs lovovertridere og deres foreldre og andre paarørende er blitt sparet for ved paataleundlatelsene, vil enhver forstaa, der personlig er kommet i berøring med heromhandlede forhold. Mangen ellers brav og haabefull

ungdom, som ved et eller annet ulykkelig sammenstøt av omstendigheter er kommet i kollisjon med straffeloven, har til sin egen og foreldres fortvilelse seet hele sin fremtid truet ved utsikten til aa maatte vandre i fengslet som straffedomt. At paataleundlatelsen her har været paa sin plass og er kommet som befrieren og redderen, er ikke tvilsomt. Jeg har grunn til aa tro, at mangen bekymret far og mor har velsignet den lov, der gav adgang til en saadan forsoning med samfundet.

4. Staten har ved paataleundlatelsene sparet de med straffullbyrdelsene allid forbundne utgifter, utgifter til fengselsrum, fengselsbetjening, fangenenes underhold m. v., en besparelse som ikke spiller nogen ubetydelig rolle paa justisbudgettet.

5. Ved paataleundlatelsene har man i mange tilfelle undgaat aa bortla personer fra det arbeide, hvorved de tilveiebragte de for dem selv og familie fornødne underholdningsmidler. En av straffullbyrdelse nødvendiggjort fjernelse fra lønnet arbeide har desværre ofte vist sig aa faa vidtrekkende økonomiske følger for fangen, da kun faa tillater en saadan aa gjenopla arbeidet efter endt avsoning. —

Selv om man maatte mene, at der kan være visse betenkeligheter forbundet med et saa langt rekkende opportunitetsprincip som det, som nu finder anvendelse hos os, vil man med kjendskap til de store og uvurderlige fordele, det har bragt, ikke være i tvil om, at det bør opretholdes og at det, naar statens finansielle omstendigheter tillater det, yderligere bør utbygges, forat det kan naa den størst mulige fullkommenhet og gi de bedste resultater.

Ingen del av mit arbeide i strafferetspleiens tjeneste har været mig saa magtpaaliggende og tilfredsstillende som det bl. a. ved hjelp av opportunitetsprincipets avpassede anvendelse aa søke forebygget, at statens tveeggede sverd i kampen mot forbryderondet gjør skadelige indhugg der, hvor det var ment at det skulde gavne.

Ifølge den i 1928 vedtatte lov om opdragende behandling av unge lovovertridere, sanksjonert 1. juni s. å., kan retten bemyndige påtalemyndigheten til å anbringe personer som har fylt 18 år, men ikke 23 år, i en arbeidsskole, når det

etter domfeltes tidligere fortid, karakter og livsførsel er grunn til å anta, at han trenger en opdragende påvirkning i sådan skole, for å holde sig fra nye forbrytelser, og at sådan påvirkning vil være formålstjenlig. Skjer sådan anbringelse, bortfaller den idømte straff. Den som er anbragt i arbeidsskole, kan beholdes i denne i inntil 3 år, ved utløpet av hvilken tid han blir å utskrive på prøve. Hvis hensikten med behandlingen antas oppnådd, kan han besluttes utskrevet på prøve før utløpet av nevnte frist. Inntil 3 år etter utskrivningen kan han tas inn igjen for den gjenstående del av resttiden, eller for inntil 1 år om resttiden er kortere, eller om han er utskrevet ved innsettelsens tidens utløp. Man stiller store forventninger til den behandling av unge lovovertridere, som der gjennom denne lov er åpnet adgang til, og man håper loven blir satt ut i livet, så snart forholdene tillater det. Ved lovens gjennomførelse kan man gå ut fra at Verneforeningenes undersøkelser og tilsyn vil inngå som et viktig ledd.

*Foreningenes arbeid for løslatte
fra fengsler og tvangsarbeidshus
(Forbundets lover paragraf 1, 2b)*

er som det vil sees av det foregående den gren av arbeidet som først blev opstilt. Nevnes skal her først løslatelse på prøve. Dette institutt som først blev innført ved fengselsloven av 31. mai 1900, er efter den nugjeldende lovgivning i hovedtrekkene ordnet på følgende måte:

Den fange som av tidsbestemt fengselsstraff har utstått $\frac{2}{3}$ av den idømte straff, dog minst 6 måneder, kan på nærmere fastsatte betingelser løslates på prøve, hvis ikke særlige omstendigheter gjør løslatelsen utilrådelig eller fangen ufortjent til den.

Ingen fange har rett til at kreve løsladelse paa prøve. Løsladelse paa prøve tilstaaes i regelen ikke medmindre fangen har utstått minst 3 maaneder av straffen i landsfengsel, og i regelen heller ikke:

- a. hvis fangens flid og opførsel i fengslet har været utilfredsstillende,
- b. hvis fangen ikke ønsker at løslates paa prøve,
- c. hvis fangen ikke antas at kunne faa arbeide eller andet livsophold ved løsladelsen,
- d. hvis fangen ikke antages at ville opfylde betingelserne for løsladelse paa prøve,
- e. hvis fangen tidligere har været løslatt paa prøve fra fengsel eller tvangsarbeidshus og der ikke er særlig grund til at anta at han vil bestaa ny prøve.

Forøver den på prøve løslatte nogen handling som kan medføre frihetsstraff, eller overtrer han forøvrigt de for hans løslatelse satte betingelser, kan han på nytt innsettes til utståelse av den gjenstående del av straffen. Sådan gjeninnsettelse kan dog ikke finne sted, hvis der ikke er truffet avgjørelse, som medfører hans innsettelse, innen 3 år efter løslatelsen, eller, om den gjenstående straffetid er lenger, innen utløpet av denne, og han heller ikke innen disse tidsfrister er pågrepet på grunn av sådant forhold som her nevnt. Straffen ansees i så fall utstått fra det tidspunkt, da fangen skulde vært endelig løslatt.

Den som er idømt fengsel på livstid, kan løslates på prøve efter 20 års forløp, og denne løslatelse blir endelig, hvis han ikke innen 10 år besluttet innsatt på nytt eller pågripes.

Ved fullbyrdelse av idømt ubestemt straffedom efter straffelovens paragraf 65 løslates vedkommende på prøve ved utløpet av den i dommen fastsatte straffetid, såfremt det da antas uten særlig fare å kunne skje. I motsatt fall kan han istedenfor å beholdes i fengsel overflyttes til tvangsarbeidshus. Ved utløpet av hvert følgende år skal spørsmålet om løslatelse tas op til fornyet overveielse. Løslatelsen blir endelig, hvis den løslatte ikke innen 5 år besluttet innsatt på nytt eller pågripes. Hvor det gjelder personer som er innsatt på ubestemt tid efter straffelovens paragraf 39 (mindre tilregnelige lovovertridere), inneholder lovgivningen ingen bestemmelse om løslatelse på prøve,

men det foreskrives i samme paragraf, at »den trufne forholdsregel blir igjen av vedkommende regjeringsdepartement (Justisdepartementet) å opheve, når den efter innhentet lægeerklæring ikke lenger finnes nødvendig.« Ved løslatelse av disse personer har man anvendt en bestemmelse i fengselsloven, om at tvangsarbeidere under fornøden opsikt kan settes til arbeid utenfor anstalten. Noget bestemt tidsrum som en sådan tvangsarbeider må ha tilbragt utenfor anstalten, før han får sin fulle frihet, fastsettes ikke på forhånd. Der blir innhentet erklæring fra embedslægen på det sted, hvor vedkommende er anbragt. Likeså skal Arbeidshusets læge og direktør uttale sig, forinnen bestemmelse treffes om vedkommendes endelige løslatelse.

En tvangsarbeider kan løslates på prøve, når der i arbeidspenger er godskrevet ham et beløp, hvis størrelse er fastsatt i forhold til innsettelsestidens lengde. Beslutning om løslatelse på prøve av fange eller tvangsarbeider som ikke tidligere er prøveløslatt, og for tvangsarbeider for så vidt vedkommende ikke tidligere har vært i tvangsarbeidshus, fattes av fengslets eller tvangsarbeidshusets direktør, ellers av Fengselsstyret, undtagen hvor det gjelder fanger, som er dømt til fengsel på livstid eller på ubestemt tid (straffelovens paragraf 65), hvor beslutning treffes av Justisdepartementet.

Prøvetiden som for tvangsarbeidere tidligere var 1 år, er nu 3 år, men vedkommende står som regel bare under tilsyn det første år. Foreningen sender ved tilsynstidens utgang rapport til tvangsarbeidshuset.

De nærmere regler om tilsynet m. v. for fanger som løslates på prøve, er fastsatt av Fengselsstyret 31. oktober 1922, og for tvangsarbeidere som løslates på prøve, av Fengselsstyret 28. september 1925.

Mens tilsynet i tidligere år i almindelighet blev utført av politiet, blir det efter de nye reglementsbestemmelser av 1. november 1922 nu som regel overdratt til vedkommende verneforening. Reglementet for tvangsarbeidshusene, kap. 36, paragraf 4, lyder:

Tvangsarbeidere som er løslatt på prøve, skal i det første år efter løslatelsen i almindelighet være undergitt særlig tilsyn. Hvis direktøren anser det ønskelig, kan han bestemme at tilsynet skal vare prøveliden ut.

Øiemedet dermed er å avholde dem fra å falle tilbake til et uordentlig liv og å støtte dem i deres bestrebelser for å føre en hederlig vandel. Forholdsregler hvorved der legges en løslatt hindringer i veien i sistnevnte henseende, og navnlig sådanne hvorved oppmerksomheten unødig henledes på at han har vært i tvangsarbeid — derunder også fremmøte for politiet —, må såvidt mulig undgås. Men tilsynet må forøvrig være så virksomt som forholdene tilsier og tillater. Er en tilsynsmann forhindret fra å utføre tilsynet, må han ved henvendelse til direktøren, eller om tilsynet er tillagt en forening, til denne sørge for at en annen overtar det i hans sted.

Den løslatte er forpliktet til efter pålegg å møte for den tilsynshavende og i tilfelle for politiet, likesom han også har å meddele dem de opplysninger om sine forhold som måtte begjæres.»

Tilsvarende bestemmelser gjelder for tilsynet med straff-fanger som løslates på prøve, dog med den viktige forskjell at tilsynet for disse som regel varer hele prøvetiden (oftest 3 år), når ikke den gjenstående straffetid er mindre enn 3 måneder, i så fall gjelder tilsynet i almindelighet bare det første år. Er gjenstående straffetid mer enn 3 år, gjelder prøvetiden inntil endelig løslatelse vilde ha funnet sted.

Opfyller vedkommende prøveløslatte ikke de betingelser som er satt for prøven, settes han inn igjen på resttiden efter bestemmelse av Fengselsstyret. Efter de erfaringer man har gjort, har der ved Forbundets kontor vært reist spørsmål, om der skulde være grunn til å forandre reglene for prøveløslatelse derhen, at vedkommende når han ikke består prøven, får et tillegg til resttiden. Forbundsstyret har ikke drøftet eller tatt standpunkt til dette.

I de tilfelle hvor en person som er ilagt tvangsarbeid, av påtalemyndigheten tilståes et års utsettelse med tvangsarbeidet, overdras det i almindelighet vedkommende verneforening å forestå tilsynet i dette prøveår efter de vanlige

regler. Er der intel å utsette på vedkommendes forhold i prøveåret, fritas han for tvangsarbeidet. Ellers settes han inn. Ved prøveårets slutt sender foreningen rapport til politiet. I enkelte tilfelle settes som betingelse for sådan utsettelse, at vedkommende for et bestemt tidsrum tar ophold i en kuranstalt for alkoholikere.

Kvinner som er ilagt tvangsarbeid, blir i adskillig utstrekning fritatt for innsettelse i tvangsarbeidshus, på betingelse av at vedkommende tar ophold i et redningshjem, oftest for en tid av 1 år.

I nogen tilfelle har i den senere tid vært praktisert den ordning, at politiet, for »løsgjengersak« reises mot vedkommende, henstiller til ham frivillig å stille sig under Verneforeningens tilsyn, og tar hans erklæring om at han skal afholde sig fra rusdrikk etc.. Foreningen fører da tilsyn med vedkommende, og underretter politiet, om noget særlig inntreffer. Ved årets utgang sendes rapport til politiet.

Ved benådning som alltid skjer ved Kongelig Resolusjon, kan idømt straff helt eller delvis eftergis. Benådningen kan også gjøres betinget. Siden vi fikk loven om betingede straffedommer av 2. mai 1894, knyttes hyppig til benådningen de samme betingelser, som gjelder for en av retten anordnet utsettelse av strafffullbyrdelsen efter straffelovens paragrafer 52—54, således at der i tilfelle nu stilles de særlige betingelser for straffens utsettelse, som der efter nevnte paragrafer er anledning til. Forbundet har i nogen tilfelle på foranledning av Fengselsstyret foretatt undersøkelser og avgitt uttalelse i anledning av innkommet benådningsandragende. For personer som allerede har påbegynt utsoningen av straffen og gjennom benådning får straffen nedsatt, skjer det som regel i den form at fengslet gis bemyndigelse til å løslate vedkommende på prøve, og da efter de almindelig gjeldende regler for løslatelse, f. eks. at det stilles som vilkår at vedkommende settes under tilsyn av en verneforening. Hvor det gjelder tvangsarbeid, har

Fængselsstyret efter de gjeldende bestemmelser adgang til å avbryte tvangsarbeidet.

*Fradømmelse av og gjeninnsettelse
i statsborgerlige rettigheter.*

Med hensyn til reglene for fradømmelse av offentlige rettigheter og stillinger ifølge straffelovens bestemmelser i paragrafene 15, 16, 29, 30 og 31 er der fra forskjellig hold, bl. a. av Botsfengslets forrige prest, biskop Berggrav, i hans høsten 1928 utgitte bok om erfaringer og iakttagelser fra Botsfengslet, reist krav om en forandring av lovgivningen derhen, at det skal overlates retten efter de konkrete omstendigheter i det enkelte tilfelle å anvende tap av nevnte rettigheter som tilleggsstraff, når retten finner opfordring til det.

Efter straffelovens paragraf 30, 2 medfører dom på fengsel i 1 år eller derover i alle tilfelle tap av de i paragraf 29, 2 nevnte statsborgerlige rettigheter, nemlig stemmerett i offentlige anliggender for en tid av 10 år, og adgang til å opnå offentlig tjeneste i samme tidsrum. Efter straffelovens paragraf 30, 1 medfører dom på fengsel i 6 måneder eller derover tap av enhver offentlig tjeneste, som den skyldige innehar.

Man ser ikke sjelden urimelige følger av disse bestemmelser. At domfelle blir strøket av stemmerettsmantallet, kan således som det bemerkes i innstillingen fra Straffelovkomitéen av 1922, i mange tilfelle vanskeliggjøre hans arbeid for å bedre eller gjenvinne medborgernes aktelse. Det er de beste av lovovertrederne, disse bestemmelser som regel går mest utover, mens de oftest mindre eller ingen betydning har for den lovovertreder som gjentagende er dømt efter de vanlige tyveri- og drukkenskabsparagrafer.

Hvor fradømmelsen gjelder et bestemt tidsrum, hvilket alltid er tilfelle ved fradømmelse av stemmerett og av adgangen til å opnå offentlig tjeneste, regnes tiden fra hovedstraffens utståelse. Utsones ikke hovedstraffen, reg-

nes tiden fra dennes eftergivelse ved benådning eller foreldelse. Er straffedommen betinget (hovedstraffen utsatt i henhold til straffelovens paragraf 52), regnes tiden, uten hensyn til om hovedstraffen senere kommer til fullbyrdelse, fra den dag dommen blir endelig. Ved prøveløslatelse regnes tiden fra den dag straffen i sin helhet vilde vært udstått. Vedkommende har selvsagt den vanlige adgang til å søke benådning, men den er ikke meget benyttet, hvor det gjelder disse paragrafer.

Straffelovkomitéen av 1922 foreslår som tidligere er nevnt adgangen til å anvende betinget dom utvidet til å gjelde straffer på indtil 1 år mot nu 90 dager (straffelovens paragraf 52). I et tillegg til nevnte paragraf foreslår komitéen, at rettighetstap som er fastsatt i dommen, eller følger av denne, ikke inntreder sålenge fullbyrdelsen er utsatt, med mindre retten bestemmer noget annet. Derksom retten bestemmer at en rettighet skal tapes uten hensyn til fullbyrdelsens utsettelse, skal tiden regnes fra avsikelsen av den endelige dom.

For gjenerhvervelse av statsborgerlige rettigheter gjelder for tiden følgende bestemmelser:

Fradømte rettigheter kan efter rettens (forhørsrettens) beslutning gis tilbake, når der fra den dag rettighetstapet inntreder, er forløpet like så lang tid som den idømte straffetid, og i hvert fall minst 3 år, og det på tilfredsstillende måte godtgjøres, at domfelte i de siste 3 år har ført en hederlig vandel, og efter evne erstattet den ved den straffbare handling voldte skade.

Efter utløbet av 5 år efter rettighetstapets inntreden har domfelte rett til gjeninnsettelse i rettighetene, såfremt den hovedstraff, hvortil rettighetstapet knytter sig, er hefte eller fengsel under 1 år, og han i de siste 3 år har oppholdt sig i riket, og ikke vites i dette tidsrum å ha gjort sig skyldig i noget straffbart forhold, som medfører tap av borgerlig aktelse. Der kreves således ikke her som i foregående avsnitt nevnt, at der føres positivt bevis for godt orhold.

Begjæring om gjeninnsettelse i de statsborgerlige rettigheter fremsettes for påtalemyndigheten, som straks meddeler samme, ifall den efter å ha anstillet nødvendige undersøkelser, finner at domfelle efter de ovenfor nevnte regler har rett til gjeninnsettelse (efter straffelovens paragraf 75, 2net ledd), men i annet fall forbereder påtalemyndigheten saken og innbringer den for forhørsretten på det sted hvor domfelle bor, eller sist hadde bopel i riket. Forhørsrettens avgjørelse skjer ved kjennelse, i fornødent fall efter at domfelle og vidner er avhørt. Avslåes begjæringen, kan den først efter 2 år gjentas.

Verneforeningene og Forbundets kontor bistår i adskillige tilfelle vedkommende med å få rettighetene tilbake, og mottar stadig henvendelser og forespørsler i den anledning.

Fangers og tvangsarbeideres arbeidspenger og deres forvaltning.

Reglementet for landsfengslene, kap. 24, paragraf 14, bestemmer:

»Om der skal tilstås en fange arbeidspenger og i tilfelle hvilket beløp han skal få, bestemmes av direktøren efter forslag fra vedkommende tjenestemenn. De høiere av de for klassene fastsatte beløp må bare tilstås dem som i særlig grad utmerker sig ved flid, pålidelighet og god vilje. Hvis en fange ved siden herav også utmerker sig ved dyktighet i sitt arbeide, kan direktøren forhøie arbeidspengene med inntil en halvpart utover de sedvanlige høieste beløp. Det samme gjelder når fanger tas ut til særlige tillitshverv, sålenge disse hverv varer. Ansees det efter forholdene ønskelig at en fange tilstås yderligere forhøielse av arbeidspengene, forelegges saken for Fengselsstyret.«

Der gjelder for tiden følgende satser:

»I 1ste klasse kan fra den tid direktøren bestemmer, gis menn indtil 20 øre pr. dag, kvinner indtil 15 øre. I 2nen klasse kan gis menn indtil 30 øre pr. dag, kvinner indtil 25 øre, i 3dje klasse menn indtil 50 øre pr. dag, kvinner indtil 40 øre, i 4de klasse menn indtil 60 øre pr. dag, kvinner indtil 50 Øre, og i 5te klasse menn indtil 70 øre pr. dag, kvinner indtil 60 øre.«

For Opstad Tvangsarbeidshus gjelder ifølge reglementets kap. 25, paragraf 13, følgende regler:

»Til opmuntring og hjelp for tvangsarbeiderne kan direktøren tilstå dem arbeidspenger, såfremt de viser god opførsel, og arbeider flittig. Arbeidspengene kan utgjøre inntil kr. 1,10 pr. dag og fastsettes av direktøren efter forslag av arbeidslederne. Ved fastsettelsen legges særlig vekt på den dyktighet og iver som tvangsarbeiderne viser i arbeidet. Hvis en tvangsarbeider under særegne forhold ved utførelsen av tillitshverv viser særlig dyktighet, påpasselighet og ansvarsfølelse, eller hvis han forøvrig i sitt arbeide legger for dagen fremtredende dyktighet, iver og nøiaktighet, kan arbeidspengene forhøies inntil kr. 1,50. Ansees det efter forholdene ønskelig at en tvangsarbeider tilståes yderligere forhøielse av arbeidspengene, forelegges saken for Fengselsstyret.«

Forvaltningen av løslattes arbeidspenger,

såvel for dem som løslates på prøve, som for dem der går efter endt tid fra fengsler og tvangsarbeidshus, blir nu som regel overlatt Verneforeningene, hvor beløpet ikke er så lite, at det i sin helhet utbetales vedkommende ved løslatelsen, eller direktøren av særlige grunner overlater en privatmann eller en annen institusjon å forvalte pengene. På foranledning av en henvendelse fra Forbundet fastsatte Fengselsstyret i 1925 et eget skjema til bruk ved oppgjør og forvaltning av arbeidspengene. På skjemaet er trykt en meddelelse om hvorledes der skal forholdes. Arbeidspenger som ennå ikke er utbetalt en løslatt, kan inndras, hvis han forøver nogen straffbar handling. Siktes han for en sådan, holdes de tilbake, inntil saken er avgjort. Ennvidere kan arbeidspengene inndras, hvis den løslatte misbraker nogen ham utbetalt del derav, eller hvad derfor er anskaffet, eller forøvrig viser dårlig opførsel. Beslutning om inndragning fattes av direktøren. Ved forvaltningen følger man forøvrig de retningslinjer, som er nevnt i Forbundets beretning 1923—28.

*Fanger og tvangsarbeidere som
under arbeidet kommer til skade,*

tilståes ved Kongelig Resolusjon for hvert enkelt tilfelle erstatning, overensstemmende med Industriarbeiderforsikringslovens regler og satser. Invaliditetsgrensen fastsettes efter innhentet uttalelse fra Riksforsikringsanstalten, hvorunder nevnte forsikrings administrasjon er henlagt, efter de vanlige regler efter avgitt lægeerklæring, og som inntekstgrunnlag for erstatningen benyttes lovens maksimum, nemlig en årsinntekt av 2000 kroner. Erstatningen utbetales kvartalsvis eller pr. måned av vedkommende fengsel eller tvangsarbeidshus. Overensstemmende med Industriarbeiderforsikringslovens gjeldende regler utbetales ikke erstatningen i den tid vedkommende utsoner straff eller er i tvangsarbeid.

Ved løslatelse fra langtidsfengsel eller tvangsarbeidshus sendes vedkommende til hjemstavnskommunen, hvor ikke særlige grunner gjør en fravigelse fra denne regel nødvendig eller særlig ønskelig. Vedkommende får 3dje classes jernbane- og dampskipsbillett og en kostgodtgjørelse, stor kr. 4,00 pr. døgn, under reise med jernbane, og kr. 5,00 med dampskib. Hvor ikke særlige grunner gjør en annen ordning hensigtsmæssig, får vedkommende som regel ved løslatelsen samtidig utbetalt et passende mindre beløp av de opljente arbeidspenger.

Ved fengslene og tvangsarbeidshusene blir for fengslets, respektive tvangsarbeidshusets regning i tilfelle sørget for det nødvendige utstyr med klær ved løslatelsen. — Ved Opstad Tvangsarbeidshus skjer anskaffelsen for vedkommenes opljente arbeidspenger. Hvis en tvangsarbeider på grunn av legemlige eller sjelelige mangler ikke har tjent nok til sin nødvendige opkledning, forsynes han med nødvendige klær og sko for Arbeidshusets regning.

Det har bare i noen ganske få tilfelle skjedd henven-

delser fra Verneforeningene til vedkommende fagorganisasjon om igjen å oppta vedkommende som medlem, og der har da vært vist megen imøtekommenhet. Spørsmålet om hjelp til betaling av skyldig kontingent til fagforening (arbeidsledighetskasse forat vedkommende kan få arbeid) har således ikke hatt nogen aktuell betydning. Det har vært antydning som en rimelig ordning at vedkommende i tilfelle benyttet sine opptjente arbeidspenger til betaling av sådan kontingent, men det har hittil ikke vært aktuelt.

Foreningene hjelper også personer som er løslatt etter endt tid, og således uten særskilt tilsyn eller andre nærmere betingelser. Man står her friere i sine disposisjoner, og mer bestemte regler herfor er ikke oppstillet, og lar sig også vanskelig oppstille. Det kan selvsagt ikke i almindelighet avgjøres, f. eks. hvor lenge efter løslatelsen man skal understøtte med bidrag, eller yde annen bistand. Det har ofte en moralsk verdi, at man har en viss føling med ham, og så får man i tilfelle strekke sig så langt man finner. Forholdet til det offentlige forsorgsvesen (fattigvesen) og dets understøttelse er i det hele ikke avgrenset med bestemte regler. Hjelp ydes ikke i tilfelle hvor forsorgsvesenet, alle forhold tatt i betraktning, er nærmest til det. Ellers blir det uoverkommelig. Som en nogenlunde fast ordning søker man å opprettholde, at understøttelse ikke bør ydes uten efter nærmere undersøkelse i det enkelte tilfelle, og helst ikke samme dag vedkommende henvender sig om hjelp.

Foreningenes familieforsorg (arbeidet til beste for fangers og tvangsarbeideres hjemmeverende familie), (Forbundets lover paragraf 1, 2 c.).

Når en person kommer i tvangsarbeid eller i straff for lengere tid, blir det i tilfelle fra arbeidshusets eller fengslets side gjort henvendelse til vedkommende forening, hvis

det antas at nogen pårørende trenger hjelp. Derved kommer foreningen også i forbindelse med familier som av beskjedenhet, undseelse eller av andre grunner muligens ellers vilde holdt sig vekk.

Familien hjelpes, mens forsørgeren er i straff eller tvangsarbeid, med råd og dåd, så langt man kan. Hvor det lar sig gjøre, søker man først og fremst å skaffe vedkommende beskjeftigelse, som husposter og lignende, eller hjemmearbeid ved søm, strikning o. s. v., efter selvhjelpsprinsippet, mens direkte understøttelse må komme i annen rekke. Ikke sjelden er imidlertid disse hjem ribbet for det nødvendige husgeråd, klær, sko og mat, og foreningen må støtte på forskjellig vis. I andre tilfelle formidles hjelp fra andre institusjoner, som forsorgsvesenet, bidrag av legater o. s. v.. Ofte må der ordnes med renter av boliglån, innløsning av pantsatte gjenstander, og ellers bistås med å vareta vedkommendes interesser, i mange tilfelle under nøie samarbeid med vedkommende fengsel eller tvangsarbeidshus. Dette arbeid krever ofte megen tid med personlige besøk og henvendelser. Fengslene og tvangsarbeidshusene underrettes av foreningen om den hjelp der ydes familien og om dens stilling i det hele.

*Foreningens arbeid for den unge
som ikke er kommet i konflikt
med lovene, men står i fare for
det, om vedkommende ikke
får hjelp, (Forbundets lover
paragraf 1, 2 d.),*

blev ved sammenslutningen av de to organisasjoner i 1922 medtalt som en subsidiær opgave, som foreningene bare tar op i den utstrekning det kan skje uten fortrengsel for det øvrige arbeid. Dessverre har forholdene i de forløpne år vært slik, at det bare har vært mulig for enkelte foreninger og i beskjeden målestokk å ta sig av denne opgave, og Oslo-foreningen har i 1927 sett sig nødsaget til å ned-

legge sit Aftenhjem for unge gutter, i hvert fall inntil videre, til tidene igjen kan gjøre det mulig å oppta denne virksomhet.

Mens foreningene således for tiden ikke er i stand til å ta sig av disse opgaver, hvor det medfører utgifter, har man i adskillig utstrekning, såvidt forholdene har tillatt det, hjulpet med å besvare forespørsler fra foreldre, skoler, vergeråd og pårørende om råd ved behandling av vanskelige unge, veiledning i valg av livsstilling, arbeidsmuligheter i de forskjellige fag og innhentelse av opplysninger av enhver art, et meget interessant og takknemlig arbeid, som direkte og indirekte også ofte er kommet foreningens øvrige virksomhet til gode ved å skape sympati for denne og åpne nye forbindelser. I adskillig utstrekning har foreningene og Forbundets kontor således tjent som en veiledningscentral.

I forbindelse med omtalen av denne gren av foreningenes arbeid pekes i Forbundets beretning for 1923—28 på det ønskelige i, at der i folkeskolens avgangsklasser og i de øvrige skoler, beregnet på ungdom, gis en kort orientering om strafferettsordningen, avpasset efter alder og utvikling, men således at også skolen på dette område supplerer den viden barn og ungdom får i hjemmene og ellers. Likeledes pekes på betydningen av en sakkyndig, planmessig organisert veiledning ved valg av livsstilling, gjennom medvirkning av skoler, læger etc..

Foreningenes optagelseshjem m. v..

Samarbeid med andre institusjoner.

Foreningen i Oslo driver for tiden et optagelseshjem for kvinner, et for unge menn og et mindre herberge og i forbindelse dermed et lite verksted for menn. I disse hjem får vedkommende være, inntil man får ordnet med arbeid og et annet losji. I Bergen drives nu en lignende virksomhet i den eiendom foreningen overtok høsten 1928, og et

par andre foreninger arbeider for å få realisert lignende tiltak. En forening har for å skaffe arbeid til foreningens folk i disse år igangsatt et mindre veianlegg, med kommunalt bidrag og støtte fra private. En annen har igangsatt rydningsarbeid på en innkjøpt eiendom, og har bygget et mindre beboelseshus etc.. Enkelte foreninger har optatt annen virksomhet, som vedhugningsarbeid og lignende. Alle foreninger står i nøie samarbeid med forskjellige institusjoner, som Indremisjonen, Frelsesarmeen etc., i hvis herberger og hjem man i adskillig utstrekning søker anbragt dem av foreningens klientel, som ikke kan skaffes losji annensteds.

Förskingringsbrottens bekämpande.

Det klagas allmänt i Sverige — och det med rätta — över det stora antal förskingringsbrott, som här årligen begås. Det är betydande penningesummor, som genom dessa brott berövas de rättmätiga ägarna. En för svenska kriminalistföreningen utarbetad statistik visar, att för dylika brott dömdes år 1926 ej mindre än 388 personer eller på en million invånare 64 stycken. Brottens antal, för vilka de sakfälda dömdes, var ungefär dubbelt så stort. Jämför man härmed siffrorna för tidigare år, exempelvis år 1920, finner man en oroande tillväxt. Sistnämnda år dömdes nämligen för brott av ifrågavarande art allenast 141 personer för 226 brott. Summan av de förskingrade beloppen synes i medeltal för de senare åren uppgå till något mer än två och en halv million kronor om året.

Man frågar efter anledningen till alla dessa brott, som till icke ringa del förövas av personer i något högre samhällsställning, och man undrar om icke skärpta straffbestämmelser skulle kunna motverka det onda.

Vad är det, som kan bringa en betrodd man att tillgripa och för egen räkning förbruka penningemedel, som av enskilda eller av det allmänna lämnats i hans vård?

I det övervägande antalet fall föreligger till en början icke någon brottslig vilja att fränhända ägaren hans medel: Man menar sig låna dem av honom, således i bestämd av-

sikt att återbetala dem. Lånet föranledes av ett tillfälligt behov. Man känner sig övertygad om möjligheten att med det snaraste lämna det borgade tillbaka. Man anser sig äga säkra tillgångar, som emellertid ligga bundna och därför icke kunna nyttjas för det tillfälliga behovet. Eller också inbillar man sig med övertygelsens styrka, att ett begynnadt företag, en inledd spekulation skall giva en vinst, som långt överskjuter vad man lånat. Var ligger i själva verket gränsen emellan ett sådant handlingssätt — frågar den okunnige — och det i köpenskap brukliga förfarandet att upphandla på kredit, ehuru medel för likviden icke ligga tillgängliga och ehuru den blivande försäljningssumman närmast är avsedd att likvidera helt andra uppköp än det ifrågavarande? Formellt är ju skillnaden märkbar, men knappast reellt, menar man. Såväl uppdragsgivaren, vilken lämnar sina penningar i annans förvar, som säljaren har byggt på ett förtroende; och från rättsmedvetandets synpunkt sett svikes väl detta förtroende i det ena som i det andra fallet, så snart redovisning eller likvid uteblir på grund av insolvens. Men i ena fallet blir det fråga om förskingring, i det andra merendels blott om konkurs.

Så länge icke folk i allmänhet får en juridisk vägledning till rättsbegreppens utredande utan måste beträffande frågorna om rätt och orätt lita på sin ganska dimmiga moraliska uppfattning, finner jag för min del icke alldeles oförklarligt, att en och annan tror sig kunna anlita sin kredit lika väl mot uppdragsgivaren, som funnit med sin fördel förenligt att lämna sina tillgångar i hans händer, som emot säljaren. Allra oklarast torde det stå för den i rättsvetenskapen alldeles oinvigda, att försäljningen av ett föremål, som man köpt helt på kredit i tanke att inom viss tid kunna betala köpeskillingen, är något fullt lojalt och riktigt även om det sedermera visar sig, att man icke kan fullgöra betalningen, men att försäljningen av något, som man åtkommit genom så kallat avbetalningsköp och delvis,

kanske till allra största delen, betalat, blir en straffvärd förskingring, om likvid uteblir.

Om nu någon vid anlåtandet av andras anförtrodda medel, tror sig solvent och på grund därav icke anser sig handla mot uppdragsgivarens intresse, när han »lånar» medlen, så kan väl knappast en i lagen utsatt högre straffskala för förskingring avhålla honom från att handla så, som han gör: han förstår ju icke, att han är på väg att begå en förskingring. Straffhotet verkar icke på den, som ej anser sig därför utsatt.

Det gäller således i första hand att inpränta i allmänna medvetandet, att en orätt föreligger, så snart man använder andras tillhörigheter, som man har om hand, på annat sätt än av uppdragsgivaren öppet eller tyst bestämts. Det bör göras klart för envar, att anförtrodda medel alltid och under alla omständigheter böra hållas avskilda från de enskilda tillgångarna, så vida icke uppdragsgivaren medgivit annat — formligen eller på grund av uppdragets natur. Det har någon gång ifrågasatts, att strafflagens bestämmelser skulle så avfattas, att dessa krav — kraven att icke oöfveligen bruka det anförtrodda samt att ej sammanblanda de skilda kassorna — tydligt uttalades och att åsidosättandet av nämnda krav straffbelades. Men det sistnämnda synes vara att gå för långt. Efterlevnaden skulle icke kunna kontrolleras utan trakasserier av allehanda slag. Även om åtal gjordes beroende därav att de anförtrodda medlen icke kunde vid anfordran återbetalas, bleve bevisningen svår. Och hela stadgandet vore i allt fall värdelöst, eftersom förskingringen i och för sig bör kunna föranleda tillräckligt straff. Att låta de nyssnämnda åtgärderna — det oöfveliga bruket och kassornas sammanblandande — verka såsom försvårande omständigheter skulle säkerligen icke tjäna till mycket.

Måhända måste man nöja sig med att söka på folkbildningens väg, genom upplysningsarbete, klargöra betydelsen av största försiktighet och ordning vid handhavandet av

andras medel. Man kan möjligen bringa det därhän, att endast den, som gjort sig känd för sådan försiktighet och ordning, anlitas såsom medelförvarare — en ringa önskan, men som tyvärr allt för ofta lämnas obeaktad.

Har man kommit så långt, att en var, som anförtros att handhava andras medel, verkligen förstår de därmed för-
enade skyldigheterna och risken av deras åsidasättande, först då kan man tro, att en skärpning av straffmålet skall öka straffets förmåga att avhålla från det olovliga bruket av de anförtrodda medlen. Men detta under en viss förut-
sättning: förskingraren får icke, såsom vanligen är fallet, äga skäl antaga, att han skall med ett eller annat hokus pokus kunna dölja sitt tilltag, intill dess att medlen må kunna ersättas. Ty vad hjälpa alla straffhot i världen i fråga om brott, som man tror sig om att kunna fördölja?

Vilka utvägar har man att i ett tidigt stadium upptäcka en förskingring? Beträffande allmänna institutioner, handelskontor och dyl. är givetvis en vaken och fortgående revision av betydelse. Det är ingalunda sagt, att en revision genast kan upptäcka föreliggande underslev, dolda genom dubbelkvitton, uteslutna inkomster eller direkt förfalskade siffror. Förskingraren litar kanske på sina knep och fortsätter transaktionerna. Men så handla väl endast de mest förslagna och de djärvaste. Tillvaron av den ständigt återkommande granskningen torde skrämma de flesta från missbruk. Härför är dock ett ofrånkomligt, men ofta förbisett villkor, att om en person förvaltar flera kassor, dessa revideras samtidigt och att den ena kassan hålles under uppsikt intill dess den eller de andra hunnit granskas och räknas. Häremot syndas ofta, vilket i många fall just möjliggjort förskingringarnas fortsättande och stora omfattning. Det borde icke behöva påpekas, att en granskning av invecklade räkenskaper med tillhörande verifikationer är en mycket krävande uppgift, som fordrar verklig sakkunskap — icke endast om räkenskapsväsen i allmänhet utan även om den verksamhetsgren, till vilken den reviderade rörelsen

är att hänföra. Emellertid brytes allt för ofta också mot denna självklara sanning.

I fråga om alla de fall, som hänföra sig till mera enskilda förhållanden — mindre stiftelser, privata förmögenheter o. s. v., som lämnats till förvaltning av någon ensam förtroendeman, avbetalningsköp etc. är ordnandet av en effektiv revision i det närmaste omöjlig. Husvisitationer för att kontrollera en på avbetalning köpt varas befintlighet i köparens hand kan ju icke gärna av någon medgivas. En förtroendeman, i vars händer en stiftelses medel blivit lagda, har åtagit sig saken i de allra flesta fall på grund av sin samfundsanda utan eller mot ringa ersättning. Han gör en uppoffring av tid och krafter och kan icke få oroas genom låta revisioner. Sådana skulle föranleda honom att draga sig tillbaka från värvet. Det samma torde ej sällan gälla i fråga om den mycket vanliga förmögenhetsförvaltning, som enskild person ombesörjer såsom en väntjänst åt någon anförvant eller andra.

På revisionsvägen ensamt kan därför enligt min tro målet icke allmängiltigt uppnås. Härutöver fordras jämte det förut såsom behövt framhållna upplysningsarbetet en skärpt vaksamhet från medmänniskornas, kamraternas, det dagliga umgängets sida. Men hur skall detta tillgå, frågar man? Det är ganska enkelt, om man blott vill frigöra sig från en åtminstone hos oss svenskar inrotad högaktning för var och en, som »lever flott». Vi anse det ogranlaga att spörja oss själva, hur det kan vara möjligt för vännen N. N. att göra dessa betydande utgifter. Man slår bort sin undran med den näraliggande förklaringen, att han säkerligen »vunnit på lotteri», att han gjort några »lyckade aktieköp», att han »får pengar av sin svärfar» o. s. v. Eller har han stora biinkomster på grund av okända enskilda uppdrag? Eller låter han familjen svälta, medan han själv lever högt? Eller väntar han ett betydande arv efter någon släkting, som ingen hört omtalas? Med ett ord: vi äro till följd av en falsk nobless, en missförstådd betydelse av ordet gentle-

man i högsta grad benägna att i denna viktiga del icke bekymra oss om »andras angelägenheter». Huru han får sina penningar, vad kommer det oss vid? Han är en trevlig sällskapsbroder. Han är eftersökt av dem, som leva med. Och vi känna oss smickrade av hans bekantskap — ända till dess att krachen kommer.

Uppmuntras mannen härigenom att leva över sina tillgångar, äro vi i själva verket moraliskt medansvariga i hans fall. Det är icke värt att kasta skuldan ensam på honom. Vårt eget lättsinne har en stor del i denna skuld. Vi leva på de flesta håll i förhållanden, som icke äro allt för stora. Med någon uppmärksamhet borde vi lätt kunna bedöma, om en väns levnadssätt står i rimligt förhållande till hans möjligheter. Det kan knappast fördöljas, om han »spelar på börsen», vilket tyvärr är en alldaglig last. Och inte heller, om han där gör stora vinster eller stora förluster. Enligt min mening är den s. k. börsen en kräftskada på samhället, så snart den sträcker sin verksamhet ut till en omdömeslös allmänhet, som springer efter mäklarnas pipor. Jag tror mig inte säga för mycket, om jag såsom min tro uttalar, att förskingringarnas tillväxt står i visst förhållande till börsnoteringarnas kungörande i den dagliga pressen och på alla andra tänkbara sätt. Åtminstone har jag under min verksamhet funnit, att spekulationen i börs-papper varit den ursprungliga grunden till många, många förskingringsfall. Är det alldeles nödvändigt att alltid och överallt sprida dessa noteringar, vilkas huvudsakliga uppgift synes vara att egga spelpassionen? Huru som helst. Vi böra hålla ett särskilt öga på dessa spelare, som utan känd förmögenhet vedervåga förmögenheter. Vi böra draga oss undan personer, som »vräka sig».

Det är emellertid icke städse givet, att den, som bringas till att bli en förskingrare, lever högt eller spelar. Mången arm familjefader har bringats därhän, emedan hans löneinkomster varit allt för ringa i förhållande till den ställning i samhället, han intager på grund av bildning, hävd-

vunna förpliktelser o. s. v. Han kan hava ett stort antal barn att försörja och uppfostra, en hustru, som utgått ur ett burgnare hem och vars vanor han är allt för svag att icke söka tillgodose. Och än vidare. Han har måhända för sin utkomsts skull åtagit sig uppdrag, som han icke är kompetent att överblicka och sköta. Hur vanligt är det icke att även från det allmännas sida sysslor, som äro förenade med uppbörd, lämnas åt personer utan förstånd om bokföring, svältavlönade eller alls icke avlönade? Och hur vanligt är det icke, att i en mindre kommun i stad eller på landet en och samma tjänstvilliga, kanske »ärelystna» herre med mycket litet av bildning överhopas av förvaltningsuppdrag av skiftande slag, som det skulle fordras mycken erfarenhet och rutin för att sköta med behöfvlig reda till undvikande av kassornas sammanblandande?

Först sedan rättelse i alla nu anmärkta avseende vunnits, tror jag någon verkan av höjda straff kunna förväntas. Från allmänpreventiv synpunkt sett läser straffets art vara viktigare än dess längd; ty det kommer, så vitt jag förstår, närmast an därpå, att brottet — här förskingringen — i det allmänna medvetandet stämplas såsom något förkastligt. Vill man ernå detta, borde bötesstraffet utgå ur latituden; men detta vore lörhända obilligt, då ju dock i åtskilliga fall förskingringen kan vara av ganska förlåtlig art. — Det återstår således blott att höja straffmaximum, under förhoppning, att den allmänna uppfattningen skall något påverkas, om den svårartade förskingraren kommer att dömas till sex, åtta, tio års straffarbete. Man skulle kanske då komma till klarare insikt om nödvändigheten att taga sig till vara för det olovliga bruket av anförtrödd egendom. Det skulle så att säga gjas in i blodet ett bittert motgift mot den där kringflytande frestelsen att förgräpa sig på nästans tillhörigheter; och frestelsen skulle småningom drivas undan.

Som regel kan sägas, att den som står i begrepp att begå ett brott, antingen icke alls känner, vilket straff kan komma att följa på handlingen, eller i allt fall icke bekymrar sig därom: ty han menar sig ställa så fint till, att brottet icke skall kunna upptäckas. Trodde han sig skola upptäckas, beginge han icke brottet — oavsett det eventuella straffets mindre eller större längd. En höjning av nuvarande straffsatser tror jag därför icke kunna beräknas verka mera avskräckande i de speciella fallen. En sådan höjning har däremot, som sagt, sin betydelse såsom påverkande den allmänna uppfattningen och därmed också den persons uppfattning, som har möjlighet men ännu icke viljan att förskingra. Det höga straffmålet hindrar frestelsen att resa sig, och först när frestelsen stått upp, lockande och förledande, vaknar viljan till brottet. Den onda viljan är en mäktig herrskarinna över människans handlingar. Är den viljan stark nog, tar den icke hänsyn till några straffbestämmelser — deras verkan ämnar man undgå.

Äro de ovan framlagda iakttagelserna riktiga, måste arbetet för bekämpande av de nu i Sverige så omfattande förskingringsbrotten i synnerhet gå ut på ett klarläggande inför allmänheten av det oriktiga i att olovandes nyttja andras medel, man har om hand, detta även, om man för tillfället anser sig solvent, ja förmögen. Man måste lära sig att bevara andras medel fullt skilda från de egna, således i särskild kassalåda eller å särskild bankräkning; och uppdragsgivaren bör förvissa sig om att så sker. Där formlig revision kan anordnas, bör denna utföras av verkligt insiktsfulla granskningsmän, som med noggrannhet iakttaga, att varje möjlighet är utesluten för den, vars förvaltning revideras, att täcka eventuel brist ur kassor, som han förvaltar åt andra uppdragsgivare. Samtidiga revisioner av alla kassorna böra därför äga rum. Om möjligt bör kassainventering ske upprepade gånger under året, på obestämda

lider. Slutligen, om allt detta iakttages, bör det vara till gagn att genom straffskalornas höjande tydliggöra, att ifrågakvarande brott höra till de mest förkastliga och farliga. En god hjälp skulle ock vinnas, om myndigheter, arbetsgivare och andra med omsorg tillsåge, att uppbörd och medelförvaltning anförtrors allenast åt personer, som utbildats för ändamålet eller gjort sig väl kända för ekonomiskt förstånd, samt att icke en och samma person belungas med allt för många uppdrag av ifrågakvarande art.

Med allt erkännande, att vad jag här sagt är idel självklara saker, har jag dock tillåtit mig framlägga dessa enkla tankar för att därmed i min ringa mån påverka den straffrättsligt intresserade allmänheten till energiskt upplysningsarbete bland dem, som genom tanklöst lättsinne, tolerans och glatt sällskapsliv förhjälpa så många till att göra av med andras pengar och störta sig själva. Har jag tillika kunnat försvaga den hos jurister gärna grundfästade tron på straffmåttens övervägande betydelse för rättssäkerheten, tror jag mig därigenom ha gjort sanningen en tjänst.

Viktor Almquist.

Hemmeligholdelse af Politiets Teknik.

I den evigt standende Kamp imellem Politi og Forbryderverden har Lovens Haandhævere paa Forhaand en ugunstig Stilling. Angrebets Fordel er altid hos de Slemme, der bestemmer Tid og Sted for Mørkets Gerning. Den kloge Forbryder skrider ikke til Værket, før alt er gennemtænkt og forberedt. Politiet maa handle efter hurtig Inskydelse.

Under disse ulige Kaar er det dobbelt vigtigt for Politiet, at dets Teknik ikke bliver alle Mands Eje under den offentlige Retsforhandling, der nu snart fejrer sin 10 Aars Tilværelse i Danmark. Blandt Tilhørerne vil der altid være Folk, der spidser Øren, naar Spørgsmaal om f. Eks. Eftersøgning og Sikring af Spor paa Gerningssted bliver drøftet for aabent Tæppe. Mange Ord er ikke nødvendige for at kaste Lys over den simple Kendsgerning, at Rets-sikkerheden mindskes, dersom Forbrydere og Forbryderspirer kan lære i Retten som i en anden Skole, at de i Fremtiden maa tage Handsker paa for ikke at afsætte Fingeraftryk, eller iallfald afviske de Genstande, deres Fingre eller Haandflader har berørt. Ikke meget lærenem behøver en Tyv at være for at tage sig i Agt ved Brug af Stemmejern, naar han hører sig til paa første eller anden Haand eller læser i Aviserne, at det, der fældede hans Ven, var et Skaarspor. Til Overbevisning af Dommere og Nævninger kræves ofte en udførlig Demonstration, hvor Redskab sættes mod Spor, mens maaske Anklager og Forsvarer søger at

paapege eller bortforklare Mærker efter Hak i Jernets Æg. Og et Fodspor, hvor let kan det ikke udslettes? Ideen indgives jo ligefrem den Tilhører, der overværer en Sagkyndigs Foredrag i Retten om et Gipsaftryk.

Det preussiske Justitsministerium har udstedt en Anordning af 12. Juni 1928, hvorefter en Anmodning fra Politiet til Stadsadvokaten om Hemmeligholdelse af bestemte Kriminalpoliti-Indretninger og -Forholdsregler skal efterkommes, saa vidt det kan lade sig gøre efter Sagens Omstændigheder. Desuden skal Statsadvokaten søge at formaa Retten til mest muligt at tage Hensyn til Politiets Ønsker i denne Retning. For at begrænse Omtale i Pressen af Polititeknik, der bør hemmeligholdes, er der truffet den Bestemmelse, at Statsadvokaten maa søge Føling med de tilstedeværende Pressefolk for at paavirke dem til at holde Maade i deres Referater.

Det er karakteristisk, at Politiet i Storbyen har følt en Brist ved det bestaaende. Administrationen kan jo ikke røre ved Retsmødernes Offentlighed. Der kan blot ske Henstillinger til Retten. Initiativet tages af Politiet (Kriminalpolitiet), der henleder Statsadvokatens Opmærksomhed paa en Sag, hvor Politiets Fremgangsmaade ønskes hemmeligholdt. Stadsadvokaten vil da rette en Henstilling til Dommeren om at respektere Politiets Anmodning. Dette kan Retten i og for sig gøre paa to Maader,

- 1) ved at lade uomtalt i den mundtlige Forhandling det paagældende Afsnit i Efterforskningens Akter,
- 2) ved at lukke Dørene.

Det første Middel er ikke altid muligt, som Eksemplet med Stemmejernet viser. I Indiciesager er det naturligvis Hovedreglen, at Forundersøgelsen maa beskæftige sig med Politiets Fremgangsmaade og ialtfald med Spor, og i Nævningesager er det rent galt. Hvis det, der ønskes hemmeligholdt, virkelig er nødvendigt som Grundlag for Dommen, er det probate Middel at lukke Dørene.

Preussisk Procesret paa dette Omraade ligner sikkert i Principet vor, hvad den omtalte Anordning tyder paa, saaledes at der ikke er nogen Hjemmel i Loven for Dorenes Lukkelse med den Motivering, at Politiets Metoder ikke vedrører Offentligheden.

Jeg vil gerne henlede Opmærksomheden paa dette Forhold. Som dansk Lov er, kan Politi og Statsadvokat kun henstille til Dommer og Presse. Rpl. af 11. April 1916 § 810 udtaler vel i Almindelighed, at Retsmøder under Efterforskningen ikke er offentlige. Her kunde man have svælget i Polititeknik og senere under Forundersøgelsen taget med Fløjshandsker. Mange Dommere vilde dog maa-ske have anset det for en Omgaaelse af Rpl. § 29, der udtømmende bestemmer de Tilfælde, hvor Dorene kan lukkes, uden at tage noget Hensyn til Politiets Interesser i Hemmeligholdelse. Men allerede den første Tillægslov (af 3. Juni 1919) ændrer § 810 og gør Efterforskningsforhøret offentligt, naar Undersøgelsen er rettet mod en bestemt Person som sigtet. Paragrafen blev altsaa ændret, for Loven traadte i Kraft.

Her er en Brist. Det kan der ikke være Tvivl om. Men hvorledes afhjælpes den?

Nogle gør Offentlighed i Retsplejen til Hovedhjørnen i vor nye Proces-Bygning. Den er visselig af uhyre Vigtighed. Den beklumrede Luft, og hvad deri trives, blev borte for det friske Pust fra de aabne Døre. Et principielt Tilbageskridt er udenfor Drøftelse.

Nu maa man alligevel tænke paa Politiets Stræben efter at dygtiggøre sin Stab. Der er foraa. særlig talt om Spor. Men hele Politiets Arbejdsmaade, Tjenestefordeling, Kartoteksystemer af mangfoldigste Art kommer frem i Dagslyset. Det vilde være taabeligt at raabe op om, at det »hemmelige Politi«s Tidsalder er forbi. Fraser. Politiets Styrke er dets hemmelige Metoder. Der er meget mere af den Art, end Lægfolk aner.

Kan ikke Brodden tages noget af Offentlighedens utidige

Nyfigenhed ved en kraftig Haandhævelse af Reglen i Rpl. § 32 om, at Børn og straffede Voksne formenes Adgang til Retsmoderne? Næppe. Der er ikke engang en antagelig praktisk Mulighed for at gennemføre denne Regel.

Hvori ligger nu den største Fare, i Tilhørernes Nærværelse eller i Pressens Referater? Ja, Svaret er ikke vanskeligt. I Retslokalet er der Plads til et begrænset Antal Mennesker, men Aviserne, ogsaa de smaa med de store Overskrifter, læses af alt Folket.

Vi havner altsaa her i det tit drøftede efter Retsreformen opkomne Spørgsmaal om Pressens Referater af Retssager.

Mon ikke den vigtigste Paragraf i den preussiske Anordning er den om Statsadvokatens Henstilling til Journalisterne?

Og mon ikke et Samraad med Pressens (og Radiofonis) Organisationer var en Opgave for Rigsadvokatens Initiativ?

To Hensyn brydes her, Samfunds-Hensynet til et paa krævet Værn for Politiet og Hensynet til Offentliggørelsen i Dagspressen af Livet paa begge Sider af Skranken, hvorved Retsplejen fra at være en Mørkets Magt bliver Folkets Eje.

Jeg vil slutte med at modgaa med en Tabel fra Politiets hemmelige Arbejdsmark en Indvending, der ligger den heri ukyndige let paa Tungen. Indbrudstyve, siges der, ved saamænd meget godt, at de skal vare sig for at afsætte Fingeraftryk.

I Preussen har Politiet gennem rationel Organisation af Eenfinger-Registraturer skabt en Teknik, der nu har virket i 2 Aar. Paa Grundlag heraf identificeredes i Aaret 1927 ved Hjælp af Fingeraftryk fra Gerningssted 514 Gerningsmænd, i 1928 identificeredes 1047 Gerningsmænd (deraf henholdsvis 222 og 426 Forbrydere, som Politiet ikke mistænkte forinden). Man ser den rivende Fremgang i Resultater ved Hjælp af den nye Teknik, der har arbejdet i saa kort

Tid. Et nærmere Blik paa Statistikerne viser, at Resultaterne er meget ulige fordelt paa de forskellige Byer — Köln staar særlig smukt —, hvilket blot viser, at Tekniken er i overordentlig Grad værdifuld, naar de rette Folk uddannes i dette Speciale. Man har derfor Grund til at vente sig meget af Fremtiden.

Men jo mere der demonstreres Fingeraftryk i Retten, og jo mere Aviserne skriver om dette Emne, som de gerne skriver om, fordi det fængsler en stor Læsereds, jo mere indgives det Forbryderne, at de skal passe paa. Det virker paa dem med Reklamens Magt.

E. Schäffer.

Den ærede Redaktion har vist mig den Velvilje at gøre mig bekendt med den foranstaaende Artikel for at give mig Lejlighed til at knytte nogle Bemærkninger til den, og det gør jeg gerne, om end jeg mener at kunne fatte mig kort.

Bag Kravet om Udelukkelse af Offentlighed i Strafferetsplejen ligger vel næsten altid »politimæssige« Hensyn i videre Forstand. Om disse naturlig kan begrundes i den svage Stilling, som det stakkels Politi indtager overfor de slemme Forbrydere, maa staa hen. Givet er det jo dog, at Politiet i et nogenlunde ordnet Samfund baade sidder inde med Magtmidler og raader over tekniske Hjælpemidler, der siger Sparto til, hvad de fleste Forbrydere vil kunne præstere. Det er vist ogsaa lidt farligt at opstille det Dogme, at »Politiets Metode ikke vedrører Offentligheden«. Almenheden har et fuldt begrundet Krav paa at blive bekendt med, hvilke Metoder Politiet betjener sig af, og dette kan ogsaa omvendt være interesseret i at gøre Offentligheden bekendt dermed, saa at den forstaar, at Politiet og dets Virksomhed virkelig er de betydelige Ofre værd, som de paalægger Samfundet.

Hvor farligt det vilde være at udelukke Offentligheden af saadanne politimæssige Hensyn, viser Artiklens nærmere Indhold. Herefter skal nemlig til den Polititeknik, der »ikke maa blive alle Mands Eje«, ikke blot henfores Læren om Fingeraftryk og om »Skaarspor« og Fodspor, men ogsaa f. Eks. »hele Politiets Arbejdsmaade, Tjenestefordeling, Kartoteksystemer af mangfoldigste Art« skulde anses for Hemmeligheder, der ikke under nogen Omstændigheder maatte komme frem for Dagslyset. Lægger vi disse Grunde til Offentlighedens Udelukkelse sammen med dem, Loven allerede hjemler, og dem, som lidet betænksomme Panikmagere i nær Fremtid yderligere vil lyksaliggøre os med, er der snart saa mange Konti til at ophæve Offentligheden i Retsplejen, at den nærmest kun bliver til en skøn Teori.

Forøvrigt har man ved Retsplejelovens Ordning af dette Forhold ingenlunde overset disse politimæssige Hensyn, men i Erkendelse af, at der heroverfor gør sig andre vægtige Hensyn gældende (hvad jo Artiklens Forfatter heller ikke savner Blikket for), begrænset dem til at have den Virkning, der er hjemlet ved § 32, hvorefter man kan nægte unge Mennesker under 18 Aar og straffede Personer Adgang til Retsmøder; dette er jo netop sket for at forhindre, at Retsforhandlingen bliver til en Slags Skole i Forbryderhaandværket. At denne Bestemmelse, navnlig i de større Byer, ikke er af synderlig praktisk Betydning, skal vel erkendes. Men i de fleste Tilfælde tjener vistnok Forbryderens Overværelse af Straffesagers Behandling mere »blot til Lyst« end til egentlig Belæring. Forf. opstiller ganske vist en imponerende Statistik fra Preussen over, hvor mange Forbrydere der er blevet fanget, fordi de ikke var bekendt med Politiets nyeste »Eenfinger-Registraturer«. Men for det første forekommer de anførte Tal fra et Land som Preussen mig egentlig ikke at være saa overvældende. Og dernæst foreligger der ikke nærmere Oplysninger om, hvor mange af dem der hører til de farligste »professionelle« Forbryderes Kreds, ligesom der selvfølgelig

intet kan siges om, hvorledes Systemet vil virke, naar det har været anvendt i nogle Aar og saaledes er blevet bekendt i Forbrydernes store Kredse. Det maa jo ikke glemmes, at netop de professionelle Forbrydere danner Sammenslutninger, gennem hvilke Politiets sidste Tricks ret hurtig bliver bekendte, og disse Forbrydere behøver sikkert ikke særlig Manuduktion i Retten for at blive fortrolige med saa elementære Ting i Forbrydervidenskaben, som at man skal vogte sig for at efterlade Fingeraftryk eller Fodspor.

Af de anførte Grunde mener jeg ikke, at de i Artiklen fremhævede Hensyn kan give Anledning til nye legale Indskrænkninger i Offentligheden. Der kan højst være Tale om den anden af Forf. antydede Mulighed, gennem Samraad med Pressen at søge at regulere Forholdet. Dog maatte der selvfølgelig altid foreligge ganske særlige Omstændigheder for saaledes at holde Offentligheden udenfor.

I det hele kan jeg i høj Grad sympatisere med, at Dommerstanden kommer paa Talefod med Pressen. Var dette i Tide sket, kunde vistnok de Restriktioner i Offentligheden være undgaaede, som nu truer vor nye Retsplejeordning. Der er vel ingen Tvivl om, at den store Kreds af loyale og forstandige Dommere i de allerfleste Tilfælde vil vige tilbage for at benytte sig af dem. Men man risikerer altid, at nogle enkelte Dommere, der ikke forstaar Tiden og dens Krav — og at der endnu gives saadanne, viser Erfaringen — misbruger den Slags Bestemmelser og derved svækker Offentlighedens Tillid til Dommerstanden og forstyrrer dens gode Forhold til Pressen. Ogsaa i denne Retning viser det sig, at Forbudet rummer den største Fare for den naturlige, maadeholdne Udvikling.

H. Munch-Petersen.

Fængselsvæsen.

Norge.

Fra fængsels- og tvangsarbeidsvæsenet i Norge i året 1928.

Av kst. byråchef HAAKON SKATTUM.

Landsfængslene. Det daglige middeltall av fanger i landsfængslene for menn (Botsfængslet og Akershus landsfængsel) var i 1927—28: 451 mot 469 året forut. I Landsfængslet for Kvinner var middeltallet 12 fanger mot 17 fanger året forut.

Kretsfængslene og de større hjelpefængsler. Fangebelegget i disse fængsler har fortsatt å stige og var i 1927—28 større enn nogensinde før. Fangedagene fordelte sig således, sammenlignet med 1913—14 og 1926—27.

	1913—14.	1926—27.	1927—28.
Bøteavsonere	72082	88886	79472
Andre straffanger	59339	70210	77688
Varetektsfanger	76708	104497	121613
Ialt	208129	263593	278773

Antallet av dager av fængsel på vann og brød utgjorde 61093 i 1927—28 eller 38,9 pct. av straffedagene, mot henholdsvis 58350 og 44,4 i 1913—14 og 67404 og 42,4 i 1926—27.

Ansettelse av fængselsbetjenter ved krets- og hjelpefængslene. Fængselsvaktmestrenes landsforbund har henstillet at ansettelsesrådet ved krets- og hjelpefængslene som nu består av vedkommende fylkesmann og fængselsbestyrer, blir utvidet til også å omfatte vedkommende vaktmester. Fængselsstyret fant imidlertid ikke grunn til å gjøre nogen forandring i ansettelsesrådets sammensetning, men bestemte 1. november 1928 at ansøkninger til en betjentstilling herefter skal forelegges vaktmesteren til uttalelse før posten besettes.

Gymnastikk for kvinnefanger. Fengselsstyret samtykket ved skrivelse til direktøren for Fengslene og Arbeids-
huset for Kvinner av 27. november 1928 i at der av fengs-
lets kasse blev anvendt inntil kr. 200 til instruksjon i
gymnastikk for cellefanger.

Opstad tvangsarbeidshus. Det daglige middeltall
av tvangsarbeidere var 258 i 1927—28 mot 246 året forut.
Ved skrivelse av 22. mai 1928 bestemte Fengselsstyret at
verdien av hestenes arbeide for andre konti enn gårdsbruket
skal bokføres med 3 kroner pr. dagsverk.

Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt (jfr. dette
tidsskrift for 1927 s. 152—153). Om denne anstalt sendte
Fengselsstyret den 16. november 1928 Riksadvokaten føl-
gende brev:

Efter Regjeringens bestemmelse vil det tidligere Sem
hjelpfengsel i Vestfold bli tatt i bruk som tvangsarbeidshus
og pleieanstalt, såsnart en nyopført internatbygning er fer-
dig, antagelig omkring 1. desember d. a. Den nye anstalt
vil med fullt belegg kunne oppta omkring 60 mann og er
fortrinsvis beregnet på tvangsarbeidere som på grunn av
sykdom eller invaliditet ikke passer i Opstad tvangsarbeids-
hus. Samtidig vil dog også endel landsfengselsfanger som
av samme grunn ikke er skikket for behandling i lands-
fengsel, bli overført dit.

Det vil således for fremtiden bli 2 tvangsarbeidshus for
menn, Opstad og Sem.

Med hensyn til tvangsarbeidernes fordeling mellem disse
bemerket at anbringelse i Sem tvangsarbeidshus i hvert
enkelt tilfelle vil bli besluttet av Fengselsstyret. Man skål
derfor anmode om at spørsmålet om hvor innsettelsen skal
skje, for fremtiden må bli forelagt Fengselsstyret for føl-
gende mannlige tvangsarbeidere:

1. Alle som ved innsettelsen er over 65 år.
2. Alle som lider av kronisk sykkelighet, herunder dog
ikke personer som trenger behandling i sykehus eller som
på grunn av sykdom ikke kan føres til anstalten på vanllg
vis. Disse siste vil fremdeles ikke, likeså litt som personer
der lider av akutt smitsom sykdom, kunne mottas i tvangs-
arbeidshus, jfr. reglementets kap. 17 § 3, inntatt i brev til
hr. riksadvokaten av 31. oktober 1922 (i lovtidenden).
3. Alle som på grunn av vanførhet eller legemlig svek-
kelse ikke er arbeidsdyktige.

Ved forespørselen bør regelmessig aktene sendes med. I alle tilfelle må dessuten medfølge erklæring fra vedkommende embedslæge.

Menn som ikke omfattes av foranstående og som er besluttet anbragt i tvangsarbeidshus i henhold til løsgjengerloven, rusdrikloven eller straffelovens § 39, blir som før å sende til Opstad tvangsarbeidshus, uten at saken på forhånd forelegges Fengselsstyret.

I forbindelse hermed gjør man oppmerksom på at menn som skal anbringes i tvangsarbeide i henhold til barnelovene av 10. april 1915 eller lov om vernepliktige civilarbeidere av 24. mars 1922, jfr. lov av 10. juli 1925, ikke for tiden kan mottas i tvangsarbeidshus, men i stedet må besluttet anbragt i vedkommende krets- eller hjelpefengsel som er godkjent i det øiemed, jfr. Fengselsstyrets brev til hr. riksadvokaten av 29. desember 1915, 16. mai 1916 og 31. juli 1923 samt kgl. res. av 28. mai 1926.

I de gjeldende innsettelsesregler for fanger vil åpningen av den nye anstalt ikke medføre nogen forandring, da de fanger som vil bli anbragt der, i alle tilfelle vil bli overført fra vedkommende landsfengsel.

Det for Opstad tvangsarbeidshus gjeldende reglement skal gjelde også for Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt med de lempninger og endringer som forholdene gjør nødvendige. Der er ansatt vaktmester og 6 opsynsbetjenter ved anstalten.

Fra Opstad tvangsarbeidshus blev der den 15. desember 1928 som første transport til Sem overført 21 tvangsarbeidere.

Mæresmyren (jfr. dette tidsskrift for 1928 s. 195). Fangearbeidet på myren har i 1928 været drevet i månederne juni—oktober av 16 fanger fra Botsfengslet på samme måte som før.

Fengselsstyrets strafferegister (jfr. dette tidsskrift for 1928 s. 195). I 1928 blev der rekvirert utskrifter for 5250 personer mot 4385 i 1927. Av disse fantes 3415 (1927: 3030) i Strafferegistret.

Anbringelse av unge lovovertrедere i forsorgs og verneforeningenes optagelseshjem i stedet for i varetektsfengsel.

I rundskrivelse til statsadvokatene av 19. oktober 1928 anmodet Riksadvokaten påtalemyndighetens tjenestemenn om i størst mulig utstrekning å undlate å bringe varetekts-

fengsling i anvendelse likeoverfor unge lovovertredere. Riksadvokaten bemerker at såfremt den unge lovovertræder ikke kan lates på frifot, inntil saken mot ham blir tilendebragt, bør varetektsfengsel såvidt mulig søkes erstattet med anvisning av forsorgs- og verneforeningenes optagelseshjem eller lignende anstalt som opholdssted, en forføining som har hjemmel i straffeprocesslovens § 245, første ledd. Norges Forsorgs- og Verneforbund har meddelt at det med glede vil bistå med gjennomførelsen av en sådan ordning i den utstrekning det er mulig. Oslo forsorgs- og verneforening disponerer for tiden et optagelseshjem for gutter med 28 plasser og et for kvinner med 12 plasser. Disse hjem vil om nødvendig kunne utvides. Også Bergen, Trondhjem og Stavanger forsorgs- og verneforeninger disponerer lokaler hvor unge lovovertredere kan anbringes. Det er forutsetningen at staten skal yde forsorgs- og verneforeningene en dagbetaling som er tenkt satt til 2 kroner for de personer som således blir anbragt i hjemmene, og eventuelt refundere foreningenes utlegg til klær o. lign. I fengselsvesenets budgettproposisjon for 1929—30 er kr. 5000 ført op i dette øiemed.

Lønnsregulativ. Fra 1. januar 1928 blev lønningene for fengselsvesenets tjenestemenn, likesom for de øvrige stats-tjenestemenn, satt ned med 10 pct. av deres regulativmessige beløp. Der er for Stortinget i 1929 fremsatt forslag om nytt lønnsregulativ for Statens tjenestemenn, deriblandt for fengselstjenestemenn.

Barnetillegg har av Stortinget været bevilget til stats-tjenestemenn — derunder fengselsfunksjonærer — fra 1. januar 1928. Barnetillegget som utgjør kr. 60,— pr. år for hvert uforsørget barn under 18 år betales kun til tjenestemenn i hovedstillinger (minimumslønn kr. 1200). Tillegget for året må dog ikke utgjøre mere enn 11 pct. av den reduserte årslønn, og det må ikke sammen med den reduserte årslønn utgjøre mere enn kr. 4500. Tillegget betales forskuddsvis pr. kvartal.

Tjenestemannsutvalg. Tjenestemannsutvalgene for mellomfunksjonærene (vaktmestre, verksmestre, verkassister, maskinmestre, forvallere, kasserere, lærere, kontorbetjenter og tilsvarende kvinnelige tjenestemenn) ved Botsfengslet, Akershus landsfengsel, Oslo kretsfengsel og Fengslene og Arbeidshuset for Kvinner, opprettet i februar 1928 et fellesutvalg. Justisdepartementet opnevnte ekspedisjonschefen for

fengselsvesenet eller den hvem han i sitt forfall dertil måtte bemyndige til å representere departementet ved forhandlinger og drøftelser med fellesutvalget. Etter loven om offentlige tjenestemenn av 15. februar 1918 er fellesutvalgets oppgave å varetta tjenestemennenes interesser med hensyn til tjeneste- og lønnsvilkår og å uttale sig om tjenestespørsmål og tjenesteforhold.

Regler om opdragende behandling av unge lovovertredere er gitt ved lov av 1. juni 1928. Ifølge denne lov kan retten bemyndige påtalemyndigheten til å anbringe personer, som har fylt 18, men ikke 23 år i en arbeidsskole, når det efter domfeltes fortid, karakter og livsførsel er grunn til å anta, at han trenger en opdragende påvirkning i sådan skole for å holde sig fra nye forbrydelser, og at sådan påvirkning vil være formålstjenlig. Skjer sådan anbringelse bortfaller den idømte straff. I arbeidsskolen undergis elevene sådan behandling som kan utvikle deres arbeidsevne og fremme deres moralske og fysiske utvikling. Undervisningen omfatter et utvalg av praktiske arbeidsgrener. Elever som er skikket for det, skal i så stor utstrekning som det er mulig, gis faglig opplæring. Ved siden herav gis der dem også sådan annen undervisning som finnes tjenlig. Den som er anbragt i arbeidsskole, kan beholdes i denne i inntil 3 år, ved utløpet av hvilken tid han blir å utskrive på prøve. Hvis hensikten med behandlingen antas opnådd, kan han utskrives på prøve før utløpet av nevnte frist. I inntil 3 år efter utskrivningen kan han tas inn igjen i arbeidsskolen for inntil den gjenstående del av innsettelsestiden eller for inntil 1 år, om resttiden er kortere eller om vedkommende er utskrevet ved innsettelsestidens utløp. Loven trer i kraft fra den tid Kongen med Stortingets samtykke bestemmer.

Sverige 1927.

Under år 1927 intogos i Sveriges fängvårdsanstalter 14244 män och 777 kvinnor eller sammanlagt 15021 personer mot 14733 under år 1926.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1926 och 1927 framgår av följande tablå:

	1926	1927
för brott häktade	2337	2281
- lösdriveri häktade	822	773

	1926	1927
för undergående av straffarbete insatta	1334	1389
- — - urbota fängelse insatta	793	820
- — - bötesförvandlingsstraff insatta	9091	9198
- — - tvångsarbete insatta	535	512

Fångantalet utgjorde vid 1927 års början 2064 och vid årets slut 2034.

Av de vid 1927 års slut kvarvarande 2034 fångarna voro:

häklade för brott	136	män	12	kvinnor	tillsammans	148
på grund av sinnessjukdom förklarade strafflösa	114	—	7	—	—	121
häktade för lösdriveri	9	—	2	—	—	11
dömda - —	4	—	»	—	—	4
straffarbetsfångar	1327	—	78	—	—	1405
urbota fängelsefångar	153	—	8	—	—	161
bötesfångar	178	—	6	—	—	184

Antalet personer häktade för brott och förseelser eller på grund av sinnessjukdom förklarade strafflösa visar under år 1927 i jämförelse med näst föregående år en minskning av 43 män och 13 kvinnor eller sammanlagt 56 personer.

Under år 1927 hava 5 personer dömts till livstids straffarbete. Antalet nykomna på bestämd tid dömda straffarbetsfångar utgjorde 1384, därav 1290 män och 94 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1384 straffarbetsfångar, har varit:

från 2 till och med 3 månader	170 män	och	17 kvinnor
— 3 — 6	6 —	359 —	33 —
— 6 — 2 år	575 —	—	39 —
— 2 år — 3 -	94 —	—	3 —
över 2 -	92 —	—	2 —

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 124 män och 10 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

100 män och 10 kvinnor	i 1 år och därunder
12 — — » —	från 1 till och med 2 år
7 — — » —	— 2 — — 3 -
5 — — » —	över 3 år.

Av återstående 1171 män och 84 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

799	män	och	69	kvinnor	i	1	år	och	därunder
193	—	—	10	—	från	1	till	och	med 2 år
86	—	—	3	—	—	2	—	—	3 -
88	—	—	2	—	över	3	år		
5	—	—	»	—	på	livstid.			

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 62 män och 5 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

43	män	och	5	kvinnor	i	1	år	och	därunder
9	—	—	»	—	från	1	till	och	med 2 år
4	—	—	»	—	»	2	—	—	3 -
6	—	—	»	—	över	3	år.		

De återstående kvarvarande 1265 män och 73 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

476	män	och	41	kvinnor	i	1	år	och	därunder
235	—	—	13	—	från	1	till	och	med 2 år
209	—	—	7	—	—	2	—	—	3 -
315	—	—	12	—	över	3	år		
30	—	—	»	—	på	livstid,			

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1295 män och 94 kvinnor, hade 549 män och 23 kvinnor eller 41,18 % förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för år 1926 utgjorde 44,25 och för sista tioårsperioden 35,26 %. Det stora antalet första gångens förbrytare, som dömts villkorligt till straffarbete, ingår icke i antalet nykomna straffarbetsfångar. Den genom den villkorliga domen förorsakade utgallringen av bättre element har medfört, att huvudsakligen sämre element tillförts de nykomnas klass.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 629 män och 24 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1927 voro kvar-
varande livstidsfångar

	30	män
straffarbetsfångar på bestämd tid	1297	— och 78 kvinnor
	1327	män och 78 kvinnor

Av dessa förvarades
i enrum jämlikt 5 § 1 st. verk-
ställighetslagen 902 män och 57 kvinnor
i enrum (s. k. mellanklass) jämlikt

§ 5 2 st. verkställighetslagen	271 män och 16 kvinnor
och i gemensamhet	154 — — 5 —

Den genom lag den 8. maj 1921 införda rätten att utföra enrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar, sedan viss strafftid avtjänats, har fortfarande i regel tillämpats så, att den stränga enrumsbehandlingen inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna har 1 man på egen begäran, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1918 utgjorde gemensamhetsfångarnas antal 886, därav 864 män och 22 kvinnor.

Straffskärpning enligt lagen den 22. juni 1906 har ej ådömts någon av de under 1927 nykomna straffarbetsfångarna och fängelsefångarna.

Av nåd hava under året frigivits 1 livstidsfänge, 3 på viss tid dömda straffarbetsfångar och 3 fängelsefångar.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 76 män, av vilka 73 voro dömda till straffarbete och 3 till urbota fängelse, samt 3 kvinnor, samtliga dömda till straffarbete, eller tillsammans 79 personer. Under år 1926 blevo 73 personer villkorligt frigivna. — Under de tjuguett år, 1907—1927, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 1027 män och 108 kvinnor, tillhopa 1135 personer, av vilka 306 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 165 för mord, dråp och misshandel, 254 för sedlighets- och våldtäktsbrott samt återstående 725 för mened, barnamord, mordbrand, stöld, rån m. m.

Under år 1927 har prøvotiden gått till ända för 68 personer, som frigivits, 4 under 1925 och 64 under 1926.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 747 personer intill 1 år	
- 283 — från 1 till och med 2 år	
- 89 — — 2 — 3 -	
- 16 — — 3 — 4 -	

Av de villkorligt frigivna, som under år 1927 stått under tillsyn, har enligt inkomna tillsyningsmansrapporter ej nå-

gon tilldelats varning av vederbörande länsstyrelse. Under året hava 2 personer förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begången nytt brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem. I fråga om 23 villkorligt frigivna saknas vederböriga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

I fråga om villkorligt dömda, som varit ställda under övervakning och för vilka övervakningstiden utgått under år 1927, lämnas här nedan vissa upplysningar och statistiska meddelanden.

Enligt inkomna övervakningsböcker har övervakning under året upphört i 500 fall av villkorligt meddelade domar, vilka i 429 fall rört män och i 71 fall kvinnor.

Orsaken till övervakningens upphörande i berörda 500 fall har varit:

dödsfall	i 7 fall
prövotidens utgång	- 360 —
domstols beslut enligt 10 § andra stycket i lagen om villkorlig straffdom (av särskilda skäl kan antagas, att den dömda låter sig rättas utan övervakning)	- 56 —
domstols beslut enligt 11 § i sagda lag (återfall i brott)	- 57 —
domstols beslut enligt 12 § i sagda lag (den villkorligt dömda har före domens meddelande förövet annat brott)	- 3 —
domstols beslut enligt 13 § i sagda lag (den villkorligt dömda åsidosätter honom åliggande skyldigheter)	- 17 —
Summa	500 fall

Övervakningstiden har varit:

A. lagstadgad prövotid (1 resp. 3 år)	i 360 fall
B. kortare än prövotiden men längre än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	- 120 —
C. kortare än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	- 20 —
Summa	500 fall

Av ovan omförmälda 57 återfall i brott hava 14 inträffat innan 6 månader av övervakningstiden förflutit.

Nyssnämnda 57 återfall avse personer, vilka erhållit villkorlig dom för följande av dem begångna brott, nämligen å särskilda tider och ställen förövad eller eljest

kvalificerad stöld	i 20 fall
enkel stöld	- 21 —
snatteri	- 3 —
förfalskning, bedrägeri, förskingring eller trolöshet mot huvudman	- 10 —
olovligt begagnande av annans egendom	- 1 —
misshandel	- 2 —
Summa	57 fall

De nya brott, vilka i berörda fall medfört, att anståndet med det äldre ådömda straffet förverkats, hava varit:

enkel eller kvalificerad stöld	i 36 fall
snatteri	- 6 —
förfalskning, bedrägeri eller förskingring	- 12 —
hemfridsbrott	- 1 —
misshandel	- 1 —
fylleri	- 1 —
Summa	57 fall

De straff, vartill de i brott återfallna blivit för det nya brottet dömda, hava utgjorts av:

straffarbete	i 42 fall
fängelse	- 11 —
böter	- 4 —
Summa	57 fall

Beträffande en av de till straffarbete dömda och två av de till fängelse dömda har meddelats förordnande om deras insättande i allmän uppfostringsanstalt.

De personer, för vilka övervakningstiden upphörde under år 1927, hava erhållit villkorlig straffdom för nedan angivna brott:

våld å tjänsteman	i 11 fall
hemfridsbrott	- 1 —
förfalskning	- 36 —
misshandel, resande av livsfarligt vapen eller vållande till annans död	- 25 —
barnamord, fosters förgörande m. m.	- 7 —
brott mot annans frihet	- 3 —

ärekränkning	i	2 fall
äktenskaps- och sedlighetsbrott	-	20 —
snatteri	-	37 —
enkel stöld eller inbrott	-	145 —
å särskilda tider och ställen förövad eller eljest		
kvalificerad stöld	-	159 —
bedrägeri och annan oredlighet	-	47 —
olovligt begagnande av annans egendom	-	1 —
olovlig tillverkning eller försäljning av rusdrycker	-	6 —
Summa		500 fall

I 39 av ovannämnda fall har för brottet ådömts allenast böter.

Ifrågavarende personers ålder utgjorde vid tiden för den villkorliga domens avkunnande

under 20 år	i	225 fall
20 men icke 30 år	-	180 —
30 — 50	-	87 —
50 år eller därutöver	-	8 —

Summa 500 fall

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:

nykomna	790 män	30 kvinnor
vid årets slut kvarvarande	153 —	8 —

Tidslängdan av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna, var:

från 1 till och med 6 månader för	764 män	29 kvinnor
— 6 — 12	- 22 —	1 —
utöver 1 år	- 4 —	- —

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1927 i jämförelse med år 1926 ökats med 27,

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av böter, utgjorde 8942 män och 256 kvinnor, tillsammans 9198 personer emot 9091 år 1926. I jämförelse med år 1926 har antalet således ökats med 107. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1927 avtjänas, hava motsvarat 87082 bestraffningsdagar eller 1922 mera än under år 1926.

I fängelserna intogos år 1927 sammanlagt 1381 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse och 411 personer, som andra gången dömts till

sådant straff. Sismämnda siffra utvisar det antal, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 29,8 % av det antal, som första gången undergått frihetsstraff. Under den senaste tioårsperioden kan antalet personer, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 72 %, under det att inemot 28 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1927 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 22 straffarbetsfångar på varje 100000 invånare.

Antalet barn, som under år 1927 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 9.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande utgjorde 545 män och 248 kvinnor, tillsammans 793 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 20 personer, utgör antalet under året häktade 773 personer, därav 308 från Stockholms stad och 465 från rikets övriga delar.

Hela antalet under år 1927 nykomna, till tvångsarbete dömda, utgjorde, såsom förut nämnts, 505 personer, av vilka 483 dömts för lösdriveri och 22 enligt fattigvårdslagen. Av de 483 för lösdriveri dömda — 310 män och 173 kvinnor — hade 171 män och 30 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 139 män och 143 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1927 ålagts: vid straffängelserna och kronohäkterna 20 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 2,3 %, samt vid centralfängelserna för män 45 fångar eller 4,5 %.

Rymning har företagits av 3 manliga straffarbetsfångar.

Försök till rymning har gjorts av 1 häktad manlig person samt 1 manlig straffriförklarad person.

Själv mord har förekommit i 2 fall, samt försök till själv mord likaledes i 2 fall.

Nedflyttning i lägre fångklass har skett i 15 fall.

Isoleringscell (källarecell) har kommit till användning i 10 fall, samt förvaringscell efter fångvårdsstyrelsens förordnande i 1 fall.

Vid centralfängelset i Växjö för kvinnor hava ej förekommit extra judiciella bestraffningar, rymning, rymningsförsök, själv mord eller försök till själv mord.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse

dömda personerna, tillsammans 2209, ha va de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort

straffarbetsfångar	269 män och 11 kvinnor
fängelsefångar	204 — — 1 — .

Fångpersonalens kristendoms kunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 12,7 %, godkänd eller försvarlig hos 73,2 %, ringa hos 13,2 % och saknats hos 0,9 %. I den sista gruppen ha va inräknats icke kristna trosbekännare, varjämte i en del fall hit hänförts sådana fångar, som icke varit konfirmerade.

Under året ha va 13 fångar för första gången erhållit del av den heliga nattvarden. Antalet nattvardsgäster bland fångpersonalen har under året varit 450.

Skolundervisning har företrädesvis meddelats sådana fångar, vilka på grund av försummad och oregelbunden skolgång varit i särskilt behov därav. Vid samtliga centralfängelser samt straffängelserna för unga förbrytare i Uppsala och Gävle finnas anställda särskilda lärare. Under året ha va i dessa fängelser 889 fångar erhållit undervisning. Beträffande fångarnas kunskapsmätt i allmänhet har av den av pastorerna och predikanterna redovisade, vid 1927 års slut kvarvarande fångpersonalen 0,3 % icke varit läs- eller skrivkunnig, 15,4 % haft svag folkskoleunderbyggnad, 74,2 % haft ordinär folkskolutbildning, 7,4 % haft utbildning utöver folkskolestadiet eller fackutbildning samt 2,7 % högre bildning.

Fängelsebiblioteken innefattade vid årets slut 34172 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1927 års utgång visade en behållning av 421.741 kronor. Samtliga utbetalningar uppgingo till 47.000 kronor, därav 39.500 kronor till Centralföreningen till stöd för frigivna och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Under år 1927 ha va frigivits 141 män och 9 kvinnor, vilka ägt i postsparbanken inneslående premiemedel. Av dessa ha va 10 män under året återfallit i brott.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade inneslående i postsparbanken, utgjorde 11.758 kronor, fördelade på 151 motböcker.

Hälsotillståndet i fängelserna har under år 1927 varit gott. Antalet döda har uppgått till 14, och medeltalet sjuka för dag har utgjort 79,7 (1926: 70,0).

Antalet lungsiktiga har varit 28 män och 2 kvinnor, därav 14 män och 4 kvinnor kvarvarande vid årets början samt 28 män och 2 kvinnor tillkomna under året. Av de nykomna voro vid interneringens början 25 män sjuka varjämte 3 män och 2 kvinnor insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 275 män och 17 kvinnor, sålunda fördelade:

kvarvarande vid årets början 143 män och 14 kvinnor
tillkomna:

sjuka vid interneringens början	92	—	—	3	—
insjuknade i fängelset	40	—	—	»	—

Vid årets slut voro 155 män och 8 kvinnor kvar.

Fångvårdens utgifter uppgingo för räkenskapsåret 1927—1928 ($\frac{1}{7}$ 1927— $\frac{30}{6}$ 1928) till 3.747.216 kronor.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna belöpte sig för budetåret 1927—1928 till 314.233 kronor.

K. Wallén.

Särbestrafningen av äsiktsförbrytelser.

Anordningen av custodia honesta i tysk straffverkställighet.

Av jur. stud. ARNOLD SÖLVÉN.

Medan i Sverige frågan om *custodia honesta*, alltså om en i verkställighetsavseende mildare särbestrafning av äsiktsförbrytelserna, ännu alljämt tillhör det kriminalpolitiska reformprogrammet — ehuru den genom strafflagskommissionens i 1923 års strafflagsförslag visserligen mycket otillfredsställande motiverade arrestförslag ryckts närmare sin lösning — är straffarten i ett flertal andra länder redan för länge sedan införlivad med straffsystemet. Sin självständigaste utformning har den fått i tysk rätt. Den legislativa grundtanken uttryckes här i Str. G. B. § 20, enligt vilket stadgande för tillämpningen av Festungshaft (*custodia honesta*) kräves fastställande av att den straffbara handlingen icke framgått ur ett vanärande sinne (ehrlose Gesinnung)¹).

¹) Denna princip för *custodia honesta*, enligt vilken straffartens tillämpning sålunda göres beroende av sinnelagets etiska kvalitet, var i det tyska strafflagsutkastet 1925 övergiven, i det utkastet för ådömande av *custodia honesta* uppställde kravet på en pliktövertygelse såsom utslagsgivande brottsmotiv, alltså mot den gällande rättens etiska värdering satte ett rent psykologiskt bedömande av motivläget. Till denna utkastets ståndpunkt har jag i en undersökning av Principerna för *custodia honesta*, denna tidskrift 1928, anslutit mig. I den överarbetade form, i vilken utkastet förelagts riksdagen, är emellertid utkastets reglering av straffarten frångången till förmån för en principiell anslutning till gällande rätt. Den kriminalpolitiska ändamålsenligheten av det etiska värdeomdömet såsom principiell synpunkt för särbestrafningen av hithörande brott torde emellertid på goda grunder kunna ifrågasättas. Det torde kunna bestridas, att den garanti gentemot en »Aushöhlung des Strafrechts«, vilken det överarbetade utkastet vill uppställa i och med kravet på »achtenswerte Beweggründe« skulle vara starkare än det ursprungliga utkastets krav på en pliktövertygelse av utslagsgivande motivkraft. Det måste under sådana förhållanden anses förfelat att alltfört binda straffartens

Festungshaft har numera sin huvudsakliga användning vid politiska förbrytelser. Den under och efter världskriget oerhört ökade frekvensen av dessa brott har också haft till följd en avsevärt ökad tillämpning av straffarten, som dessförinnan väsentligen praktiserats vid duellförbrytelser. Med den stegrade tillämpningen har det blivit nödvändigt att utöka antalet verkställighetsanstalter. Dessa uppgå f. n. till ca 20 i hela riket. Endast de i Bayern, Baden, Mecklenburg-Schwerin och Hamburg utgöra emellertid självständiga, uteslutande för Festungshaft-fångar avsedda anstalter; i övrigt äger straffverkställigheten rum i för ändamålet inredda avdelningar av de vanliga fängelserna. Så är t. ex. verkställigheten av Festungshaft i Preussen förlagd till det pommeriska centralfängelset i Gollnow — den anstalt där jag (sommaren 1928) haft tillfälle att studera förhållandena.

Den preussiska straffverkställigheten regleras till sina huvuddrag genom Die Dienst- und Verwaltungsordnung für die Gefangenanstalten der Justizverwaltung in Preussen 1. August 1923¹⁾. På grundval av dessa föreskrifter och egna omedelbara iakttagelser skall jag i det följande söka ge en så långt möjligt fullständig bild av Festungshaft-straffet i den — f. ö. för flertalet övriga stater förebildliga — utformning det erhållit i Preussen.

Föreståndare för Festungshaft-anstalten i Gollnow är direktören för centralfängelset. Det omedelbara överinseendet över anstalten tillkommer en härför särskilt utsedd inspektor vid fängelset.

De rum (Stuben), i vilka Festungshaftfångarna förvaras, ha inte mycket gemensamt med de vanliga fängelsecellerna. Deras storlek varierar, allteftersom de äro avsedda för en eller flera fångar. Rummen äro försedda med vanliga stora fönster. Inredningen är visserligen torftig men i jämförelse med den ordinära cellinredningen bekväm; f. ö. ter den sig ganska olika i olika rum. Vanliga sängar, skåp och tvättställ användas, bord och hyllor äro grovt men spättöst tillyxade, och på stolar råder ingen brist.

tillämpning vid en norm, vilken — icke minst i tysk praxis — visat sig så långt ifrån ägnad att motverka en subjektiv och oenhetlig rättstillämpning, att den tvärtom direkt arbetat en dylik rättstillämpning i händerna.

¹⁾ Se Klein, Wackermann und Wutzdorff, Die Vorschriften über Verwaltung und Vollzug in den Gefangenanstalten der preussischen Justizverwaltung 1. Aug. 1923, Berlin 1924.

Vid intagandet i anstalten kan föreståndaren förordna om visitation, vilken i så fall skall äga rum i närvaro av två tjänstemän. Fången har rätt att behålla sina egna kläder, så framt dessa äro i ordentligt skick. Likaså får han behålla pengar och värdesaker, därest inte föreståndaren i det särskilda fallet förordnar om annat. Det efter föreståndarens anordning tillåtna beloppet av fickpengar får icke överstiga 5 mark i veckan; för större belopp fördras skriftligt medgivande av föreståndaren. Anskaffande av ytterligare penningmedel utan föreståndarens vetskap liksom också innehav av bankkonto på platsen är förbjudet.

Fördelningen av nyintagna fångar på förvaringsrum åligger inspektorn. Övertagandet liksom också återlämnandet av rummen sker i enlighet med en av inspektorn uppgjord förteckning, på vilken såväl fången som inspektorn har att teckna erkännande av rummets mottagande resp. återlämnande.

Festungshaft-avdelningen inspekteras dagligen av inspektorn och minst en gång i veckan av föreståndaren. Vid dessa inspektioner kunna fångarna muntligen eller skriftligen framställa önskemål eller besvär. Hos inspektorn anförda besvär skall av denne ofördröjligen vidarebefordras till föreståndaren.

Nattetid äro rummen låsta. Som nattetid gäller under sommaren (15 april—30 september) tiden 22—7, under vintren 21—8. Under dagen kunna rummen på föreståndarens order låsas, därest det av ordnings- eller säkerhets-hänsyn är påkallat. Faktiskt gällde vid tiden för mitt besök inga som helst restriktioner ifråga om fångarnas rörelsefrihet inom avdelningen.

Inom anstalten gäller följande tidsindelning:

- 7 (vintertid 8) uppstigning;
- 7,30 (8,30) frukost;
- 8—9 (9—10) städning av rummen;
- 9—12 (10—12) fritid;
- 12—13 middag;
- 13—18 fritid;
- 18—19 kvällsmat;
- 19—22 (19—21) fritid.

Frukost intages i rummen, middag och kvällsmat i gemensam sal. Föreståndaren kan på därom gjort anhållan medgiva fånge att intaga också middag och kvällsmat på

rummet. Kl. 21 (vintertid 20) måste fångarna vara på sina rum. Ljuset skall släckas en timme senare. Även från denna regel kan föreståndaren meddela undantag i ena eller andra riktningen; flera fångar ha sålunda medgivits rätt att ha ljuset tänd till 23.

De fångar, som icke hållas inlåsta, praktiskt taget samtliga, få fritt besöka varandra i rummen och i det gemensamma dagrummet. Detta, som samtidigt tjänar som matsal, får endast för intagande av middag besökas av fångar, vilka hållas i låst rum. Dagrummet skall vara utrymt en timma före och en halv timma efter måltid, detta givetvis för dukning, avdukning och utvädring. Skulle omständigheterna så påfordra, t. ex. vid misstanke om konferenser av politisk natur e. d., kan föreståndaren förbjuda dagrummets begagnande. Fångarna äro förbjudna att uppehålla sig i förstugor och trappor. Utanför anstaltsbyggnaden få de vistas endast under viss del av fritiden, t. n. fem timmar dagligen. Överträdelse av bestämmelserna angående uppehållsplats medför förlust av rätten till ömsesidiga besök, där inte överträdelsen är av natur att påkalla strängare disciplinära reaktioner.

Städning och rengöring av rummen ombesörjes av anstalten. Indragande av ljusledningar, radioledningar o. d. i rummen är förbjudet, så ock anbringande av innerlås, regler o. s. v. För anbringande av ytterlås (hänglås) fordras samtycke av föreståndaren; meddelas detta, åligger det fången att anskaffa och till inspektorn överlämna duplikatnyckel. Bäddarna få icke utan tillstånd användas under dagen.

Fångarna ha principiellt rätt att använda sig av egna säng- och gångkläder. Vid strafftid icke överstigande fjorton dagar räcker det med en enkel omgång av vardera, eljest fordras en fullständig omgång gångkläder, tre omgångar underkläder och två omgångar sänglinne. Rengöring sker genom anstaltens försorg, kostnaderna har fången att betala i förskott för varje månad.

Med föreståndarnes medgivande kan fången begagna egna möbler. Han har rätt att pryda sitt rum med bilder — dock icke sådana av sedligt eller politiskt anstötlig karaktär — och blommor och att inneha porträtt av anhöriga och bekanta. Däremot är innehav av fotografiapparater, liksom följaktligen även fotograferande inom anstalten, strängt förbjudet.

Fångarna ha rätt att hålla egna tidningar och att inneha

och förskaffa böcker och skrifter. Dessutom ha de givetvis rätt att begagna fängsbiblioteket. Tidningar och böcker, vilka angripa den bestående statliga ordningen, syftande till den våldsamma omstörtning, eller uppvigla fångarna till myteri, olydnad e. d. äro förbjudna. Fullständig avstängning från rätten att inneha viss eller vissa tidningar förutsätter godkännande av uppsiktsmyndigheten över fängelset. — Den omfattning, i vilken kommunistpressen var representerad inom anstalten, vittnar om en mycket vidsträckt tolerans i utövningen av denna censur.

Rökning är tillåten, undantagandes i förstugor och trappor samt vid inställelse i förvaltningslokaler o. d. Vad kost beträffar står det fångarna fritt att hålla sig med egen sådan, en rättighet varav dock ingen torde begagna sig, då fängelsekosten, som jag själv hade tillfälle konstatera, är både riklig och väl lagad.

Intet arbetstvång råder. Faktiskt arbetas det dock intensivt. Av de 25 fångar, vilka vid tiden för mitt besök förvarades inom anstalten, voro 23 kommunister, och av dessa ägnade sig flertalet åt intellektuella mödor, företrädesvis publicistisk verksamhet. I flera av rummen smalttrade skrivmaskinerna som kulsprutor dagen i ända, medan tobaksröken bredde sig tung och olycksbådande som åskmoln över slagfältet . . .

Den skriftliga korrespondensen är fri. Endast där särskilda omständigheter giva anledning antaga missbruk, kan brevväxling ställas under föreståndarens kontroll. Fångarna få använda eget brevpapper. Paket skola av mottagaren öppnas i närvaro av inspektorn. I tvivelaktiga fall beslutar föreståndaren, huruvida innehållet skall utlämnas till adressaten. Innehav av postfack liksom också mottagande av försändelser under fingerad adress betraktas som missbruk av korrespondensrätten. All post måste gå genom förvaltningen och distribueras av denna.

Om användande av musikinstrument i rummen beslutar föreståndaren från fall till fall. Principiellt förbjudet är musicerande i rum med mot tukthusavdelningen vettande fönster.

Fångar av evangelisk trosbekännelse deltaga i gudstjänsterna inom anstalten, varvid de tilldelas särskilda platser, eller, om de ha tillstånd att vistas utanför fängelseområdet — varom nedan — i gudstjänst ute i staden. De katolska fångar, som sakna sådant tillstånd, skola, därest de önska

deltaga i gudstjänst, av fängvaktare åtföljas till gudstjänst-lokal i staden.

Vid sjukdom behandlas fången i anstaltens särskilda sjuk-rum av fängelseläkaren. På egen bekostnad och med före-ståndarens medgivande kan han emellertid anlita annan läkare. Under enahanda förutsättningar kan fången även anlita egen — frisör.

Såväl inom som utom anstalten är det förbjudet att bära ordnar, utmärkelsetecken, politiska o. d. emblem, liksom det också är förbjudet att anbringa dylika märken i för-varingsrummen.

Beträffande besök av utomstående gäller, att dylikt besök, såframt ordning och säkerhet icke därigenom skulle även-tyras, äger rum utan uppsikt i för ändamålet särskilt upp-låten lokal. Till förvaringsrummen äga utomstående icke tillträde. Är uppsikt anordnad, måste samtalet föres på ty-ska eller eljest på ett för den uppsiktshavande bekant språk.

Redan genom vad i det föregående anförts framträder den privilegierade ställning, som Festungshaft-fångarna in-taga i förhållande till vanliga frihetsfångar. Drastiskt be-lysende för denna deras undantagsställning är det tillstånd till vistelse utom fängelseområdet, Ausgang, vilket mot he-dersord kan beviljas dem. Dylikt tillstånd meddelas av föreståndaren och får icke avse längre tid än fem timmar dagligen. Det är en särskild förmån, av vilken endast så-dana fångar komma i åtnjutande, vilka genom oklanderligt uppförande i anstalten visat sig värdiga det förtroende, som genom tillstånds meddelande skänkes dem. I regel skall denna förmån beviljas först efter en straffverkställighet av tre månader. Vid mitt besök voro fångarna så gott som undantagslöst i besittning av tillstånd.

Under vistelsen utanför fängelset få fångarna icke lämna staden Gollnows område. De äro fortfarande underställda anstaltstjänstemännens uppsikt och ha att ställa sig till obetingad efterrättelse de förhållningsorder, dessa kunna meddela. Givetvis äro de också skyldiga att åttlyda polisens eller andra säkerhetsorgans föreskrifter. Fångarna få icke uppträda i trupp, icke beträda järnvägsstationens område, icke heller besöka utskänkningslokaler, fester, samman-träden o. s. v. Vidare äro de förbjudna att under utevistelsen befatta sig med politisk verksamhet, vare sig genom distri-bution av propagandaskrifter, personlig agitation eller an-

norledes. Det är dem vidare strängt förbjudet att använda sig av bil, cykel eller andra forskaffningsmedel.

Fångarna få, såframt de inte tillhöra riksvärnet eller skyddspolisen, endast lämna anstalten i civila kläder; klädesplagg, som angiva bäraren såsom medlem av särskild sammanslutning (Stahlhelm, Reichsbanner o. d.), äro förbjudna.

Då fången lämnar anstalten erhåller han ett pass, som vid hans återkomst skall återställas till portvakten och av denne förses med påteckning angående tiden för återkomsten. På anfordran är han skyldig förete detta pass för tjänsteman vid anstalten liksom också för polisman. Överträdelse av för Ausgang meddelade föreskrifter medför tillståndets återkallande.

Ausgang-institutet, sådant det här utformats, betyder enligt mitt förmenande ett kriminalpolitiskt missgrepp. I själva verket innebär det ett eftersättande av den personliga isoleringen och därmed av den strafffunktion, vilken vid brott av hithörande kategorier är den relevanta. Ratio för den egenartade kriminalpolitiska behandling av åsiktsförbrytelse, vilken *custodia honesta* åsyftar att tillgodose, kan enligt min uppfattning icke vara något annat än insikten om åsiktsförbrytaren såsom en egenartad kriminalpsykologisk typ, i förhållande till vilken samtliga de individualpreventiva syften — avskräckning, förbättring, motiverande psykisk påverkan o. s. v. —, vilka det ordinära frihetsstraffet anses fullfölja vid sidan av oskadliggörande, måste utmönstras såsom ändamålslösa. Allt hänger på isoleringen. Eftersättes denna, har straffarten också upphört att äga kriminalpolitisk betydelse och därmed självständigt berättigande.

Litteratur.

Henrik Enström: Att straffa eller icke straffa, det är frågan. Om fångar och fångvård III. 165 Sider. Stockholm 1928. P. A. Norstedt & söners förlag.

Det foreliggende, af Fængselsdirektør *Henrik Enström* udgivne Skrift er antagelig bygget paa Forfatterens Erfaringer fra hans praktiske Livsstilling, men bærer umiddelbart ikke Spor deraf, forsaavidt det ikke yder Bidrag til den — navnlig i Norden — sparsomme Litteratur vedrørende Forbryder- eller Fangepsykologi. Det har heller ikke været Forfatterens Hensigt at belyse det evige Spørgsmaal om Straffens Begrundelse og Formaal fra et historisk Synspunkt eller at forøge de alt eksisterende Straffeteorier med en ny — Forfatterens herhenhørende Bemærkninger bevæge sig ad de kendte Baner —, men Bogen med den Hamlet'ske Titel er et Forsøg paa at vurdere Gengældelsens Betydning for Strafferetten, iøvrigt en Opgave af saa kolossale Dimensioner, at den til Dato ikke er løst. Forfatteren er aabenbart en fuldblods Idealist, med højtspændte Fordringer, ikke mindst til Retsvidenskaben; hans Arbejde minder mere om, hvad der i den teologiske Litteratur kaldes en Traktat eller Postil, end om et kriminalistisk Indlæg; det er udført omtrent i samme Maner som Karl Joël's »Der freie Wille. Eine Entwicklung in Gesprächen« og er uægtelig noget bredt, ikke altid let tilgængeligt og ikke frit for Gentagelser. At der er Mangler baade ved den bestaaende Retsorden og ved Haandhævelsen deraf, bestrides vistnok ikke af nogen, men Forfatteren skifter formentlig ikke Sol og Vind lige mellem Samfundet og Individet, in casu det retsbrydende Individ. Hans stadige Udfald mod Jurisprudensen, hans Tale om den ensidig-juridiske Bedømmelse, den blot juridiske Retfærdighed i et lavere Plan end den menneskelige eller samfundsmæssige, Domstolenes Ukendskab til Forbrydelsen og dens Motiver —

dette og meget andet synes at bunde i en noget traditi-
 onel, næsten populær Opfattelse af Begreberne Lov og Ret
 og Lovens Forhold til det individuelle, i det hele til de
 retslige Grundbegreber — mon Forfatteren ikke i nogen
 Maade vilde optage sine Udgangspunkter til Revision, hvis
 han f. Ex. stiftede Bekendtskab med A. S. Ørsted's klas-
 siske Afhandling »Over Grænserne mellem Teori og Praxis
 i Sædelæren« (Eunomia I 1811 S. 94 o. fl.)? Allerede
 saa tidlig har den største nordiske Retsforsker med Klar-
 hed og Styrke hævdet den individuelle Virkeligheds Betyd-
 ning og Berettigelse overfor de almindelige Begreber og
 Love, ved hvilke vi søge dels at udtrykke og forstaa den,
 dels at ordne og regulere den. Dette »individuelle« Hen-
 syn tages dog ogsaa af enhver nyere Straffelov angaaende
 Udmaalingen af Straf; den danske Straffelovs § 57 f. Ex.
 regner ikke med Reguladetri; det er ikke alene Handlin-
 gens objektive Karakter, hvorpaa den lægger Vægt. Og
 tages der ikke tilsvarende individuelle Hensyn af de straf-
 fuldbyrdende Myndigheder, og blev der ikke allerede taget
 saadanne ogsaa for Fremkomsten af W. E. Wahlberg's be-
 rømte Værk af 1869 »Das Princip der Individualisirung in
 der Strafrechtspflege«, der vel betød en kriminologisk Land-
 vinding, men dog vel ikke afløste en fuldstændig matema-
 tisk, skematisk eller chablonmæssig Behandling? De over-
 menneskelige Fordringer, Forfatteren af Hensyn til Rets-
 bryderen stiller til Samfundet, synes konsekvent at maatte
 føre ham til al nægte Berettigelsen af enhver Straf og et-
 hvert Samfund. Saa vidt drister Forfatteren sig imidlertid
 ikke til at gaa. Han har vistnok Ret i sine Reflexioner
 over Hævnens Forhold til Straffen og i, at den straffende
 Virksomhed maa være fremkaldt ved et andet Behov end
 det, der har affødt Nødværget — som bekendt have iøvrigt
 betydelige Kriminalister opfattet Straffen som Nødværge
 fra Statens Side. Straffen er efter Forfatteren et Onde og
 føles som et Onde — Forfatteren vilde sikkert staa ganske
 uforstaaende overfor de af den græske Filosofi fremsatte
 Tanker om Straffen som et Gode —; ved Straffen gøres
 Individerne retsløse, og Retsløsheden er lige vederstyggelig,
 selv om en Hynde af Humanitet lægges under den; Sam-
 fundet maa alvorlig tage Stilling til det sædelig og sam-
 fundsmæssig berettigede i ikke at ville gøre det onde, selv
 om noget godt skulde komme ud deraf. Besvarelsen af
 Spørgsmaalet finder Forfatteren i Gengældelsestanken, som

han nærmere analyserer. Trangen til Straf ligger nærmest hos Forbryderen, der behøver at rettes paa de Omraader, hyorom det begaaede Retsbrud bærer Vidnesbyrd. Og det er da Samfundets »i dets egen Godhed« liggende Pligt med Godhed at rette det, som er ondt hos Samfundsindividerne, ikke med »Straf« eller ved Hjælp af »Strafmidler«, men »ved saadanne Midler, at Retsbryderne blive straffede (rettede), saavidt det beror ikke paa Samfundet, men paa de af Samfundet foreskrevne Midler« — med disse ikke helt klare Vendinger mener Forfatteren øjensynlig, at efterdi Samfundet er et godt Samfund, kan det ikke løse Gengældelsesbehandlings Opgave ved at gengælde de gode med godt og de onde med ondt. Selv hos den værste Retsbryder er der noget godt, og det er dette undertrykte gode, som Samfundet skal værne om paa en saadan Maade, at det faar Kraft til at voxe og udvikle sig.

Dette er, saavidt ses, Forfatterens Hovedtesis. Man kan tilfulde samstemme med ham i hans ædle og fine Tanker, men at hans Bog paa noget Punkt giver en *reel* Løsning af de store og vanskelige Problemer, den omfatter, formaar Anmelderen ikke at se. I hvert Fald gør Forfatteren Holdt paa det afgørende Sted.

Frantz Dahl.

Nils Stjernberg: Straffrättsliga studier. Uppsala & Stockholm 1928. 151 Sider. Kr. 6,25. Almqvist og Wiksells boktryckeri -a.-b. (i distribution).

Det er ikke nogen tom Frase eller forslidt Anmeldelses-Kliché, naar Professor *Stjernberg's* store Læsekreds bringer ham en Tak, fordi han har villet samle og udgive en Del af sine strafferetlige Afhandlinger i det foreliggende Værk, der fremtræder i den smukke ydre Form, som Sverige's højt udviklede Bogteknik sædvanligvis skaber. Efter Fremkomsten af Doktorafhandlingen fra 1902 »Till frågan om de s. k. rent ekonomiska kategorierna«, en Undersøgelse af et i nordisk Litteratur den Gang saa godt som ubearbejdet Omraade, har Professor *Stjernberg* udfoldet en rig Forfattervirksomhed, en Mængde Afhandlinger baade af dogmatisk og kriminalpolitisk Art, en Række værdifulde og meget benyttede Kommentarer, en strafferetlig Lærebog o. s. fr., og det er af denne Mangfoldighed, hvorfra han har foretaget det her omtalte Udvalg. De i »Studierne« optagne Af-

handlinger ere alle saa gode og gamle Bekendte, at det formentlig vil være overflødigt at gaa nærmere ind paa Indholdet deraf, saa meget mere som en enkelt af dem: »Till frågan om försnillningsbrottets konstruktion enligt svensk rätt« først saa Dagens Lys i nærværende Tidsskrifts tolvte Aargang (1924) S. 286 o. ff., medens »Om avräkning af häktningstid från ådömt straff« offentliggjordes i »Tidsskrift för Retsvidenskab« XXIII Bd. (1910) S. 10 o. ff.; Foredraget »Strafflagskommissionens förslag till strafflagens allmänna del« blev holdt ved svensk Kriminalistforenings Møde 1925 og publiceret i Mødets Forhandlinger; Studierne's sidste Afsnit endelig — »Lagen om återfalls preskription den 30. mars 1901« — udkom 1903 i Boghandelen. Alle bære de Vidne om Forfatterens klare og skarpe Tænkning og hans omfattende Kendskab til nordisk og ikke-nordisk Retslitteratur. Hvis det til Anmelderens Anbefaling af nærværende Samling maa være tilladt at føje et Ønske, da er det det, at Forfatteren maatte faa Lejlighed til at supplere »Studierne« med et nyt Bind, der ogsaa vilde omfatte Professor Stjernberg's Arbejder vedrørende Statskæren, i første Linie under Hensyn til disse Afhandlingers høje videnskabelige Standard, men dernæst ogsaa af den mere praktiske Grund, at adskillige af disse findes trykte i Tidsskrifter og Samleværker, som ikke ere let tilgængelige, i det mindste ikke for danske interesserede.

Frantz Dahl.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Tvangsarbejde uden Indespærring.

I et tidligere Numer af nærværende Tidsskrift*) er Reglerne om Frihedsstraffenes Udstaaelse i Sovjetrusland gjort til Genstand for Omlale. Fra et almenmenneskeligt Synspunkt — hvorved i denne Sammenhæng menes: bortset fra de særlige Momenter, der skyldes disse Straffes Anvendelse som Kampmiddel i den sociale Strid mellem Arbejdere og andre Samfundsklasser — havde de russiske Love om Frihedsstraffenes Fuldbyrdelse særlig Interesse ved de Regler, de indeholder om Straffens Afbrydelse, om »Frieri« i Straffen, saaledes f. Eks. Reglen om, at Bønder kan faa Orlov til at tage hjem og høste.

En mindst lige saa betydelig Interesse knytter der sig til en anden i Sovjetstaterne anvendt Strafart, nemlig Tvangsarbejde uden Frihedsberovelse. I »*Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*« 49. Bd., 5. og 6. Hft., har Prof. Pasche-Oserski fra Universitetet i Kijef nærmere omtalt Reglerne for denne Strafs Udstaaelse, saaledes som de er blevne udformede dels i en ukrainesk Forordning af 28. Marts 1928, dels i en RSFSR Fdg. af 21. Maj s. A.

Som fælles Regel for begge de nævnte Sovjetomraader gælder, at Tvangsarbejde uden Frihedsberovelse kan tilkendes for en Tid varierende fra 1 Dag til 1 Aar.

M. II. t. den Forstyrrelse, Straffen medfører af de Paagældendes Forhold, sondres mellem 3 Klasser:

1) Tvangsarbejde for Personer som allerede er i Arbejde (Arbejdere, Funktionærer): disse kan fortsætte paa samme Arbejdsplads; Arbejdet kommer blot til at foregaa paa andre Betingelser, jfr. nedenfor;

2) Tvangsarbejde for andre Personer: a) i ikke over 6 Maaneder: Arbejdet udfores paa Paagældendes Bosted; b) i over 6 Mdr.: Arbejdet kan efter dels Beskaffenhed for-

*) 1929 pag. 71.

langes udført enten paa Paagældendes Bosted eller i særlig til dets Udførelse indrettede Anstalter.

M. H. t. Beskaffenheden af det Arbejde, Paagældende sættes til, sonderer den ukraineske Lovgivning mellem de faglærte og de ikke faglærte Arbejdere. R S F S R bestemmer, at de Straffen fuldbyrdende Myndigheder — i overste Instans Overfængselsforvaltningen i Indenrigs-Folkekommissariatet — kan enten sætte Paagældende til Arbejde i de specielt dertil indrettede Arbejdsanstalter eller stille ham (eller hende) til Raadighed for Bondestyrelserne i de saakaldte »Foreninger til gensidig Hjælp« eller endelig anvende ham ved Jernbanearbejder, Bro- og Vejarbejder, Arbejder paa Opførelsen af Sygehuse, Skoler, Børnehjem og andre almennyttige Anstalter.

M. H. t. Spørgsmaalet om Betaling for Arbejdet maa ligeledes skelnes mellem Reglerne i R S F S R og i Ukraine.

I R S F S R er Reglen efter 1928-Fdgen den, at der ingen Løn gives. Herfra gøres dog 3 Undtagelser:

1) de der udfører Tvangsarbejdet paa det Sted hvor de i Forvejen havde Arbejde, faar i Løn saa meget, som den af Staten fastsatte Minimumsløn for paagældende Sted andrager;

2) de der sættes til Arbejde i de ovenfor omtalte særligt indrettede Arbejdsanstalter, faar Kost, Logis og Arbejdstøj gratis;

3) andre Tvangsarbejdere kan, hvis de er ganske uden Midler til deres Underhold, faa Minimalarbejdslønnen for paagældende Sted.

I Ukraine maa sondres mellem, om Tvangsarbejdet udføres over 8 km fra Paagældendes faste Bosted — i saa Fald faar han Løn — eller ikke. I sidstnævnte Tilfælde faar han ingen Løn i den første Maaned, dog faar Folk af Arbejderklassen gratis Forplejning. Fra den anden Maaned faar Folk af Arbejderklassen — men ikke andre — Løn, der dog kan bortfalde, hvis Paagældendes Arbejdskraft ikke beslaglægges i mere end 4 Timer daglig.

Tvangsarbejdet tiltrædes efter Anvisning af den særlig dertil nedsatte stedlige Myndighed. Den der er domt til Tvangsarbejde maa derfor — senest 14 Dage efter at Dommen er bleven exigibel — melde sig hos vedkommende Myndighed. Hvis denne ikke er i Stand til at anvise Domfældte Arbejde, maa Domfældte i Ukraine møde paany, regelmæssig hver anden Dag; er Arbejde ikke anvist ham

inden 14 Dage efter hans første Møde, regnes Halvdelen af Tiden fra første Møde til det Møde paa hvilket han faar Arbejde anvist, med i Tvangsarbejdstiden. I RSFSR behøver Dømte derimod ikke selv at melde sig paany, men skal stævnes og det ikke mindre end 1 Gang i hver Maaned, med den Virkning, at hele den Tid der hengaar efter den anden Stævning, regnes med i Tvangsarbejdstiden.

Det ligger i Sagens Natur, at ved en Straf som Tvangsarbejde uden Frihedsberøvelse maa Spørgsmaalet om disciplinære Straffe blive særlig brændende. Saadanne kan paalægges for følgende Forhold: Omgaaelse af Arbejdspligten, Undladelse af at melde sig til Arbejde, Overtrædelse af de specielle Forskrifter, Beskadigelse af Materiale, ugrundet Vægning ved at møde med Arbejdsredskaber og uærlig Udførelse af Arbejdet. Som Disciplinærstraffe kan anvendes: 1) Overførelse til et haardere Arbejde, 2) Undladelse af at medregne den ikke ordentlig anvendte Arbejdstid, 3) Arrest i indtil 14 Dage; eventuelt kan 4) Domstolen andrages om at omsætte Tvangsarbejdet uden Frihedsberøvelse til en strengere Strafart.

De ukraineske Regler hjemler under visse Omstændigheder en betinget Fritagelse for Resten af Tvangsarbejdet, naar en Trediedel af dette er udført og »Forbedring af den Paagældende er konstateret«.

Poul Skadhauge.

OM IAGTTAGELSESEVNE.

Ved Auditor E. Schäffer.

Professor i Strafferet ved Universitetet i Wien von Liszt*) fortæller i *Kriminalistische Monatshefte* for Maj 1928 følgende:

Det er fast utroligt, hvor gerne og hvor ofte Kulturmennesket unddrager sig det Besvær, der er forbundet med selv at tænke, iagttage og dømme og i Stedet for støtter sig til andres iagttagelser eller blotte Paastande. Naar noget fremstilles som kun halvvejs paalideligt, finder det fuld Tiltro, selv hos veluddannede og forstandige Mennesker, uden at de finder det nodigt at prøve Sandfærdigheden deraf. Saa meget mere er dette Tilfældet, naar det ikke først omtales

* Ikke at forveksle med den i 1919 afdøde Professor Franz von Liszt, der var en af Stifterne af den internationale Kriminalistforening.

som en Formodning, men allerede som en fastslaaet Kendsgerning. Som Eksempel herpaa kan tjene den Antagelse, at — Hanerne lukker Øjnene, naar de galer. For mange Aar siden lanceredes det spøgefulde Gaadespørgsmaal, hvorfor Hanen lukker Øjnene i, naar den galer, og Svaret lød: Fordi den kan det udenad. Dette Svar fandt almindeligt smilende Bifald trods dets aabenbare Mangel paa Logik, og herover blev Grundspørgsmaalet — om Hanen virkelig kniber Øjnene til, naar den galer — fuldstændig overset. Og dog, hvor talrige Haner jeg end gennem mange Aar har staaet og set paa under deres Sangøvelser — hvad enten de var store eller smaa, gamle eller unge, og om de sang Bas eller Sopran med Basunstemme eller pianissimo — alle uden Undtagelse aabnede de Øjnene af alle Livsens Kræfter. Det er virkelig betegnende, at man trods denne — ganske vist ikke verdensomvæltende Kendsgerning — stadig igen læser og hører Sætninger som denne: Han kneb Øjnene til som en galende Hane.

Det er selvfølgelig ikke Naturhistorie, jeg her vil fortælle. Jeg vil blot med mit Eksempel vise, at Kulturmennesket kun højst mangelfuldt anstiller selvstændige iagttagelser af sine Omgivelser. Det er noget, der bekræftes af det daglige Livs Erfaringer. Blikket er uøvet, Evnen til Bedømmelsen af foreliggende Omstændigheder ligeledes. Der mangler det, som for Kriminalisten er Prikken over i'et ved Oplagelsen af materielle Bevismidler. Med Henblik paa dette Eksempel vil jeg kalde det »det kriminalistiske Blik«.

I det, jeg her skal fortælle, har jeg egentlig ikke for Øje saadanne Tilfælde, der forudsætter Skarpsyn eller en særlig Øvelse i at se og bedømme. Langt snarere tænker jeg i de følgende Betragtninger paa de talrige Tilfælde fra det daglige Liv, hvor der ikke stilles Krav om nogen særlig Kundskab eller Øvelse, men hvor det vel kan være nyttigt at have et noget øvet Blik i Forbindelse med Evnen til en klar Bedømmelse af det, der ses. Derfor har jeg ogsaa forsøgt at gøre mine iagttagelser i det daglige »fredelige« Liv — foruden mine fagmæssige iagttagelser paa det vanskelige Omraade, der hedder Vidneudsagns Tilforladelighed (hvorved jeg blot tænker paa Forklaringer, der ikke er bevidst falske). Disse mine iagttagelser har bekræftet, hvor forbavsende lidt Folk i Almindelighed ser og opfatter.

For Lægmanden synes Erkendelsen af Ting, der ligger aabenlyst for vore Øjne, at være noget fuldkomment selv-

følgeligt, men det er ikke Tilfældet. Jeg lægger i denne Henseende ikke Vægt paa Ting, der undgaar Opmærksomheden i Storbyens hæsblesende Liv. Her kunde nævnes utallige Eksempler. Hvem af de mange Tusinde Mennesker, der daglig passerer »Heidenschuss« i Wiens indre By, kender f. Eks. den lille tyrkiske Rytter paa 1. Sal paa Hjørnet af den anglo-østrigske Bank? Og hvem af de utalte Fodgængere i Praterstrasse aner, at man fra Praterstern i lige Linie ser for sig Stefanstaarnet? Nej, jeg tænker paa mere nærliggende Genstande. Saaledes har jeg som Stralfe-dommer oplevet, at Anmelderen i en Sag mod en Motorvognsfører, der havde overtraadt Korehastigheden, ikke kunde sige, om der i det Øjeblik Ulykken indtraf var mange Mennesker paa Ulykkesstedet. Og udenfor Tjenes-ten var jeg engang Vidne til, at en Dame, der havde sid-det og ventet i over en halv Time i et Vagtløkal, ingen Anelse havde om, at der i samme Rum stod tre opredte Jernsenge.

Og hvis man endelig — mere eller mindre nødtvungent — har set og iagttaget noget, saa hænder det ofte nok, at Hjernen aldeles ikke rører paa sig og spørger: Hvorledes er dette nu gaaet til? For nogle Aar siden sad nogle Damer sammen i et Selskab og talte om Kogekunsten, og en af Kunstnerinderne viste os sin højre Pegefinger, paa hvis Ryg hun havde bibragt sig et lille Saar ved at skære Kod. Jeg gjorde mig først klart, at Saaret var tilføjet af en almindelig Kniv, ikke af en Hakkekniv, og vakte derpaa munter Forbavselse ved at spørge den saarede Dame, om hun da var kejthaandet. Og dog var Spørgsmaalet ikke andet end den selvfølgelige Slutning fra en overmaade simpel og klar Situation. Naturligvis blev Spørgsmaalet be-jæet.

Her gjaldt det at drage en Slutning ved fra et givet Ud-gangspunkt at skue tilbage. Som bekendt kan man ogsaa slutte sig til samtidige eller kommende Begivenheder eller Kendsgerninger. Men ogsaa i denne Retning tænker Folk sig forbavsende lidt om. Selv naar et tydeligt Holdepunkt er givet og endog iagttaget, bliver der ofte aldeles ikke regnet dermed. Jeg stod for nogle Aar siden paa en Rejse fra Tyskland til Holland paa Perronen i Nimwegen og ventede paa Toget. Der var fri Udsigt mod Vest. Aftenen bød paa en sjælden smuk Solnedgang. Ved Siden af mig stod der en elegant klædt Herre, der ogsaa kom fra Tysk-

land, og som ligesom jeg glædede sig over det skønne Syn. Da Solen var forsvunden, vendte han sig til mig med Spørgsmaalet, i hvilken Retning Toget til Arnheim skulde kore. Jeg svarede høfligt: »Mod Nord«, hvorpaa Manden umiddelbart efter at have set paa Solnedgangen spurgte: »Ja, vær saa venlig at sige mig, hvor Nord er!«

Endnu mere paafaldende var en Tildragelse, som jeg kort forud havde oplevet paa den samme Rejse. Efter en herlig Solskinsdag kørte vi henimod Aften fra Rüdesheim mod Niederrahnstein, næsten nøjagtigt mod Nord. Solen stod allerede langt nede i Vest. Jeg stod og passiarede med en Medrejsende i Sidegangen paa Vaggonens Østside. Toget var meget langt, og min Rejseledsager var interesseret i, hvor mange Vogne der var i Toget. Han bøjede sig langt ud af Vinduet, men erklærede saa, at det ikke var muligt at tælle Vognene, fordi Banelegemet paa dette Sted var snorlige. Han havde slet ikke lagt Mærke til, at Toget kastede Skygge paa Engen ved Siden af Banelegemet, og at man meget bekvemt kunde tælle samtlige Vogne, blot ved at stikke Hovedet ud af Vinduet. Han havde dog haft rigelig Tid til sine lagttagelser.

Naturligvis gaar det os ikke bedre, naar Holdepunkter, der muliggør en Slutning, først maa søges. I de fleste Tilfælde tænker ingen paa, at et saadant Holdepunkt kan frembyde sig. Og dog er Sagen ofte ganske lige til. Et langt Stykke uden for Scheveningen gik jeg engang i nordnordøstlig Retning i Ebbetiden sammen med nogle andre Herrer paa det glatte sporfri Strandsand. Til begge Sider var der ikke andre Mennesker at se. Etsteds vakte en opskyllet ejendommelig lille Alge vor Opmærksomhed. Vi blev staaende og betragtede den nøje, før vi gik videre. Paa Tilbagevejen var der en af Selskabet, der ytrede Ønsket om at tage denne Alge med sig, hvorpaa alle raadløst spurgte, hvorledes man dog paa den ensformige Strand kunde genfinde det paagældende Sted. Ingen forslod mig, da jeg sagde, at et Barn kunde gøre det. Det syntes aabenbart en højst overraskende Opdagelse, at et Sted, hvor flere Mennesker havde stanset og trippet omkring, maatte bære Spor heraf.

Heller ikke i dette Tilfælde kunde nogen beklage sig over Mangel paa Tid til at tænke sig om og anstille Betragtninger. I andre Tilfælde maa Hjernen arbejde noget hurtigere. En Gang for længere Tid siden gik jeg med en Be-

kendt ad en ret ubefærdet Gade i Wien, da vi pludselig i temmelig stor Afstand saa en fælles Bekendt gaa i samme Retning som vi. Vi skyndte os efter ham, men han drejede om et Hjørne, og da vi naaede Hjørnet, var han forsvundet. Jeg gik rask videre og pegede paa en Butik, i hvilken den Eftersøgte efter min Mening sandsynligvis var gaaet ind. Min Ledsager stirrede paa mig med aaben Mund, for man kunde ikke se ind i det Indre af Butiken. »Hvor veed De dog det fra?« var hans ærligt forbløffede Spørgsmaal. »Kære Herr Doktor,« sagde jeg, »indenfor denne Dør hænger der flere smaa Kæder. Da jeg kom hertil, svingede nogle af dem frem og tilbage. Det maa dog have sin Grund.« Den, vi søgte, var ogsaa ganske rigtig gaaet ind i Forretningen.

Saadanne Iagttagelser og Følgeslutninger hører jo ikke til dem, der fordrer betydelig Anspændelse af Aandskræfterne. Kun een Ting forudsætter de: Aabne Øjne. Men mange Mennesker gaar aabenbart temmelig tit med Øjnene lukkede. Desværre faar man ikke sjældent ved Studiet af Lovgiverarbejde, Domme eller Værker af den juridiske Litteratur et lignende Indtryk angaaende Bedømmelsen af det daglige Livs Foreteelser og deres Forudsætninger.

Det er ogsaa sjældent, man møder den fornødne Opmærksomhed overfor saadanne Smaating, som gør visse Iagttagelser lettere. En Bekendt paa Landet interesserede sig for Studiet af Vildt-Spor og indførte mig for mange Aar siden i dette Studium. Den Gang havde jeg endnu ikke beskæftiget mig med Kriminalistik. Til Trods for at han var min Læremester, plejede jeg dog at se raskere og skarpere end han, hvad han undrede sig dygtigt over. Jeg undrede mig paa min Side over ham. Det lille Fif, at trække Hatten saa langt som muligt ned over Øjnene for at se skarpere paa Jorden, var ikke engang, trods hans lange Virksomhed i Faget, faldet ham ind som noget formaalstjenligt, mens jeg ansaa det for selvfølgeligt.

Saadanne og lignende Iagttagelser kan man atter og atter gøre i det daglige Liv. I de fleste Tilfælde forundres jeg nu ikke mere over, hvor lidt de fleste Mennesker ser og skønner. Men hvad der stadig paany sætter mig i Forundring, er den maabende Forbavselse, jeg vækker, naar jeg som f. Eks. salig Robinson Crusoe af et menneskeligt Fodspor slutter, at her maa et Menneske have gaaet.

Ja, man træffer endda ofte denne pudsig Forbavselse selv hos Fagfolk. Ogsaa herpaa giver jeg en lille Prøve. For

flere Aar siden fortalte en højtstaaende Politiembedsmand mig et »mærkværdigt« Tilfælde fra hans Praksis. I en af Parkerne i Udkanten af Wien opdagedes en Morgen en større Kasse, der maatte være anbragt der i Lobet af den foregaaende Nat. Da man aabnede den, fandt man et Lig i den. Den tilkaldte Retslæge saa et Øjeblik paa Forholdene og udtrykte derefter sin Misfornøjelse med, at Liget var blevet taget ud af Kassen, før han var kommen tilstede, og derefter pakket ned i den igen. Og dog var dette ikke sket. Thi . . . og Fortælleren gjorde en Kunstpavse, smilte overlegen og saa gemytligt-fiffigt paa mig, som om han vilde sige: Naa, nu kan De selv engang prøve at gætte, hvorledes det gik til. Jeg konstaterede som noget selvindlysende de nøgne Fakta, der forelaa: Efter Mordet havde Kassen staaet temmelig længe paa et andet Sted, derefter var den om Natten transporteret til Parken og aflossen der, men i forkert Stilling. Hvor jeg dog vidste det fra, var Fortællerens meget forbavsede Spørgsmaal til mig. Som om der ikke fandtes noget, der hed Ligpletter!

Mindre Meddelelser.

To internationale Enquêtes. De to Bulletiner, som Generalsekretæren for la Commission pénitentiaire internationale, Dr. Simon van der Aa, har udsendt som Numrene 3 og 4 i den nye Serie af disse Beretninger, gengiver Resultaterne af to Enquêtes, som Kommissionen har foranstaltet over betydningsfulde Emner.

Den første Bulletin (December 1927) gengiver de Svar, som Kommissionen har modtaget paa sine Spørgsmaal vedrørende Behandlingen af mindreaarige Lovovertrædere.

Spørgsmaalene, der udgik til Kommissionens Repræsentanter i hvert af de af dens Organisation omfattede Lande, gik ud paa at klargøre, om der i det paagældende Land fandtes særlige Børnedomstole eller dermed analoge Institutioner, og i bekræftende Fald at skaffe nærmere Rede paa disses Organisation og Virkemaade, hvorhos der ønskedes Oplysninger om de indhøstede Erfaringer og de Slutninger, man mente at kunne drage deraf.

Kommissionen modtog Rapporter fra ikke mindre end 22 Lande, og der er saaledes tilvejebragt et meget fyldigt Materiale, hvis Tilegnelse lettes ved den anvendte skematiske Form.

For Danmarks Vedkommende er Beretningen udarbejdet af Overværgeraadsformand, Overretsassessor C. Brun.

Den anden Bulletin (September 1928) forelægger Resultaterne af Kommissionens Enquête over Anvendelsen af Varetægtsarresten og de Kauteler, som man i de forskellige Lande har opstillet for at hindre Misbrug.

Der foreligger her 21 Besvarelser paa Kommissionens meget detaillerede Spørgsmaal. For Danmarks Vedkommende skyldes Beretningen Landsdommer P. C. Poulsen.

Ogsaa med Hensyn til dette vigtige og interessante Spørgsmaal har Kommissionen saaledes tilvejebragt et værdifuldt Materiale.

S.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Defensor legis. 1928 Nr. 11—12, 1929 Nr. 1—2.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 20.
 Aarg. Nr. 1—3.
 Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 103—110.
 Journal of criminal law and criminology. Vol. XIX Nr. 3.
 The Sacco—Vanzetti case. Vol. V. (New York, Henry Holt & Co.)
 1929.
 Lärabok i rättskunskap för blivande landfiskaler. I—IV. Utgiven
 genom socialdepartementets försorg. Lund (C. W. K. Gleerups
 förlag) 1927—28.
 Svensk Juristtidning. 1929. Hft. 1—2.
 Tidskrift utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1928. Hft. 6, 1929.
 Hft. 1.
 Juridisk Tidsskrift. 1928. Hft. 8—12, 1929. Hft. 1—2.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. II. Hft.
 5—6.
 Rivista penale. CVIII fasc. 6, CIX fasc. 1—2.
 Revista de identificación y ciencias penales. Anno I, tomo II, Nr. 6.
 Ragnar Hemmer: Om straffbarheten av förberedelse och försök
 til brott enligt Sveriges medeltidslagar. Helsingfors. 1928. (Sær-
 tryk F. J. T. 1928. Hft. 6).
 The Negro Criminal. A statistical note by Thorsten Sellin, Assistant
 Professor of Sociology, University of Pennsylvania.

Reformarbejder i belgiske Fængsler.

Af Viceinspektør AXEL HERTEL.

Belgien har, trods sin omtumlede statsretslige Skæbne og Landets stadige Anvendelse som Valplads under Europas Krige, nu i snart 150 Aar haft et velorganiseret Fængselsvæsen, som i mange Henseender har været Mønster for Organisation og Indretning af Fængsler i Europa og Amerika.

Allerede i 1775 fuldendtes Bygningen af et stort Central-fængsel i Gand, der benyttes den Dag idag. Det er saaledes bygget 40 Aar før det auburnske i Amerika og er som dette beregnet til Behandling af Fangerne i Fællesskab efter samme System, som senere fik Navn efter det amerikanske Fængsel. Efter forskellige Forfaldsperioder iværksattes 1830 en Række Reforme, som indførte et strængt Cellesystem med stærk religiøs og moralsk Paavirkning. Dette Isolationssystem holdt sig indtil Verdenskrigens Afslutning, da der paany paabegyndtes et Reformarbejde, som vel bygger paa Cellesystemet dog med en Del Modifikationer, men som samtidig indfører en stærk Individualisering og Specialisering i Fangebehandlingen.

Efterfølgende Meddelelser grunder sig paa Oplysninger dels indhentede under en Studierejse i Belgien, dels fra senere modtagne Tidsskrifter og Bøger.

Den Udvikling, der særlig paa Foranledning af Justitsminister Vandervelde i Øjeblikket finder Sted i Belgien, grunder sig paa følgende 2 Hovedprincipper:

- 1) Indførelse af en metodisk Undersøgelse af de enkelte Forbrydere, en Udsøgen af Aarsagen til deres Lovbrud og en Udskillelse af Individerne udført af psykiatrisk og antropologisk uddannede Læger i særlig hertil indrettede Laboratorier, knyttede til alle større Fængsler.
- 2) Skabelsen af en Række Fængsler og Specialanstalter, hvortil de domfældte, omhyggeligt udskilte ved den antropologiske Undersøgelse, bliver sendt for at underkastes den individuelle Behandling, der byder de bedste Vilkaar for den paagældendes psykiske og fysiske Tilstand.

Endvidere er der for politiske Forbrydere indført en Række Lempelser i Strafafsoningen.

Den belgiske »Code pénal« af 8. Juni 1867 anvender følgende Frihedsstraffe.

Les peines criminelles:

Les travaux forcés....fra 10 til 20 Aar eller paa Livstid.

La détention (uden Arbejdspligt) fra 5 til 15 Aar eller
paa Livstid.

La réclusion..... fra 5 til 10 Aar.

L' emprisonnement:

L' emprisonnement correctionnelle... fra 8 Dage til 5 Aar.

L' emprisonnement de police.....fra 1 Dag til 7 Dage.

Udover Bestemmelser med Hensyn til Tab af borgerlige Rettigheder, Beslaglæggelse af Formuer, Umyndiggørelse under Straffetiden samt om Arbejdsducørernes Tilbageholdelse og Anvendelse indeholder »Code pénal« vedrørende Frihedsstraffenes Afsoning kun nogle ikke længere gældende Regler, om i hvilke Lokalteter de forskellige Strafarter skal udstaaes.

Alle belgiske Fængsler og Straffeanstalter ejes og drives af Staten. I Spidsen for Fængselsvæsenet staar »Le Directeur Général des prisons« med en Stilling som Direktøren for Fængselsvæsenet herhjemme: direkte under Justitsmi-

nisteren. Hvert Fængsel ledes af en »Directeur« med 2 »Directeurs adjoints«, hvoraf den ene fungerer som Arbejdsleder. De nærmere Regler for Fængslernes Ledelse og Frihedsstraffenes Afsoning er samlet i »Reglement général des prisons« af 30. September 1905.

Alle Frihedsstraffe afsones normalt i Enkeltcelle med en Afkortning i Straffetiden omtrent som ved Straf af Forbedringshusarbejde herhjemme. Hvis Straffetiden for en Fange er over 10 Aar, skal han spørges, om han ønsker at fortsætte Opholdet i Celle, eller at behandles i Fællesskab; men kun ca. 10% af disse Fanger ønsker efter de 10 Aars Forløb at overføres til Fællesskab. Paa Forespørgsel oplyste »Le Directeur« i Centralfængslet i Louvain, hvor alle Straffe af over 5 Aar afsones, at der kun yderst sjældent mærkedes Ulemper ved det lange Celleophold, og at Disciplinen i Fængslet var særdeles god og opretholdtes ved forholdsvis smaa Midler til Trods for, at man her havde Landets farligste Forbrydere under Behandling. Paa den anden Side kunde intel oplyses om, hvorledes disse Mennesker efter Losladelsen klarede sig i det frie Liv. Ifølge Statistik for 1927 for Fængslet i Louvain var den længste Varighed af en nu hensiddende Fanges Celleophold 32 Aar.

Fangebehandling.

(Den efterfølgende Redegørelse for Fangebehandlingen drejer sig i Hovedtrækkene om Forholdene i Centralfængslerne for Mænd).

Som allerede omtalt hvilede Fangebehandlingen tidligere paa et strængt Cellesystem med gennemført Isolation af Fangerne indbyrdes. Brugen af Maske var obligatorisk. Gaardturene fandt Sted i Straalegaarde. Saavel i Kirken som i Skolen var Fangerne indlukkede i »Stalles«. Undervisningen foregik ved Foredrag og Lærerens Gennemgang af Pensumet, medens Eleverne kun maatte svare ved Tegn

og Gestus. Hvor Fanger før anvendtes til Hjælp under Fængslets Økonomi f. Eks. i Køkken og Vaskeri, foregik Arbejdet i Celle.

De nu gennemførte Reformers bryder det strænge Isolationssystem paa følgende Punkter:

Brugen af Maske er frivillig. Straalegaardene er mange Steder revet ned, og paa den derved frigjorte Plads er anlagt Haver, hvor Gaardturene foregaar i Fællesskab, som Regel under Afholdelse af Legemsøvelser, men dog under streng Gennemførelse af Tavshedspligten.

Undervisningen drives ved Eksamination af Eleverne, der svarer med »vive voix«. »Stalles« er i flere af Fængeskolerne erstattede af Enkeltmandsskoleborde, og Lokalerne indrettede som et Folkeskolelokale.

Der er i flere af Centralfængslerne oprettet Fællesværksteder, hvor en Del af Fangerne (indtil 20 i hvert Værksted) driver alle Slags Haandværk, ligesom Arbejdet i Køkkener, Bagerier og Vaskerier nu foregaar i Fællesskab. Tavshedspligten overholdes dog strengt, og udenfor Arbejdstiden holdes Fangerne i Cellerne. Ialt regner man, at c. 10 % af Fangerne i Centralfængslerne er underkastede dette »régime mixte«, men Generalinspektoren for de belgiske Fængsler udtaler i en Redegørelse for disse Reformers, at det vilde være ganske fejlagtigt heraf at slutte, at Cellesystemet er forladt i Belgien. Enkeltcellen er fremdeles Grundlaget for Fangebehandlingen.

Medens man som omtalt tidligere lagde Hovedvægten paa en moralsk og religiøs Paavirkning af Fangerne, er den bærende Idé nu: en haandværksmæssig Uddannelse af Fangerne og et produktivt Arbejde, »travail moralisateur«.

Fangearbejdet drives i Hovedsagen efter Regiesystemet under Ledelse af »La service centrale du travail« i Generaldirektoratet og med samme Haandværk og Fag som i Straffeanstalterne herhjemme. Enkelte Steder har Fangerne dog været anvendt til Arbejder uden for Ringmuren; saaledes oplyser Generalinspektoren for Fængslerne, at Fanger har

været anvendt til Transportarbejder for andre Statsinstitutioner til og fra Jernbane o. s. v., samt at et Fangehold paa c. 10 Mand har været brugt til Renholdelse af »Palais du Justice« i Bruxelles, Gand og Liège. »L'Union belge de Droit pénal« har tidligere udtalt sig for en Udvidelse af dette Arbejde »in aperto«, men der er rejst en Del Kritik herimod fra Fængselsdirektorerne og den civile Befolkning.

Det vil her ved Omtalen af Fangearbejdet maaske være af Interesse at gengive nogle Bemærkninger fremsatte af Generalinspektøren for Fængslerne særlig om Fællesfangernes Udtagelse til Arbejdet paa Værkstederne:

»Som oftest udvælges Fællesfangerne uden nogen kriminologisk, psykiatrisk eller penitentiær Begrundelse, udelukkende paa Grund af deres fagmæssige Uddannelse og Haanddelag, undertiden fordi de slet ikke kender noget Haandværk, men er unge, kraftige og egnede til at arbejde ved det Haandværk, som drives i det Fængsel, hvor de hen sidder, eller de udtages efter eget Ønske, fordi de virkelig daarligt taaler Cellebehandlingen eller søger under et tilfældigt Indfald at unddrage sig denne, maaske med den Bagtanke herved lettere at komme i Forbindelse med deres Medfanger. Anvendelsen af Fællesskabet er saaledes for Øjeblikket ikke det Resultat af en videnskabelig Undersøgelse, som vilde bidrage til Gennemførelse af den saa stærkt krævede Individualisering i Fangebehandlingen. Ej heller Valget af Fangearbejderne viser hen mod en Stræben efter dette Maal, men ledes kun af økonomiske Hensyn til Udbyttet«.

— — —

Generalinspektøren søger til Slut forgæves efter en penitentiær Begrundelse af Konvolutfabrikation og af galvanoplastiske Arbejder i et Fængsel.

Noget egentligt Progressionssystem findes bortset fra i de nedenfor omtalte 2 »Écoles prisons« ikke i de belgiske Fængsler, men gennem Tiderne har der udviklet sig en

progressionslignende Praksis med Udvidelser af Begunstigelser og Friheder for Fangerne, efter som Straffetiden skrider frem, og betinget af god Opførsel og Flid.

Religiøs Forsorg og Undervisning er i Hovedsagen som herhjemme. Forsøgsvis har man tilladt enkelte Fanger at modtage Undervisning i Sprog, Matematik, Fysik o. l. pr. Korrespondance gennem et særlig anerkendt Institut.

Den disciplinære Straffemyndighed ligger hos Fængslernes »Directeurs«. Som disciplinære Straffe anvendes: Berøvelse af Arbejde, Lektüre, Adgang til Indkøb, Besøg og andre Begunstigelser. Indskrænkning af Kosten til Vand og Brød i indtil 9 Dage. Hensættelse i Straffecelle med haardt Natteleje i indtil 9 Dage. Strafarterne kan anvendes flere i Forening og Straffene kan ikendes betingelsesvis.

Efter de Oplysninger, som jeg modtog i Fængslerne om Disciplinærstraffenes Anvendelse, inskrænkede disse sig væsentligst til Berøvelse af Begunstigelser, og kun sjældent anvendtes Straffecelle. Disciplinen syntes overalt god og opretholdtes ved et meget strengt gennemført Krav om Lydighed, Respekt, Høflighed, Renlighed og Orden i alle Smaating i det daglige Arbejde i Fængslerne.

Betinget Løsladelse og Forsorgsarbejde.

Lov af 31. Maj 1888 og kongelig Anordning af 1. August 1888 indeholder Bestemmelserne for betinget Domfældelse og betinget Løsladelse.

Justitsministeren bemyndiges heri til paa Prøve at løslade Fanger, som er idømt Frihedsstraf af mindst 3 Maaneders Varighed — for Recidivister dog mindst 6 Maaneder — og som har afsonet mindst $\frac{1}{3}$ — Recidivister mindst $\frac{2}{3}$ — af Straffetiden. Provetiden skal være mindst 2 Aar, i visse Tilfælde 5 Aar, og ordentligvis det dobbelte af den betingelsesvis eftergivne Reststraf. Indstillinger om Løsladelse paa Prøve skal ledsages af Erklæringer fra Fængslets Direktør,

fra Doms- og Anklagemyndighederne m. fl. og heri skal redegøres for Fangens Forhold overfor Forbrydelsen, Opførsel før og under Straffen samt for Udsigterne for hans Beskæftigelse efter Løsladelsen.

Foruden den obligatoriske Betingelse om ulastelig Vandel kan til Løsladelsen knyttes andre Betingelser saasom Afholdenhed, Paalæg om eller Forbud imod at tage Ophold paa visse nærmere bestemt opgivne Steder.

Tilsynet med de prøveløsladte føres af Politi, Kommunalmyndighed eller velgørende Selskaber, til hvem den løsladte skal melde sig inden 24 Timer efter Løsladelsen med Opgivelse af Opholdssted, og hvem han skal anmode om Tilladelse til Forandring af fast Bopæl. Anklagemyndighederne og Kommunalmyndighederne paa Stedet paaser Betingelsernes Overholdelse og holder Justitsministeriet underrettet om den løsladtes Forhold, ligesom de er pligtige at hjælpe ham med Raad og Daad.

Justitsministeriet træffer Afgørelse om den løsladtes eventuelle Genindsættelse i Fængslet, naar Betingelserne ikke overholdes, hvortil regnes, at den løsladte udviser Dovenskab, Drukkenskab eller anden daarlig Opførsel.

Udover det foran omtalte Samarbejde ved Løsladelser paa Prove mellem Straffeanstalterne og Lokalmyndighederne — et Samarbejde, som efter Fængselsembedsmændenes Udsagn væsentligst indskrænker sig til Tilsyn med den løsladtes Opholdssted og med, at han ikke falder det offentlige til Byrde — finder der intet egentligt Forsorgsarbejde Sted i de belgiske Fængsler, men Trangen til Hjælp har maaske været mindre, idet Belgien efter Verdenskrigens Afslutning ikke har kendt til Arbejdsløshed af nogen Betydning.

»Laboratoires d'Anthropologie pénitentiaire«.

Den betydningsfuldeste Reform indenfor det belgiske Fængselsvæsen er Indførelsen af en videnskabelig Undersøgelse og Klassificering af alle domfældte forinden deres Hensættelse

til Strafafsoning og Oprettelsen af en Række Specialetablissementer for Fanger, der kræver en særlig Behandling.

I en Række Fængsler er oprettet »Laboratoires d'Anthropologie pénitentiaire«, ledede af psykiatrisk uddannede Læger og hvortil er afgivet det fornødne Kontor- og Opsynspersonale. Enhver Fange dømt til mindst 3 Maaneders Fængsel passerer et saadant Laboratorium og gennemgaar en Række Undersøgelser, som skal fastslaa de anatomiske, psykiske, sociologiske og criminologiske Egenskaber, der danner hans Individualitet.

Ved disse Undersøgelser foretager det underordnede Personale de almindelige anthropologiske Maalinger af Fangerne, og tillige optages Signalement, Fingeraftryk, Fotografi o. s. v. til Identifikationstjenesten her. Endvidere skriver Laboratoriet til Politimesteren i Fangens Opholdsjurisdiktion, til Sognepræsten, Skolelæreren og eventuelt til Kommunalmyndighederne paa det Sted, hvor han er født og opdraget, til hans Familie og tidligere Principaler, som alle faar tilsendt Skemaer til Udfyldning vedrørende Generalia, Opførsel og Vandel. De rent physiske og psykiatrisk-psykologiske Undersøgelser foretages af Lægerne.

Med Hensyn til disse Laboratoriers Arbejde og Resultaterne heraf skal jeg henvise til Overlæge Dr. med. *George E. Schrøders* Artikel i Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1925 Side 37 »Moderne Hjælpemidler i Kriminalistiken«, hvori Overlægen indgaaende beskriver disse Laboratorier og deres Arbejde samt meget nøgternt opgør de foreløbige Resultater, hvilket i alt væsentligt falder sammen med de Bemærkninger, som de enkelte Fængslers ledende Embedsmænd fremkom med paa mine Forespørgsler desangaaende.

Til det af Overlæge Schrøder oplyste vil jeg dog gerne føje følgende særlige Udtalelser fra flere Fængselsdirektører: Det Dossier, hvori samtlige indhentede Oplysninger indføres, er i Folioformat; og af dets 24 Sider optages de 22 af 15 tættrykte Skemaer, der indeholder en Række Oplysninger, hvoraf en Del er af specifik medicinsk Karakter og ret

uforstaaelige for Lægmænd, og andre i den Grad gaar i Detailler, at man let mister Overblikket og kun vanskeligt kan udrede det væsentlige. Disse Dossiers indeholder til Slut en af Lægen affattet Vejledning med Hensyn til Fangens Behandling i Straffetiden — herunder Tildeling til Arbejde i Fængslet, Overførelse til Særanstalter o. s. v. Dossier'et følger Fangen under hele Straffen. Enkelte af Fængselsdirektorerne klagede over, at Lægerne i deres Forslag om Fangernes Tildeling til Arbejde kun tog Hensyn til Resultaterne af de rent lægevidenskabelige Undersøgelser, men ikke til Fangens tidligere Beskæftigelse eller til de Forhold, hvortil han vil være nødt til at søge tilbage efter Løsladelsen. F. Eks. anbefaledes en ung Mand til Landbrugsarbejde, skønt han var opdraget i en Industriby, delvis uddannet som Maskinarbejder og efter Løsladelsen af Familien, som var hæderlig og agtværdig, sikret Arbejde og fortsat Uddannelse paa en Fabrik i Nærheden af Hjemmet. Erfaringen viser, at Anbringelsen af en saadan Fange ved Landbrugsarbejde under og efter Straffetiden giver ringe Resultater.

Endvidere hævder man, at Størstedelen af de indhentede Oplysninger er de samme, som Fængslernes Ledelse selv hidtil har indhentet gennem Udspørgen af Fangen, Sagens Forakter, Fangens Korrespondance med sin Familie o. s. v., og at det Kendskab, som Straffeanstaltternes Personale erhverver gennem dagligt Samvær med Fangen, selv under kortere Straffetider, er mere indgaaende end det, der kan fremskaffes ved Samtaler under et kort Ophold paa Laboratoriet.

Den væsentligste Betydning ligger i en rettidig Indgriben overfor syge Fanger og deres Overførelse til Særanstalterne.

I denne Forbindelse og med særligt Henblik paa vore hjemlige Forhold skal nævnes det i Amerika prøvede System, som ogsaa har været under Overvejelse i Belgien, hvorefter de anthropologiske og psykiatrisk-psykologiske Undersøgelser hienlægges til Tiden før Domfældelsen. Under den moderne Retspleje vil Dommerne kun sjældent kunne

opnaa et indgaaende personligt Kendskab til de enkelte forbryderiske Individer — et Kendskab, som er mere paa-krævet, jo mere væsensforskellige man gør Strafarterne (Hefte, Fængsel, Ungdomsfængsel, Tugthus, Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring). Det af Laboratorierne indsamlede og prøvede Materiale vil formentlig kunne blive af stor Betydning for Domstolene og dog efter Domfældelsen komme Straffeanstaltens Ledelse til Nytte.

Endelig skal her peges paa det uheldige i Udsendelsen af en Række skriftlige Forespørgsler til Fangernes Familie og Lærepladser, til Præster, Skoler, Sogneraad o. s. v. i Fangens Hjemegn, hvilket paa en uheldig Maade henleder Opmærksomheden paa Fangens Person og Forbrydelse, og som gennem deres erfaringsmæssigt lidet diskrete Behandling vil kunne skade Fangen i betydelig Grad ved hans Tilbagevenden til Hjemmet og Genintræden i Samfundet efter Straffens Udtaaelse (»reclassement«).

Særanstalter.

I adskillige af de Fængsler, hvor der er indrettet »Laboratoires d'Anthropologie pénitentiaire«, er der under samme Lægers Ledelse oprettet særlige Sygeafdelinger (annexe psychiatrique) for lettere Sindslidelser, ligesom disse Læger i det hele virker som Nervespecialister for Fangerne.

Foruden disse »annexes psychiatriques« er der væsentligst i de senere Aar oprettet en Række Særanstalter eller Særafdelinger, hvoraf skal nævnes:

I »La prison de Forest« i Bruxelles: kirurgisk Afdeling. Klinikker for Øjen-, Næse-, Øre- og Hals- samt Hud- og Konssygdomme og for Tandbehandling.

I »La prison de St. Gilles«: Specialafdeling for Syphilitikere.

I Merxplas: 2 Sygeafdelinger for tuberkulose og for epileptiske og hystero-epileptiske Mandsfanger, samt en Landbrugsskole for unge Fanger (»prison école agricole«).

I »La prison centrale à Gand«: 2 Fællesafdelinger for

psykisk eller fysisk defekte Mandsfanger, der ikke kan taale Cellebehandling, samt en Skole for Haandværk for unge Fanger (»*prison école industrielle*«).

De egentlig sindssyge Fanger overføres til en særlig Afdeling (Kriminalasyl) under Sindsygehospitalet i Tournait.

I disse Specialetablissementer befandt sig den 19. April 1926 ialt 364 Individuer eller c. 10% af samtlige belgiske Fængsler og penitentiære Etablissemeters Befolkning.

I det følgende omtales disse Særanstalter og Særafdelinger og andre Forhold af Interesse fra de enkelte Fængsler udførligere undtagen Kriminalasylet i Tournait, som jeg ikke har haft Lejlighed til at besøge.

I »*La prison de Forest*« i Bruxelles, der er taget i Brug i 1910, har Centralbureauet for Identifikation, som sorterer direkte under Justitsministeriet, sit Hovedsæde med Lægeværelse, fotografisk Atelier, Lokaler til Maaling og Vejning af Fangerne samt Arkiv og Kartotek for Centralbureauet.

Endvidere findes her det forømtalte Centrallaboratorium for anthropologisk-penitentiære Studier, hvortil er knyttet 3 Læger, hvoraf den ene altid er kvindelig.

De almindelige Sygeafdelinger rummer, til Brug for Fangerne i Forest og St. Gilles og i særlige Tilfælde for Fanger fra andre Fængsler, Specialklinikker for kirurgiske Sygdomme med en stor Operationsstue, hvor foretages alle Slags Operationer, for Hud- og Kønssygdomme, for Øjen-, Øre-, Næse og Halssygdomme samt for Tandbehandling. Paa Sygeafdelingens Tag er opført en Liggehal, som dog ikke er forbeholdt tuberkuløse Patienter. I en særlig Pavillon er indrettet et »*annexe psychiatrique*«, omfattende en stor Sal med 9 Senge, en mindre med 3 Senge, 2 Enceller og en Stue for Koldtvandsbehandling samt Værelser for Embedslæger, hvis Undersøgelser ikke maa finde Sted paa Sygeafdelingen. Til Kvindeafdelingen er knyttet en Observationsstue paa 5 Senge. De ved det anthropologisk-penitentiære Laboratorium ansatte Læger leder ogsaa denne Afdeling og tilser begge Fængsleres nervesyge Patienter (ogsaa blandt Personalet).

I Kvindeafdelingen i »La Forest«, hvor al Opsynstjeneste udføres af Nonner, er fornylig oprettet en Husholdningsskole for Kvindefangerne. I en Række Lokaler er indrettet Køkken, Systue og Klasseværelser, ganske adskilt fra Fængslets Køkken og Arbejdsstuer. Et Kursus afholdes med 8 Elever ad Gangen, saaledes at disse enten deltager i alle Fag og hele Dagen er beskæftiget paa Kursus eller kun deltager i enkelte Fag og Resten af Dagen arbejder i Fængslet. Undervisningen foregaar, som i en almindelig Husholdningsskole, efter et meget detailleret Program. Fagene er Madlavning, Sammensætning af Maaltiderne efter Ernærings- og Vitaminindhold, Priserne paa Fødevarer, Vejledning med Hensyn til Indkøb og Husholdningsregnskab, Skrædder- og Linnedsyning, Reparationsarbejder, Hygiejne og Sundhedslære, første Hjælp i Ulykkestilfælde, Barsels- og Barnepleje og Indretning af Boliger. Den teoretiske og praktiske Undervisning følges nøje ad. Hele Skolen er med forholdsvis smaa Midler særdeles smukt og praktisk indrettet. Eleverne er meget taknemlige for Undervisningen. Der fremvistes en Række meget nydelige Elevarbejder, og Fængslets Ledelse og Lærerinden er særdeles tilfredse med de opnaaede Resultater.

I Centralfængslet i Louvain er oprettet et Fangeorkester paa 18 Mand, underviste og dirigerede af en Fange. Der gives ugentlige Koncerter i Fængslets Central og ved højtidelige Lejligheder i Kirken. Repertoiret omfatter ca. 200 Numre, dog ikke Dansemusik o. l. Fangerne har ad frivillig Vej sparet sammen til et Harmonium.

Her udgives og trykkes den belgiske Fangeavis »L' effort vers le bien« eller »Streven naar betet leven«. Den udkommer en Gang om Ugen og redigeres af en Fange, ligesom de fleste Artikler skrives af Fanger, som fra alle Landets Fængsler sender deres Bidrag og stiller Spørgsmaal til Besvarelse. Artiklerne skrives enten paa Wallonsk (Fransk) eller paa Flamsk, men oversættes ikke fra det ene Sprog til det andet.

Les prisons écoles.

Ved kongelig Anordning af 21. Juni 1921 er der oprettet to Fange-Skoler nemlig:

- »La prison école industrielle à Gand« og
- »La prison école agricole à Merxplas«.

Disse Skoler modtager Fanger mellem 16 og 21 Aar (undtagelsesvis over denne Alder), civile som militære, som paa det Tidspunkt, da Overførelsen fra de andre Straffeanstalter finder Sted, har mindst 3 Maaneders Straffetid tilbage, og som ikke tidligere har afsonet Straf længere end 3 Maaneder »emprisonnement«. Fangerne kan saaledes være idømte »emprisonnement correctionelle«, »réclusion« og »travaux forcés« (endog paa Livstid), men maa ikke være Recidivister. Udelukkede fra Skolerne er endvidere: Fanger, der er befængt med veneriske Sygdomme, mentalt defekte, Sædelighedsforbrydere, homosexuelle, Alfonsere samt Individuer forfaldne til Misbrug af narkotiske Midler (»Kokainmänner«).

Overførelse til Skolerne er ikke obligatorisk for de unge Fanger, men hver enkelt udvælges blandt Fangerne i Centralfængslerne efter Fortid, Evner og Fremtidsmuligheder af en »Commission d'orientation professionnelle«, som er knyttet til Centralfængslerne og bestaar af disses ledende Embedsmænd og Læger samt af Haandværkere og Erhvervsdrivende udenfor Fængslet.

(Skolen i Merxplas omtales nedenfor under »L'établissement pénitentiaire à Merxplas«).

»La prison école industrielle« à Gand.

»La prison école industrielle« er indrettet i en særlig Afdeling af Centralfængslet i Gand, som omfatter Værksteder, Klasseværelser, Festsal, Bibliotek, Lokaler for Sang- og Musikundervisning og Opholds- og Soveceller samt en mindre Idrætsplads og en enkelt Straalegaard.

Skolen staar under Centralfængslets »Directeur«, men Lederen »Directeur adjoint« har en meget selvstændig Stilling. Skolens øvrige Personale bestaar af 2 katolske Præster, 2 Lærere, 7 Værkmestre, 1 Overbetjent og fornødent Opsynspersonale.

Det er denne Skoles Opgave at uddanne Eleverne i et Haandværk, eller hvis Straffetiden er for kort hertil, at bibringe dem saa megen Færdighed i og Interesse for et Haandværk, at de kan og vil fortsætte deres Uddannelse efter Løsladelsen.

Der undervises i følgende Fag: Smede- og Malerhaandværk, Blikkenslageri (herunder Galvanoplastik), Snedkeri, Skomageri, Skrædderi og Bogbinderi. I Spidsen for hvert Værksted staar en faguddannet Værkmester, som tillige deltager i Opsynstjenesten. Arbejdet paa Værkstederne er ikke, som paa en fri Haandværkerskole, udvalgt af Hensyn til Elevernes Uddannelse, med tildeles Skolen af Generaldirektoratets Arbejdskontor af økonomiske Grunde, eftersom Bestillingerne indløber fra de forskellige Statsinstitutioner, som aftager Fængslernes Produktion. Men paa Værkstederne søger man at raade Bød herpaa ved mere at se paa den enkelte Elevs alsidige Uddannelse ved alle Maskiner og alle Grene af Haandværket og paa en samvittighedsfuld Udførelse end paa at opnaa det størst mulige økonomiske Udbytte af Arbejdet.

Efter endt Arbejdstid ($6\frac{1}{2}$ Time) samler Værkmesteren sine Elever om sig paa Værkstedet og giver dem en Times teoretisk Undervisning eller Forklaring om de paa Værkstedet værende Maskiner, Arbejdets Udførelse, Arbejds-tegninger o. s. v.

De Elever, der naar at blive udlært paa Skolen, kan forblive her som Arbejdere indtil Løsladelsen og faar da et Certifikat, hvorpaa der er anført, at de er udlært paa en »école speciale professionnelle« og intet om Fængslet.

Da alle Arbejder vedrørende Økonomi, Renholdelse o. l. udføres af Centralfængslets øvrige Fanger, kan Eleverne udelukkende beskæftiges med deres Uddannelse.

Eleverne er underkastede et Progressionssystem, hvorefter de inddeles i 4 Klasser: »Meilleurs«, »Bons«, »Épreuve ou d'Observation« og »Punition«. Hver Maaned gives der Eleverne Karakterer i: almindelig Opførsel, Ordentlighed og Renlighed, Forstand paa Økonomi, Anvendelse af Fritiden i Cellen, Overholdelse af Tavshedspligten, Flid i Skolen og ved Arbejdet og Forhold overfor den begaaede Forbrydelse.

Elever, der udviser stadig Mangel paa god Opførsel og Flid, tilbagesendes til de almindelige Fængsler, hvorfra de kom.

Følgende Begunstigelser kan tilstaaes Eleverne paa de 2 overste Klasser: Deltagelse i Idræt, Lege, Spil, Festarrangementer og andre Adspredelser om Søndagen og til herunder at fore Samtale med de andre Elever. Endvidere til Deltagelse i Musik- og Sangundervisning og til Medvirken i Skolens Kor og Orkester. Udvidet Korrespondance- og Besøgstilladelse. Adgang til at købe eller modtage tilsendte, nyttige Smaagenstande, Bøger, Tidsskrifter o. l. Disse Elever har endelig Mulighed for at opnaa betinget Losladelse.

Alle Elever kaldes ved Navn, og der vaages nøje over, at de benævnes Elever og ikke Fanger.

Eleverne er iført en anden Dragt end de øvrige Fanger i Fængslet og bærer forskelligt farvede Uldlidsr paa Ærmerne efter de Klasser, de tilhører. Der gives dem en kraftigere Kost end ellers i Fængslerne.

Undervisningen i Skolen omfatter: Læsning, Skrivning, Analyse, Regning samt Belgiens Geografi og Historie. Eleverne er fordelt i Klasser efter Kundskaber og Sprog (Wallonsk og Flamsk). Foredrag holdes hver Fredag af en af Lærerne og undertiden om Søndagen af en af Personalet eller af en Elev. Emnerne skal være belærende, opbyggelige eller faglige. Biblioteket indeholder c. 1400 Bind Skonlitteratur og c. 225 Bind Faglitteratur. Der gives Undervisning i svensk Gymnastik 2 Gange ugentlig.

Paa nationale Festdage og ved de store Højtider, arrangeres særlige Fester, hvor Orkestret og Koret medvirker, og hvor der opføres Solonunre og Skuespil, alt udført af Eleverne. Om Søndagen afholdes i Skolens Gaard Sportskampe, Boldspil og Lege, samt i daarligt Vejr indendørs Ring- og Pladespil, Skak, Dam og Domino.

Der lægges fra Skolens Side særlig Vægt paa at gøre Forældrene interesserede i Skolens Arbejde. Straks efter Indsættelsen sendes til Forældre eller Værge en Redegørelse for Skolens Arbejde og Hensigt med Opfordring til at samarbejde med Skolen og medvirke til det fælles Maal: Elevernes Fremtid. Ligeledes opfordres Forældrene til at skrive gode Breve og til at aflægge Eleverne Besøg i Straffetiden, under hvilke man hyppigt benytter Lejligheden til at tale med dem om Sønnens Fremtid. Hver Maaned tilstilles der Forældrene en Meddelelse om Elevernes Flid og Opførsel. Dette Samarbejde skal have ført til særdeles gode Resultater, og de fleste af Eleverne søger efter Løsladelsen tilbage til Hjemmene for herfra at fuldende deres Uddannelse eller anbringes i Plads.

Da Gennemsnitsopholdet paa Skolen er 1—1½ Aar, kan kun de færreste af Eleverne fuldende deres Uddannelse her, men da den almindelige Faguddannelse i Belgien kun varer c. 2 Aar, vil der, selv under kortere Straffetider, kunne naaes ret gode Resultater.

Der gøres paa Skolen meget for at vække Eleverne i national, etisk, social og religiøs Henseende. Den Aand, der præger Skolen, udgaar fra dens Leder, Directeur adjoint Edmond Zébière, der med stor Frihed i Valget af Midler har forestaaet Ledelsen siden Skolens Oprettelse. Han er en meget dygtig, sympatisk og alvorlig Mand, der omfatter Eleverne og sit Arbejde med den største Interesse og Kærlighed, men samtidig kræver meget af dem i Retning af Flid, god Opførsel, Sanddruhed og Høflighed og slaar haardt ned paa Dovenskab, Sløseri og Forsøg paa gensidig daarlig Paavirkning og sædelig Forvildelse blandt Eleverne. Perso-

nalet betragter sig stedse som foresatte for Eleverne. Tonen overfor disse er velvillig og imødekommende, men bestemt. Der gøres et virkeligt stort Arbejde for Elevernes faglige Uddannelse og moralske Udvikling og gives dem mange Belønninger for Flid og god Opførsel i Form af passende Adspredelser.

Jeg overværede en Søndag Eftermiddag en Fest i Skolens Festsal, hvor der var opført et lille Teater. Eleverne fra de to øverste Progressionsklasser deltog dels som medvirkende, dels som Tilskuere.

Medens Eleverne stod ret ved deres Pladser langs en Række Bænke, aabnedes Festen ved, at »Le Directeur«, »Directeur adjoint«, Præster og Lærere, under Intonering af en March, begav sig til deres Pladser. Programmet bestod af Musiknumre — Strygetrio, Solo og Sang — en Konference, en Række komiske Klovne- og Akrobatnumre og afsluttede med en Komedie af lettere Indhold.

Alt udførtes af Elever, der gik til deres Opgaver med stor Iver og Interesse, og Udførelsen var, særlig for Musikens Vedkommende, forbavsende god. Tilskuerne syntes meget taknemlige og gav deres Bifald til Kende ved Klap-salver, alt foregik meget smukt og fornøjeligt. Skolen betragtede disse Fester som et særdeles velegnet Middel til at fremme Elevernes Flid og gode Opførsel.

L' Établissement pénitentiaire à Merxplas.

Tæt ved den hollandske Grænse ejer den belgiske Stat et Omraade paa c. 2000 Tdr. Land, dels opdyrket dels Mose og Hede, gennemskaaret af Kanaler, levende Hegn og Veje, der overalt er beplantet med høje Alletræer. Her ligger 4 store Anstalter nemlig: 3 »maisons de refuge« og »dépôts« for Betlere og Løsgængere, hørende under Indenrigsministeriet, og »L' Établissement pénitentiaire à Merxplas«, der hører under Fængselsvæsenet.

Denne sidste er en af Belgiens interessanteste, hyppigst besøgte og mest omtalte Straffeanstalter. Den omfatter:

- 1 Sygeafdeling for tuberkuløse Fanger,
- 1 Sygeafdeling for epileptiske og hysteroepileptiske Fanger og »La prison école agricole« for unge Fanger.
- Alle 3 Afdelinger modtager kun Mandsfanger.

De 2 Sygeafdelinger ligger i 2 treetages Pavilloner, adskilte ved et stort Haveanlæg og dog forbundne ved deres nordlige Ender ved en stor Liggehal for de tuberkuløse Patienter. Bygningerne er nye og meget moderne og praktisk indrettede. Vinduerne er forsynede med Armatur, og alle Døre holdes aflåse.

Tuberkuloseafdelingen, der kan modtage indtil 120 Mandsfanger fra alle Landets Fængsler med Straffetid af over 3 Maaneder, rummer foruden Administrationskontorer, Lægeværelser, Badeanstalt o. s. v. en Række Sovestuer, hver med Plads til 3—5 Senge; dog belægges de sædvanligvis kun med 1 Patient i hver. Fangerne behandles i alt væsentligt som Patienter paa et almindeligt Tuberkulosesanatorium og tilbringer ialt $9\frac{1}{2}$ Time paa Liggehallen og $2\frac{1}{2}$ Time under Gaardtur, som afholdes i Fællesskab i Haveanlægget, der omslutes af de 2 Pavilloner, Liggehallen og paa den 4' Side af en Mur. Patienterne udfører intet Arbejde og modtager ingen Undervisning. Under Maaltiderne, som indtages paa Liggehallen, læser en Funktionær højt for Fangerne, der iøvrigt ikke maa medføre Lektüre eller noget som helst Underholdningsstof paa Liggehallen. Tavshedspligten gennemføres strængt.

Pavillonen for Epileptikere og Hysteroepileptikere er bygget som en stor Sygeafdeling i et Cellefængsel. De store og lyse Sygestuer er Enkelceller, beregnede saavel til Ophold som til Arbejde. For særlig urolige Patienter er indrettet nogle faa Tremandsstuer, som dog benyttes meget lidt. Endvidere findes et Par Enkeltmands-Sikkerhedsceller med tilstødende Badeværelse, i hvis Kar den syge let og hurtigt kan anbringes under Raserianfald. I Bygningen er indrettet et

Par mindre Fællesværksteder for Snedkeri, Skomageri o. l.

I Belgien anbragte man tidligere epileptiske og hysteropileptiske Fanger paa Femmandsstuer; men da disse Patienter erfaringsmæssigt hører til de farligste Forbrydere — de fleste er straffede med »peines criminelles« for Mord, Vold, Sædelighedsforbrydelser, Alfonseri o. l. — og i høj Grad er degenerede, perverse og forfaldne Individer, havde de paa Fællesstuerne en meget uheldig Indflydelse paa hinanden. For at undgaa dette lader man nu Epileptikerne arbejde enten i Enkeltcelle eller i Fælleskab paa mindre Værksteder under stadigt Tilsyn og streng Overholdelse af Tavhedspligten. Kun de skikkeligste og roligste anvendes til Have-, Rengørings- og Vedligeholdelsesarbejder under hele Etablissementets Økonomi.

Man var paa Afdelingen særdeles tilfreds med de opnaaede Resultater, som man tilskrev det rolige, regelmæssige Liv i lyse og sunde Omgivelser, den gode Forplejning, Isolationen fra daarlig gensidig Paavirkning og den hurtige og rettidige Indgriben overfor begyndende Anfald.

Til begge Sygeafdelingerne er knyttet specialuddannede Læger og Sygeplejerspersonale.

La prison école agricole à Merxplas.

»École agricole« ligger adskilt fra de foromtalte 2 Paviljoner i »L'établissement pénitentiaire« i Merxplas ved en bred Landevej og danner et selvstændigt Komplex af Bygninger, opført uden egentlig Plan, hvilket giver det hele et malerisk Præg, der passer godt til Skolens hele Aand og Arbejdsmaade.

Ringmuren, der omslutter Sovecellebygningen, Værksteder, Kontorer og Undervisningslokaler, er ret lav og byder næppe nogen større Sikkerhed mod Undvigelse. Sovecellerne ligger i en tidligere Fængselsbygning, der er indrettet som et almindeligt Fængsel med panoptisk Gang, store, lyse Enkeltceller og med Armatur for Vinduerne. Dørene til Celler og

Gange holdes stadig aflaaede. Her opholder Eleverne sig om Natten, under Maaltiderne, ved Forberedelse til Undervisningen og i en Del af Fritiden.

I Værkstedsbygningen ligger Snedkeri og Træskomageri samt et lille Elektricitetsværksted. I særlige Bygninger ligger Kontorer og Undervisningslokaler.

Udenfor Ringmuren og c. 600 Meter fra denne ligger Skolens Avlsgaard med sædvanlige Landbrugsbygninger, Heste-, Ko- og Svinestalde, Lader, Vognporte, et lille Mejeri m. m. Til Gaarden hører c. 400 Tdr. Land, — Mark, Eng og Hede — gennemkrydset af flere offentlige Veje. Intet paa Avlsgaarden er aflaaet eller omgivet af Mure eller Hegn. Selve Driften af Landbruget synes, efter danske Forhold, noget gammeldags. Staldene er mørke, kolde og upraktisk indrettede med Hensyn til Fodergange, Afløb o. l. Ajlebeholder eller ordentlig Møddingplads findes ikke. Smørret kærnes i Haandkærne. Landbruget drives udelukkende af Eleverne, og Produkterne anvendes i Etablissementets Økonomi eller sælges til Omegnens Beboere.

Skolen staar under hele Etablissementets Direktør, men ledes ret selvstændigt af en »directeur adjoint«, som til sin Hjælp har: 1 Præst, 1 Lærer, 1 Læge, 1 Overbetjent samt fornødent Betjentpersonale, som tillige er Arbejdsledere saavel paa Værkstederne som paa Landbruget.

Den almindelige Udtagelse af Eleverne er omtalt foran under »Prisons écoles«. Til Skolen i Merxplas overføres unge Fanger, der har haft eller efter Løsladelsen kan ventes at faa Beskæftigelse ved Landbrug eller de dertil knyttede Erhverv, Træskomageri og Snedkeri. De fordeles efter Ønske, Evner og Fremtidsudsigter til Landbruget eller til Værkstederne.

Skolens »directeur adjoint« udtaler i et Foredrag, holdt paa en Fængselskongres i Bruxelles 1926: »Skolens Maal er at genrejse de unge Elever, tilpasse dem efter det frie Livs Krav og gøre dem til nyttige Samfundsborgere, idet man lærer dem Respekt for sig selv og andre, indgyder dem

Tillid til egne Kræfter, fremelsker Lysten til regelmæssigt og lønnende Arbejde og søger at gøre dem til gode og retfærdige Mennesker. Dette Maal søges naaet ved at fremkalde det bedste hos Eleverne ved at vise dem den størst mulige Tillid og lade dem arbejde i Frihed paa Æresord og under personligt Ansvar. Den Aand, der skal herske hos Eleverne, er en sund Kappelstrid i Iver for Arbejdet og i Anstrengelserne henimod en hæderlig Fremtid. Midlerne til Opnaaelse af disse Maal er en fagmæssig Uddannelse, en fysisk Udvikling og en intellektuel, moralsk og social Opdragelse.

Uddannelsen er dels praktisk paa Landbruget og Værkstederne, dels teoretisk i Skolen og gennem Foredrag og Selvstudium.

Eleverne arbejder i Fællesskab paa Landbruget og Værkstederne i Hold paa 10—15 Mand, ledede af en Betjent. Egentligt Opsynspersonale findes ikke. Paa hver Arbejdssal, hvis Døre ikke aflaaes i Arbejdstiden, findes kun Arbejdslederen, som fører fornødent Tilsyn, idet han teoretisk og praktisk underviser Eleverne i Faget og tilrettelægger Arbejdet. Paa Landbruget arbejder Arbejdslederen undertiden med og vejleder Eleverne i et og alt. Ofte ser man enkelte Elever arbejde alene uden noget Tilsyn f. Eks. paa Elektricitetsværket, i Mejeriet og flere Steder.

Arbejdstiden er 8 Timer. Den øvrige Tid anvendes til Undervisning og Forberedelse hertil, Foredrag og Sport. Undervisningen ligger, af Hensyn til Arbejdet og den lange Transport til og fra Arbejdsstederne, i Forbindelse med Spise- og Hviletider. Naar Skolens Sirene lyder ved Arbejdets Slutning, ser man Eleverne holdvis eller enkeltvis fra Landbruget komme gaaende til Porten, hvor de selv ringer paa og indlukkes af Portneren.

Undervisningslokalerne er indrettede med lange Borde og Bænke og maa ikke paa noget Punkt minde om et Fængsel; alt skal være som i en almindelig Skole. Paa Væggene er ophængt Billeder fra Belgiens Historie og Geografi samt belærende Fyndord, som hyppigt skiftes for ikke

at kede Eleverne. Der undervises i almindelige Skolefag, om Vinteren tillige i Sprog, og der holdes daglig Foredrag af »directeur adjoint« og Læreren om faglige, sociale og etiske Emner. Al Forberedelse til Undervisningen foregaar i Cellerne.

Undervisningens Maal er dels at give Eleverne de fornødne Kundskaber, dels at vække dem aandeligt set, at interessere dem for god Litteratur og at opdrage dem i national Aand og i social og etisk Henseende.

I Skolens Gaard er indrettet en Række smaa Haver, Høse- og Kaningaarde, hvor Eleverne kan sysle i deres Fritid. Om Aftenen drives Sport dels i Gaarden, dels udenfor Ringmuren paa Landsbyens Sportsplads. Jeg overværede en i samme Anledning arrangeret Fodboldkamp mellem 2 Hold Elever. Skolens »directeur adjoint« og Lærer spillede med, hver paa sit Hold. Elever, der ikke deltog i Kampen, overværede denne fra den ene Side og Landsbyens Beboere fra den anden Side af Sportspladsen. Alt gik meget smukt og roligt til; Eleverne gik op i Spillet med Liv og Lyst, og der herskede god Orden og Disciplin hele Tiden.

Eleverne er underkastede et Progressionssystem, ganske svarende til det under Fængselsskolen i Gand omtalte.

Eleverne nævnes ved Nummer for ikke at lære hinandens Navne at kende, men betegnes stedse som Elever og aldrig som Fanger. Tavshedspligten gennemføres overalt, under Arbejdet, Sport, i Skolen o. s. v. Den eneste Undtagelse danner Moderne i Elevforeningen »Chaines brisées«, som omtales nedenfor.

Der lægges megen Vægt paa, at der ikke dannes en aandelig Mur eller Skel mellem Personalet og Eleverne. Alle skal i indbyrdes Tillid og Forstaaelse arbejde mod det samme Maal. Personalet udtages med megen Omhu blandt hele Etablissementets Funktionærstab, og der holdes ugentlige Undervisningstimer, Foredrag og Instruktioner for alt Personale ved Skolen.

I »école agricole« er i 1923 stiftet en Forening af Eleverne paa de 2 højeste Klasser, kaldet »Chaines brisées«.

Foreningens Formaal er: 1) at frigøre Eleverne moralsk og socialt, 2) at tillade dem indbyrdes at hjælpe hinanden i Arbejdet for social Tilpasning og for moralsk og social Genrejsning, 3) at udvikle Medlemmerne i social, intellektuel og fysisk Henseende, 4) at medvirke til at fuldkommengøre denne Fangeskole, hvis Maal er deres Genrejsning.

For at blive optaget som Medlem skal Eleven indgive Ansøgning derom til Foreningens Bestyrelse og have været Elev paa Skolen i 3 Maaneder, underkaste sig en Prøvetid af 2 Maaneder og i disse have opnaaet saa mange Points, som kræves i Progressionsklassen »Bons« og endelig optages med mindst Halvdelen af Medlemmers Stemmer.

Medlemmerne forpligter sig paa Æresord til: 1) at overholde Skolens og Foreningens Reglementer, Bestemmelser og Love, 2) indbyrdes at give et godt Eksempel, 3) at advare Kammerater, som er paa daarlige Veje, og dele deres Sorg og Skam, 4) forsvare deres Kammeraters Interesser, naar disse selv undlader det af Uvidenhed, 5) at danne en Fælleskasse, som skal hjælpe losladte Medlemmer, støtte Medlemmer under Sygdom, yde Hjælp til Elevernes trængende Slægtninge, deltage i Velgørenhedsarbejde og foretage Indkøb af Bøger og Genstande til fælles Nytte og Adspredelse. Denne Fælleskasse skabes ved Indskud ved Indmeldelsen og ved Medlemsbidrag og Gaver samt ved Salg af et Medlemsblad.

Der findes endvidere en Række Bestemmelser om Valg af Bestyrelse, dennes Pligter og om Indkaldelse til Møderne, som afholdes uden at overværes af nogen af Skolens Funktionærer, (hvilket er saa meget mere bemærkelsesværdigt, som Tavshedspligten ellers gennemføres meget strængt.) Foreningen kan paa nationale Festdage og Aarets Højtider arrangere smaa Fester og Sportskampe.

Skolens Ledere er meget begejstrede over denne Forening, men dens Betydning synes ikke stor, og dens Virksomhed er nærmest at arrangere Foredrag, smaa Fester, udtage Fodboldhold o. l.

Ligesom ved »école industrielle« i Gand præges denne Skole af de Mænd, der staar i Spidsen for den og har ledet den siden dens Oprettelse nemlig: »Directeur« Delierneux og dennes Søn »Directeur adjoint« A. Delierneux, som begge arbejder med hellig Iver og Opofrelse af Tid og Kræfter for Skolens og Elevernes Sag.

Nogen Statistik for Skolen findes ikke, men med Hensyn til Resultaterne af Skolens Arbejde hævdes, at Tilbagefaldsprocenten er meget ringe, og at der kun er sket meget faa Undvigelse trods den store Frihed; men en medvirkende Aarsag hertil maa ses i, at de fleste af Eleverne ved god Opførsel opnaar betinget Eftergivelse af en Del af Straffen. Man ser her Livsfanger arbejde udenfor Ringmuren under meget frie Former; men da Skolen kun beholder Eleverne til deres 30' Aar, og man meget nødtigt sender nogen tilbage til de almindelige Fængsler, betyder det, at en Livsfange ved god Opførsel kan vente betinget Benaadning ved 30 Aars Alderen.

Vil man drage en Sammenligning mellem de 2 Fangeskoler i Gand og Merxplas, kan man, til Trods for at Skolerne er skabt paa samme Grundlag og efter samme Tanker og rekrutterer Eleverne fra nogenlunde samme Samfundslag, ikke undgaa at lægge Mærke til den Forskel i Aand, Tone og Disciplin, der præger Skolerne.

I Gand herskede en næsten militær Disciplin og en alvorlig og religiøs, men dog meget forstaaende og velvillig Aand. Alt, hvad der gøres for Eleverne, bestemmes af Ledelsen, der saa at sige tænker og bestemmer for dem alle.

I Merxplas derimod opdrages Eleverne, i den størst mulige Frihed under personligt Ansvar, til selv at tage Initiativet til deres egen Uddannelse og Genrejsning. Men i Mod sætning hertil staar det stærke Krav om Tavshedspligt i Merxplas, som paa mange Maader er lempet i Gand.

Begge Skolerne har formentlig virket for kort til at drage

Sammenligning mellem de 2 Systemers Værdi; men alt i alt er man i Belgien meget tilfreds med de hidtil opnaaede Resultater, og Eleverne synes at klare sig godt i det frie Liv.

Vil man drage Sammenligning mellem Skolerne og danske Forhold, maa man tage i Betragtning, at den faglige Uddannelse i Belgien kun kræver gennemsnitlig 2 Aars Læretid, mod 4 Aar herhjemme, hvorfor selv et kortere Ophold paa Skolerne kan faa Betydning for Elevernes samlede Uddannelse.

Endvidere er Systemet med betinget Fritagelse for Tiltale og Straf ikke saa udviklet i Belgien, som herhjemme, hvorfor en Del af de Elever, som vi sender paa Ungdomshjem, i Belgien kommer paa Fangeskolerne. Endelig maa ses hen til, at Eleverne kun danner en ringe Procent af det samlede Fangetal i Fængslerne (120 Elever af c. 3000 Mandfanger). Til Sammenligning kan tjene, at Nyborg Straffeanstalt ved Oprettelsen i 1913 indrettedes til 250 Fanger af et samlet Antal Mandfanger paa c. 1000.

Naar det i Belgien trods den korte Tid, der er forløbet siden Verdenskrigens Ulykker skyllede hen over Landet, er lykkedes at gennemføre store Reforme og Forbedringer i Fængslerne, skyldes dette for en Del, at Kriminaliteten lige siden Krigens Afslutning, i Modsætning til i alle andre Lande, har været i Nedgang, hvorved der er blevet frigjort Plads og Arbejdsmuligheder i Fængslerne, samt den store Nationalfølelse, der præger hele Nationen.

»Maison de refuge à Hoogstraaten«

Udenfor mine Besøg i Fængslerne fik jeg ved Fængselsdirektør Delierneuxs velvillige Medhjælp Lejlighed til at bese et af de førømtalte »maisons de refuge« i Nærheden af Merxplas ved Byen Hoogstraaten.

Dette »refuge« har Plads til 600 »optagne«, subsistensløse Mænd — Betlere og Løsgængere. Det er indrettet i en

gammel Herregaard, hvis Hovedbygning anvendes til Kontorer og Boliger for Tjenestemænd. I Forbindelse med Hovedbygningen og opført i Stil med denne ligger en Række nyere Bygninger, indeholdende Sovesale med Plads til 80 Mand paa hver, store og lyse Opholdssale, der er adskilte fra Spiselokalerne, Bade- og Vaskerum, hvor hver optagne har sin Vaskekumme.

Hele dette Komplex omfattes af gamle Voldgrave, og i dets Indre ligger en stor Gaard eller Have for de optagne. Mellem de ydre og indre Voldgrave ligger den til Herregaarden hørende gamle Avlsgaard, som drives af de optagne, en Sygeafdeling for gamle og affældige Individuer, samt en Række Værksteder for Smederi, Snedkeri, Mølleri, Bageri og flere Haandværk samt et stort Hønseri.

Saa mange af de gamle Herregaardsbygninger som muligt er bevarede, og alle Nybygninger opføres i Stil hermed, hvorfor hele Anstalten gør et meget malerisk Indtryk med sine gamle Taarne med blyindfattede Ruder, gamle Portbygninger, smukke Broer over Voldgravene og nydelige, blomstersmykkede Haver overalt, hvor Pladsen tillader det.

Til Anstalten hører et meget stort Jordtilliggende, som strækker sig helt op mod den hollandske Grænse.

Alle raske optagne er arbejdspligtige, og der lægges megen Vægt paa Flid, Orden og Renlighed, men da Anstalten kun modtager første Gang paagrebne subsistensløse, Bellere og Løsgængere, er Behandlingen ret lempelig. Recidivister sendes til 2 i Nærheden liggende »dépôts«, hvor Behandlingen er betydelig strengere. Ved alle 3 Anstalter beskæftiges største Delen af de optagne ved Landbrug, Gartneri og Opdyrkning af Hede og Mose.

Da Indtægten ved Arbejdsdriften paa Anstalten ved Hoogstraaten, som drives for Anstaltens egen Regning, væsentligst dækker Udgifterne ved hele Driften, og da alle Bygnings- og Vedligeholdelsesarbejder udføres af optagne, har det været muligt ved ret beskedne Tilskud at forny og vedligeholde de gamle Bygninger paa den omtalte pietetsfulde og smukke Maade.

Tvangsarbeideres løslatelse på prøve.

Av direktør CONRAD FALSEN.

Bestemmelsene om tvangsarbeideres løslatelse på prøve er inntatt i lov om Fængselsvesenet og om Tvangsarbeide av 12. desember 1903 med senere forandringer av 11. august 1924. Nevnte lovs § 56 bestemmer: »Når en tvangsarbeider som er innsatt for første gang, har optjent et beløp i arbeidspenger som nærmere bestemmes ved reglement, skal han løslates hvis der ikke finnes å være særlige grunner tilstede som taler imot det.

Under sistnevnte forutsetning bør en tvangsarbeider ellers løslates så snart der finnes grunn til å anta at øiemedet med innsettelsen er opnådd. Det samme kan gjøres når en tvangsarbeiders helbreds-, familie- eller erhvervsforhold i særlig grad taler derfor, eller det av andre grunner finnes særlig ønskelig.

Når fullbyrdelse av fængselsstraff er falt bort fordi tvangsarbeide er bragt i anvendelse, skal dog vedkommende tvangsarbeider beholdes i anstalten i så lang tid som svarer til den fængselsstraff han ellers skulde ha utstått. Herved regnes en dags tvangsarbeide lik en dags sedvanlig fængsel. Hvis det på grunn av en tvangsarbeiders drikfeldighet finnes påkrevet, kan han i et hvert tilfelle beholdes i anstalten så lenge som det er bestemt i loven om løsgjengeri, betleri og drukkenskap.«

Ved kronprinsens res. av 9. mars 1904 punkt 3 er det overdradd Justis- og Politidepartementet eller efter dets bestemmelse Fængselsstyrelsen å gi de nærmere bestemmelser herom.

Resolusjonen inneholder også en uttrykkelig bestemmelse om at beslutningen om løslatelse på prøve kan det overlate fengslets direktør å avgi efterat fengselsrådets avgjørelse er hørt, når det ikke gjeler personer som er dømt på livstid eller efter strl. § 65.

Efter reglementet for tvangsarbeidshusene av 1. oktober 1922 kap. 34 § 8 treffes beslutningen om løslatelse på prøve av direktøren når det gjelder første gangs innsettelse — ellers av Fengselsstyrelsen, efter innstilling av direktøren. I begge tilfeller forelegges saken for funksjonerrådet.

Ved de i loven av 11. august 1924 gjorde forandringer i lovens ordlyd om løslatelse på prøve, er der tatt hensyn til at der i tvangsarbeidshusene ikke blott vil bli anbragt personer efter loven om løsgjengeri, betleri og drukkenskap, men også personer efter loven av 5. april 1927 om innførsel og omsetning av brennevin, vin, fruktvin, mjød og øl, som i § 62 bestemmer, at hvis den som dommes efter denne lov til fengselsstraff antas helt eller delvis å skaffe sig midlene til sin livsførsel ved sådanne overtredelser, kan retten efter påstand fra påtalemyndighetene bemyndige denne til å hensette domfelte i tvangsarbeidshus. I dette kan domfelte beholdes inntil 18 måneder, men inntil 3 år såfremt han tidligere har været i tvangsarbeidshus for tilsvarende overtredelse efter loven av 31. mai 1900 (jfr. lov av 9. mars 1918) om løsgjengeri, betleri og drukkenskap.

Hovedregelen ved løslatelse på prøve av førstegangs innsatte, er at de skal løslates på prøve når de har tjent op et fastsatt beløp, hvis der ikke finnes å være særlige grunner som taler mot det. I et hvert fall kan tvangsarbeideren hvis det finnes påkrevet av hensyn til hans drikkfeldighet nektes prøve.

Praksis ved Opstad tvangsarbeidshus har overensstemmende med disse bestemmelser været, at en første gangs innsatt person som regel når han har rent rulleblad i arbeidshuset er blitt løslatt på prøve såsnart man har kunnet skaffe ham et losji å gå til og arbeide. Da det i de senere år på grunn

av de særlig vanskelige forhold på arbeidsmarkedet har været omtrent umulig å skaffe løslatte arbeide gjennom arbeidskontorene og verneforeningene, har man måttet lempe på bestemmelsene og latt fullt arbeidsføre personer løslate uten på forhånd å skaffe dem arbeide. Man har nemlig hatt erfaring for at de løslatte som virkelig vil ta sig sammen ofte har lettere for selv å skaffe sig arbeide enn å få et sådant gjennom de offentlige kontorer. Skulde man strengt forlange at hver løslatt skulde ha skaffet sig fast arbeide forinnen sin løslatelse, vilde en meget liten brøkdel av tvangsarbeiderne i disse tider overhodet kunne opnå prøveløslatelse. Likeledes har man slappet på bestemmelsen om at der på forhånd skal skaffes de løslatte fast bopel.

Tidligere innsatte tvangsarbeidere blir kun løslatt på prøve — efter Fængselsstyrets bestemmelse — når der er grunn til å tro at øiemedet med innsettelsen er opnådd, nemlig når han vil motta arbeide som der måtte være skaffet ham. For disse tvangsarbeideres vedkommende har hovedregelen været, at de ikke blir løslatt uten at det på forhånd er skaffet dem såvel fast arbeide som forsvarlig bopel. Men selv dette prinsipp har man nu i arbeids- og bolignødens tid måttet lempe på.

Som regel er de tvangsarbeidere som blir satt inn efter løsgjengerlovens §§ 16 og 18 paa 18 måneder blitt løslatt på prøve efter 8—12 måneders tvangsarbeidstid, og de personer som settes inn efter lovens §§ 2, 4 og 5 på 3 år efter 16-20 måneders tvangsarbeidstid. De som er satt inn på 4 år er som regel ikke blitt løslatt før de har været i arbeidshuset i 30—36 måneder.

For å kunne løslates på prøve kreves der efter Fængselsstyrets bestemmelse av. 25. april 1927 at tvangsarbeideren skal ha tjent op i arbeidspenger kr. 150,00 hvis han er satt in for 18 måneder og kr. 360,00 hvis han er satt inn for 3 år. Der er samtidig tilføiet den begrensning at en tvangsarbeider ikke må løslates på prøve før vedkommende har været i arbeidshuset i 8 måneder om innsattelsestiden

er 18 måneder og i 16 måneder om innsattelsestiden er 3 år.

Denne begrensning er et brudd på optjeningsreglene, og jeg hadde helst sett at den ikke hadde været satt. Den er formodentlig satt der for å unngå at noen arbeidere skal bli løslatt på prøve for tidlig, således at de ikke får det fulle utbytte av opholdet. Imidlertid burde det nu som tidligere ene og alene være optjeningen som bestemte når en tvangsarbeider burde løslates paa prøve. Optjeningen er jo litt av et kappløp og innebærer mange av deltes fordeler. Det er en dyktighetsprøve i godt arbeide og førsteklasses opførsel. Det stimulerer tvangsarbeiderne til å gjøre sitt beste for å nå frem til løslatelsesdagen hurtigst mulig og det gir også de beste noget av den selvfølelse som sporer til det intensest mulige arbeide. Det virker derfor prinsippstridig at Styret like før målet d. v. s. prøveløslatelsen har satt en bom som bare åpnes efter 8 eller 16 måneders ophold. Foran denne bom, som alltid står åpen for de dovre som ikke når å tjene op på 8 og 16 måneder, blir således de dyktigste stående i stampe til fristen er ute. Hele innspurten ødelegges og selve gleden ved å gjøre sitt yderste lider et skår som neppe er av det gode. Det forsprang som den dyktigste bør ha fremfor de andre blir der således ikke tatt fullt hensyn til.

Fængselsloven av 11. august 1924 omhandler ikke nogen begrensning av reglene for optjening, men sier tvertom at en tvangsarbeider som er innsatt for første gang skal løslates når han har tjent op et beløp i arbeidspenger som nærmere bestemmes ved reglement. Det er efter min mening uheldig at de klare og greie bestemmelser i loven er snevret inn ved en tilfeldig valgt minimumstid for opholdet i arbeids- huset. Jeg har aldrig været bange for at de mest arbeidsdyktige blir løslatt på prøve, men for at middelmådighetene og de likegla skal på prøve.

Prøvetiden som tidligere var 1 år er 11. september 1924 forlenget til 3 år. Derved er prøvetiden blitt for lang og dens betydning er svekket. Mens arbeiderne tidligere virke-

lig satte noget inn på å greie prøven, har den 3 års lange prøvetid bidradd til at de allerede på forhånd anser det nyttesløst å greie sig sålenge og ser med håpløshet frem til de lange prøveår. Efter min mening er forlengelsen av prøvetiden en medvirkende årsak til at et stort antall arbeidere faller tilbake. Man hadde opnådd mere ved å ha et års prøve fordi arbeiderne da hadde satt mere inn på å klare sig den tid, og hadde de først klart det første år var det verste gjort, idet de da hadde vennet sig til et skikkelig liv og til avhold fra rusdrikk. Det første år faller alltid vanskeligst, og er det første levet under regelmessige forhold, gir det godt håp for de kommende år. En treårig prøvetid gir de løslatte en for lang tids ufrihetsfølelse. De kommer aldri ut av opsiktstiden og føler sig ikke som den frie borger. Når man ser hen til at de fleste tvangsarbeidere er nogen store barn, vil man lett forstå at man ved for lang og tvungen opsikt opnaar det motsatte av hensikten. Det er nok så at man har innskrenket tilsynet til kun å gjelde det første prøveår, men ved siden herav har man de to års yderligere prøvetid som ikke er av det gode. Jeg vil sterkt tilraade at man vender tilbake til 1 års prøvetid med effektivt tilsyn. Hvis ikke vil skuffelsene ved løslatelse paa prøve bli så store at instituttet vil bli sterkt svekket.

For å kunne danne sig et bilde av hvormange består prøven skal jeg henvise til nedenstående statistiske opgave over antall prøveløslatte og gjeninnsatte ved Kristiania og Opstad tvangsarbeidsanstalter siden løsgjengerloven trådte i kraft. Jeg har tatt med samtlige løslatelser på prøve efter løsgjengerloven og rusdrikkloven.

Mens jeg tidligere først regnet tvangsarbeidere for gjeninnsatt fra det tidspunkt som de blev satt inn i arbeidshuset igjen regner jeg fra og med 1. januar 1925 med alle som er besluttet gjeninnsatt, da man ellers får misvisende tall. Det tar nemlig nu på grunn av plassmanglen ved Opstad tvangsarbeidshus et par måneder før vedkommende kan an-

bringes der efter at beslutningen er fattet av Fengselsstyret. Likeledes blir nu flere av dem som besluttet gjeninnsatt anbragt på Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt.

År.	Løslatt på prøve	Bestått prøven		Gjeninnsatt på resttid.	
		Antall	Prosent	Antall	Prosent
1908	72	27	37,5	45	62,5
1909	70	30	42,857	40	57,143
1910	57	24	42,105	33	57,895
1911	57	25	43,86	32	56,14
1912	41	18	43,9	23	56,100
1913	59	30	50,847	29	49,153
1914	77	29	37,662	48	62,338
1915	59	18	30,508	41	69,492
1916	74	36	48,649	38	51,351
1917	70	52	74,286	18	25,714
1918	38	23	60,526	15	39,474
1919	15	11	73,333	4	26,667
1920	22	8	36,364	14	63,636
1921	32	14	43,75	18	56,25
1922	56	26	46,429	30	53,571
1923	66	37	56,061	29	43,939
1924	152	56	36,842	96	63,158
1925	130	43	33,077	87	66,923
1926	70	20	28,571	50	71,429
1927	92	38	41,304	54	58,696

For året 1926 gjelder tallet gjeninnsettelse i 1. og 2. prøveår. For 1927 gjeninnsatte i 1. prøveår. I 1928 er ialt 109 løslatt på prøve.

Når man ser hen til det belegg som arbeidshuset har og når man dertil vet hvor vanskelig det er å påvirke tvangsarbeidere kan man ikke si andet enn at resultatet av prøve-løslatelsene er tilfredsstillende. Hr. C. S. har ennog i Tids-

skriftet for 1928 side 222 betegnet det som meget tilfredsstillende. Resultatet av prøveløslatelsene er i høi grad avhengig av tidene. Er det gode tider d. v. s. lett om arbeide og bolig klarer de prøveløslatte sig forholdsvis bra, men er tidene dårlige greier de sig vanskelig. Arbeidsløsheten avler trøstløshet og driven omkring i gatene. Herunder treffer man dårlige kamerater, og lediggang er som bekjendt roten til alt ondt. Dertil kommer at løsgjengerne fordriver tiden med drikk, som alltid er lett å få tak i selv om man ikke har penger for hånden.

Hvor det gjelder tvangsarbeidere som er satt in efter rusdrikkloven viser tilbakefallsstatistikken et meget bedre resultat. Efter l. av 1. august 1924 § 51 er der ialt anbragt 9 personer i Opstad tvangsarbeidshus i årene 1925 til 1928. Samtlige er løslatt på prøve og kun 1 satt in igjen på resttiden. Dessuten er der truffet bestemmelse om at ennu 1 skal settes inn. Når disse siste personer klarer prøven så godt skyldes det at de er av en annen støpning enn de almindelige løsgjengere. Rusdrikkforbrytere har lettere for å skaffe sig arbeide, og er ofte folk som eier både penger og ennog en liten jordvei eller plass. Som regel tar de skrekk av et opphold på arbeidshuset og føler det som en skam å være der, hvad de typiske løsgjengere absolutt ikke gjør.

Som det fremgår av foranstående er løslatelse på prøve en integrerende del av tvangsarbeidsbehandlingen. Den trer automatisk ikraft såfremt første gangs innsatte tvangsarbeidere ønsker det, når belingelsene forøvrig foreligger. Det er imidlertid et åpent spørsmål om adgang til å løslate tvangsarbeidere på prøve ikke er for vid og om ikke tiden er inne til å begrense den noget. Sett fra et anstalts synspunkt kan det av hensyn til disiplinen være heldig at såmange som mulig får prøve. Det vil bidrage til at tvangsarbeiderne opfører sig bedst mulig for å opnå prøven, men på den annen side går det i høi grad utover disiplinen når de kommer igjen på resttid. Vil man virkelig gi en objektiv karakteristikk av en tvangsarbeider bør man vente til han

har utsonet sin resttid. Han legger nemlig under denne meget ofte mindre heldige egenskaper for dagen som man ikke har anet at han er i besiddelse av. Jeg er bange for at de anstaltsmessige fordeler som man opnår ved en rik adgang til løslatelse på prøve på den annen side blir opveiet av de vanskeligheter som man har med resttidskarene. Dertil kommer at anstaltsdisiplinen må kunde hevdes og gjennomføres med andre midler enn ved løslatelse på prøve. Det er imidlertid et annet forhold som gjør at en stramning av betingelsene for løslatelse på prøve ikke for øieblikket kan settes iverk, og det er at der for tiden er så stor plassmangel i Opstad tvangsarbeidshus at stillingen vilde bli helt uholdbar hvis man ikke hadde adgang til å løslate på prøve. Sely med det liberale prøvesystem som man har går der over 2 måneder før en tvangsarbeider kan anbringes i tvangsarbeidshus efter at beslutningen derom er fattet.

Sett fra tvangsarbeiderens synspunkt har den automatiske løslatelse på prøve både fordeler og mangler. Det har den fordel at tvangsarbeideren med sikkerhet vet at opfører han sig godt og gjør sitt beste, vil han opnå prøven. Han vil unngå all kritisk granskning av sine indre egenskaper og slipper å anstrenge sig med å hjelpe til å skaffe sig et virkelig arbeide når han løslates. Han risikerer ikke at der blir en feil bedømmelse av hans virkelige jeg. Man nøier sig med et overfladisk hensyn til hans ytre, anstaltsmessige optreden. Deri ligger også faren vet systemet. Tvangsarbeidere får ikke anledning til å bli vurdert efter strenge regler, men får en lett vurdering. Det bidrar til at han mere anser prøven som en ferie enn som den alvorlige overgang til et nytt og bedre liv. En medvirkende årsak hertil er også at verneforeningene, som skal føre tilsyn med de på prøve løslatte ikke er således utstyret at de er istand til i disse tider å anvise virkelig effektivt arbeide til de løslatte. Man mangler også en overgangsanstalt eller overgangshjem hvor de løslatte kunne skaffes arbeide og bolig til sådant blir skaffet dem i friheten.

Ser man hen til prøveløslatelens journal at tvangsarbeidet skal gjøres så kort som mulig, så opdragende som mulig, og at overgangen fra tvangsarbeide til frihet skal bli så lett som mulig, så tilfredsstiller nok vårt løslatelse-på-prøve-system disse betingelser, men etter min mening klikker det når man dertil skal kreve — hvad for mig står som det viktigste — å gjøre løsgjengere og drukkenbolter sosiale. Jeg mener at den samfundsmessige side ved all forbryter- og løsgjengerbehandling i den senere tid er skjøvet for langt i bakgrunnen. Den individuelle behandling bør aldri drives såvidt at det skjer på samfundets bekostning. Individenes rett til frihet slutter når de bli assosiale og man må kreve sikkerhet for at de atter vil vise sosial tanke og sans for de påny slippes ut på samfundet igjen. Etter min mening burde derfor ingen tvangsarbeider løslates på prøve,

- a) hvis hans flid og opførsel i anstalten har været utilfredsstillende,
- b) hvis han ikke antas å kunne få arbeide eller annet livsopphold ved løslatelsen,
- c) hvis han ikke antas å ville opfylle betingelsene for løslatelsen på prøve,
- d) hvis han tidligere har været løslatt på prøve fra fengsel eller tvangsarbeidshus, og det ikke er særlig grunn til å anta at han vil bestå ny prøve.

Man vil ved en sådan ordning kun løslate på prøve dem som man mener virkelig vil ta sig sammen og bli nyttige samfundsborgere. For å holde motet oppe på samtlige tvangsarbeidere og for å få dem til å yte sitt beste i arbeidshuset burde der være adgang til å løslate de flittigste arbeidere nogen tid før endt tid. Det er nokk så at arbeidspengene som ved Opstad går op til ordinært kr. 1,10 og ekstraordinært kr. 1,50 pr. dag bidrar til å øke arbeidstempoet og til stadig flid. Men det er et annet forhold som gjør at man har svekket pengenes virkelige effektivitet, og det er at tvangsarbeiderne vet at disse penger som de selv

mener er surt erhvervet skal forvaltes av en verneforening ved løslatelsen. Hvis de var sikre på oppgjør ved løslatelsesdagen således at de selv fikk pengene utbetalt vilde de få langt større tiltrekning og verdi. Nu føler de sig ikke sikre på at de virkelig greier sig sålenge i friheten at de får utbetalt pengene. Den største fare ved verneforeningenes forvaltning av pengene er derfor at de skal være for små-skårne. Arbeidspengene er det første skjær de løslatte støtter på. Det er ofte bedre å la en mann lide et grundigt havari her enn å holde ham flytende gjennom en rekke små skjær. All utilidighet virker irriterende på voksne folk, og i dette spørsmål kreves der at man straks peker på en positiv anvendelse av arbeidspengene som vedkommende løslatte selv blir interessert i. For å gi arbeidspengene en ennå større verdi bør man innføre et system hvorved de flittige tvangsarbeidere, som opfører sig godt kan løslates for godt noen tid før maksimumstidens utløp. Med andre ord skal de flittige kunde arbeide sig ut noen tid før de døyne og likegla. Her må optjeningen av et bestemt pengebeløp være det avgjørende og der må ikke settes noen minimumstid før endelig løslatelse kan skje.

Jeg hadde tenkt at en arbeider som settes inn på 4 år måtte kunne løslates endelig når han hadde tjent op brutto kr. 1000,00. En som er satt inn på 3 år når han hadde tjent op kr. 800,00, og en som er satt inn på 18 måneder når han hadde tjent ialt kr. 400,00. På den måte vil en særdeles dyktig arbeider kunde løslates endelig 6 måneder før tiden, når han var inne på 4 år, 4 måneder før tiden, når han var inne på 3 år og 2 måneder før tiden, når han var inne på 18 måneder. Innsettelsestiden på 4 år bør forøvrig opheves.

Det nye arbeidspengesystem som blev innført ved Opstad tvangsarbeidshus den 1. mai 1927, og som gikk ut på at arbeidspengene skulde løsrives fra klassesystemet og helt og holdent være avhengig av arbeiderens flid og dyktighet, har bidradd til øket arbeide og til at en rekke meget vrange tvangsarbeidere, som man tidligere hadde sittende på celle,

nu deltar med lyst og iver i arbeidet. Hvor meget mere vilde ikke disses disiplin og arbeide økes, når de visste at selv om de ikke fikk prøve så arbeidet de daglig på å forkorte sitt opphold i arbeidshuset. Og kan man i grunnen i et tvangsarbeidshus opnå stort mere enn å spore arbeiderne til det beste arbeide og den beste disiplin. Er ikke derved selve grunnlaget lagt for forbedringen? Jeg har erfaring for at de arbeidere som arbeider best og søker direktøren minst er de om hvem jeg har det beste håp. Den krypende høflighet og de søtladne talemåter er ofte det ytre billede på de svake karakterer. Når jeg trenger noget utført søker jeg ikke de siste, men arbeidskarer med det barske, litt bitende ytre. Det er de folk som man kan stole på når det gjelder, både i anstalten og enn mere i friheten. Man skal gå høireist ut av et arbeidshus — ikke bukkende og krypende. —

Jeg kan ikke forlate mitt tema før jeg får blåst til kamp mot de korte resttider. De er aldeles forkastelige og gjør bare skade. Et opphold på noen måneder er uten betydning, og dobbelt uheldig er det fordi arbeiderne i denne tid ikke har noget å arbeide mot. Vil man gi en rettfærdig uttalelse om en tvangsarbeider bør man som tidligere nevnt vente til man har hatt ham på resttid. Da forstår man først for alvor at menneskene er sammensatt av godt og ondt. Selvfølgelig er det hederlige unntagelser, men disse bekrefter bare regelen. Vil man opnå noget effektivt bør man få en bestemmelse om at tvangsarbeiderne som ikke greier en prøve blir satt inn igjen på et tvangsarbeide som er nøyaktig like langt som det tvangsarbeide fra hvilket han blev løslatt på prøve. Han må begynne på nytt. Underkastes de samme regler som en tidligere innsatt efter de samme paragraffer. Det har da vist sig at det har været en feil ved den tidligere behandling. Den har ikke været grundig nok til å gjøre ham sosial. Man får begynne forfra og se om ikke et nytt opphold vil være heldigere. Regelen vil kanskje synes hård, men det er bedre å gripe ondet an fra

roten av med det samme enn å forsøke en overfladisk behandling som uvegerlig ingen nytte gjør, men fører til ny elendighet ved løslatelsen. Tvangsarbeiderne vil også da først forstå at en anstaltsbehandling er ganske resultatløs hvis de ikke selv vil være med å arbeide på sin egen forbedring. Det må da i første rekke være dem selv som må vise energi og godvilje. Vårt nuværende system overlater det hele til Staten representert ved Anstaltens styre. Personlig vekst opnår man kun gjennom eget arbeide og egen vilje, ikke ved å duttes frem og flaskes op. Vår tids løsgjengere ales op ved at der syes puter under armene på dem og ved at de stelles for i friheten således at de selv ikke finner det formålstjenlig å forlate sitt liv i lediggang og drikk. Skal det kunde skje må personligheten og ansvaret vekkes hos dem. Det er samfundets og myndighetenes opgave. Men for at det skal skje må også myndighetene søke nye stier og slå inn på dem. Det er mulig at de ikke straks fører frem, men de fører iethvertfall ut av vår nuværende sump, og bare det er ikke så litet.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om Dansk Fængselsvæsen 1928.

Ved ERIK KAMPMANN, Direktør for Fængselsvæsenet.

Med Hensyn til *Pladsforhold og Fangebelæg* bemærkes følgende:

A. Straffeanstalterne.

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg:	
		31/12 1927	31/12 1928
Horsens Straffeanstalt	423	413	422
Annekserne i Amstrup og Bjerre	81	32	79
Kolonien i Kølsen	38	28	28
Vridsløselille Straffeanstalt	378	361	360
Nyborg Straffeanstalt	459	459	449
	1379	1293	1338
Tuberkulosesygehuset ved Nyborg Straffeanstalt	17	6	11
Statens Kvindefængsel	80	52	44

B. Arresthusene.

	Plads til:	Fangebelæg:			
		31/12 1927	31/12 1928		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.
København: Vestre Fængsel	480	241	29	257	0
» Nylorvs Arrest	72	»	»	0	24 ¹⁾
» Politigaarden	64	1	0	4	0
Øvrige Arresthuse (93)	1586	679	42	729	28
Ialt:	2202	921 ²⁾	71	990 ³⁾	52

¹⁾ Endvidere hensat her 22 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der er medtaget nedenfor.

²⁾ Af disse afventede 69 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

³⁾ Af disse afventede 88 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

C. Tvangsarbejdsanstalterne.

	Plads til:	Fangebelæg:			
		31/12 1927		31/12 1928	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.
Arbejdsanstalten					
»Sundholm« (København)	340 ¹⁾	62	0	69	0
Nytorvs Arresthus (Kbhvn.)	»	»	13 ²⁾	0	22
Øvrige Tvangsarbejdsanstalter (13)	284	103	3	126	1
Ialt:	624	165	16	195	23

Som det fremgaar af foranstaaende Oplysninger, disponerer Statens og Kommunens Fængsler tilsammen over Plads til 4302 Fanger. Den gennemsnitlige daglige Belægning i Statens 3 Straffeanstalter for Mænd var i Finansaaret 1927—28 1280 Fanger, i Statens Kvindefængsel 49 Fanger og i de kommunale Arresthuse 1125,11 Fanger. Pladsmanglen i Straffeanstalterne for Mænd har holdt sig gennem hele Aaret 1928 og har i den største Del af dette ligget omkring 100; dog var Tallet i Begyndelsen af Aaret en Del større og naaede sidst i Marts Maaned 150.

Vedrørende de i Arresthusene den 31. December 1928 hendsiddende 990 Mænd og 52 Kvinder og disses Fordeling i Aldersklasser m. v. meddeles følgende Oversigt:

Aldersfordeling	Vareltægtsfanger		Afsonere af Fængselsstraf		Afsonere af Underholdsbidrag		Ialt	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Under 16 Aar	1	1	0	0	0	0	1	1
16—21 Aar	61	2	64	6	4	0	129	8
21—40 Aar	289	12	336	22	72	2	698	36
40—60 Aar	59	1	65	4	23	0	147	5
60 Aar og derover	8	0	6	2	1	0	15	2
Ialt:	418	16	471	34	100	2	990	52

¹⁾ Til Tvangsarbejdsanstalt benyttes siden 1/12 1922 kun een Bygning med Plads til 108 Fanger; en anden Bygning er udlejet til Staten til Forvaringsanstalt (Lov Nr. 133 af 11/4 1925). De kvindelige Tvangsfanger har siden 1/1 1926 hendsiddet i Københavns Kommunes Fængsler.

²⁾ Hensad da i Københavns Vestre Fængsel.

De i *Tvangsarbejdsanstalterne* den 31. December 1928 hendsiddende 195 Mænd og 23 Kvinder fordeler sig saaledes efter Straffetidens Længde:

Straffetidens Længde	Mænd	Kvinder	Ialt
12—29 Dage.....	9	3	12
30—89 »	46	9	55
90—179 »	78	6	84
6 Mdr. — 1 Aar.....	50	4	54
1 Aar og derover	12	1	13
Ialt:	195	23	218

I Meddelelserne for 1927¹⁾ er der nærmere gjort Rede for Oprettelsen af de 2 nye *Annekser* til Horsens Straffeanstalt i *Bjerre og Amstrup*, hvorved indvandt Plads til ca. 80 Fanger. Medens Annekset i Bjerre allerede i Løbet af 1927 blev taget fuldt i Brug, blev de fornødne Ombygningsarbejder ved det nye Anneks i Amstrup først tilendebragt i Efteraaret 1928. I Slutningen af September Maaned kunde Fangebelæget forøges med 15 Mand til ca. 40 Mand, og da Hedekampagnen for Sommerhalvaaret ophørte den 9. Oktober, overførtes 13 af de Fanger, der havde været udsendt til Hedearbejde, direkte til Annekset i Amstrup, hvorved Belæget bragtes op til 54 Mand, og væsentlig herudover vil Annekset ikke kunne rumme.

Trods disse Foranstaltninger har Pladsmanglen som nævnt stadig været følelig, og i August Maaned maatte man ogsaa for Nyborg Straffeanstalts Vedkommende lukke for den hidtil bestaaende frie Tilgang af Fanger dømt i København.

Aarets Hovedbegivenhed indenfor Fængselvæsenet har selvfølgelig været Nedlæggelsen af den gamle Straffeanstalt for Kvinder paa Christianshavn, der som omtalt i Fjor i Henhold til Overenskomst af 15. December 1927 mellem Justitsministeriet og Københavns Magistrat mageskiftedes med Arresthuset paa Nylorv samt et kontant Vederlag. Overdragelsestidspunktet var fastsat til den 1. April 1928, men allerede den 29. Marts overførtes samtlige

¹⁾ Se Tidsskriftets XVI. Aargang Side 271 f. f.

Strafarbejdsfanger fra Christianshavns Straffeanstalt til den af Staten lejede Kvindesløj i det Københavns Kommune tilhørende Vestre Fængsel. Lejemaalet omfatter foruden den paagældende Fængselsløj de i Vestre Fængsel værende Køkken- og Vaskeriafdelinger samt Brugen af Fængslets Kirkelokale til Gudstjeneste og Skolegang for Strafarbejdsfangerne.

Den officielle Kundgørelse om den nye Ordning skete ved Justitsministeriets Bekendtgørelse af 23. Marts 1928, der er saalydende:

»Fra den 1. April 1928 at regne nedlægges den paa Christianshavn beliggende Straffeanstalt for Kvinder, og der indrettes en Straffeanstalt for Kvinder i en af Staten lejet Del af Københavns Kommunes Vestre Fængsel; denne Straffeanstalt benævnes »Statens Kvindefængsel« og ledes af en selvstændig Inspektion.

Som Følge heraf vil de til Strafarbejde domte Kvinder, der hidtil i Henhold til Justitsministeriets Cirkulære Nr. 83 af 6. April 1921 er afleveret til Christianshavns Straffeanstalt fra den 1. April 1928 at regne være at aflevere til Statens Kvindefængsel, hvis Postadresse bliver: Vester Fælledvej, København V.«

Lørdag den 31. Marts afholdtes om Aftenen paa den gamle Straffeanstalt i en af Arbejdssalene i den saakaldte Tugthusbygning en Højtidelighed, hvortil var indbudt samtlige Tjenestemænd og Funktionærer ved Anstalten og en Del af de fra Anstalten pensionerede Tjenestemænd m. fl. Ved denne Lejlighed holdt Fængselsinspektør V. From, der i Aarene 1895—1912 var den gamle Anstalts Leder, efter Direktoratets Opfordring det Foredrag om Christianshavns Straffeanstalts Historie, som findes gengivet i nærværende Tidsskrifts XVI. Aargang Side 282 ff. Umiddelbart efter den 1. April afleveredes Straffeanstalten til Københavns Kommune, og i Aarets Løb blev Anstalten nedrevet for at give Plads for nye moderne Beboelseshuse, som Københavns Kommune agter at opføre paa Grunden, idet dog en Del af Arealet afgives til Gadeudvidelser o. lign. Med Christianshavns Straffeanstalt er den sidste historiske Straffeanstalt her i Landet ophørt at eksistere.

Til den nye kvindelige Straffeanstalt paa Vestre Fængsel, »Statens Kvindefængsel«, hører som nævnt, foruden selve Fængselsbygningen, ogsaa Køkken- og Vaskeriafdelingerne, hvor en betydelig Del af de i Kvindefængslet anbragte Fanger fremtidig kan finde Beskæftigelse. I Følge den med Magistraten sluttede Overenskomst leveres Forplejningen til samtlige Fanger i Københavns Kommunes Fængsler fremtidig af Staten mod Refusion af de dermed forbundne Ud-

gifter. Ligeledes udfører Staten Vasken for samtlige kommunale Fængsler. Ved denne Ordning forventer man, at der for det Offentlige vil indvindes en ret betydelig Besparelse særlig med Hensyn til Fangernes Forplejning. Denne sker i Henhold til et af Direktoratet for Fængselsvæsenet under 18. Maj 1928 stadfæstet foreløbigt Reglement, der i alt væsentlig er i Overensstemmelse med det for Nyborg Straffeanstalt gældende Kostreglement, men med visse af Universitetets hygiejniske Institut anbefalede Ændringer.

Med Hensyn til Fangebehandlingen i Kvindefængslet har det iøvrigt været nødvendigt under de nye Forhold at fastsætte forskellige nye Regler særlig med Henblik paa at Fangernes Sysselsættelse under de nye Forhold i større Omfang end hidtil vil komme til at foregaa i fælles Arbejdslokaler (særlig Køkken og Vaskeri). Medens det hidtil har været Praxis, at kun Forbedringshusfanger, der tidligere 2 Gange havde udstaaet saadan Straf, overførtes til Behandling i Fællesskab, bifaldt Justitsministeriet ved Skrivelse af 26. Maj 1928, at Arbejdet i Vaskeriet maatte udføres af dertil egnede tidligere straffede Fanger, som efter den hidtil fulgte Praxis sædvanligvis har været behandlet i Enecelle, dog saaledes at de paagældende Fanger udenfor Arbejdstiden behandles paa samme Maade som Cellefanger. Ved samme Skrivelse anmodede Ministeriet Fængselsinspektøren om for de Fangers Vedkommende, som i Overensstemmelse hermed overføres til Sysselsættelse i Vaskeriet, 3 Uger forinden det Tidspunkt, da Straffetiden i Henhold til Straffelovens § 13 ved Straffens Udstaaelse i Enkeltcelle udløber, at fremkomme med Indstilling med Henblik paa Fangernes Løsladelse til dette Tidspunkt. Ved en anden Skrivelse af samme Dato tillod Ministeriet, at der for saa vidt angaar Fanger paa Tvangsstadiets 2. — 5. Klasse og paa Overgangsstadiet bortses fra de i kgl. Anordning af 13/2 1873 indeholdte Bestemmelser om, at Fanger hørende til forskellige Stadier og Klasser skal holdes indbyrdes afsondrede, dog at Fanger paa Tvangsstadiets 2. Klasse kun, naar det af Hensyn til Fangearbejdet er absolut paakrævet, og Fangens Forhold ikke taler derimod, maa behandles sammen med Fanger paa Tvangsstadiets øvrige Klasser og paa Overgangsstadiet.

Med Hensyn til Fangernes Undervisning har man bifaldt, at Cellefanger fremtidig under Skoleundervisning maa anbringes i Skolelokalet uden særlig Afsondring mellem de enkelte Fanger, hvorimod de bør anbringes i passende Af-

stand fra hverandre. Skolelokalet for Cellefanger i Straffeanstalten paa Christianshavn var indrettet efter Stall-Systemet. For saa vidt angaar Cellefanger paa 1. Klasse har Direktoratet dog paa dertil given Anledning udtalt, at man ikke kan bifalde, at Undervisningen for deres Vedkommende foregaar i et fælles Lokale uden indbyrdes Afsondring. Hvad angaar Fangernes Sysselsættelse i Køkkenet er der i Overensstemmelse med den hidtil gældende Regel for Fanger, der sysselsættes i Vaskeriet, truffet Bestemmelse om, at ogsaa Fanger, der udtages til Arbejde i Køkkenet, forinden Udtagelsen nøje skal instrueres om den med de derværende Maskiner forbundne Fare, se nærmere nærværende Tidsskrift XV. Aargang Side 133—34. Lægetilsynet med de kvindelige Strafarbejdsfanger varetages af de til Vestre Fængsel knyttede kommunale Læger, og Magistraten har Forpligtelse til, mod en nærmere fastsat Betaling, at modtage til Behandling i Vestre Fængsels Sygehus, kvindelige Strafarbejdsfanger.

Hvad Straffeanstaltternes Administration iøvrigt angaar kan meddeles, at Justitsministeriet under 4. April 1928 nedsatte et Udvalg med den Opgave at fremsætte Forslag til en eventuel Omordning af *Fængselsvæsenets Økonomi og Regnskabsvæsen*. Med Hensyn til den nærmere Begrundelse for Nedsættelsen af Udvalget, til hvis Formand er beskikket Finanshovedbogholder Bjarne, og hvori iøvrigt sidder Repræsentanter saavel for Fængselsvæsenet som for paa-gældende Hovedrevisorat, skal her blot henvises til, at Gennemførelsen af Regiesystemet med Hensyn til Fangernes Sysselsættelse i Tidens Løb har medført, at der gennem Straffeanstaltternes Arbejdsdrift omsættes for meget betydelige Summer og i det hele har medført saadanne Forandringer i Straffeanstaltternes Administrationsforhold, at Spørgsmaalet om en Nyordning af Økonomi og Regnskabsvæsenet nødvendigvis maatte tages op til Undersøgelse.

Hvad dernæst angaar de for Fangerne gældende Reglementer og Bestemmelser skal særlig med Hensyn til *Vridsløselille Straffeanstalt*, der som i Fjor meddelt under 22. December 1927 fik en ny kgl. Anordning angaaende Straffuldbyrdsen, gældende saavel for Fællesfanger som for Cellefanger, bemærkes, at denne nye Anordning paa forskellige Punkter har givet Anledning til supplerende Bestemmelser. Saaledes er der under 11. Februar 1928 ud-

færdiget følgende Regler om de til *Fangernes personlige Renlighed* fornødne Genstande:

»I. I hver Celle skal der *forefindes* 1 Haandklæde og 1 Badehaandklæde. Haandklædet skiftes én Gang om Ugen og Badehaandklædet én Gang hver 4. Uge. Endvidere skal der forefindes 1 Spejl, 1 Klædebørste, 1 Kam, 1 Sæbekop og 1 Beholder til Tandpulver. Straffeanstaltens Inspektør bemyndiges derhos til for Straffeanstaltens Regning at holde Fangerne i rimeligt Omfang forsynede med Tandbørste, Tandpulver, Neglebørste og Sæbe. II. Der udleveres Fangerne til *Afbenyttelse*: 1 à 2 Gange om Ugen: 2 Skobørster (til Paasmøring og Blankning) samt — efter Inspektørens nærmere Bestemmelse — 1 à 2 Gange om Ugen: 1 Barbermaskine med Blad samt Barberkost og Sæbe, og efter Begæring: 1 Neglesaks. De her omhandlede Genstande tilbageleveres umiddelbart efter Afbenyttelsen.«

Dernæst har Direktoratet bifaldet, at der ved den i Anordningen fastsatte Karaktergivning (*Vidnesbyrd*) for Fangernes Opførsel og Flid ved Arbejde og Undervisning anvendes følgende Karakterer: »Særdels god«, »God«, »Middelmaadig« og »Slet«. Endelig har Direktoratet under 22. December 1928 stadfæstet 2 *Reglementer dels om Undervisning af Fangerne dels om Udlaan af Bøger fra Fangebogsamlingen*. Da disse Reglementer formentlig har en mere almindelig Interesse til Belysning af de herhen hørende Spørgsmaal i Fangebehandlingen, skal deres Hovedbestemmelser gengives her, idet det haves i Erindring, at de yngste Forbedringshusfanger ikke indsættes i Vridsløselille Straffeanstalt, men i Nyborg Straffeanstalt.

Ifølge Undervisningsreglementet er normalt enhver Fange under 40 Aar, der ikke tidligere 2 eller flere Gange har udstaaet Straf i Vridsløselille Straffeanstalt, skolepligtig. Fanger over 40 Aar undervises kun, hvis de ønsker det, og Inspektøren giver Tilladelse dertil. Fanger under 40 Aar, der ikke er skolepligtige, kan Inspektøren ligeledes efter derom fremsat Anmodning tillade at deltage i Undervisningen. Undervisningen gives paa 1. Klasse som Celleundervisning og paa de højere Klasser som Fællesundervisning i de dertil indrettede Skolelokaler. Celleundervisningen, hvis Hovedformaal er at lære Fangernes Kundskabstrin at kende, meddeles som Regel kun til saadanne skolepligtige Fanger, der ikke tidligere har hensiddet i Vridsløselille Straffeanstalt. Undervisningen sker iøvrigt i det Omfang, som Omstændighederne tillader, og i hvilket det efter Inspektørens Skøn findes fornødent. Med Hensyn til Fællesunder-

visningen gælder normalt følgende Regler, idet Inspektøren dog, naar Forholdene taler derfor, kan tillade Undervisning i større Omfang: Skolepligtige Fanger, der ikke er fyldt 25 Aar, samt skolepligtige Fanger mellem 25 og 40 Aar, der ikke tidligere har udstaaet Strafarbejde, meddeles der 4 til 5 Timers Undervisning ugentlig. Andre skolepligtige Fanger meddeles der 2 til 3 Timers Undervisning ugentlig. Omfanget af Undervisningen af de ikke skolepligtige Fanger fastsættes af Inspektøren, dog at Undervisningen ikke kan omfatte mere end 4 Timer ugentlig.

Undervisningen omfatter følgende *Fag*: a) Celleundervisningen: Dansk, skriftlig eller mundtlig, Regning, Skrivning. b) Fællesundervisningen: Dansk, skriftlig eller mundtlig, Regning, Engelsk, Tysk. Som Led i Fællesundervisningen gives der Fangerne Lejlighed til i Skolen at overvære 1 à 2 ugentlige Foredrag af oplysende Indhold, f. Eks. om historiske, geografiske, fysiske, fysiologiske eller lignende Emner. Disse Foredragstimer medregnes i de ovenfor nævnte Timetal. Foruden den egentlige Undervisning meddeles der alle Fangerne — ogsaa ikke skolepligtige — paa 2. og højere Klasse, som ikke ønsker sig fritaget derfor, Undervisning i Sang, som Regel en Time ugentligt. Ligeledes gives der alle Fanger paa 2. og højere Klasse Adgang til efter Tur at overvære de Foredrag, der Søndag Eftermiddag afholdes i Skolen.

Endelig skal enhver Fange, der ikke er fyldt 30 Aar, normalt deltage i *Gymnastikundervisningen*, medmindre hans Helbredstilstand er til Hinder derfor; Fanger over 30 Aar kan af Inspektøren faa Tilladelse til at deltage i Gymnastikundervisningen. Undervisningen gives i Cellen eller i et særligt dertil bestemt Lokale eller i fri Luft.

Den til Undervisningen medgaaede Tid medregnes til den for Fangerne fastsatte Arbejdstid; derimod i Almindelighed ikke den Tid, der anvendes til Forberedelse.

Af Reglementet for Fangebogsamlingen anføres: Ved en Fanges Indsættelse i Straffeanstalten udleveres der ham af Fængselspræsten en Bog af opbyggeligt Indhold, der ombyttes een Gang maanedlig eller hyppigere (hver 14. Dag), hvis Fængselspræsten finder det ønskeligt. — Bogudlaanet sker iøvrigt efter følgende Regler: Fanger paa 1. Klasse og 2. Klasse tildeles der er en Bog af belærende Indhold henholdsvis hver 4. Uge og hver 14. Dag. Fanger paa 3. og 4. Klasse udleveres der en Bog af belærende eller underholdende Indhold hver Uge, for 4. Klasses Vedkommende

efter Fangernes eget Valg. Endvidere kan der til Fangerne paa 2., 3. og 4. Klasse med Inspektørens Tilladelse i hvert enkelt Tilfælde udleveres ekstra Bøger af belærende og videnskabeligt Indhold.

Bøgerne maa kun benyttes i Fritiden, og under Ophold i Straffecelle maa Fangerne ikke have udleveret Bøger fra Bogsamlingen. Fangerne er ansvarlige for de dem udleverede Bøger, og det kan af Inspektøren paalægges dem at erstatte den Skade, de tilføjer Bøgerne, ligesom de for Beskadigelse eller anden Misbrug af Bøgerne kan udelukkes fra Adgang til Bogudlaan. Ved de 3 store Højtider udlaanes der for Helligdagene til samtlige Fanger, som maatte ønske det, en ekstra Bog.

Af administrative Afgørelser af mere almen Interesse skal anføres følgende:

Ved Cirkulære af 11. Januar 1928 til Politidirektøren og samtlige Politimestre anmodede Justitsministeriet om, at der maatte blive draget Omsorg for, at der ved *Transport af Domfældte til Straffeanstalterne* som Regel benyttes Jernbane fremfor Automobil, saaledes at Automobil kun benyttes, naar ganske særlige Grunde taler derfor, og uden at der lægges afgørende Vægt paa, om Transport med Automobil i det foreliggende Tilfælde maatte være mindre bekostelig end Transporten med Jernbane. Ved samme Cirkulære indskærpedes det paa dertil given Anledning, at ingen uvedkommende Personer maatte medfølge ved Domfældtes Transport.

Ved Aflevering af Fanger til Straffeanstalt udkræves en *Helbredsattest*¹⁾, hvoraf bl. a. fremgaar, at den paagældende ikke findes lidende af Kønssygdom. I Anledning af, at en Læge ved et Arresthus havde spurgt, hvor vidtgaende en Undersøgelse der skulde foretages af den paagældende inden Udstedelsen af Attesten, udtalte Direktoratet efter Brevveksling med Sundhedsstyrelsen, at det maa overlades til vedkommende Arresthuslæge at afgøre, hvor meget han i hvert enkelt Tilfælde behøver at undersøge de paagældende Personer for at kunne udfærdige den paabudte Attest.

I en af Højesteret den 12. September 1927 afsagt Kendelse blev det udtalt, at *en Person*, der i Københavns Vestre Fængsel *afsonede Straf* af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, *ikke kunde belægges med Varetægtsfængsel i Anledning af en mod ham i København indledet nye Undersøgelse*, idet

¹⁾ Se nærværende Tidsskrift XII. Aargang, Side 273.

den paagældendes Hensiddende under Strafafsoning ydede tilstrækkelig Sikkerhed for hans Tilstedeblivelse og mod, at han modvirkede Undersøgelsen, saaledes at Fængsling i Medfør af Retsplejelovens § 780 manglede Hjemmel. Efter at Politidirektøren i København under Henvisning til denne Kendelse havde forelagt Justitsministeriet Spørgsmaalet om, hvorvidt 2 i Nyborg Straffeanstalt hensiddende Fanger, mod hvem der var indledet ny Undersøgelse, kunde udleveres til Københavns Politi, saaledes at Udleveringstiden medregnedes i Straffetiden, udtalte Justitsministeriet i Skrivelse af 23. Marts 1928 til Politidirektøren, at der ikke haves nogen almindelig Hjemmel til at tillade, at den Tid, i hvilken en til Strafarbejde dømt Person fra Straffeanstalten er udleveret under en ny mod ham rejst Sag, medregnes i Straffetiden, jfr. Straffelovens § 13, hvorefter Strafarbejde udstaas i de dertil indrettede Straffeanstalter overensstemmende med de om disse givne Forskrifter, samt at den paagældende Højesteretskendelse, der angik et Tilfælde, hvor en Person, der i Københavns Vestre Fængsel afsonede Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost, under en her i Staden verserende Sag begæredes hensat i Varetægtsarrest, efter Justitsministeriets Formening ikke var afgørende for Fanger, der hendsidder til Afsoning af Strafarbejde.

Medens den ene af de ovennævnte i Nyborg Straffeanstalt hensiddende Fanger derefter blev fængslet ved Københavns Byrets Kendelse af 28. Marts 1928, blev Anklagemyndighedens Begæring om Fængsling af den anden Strafarbejdsfange ved Københavns Byrets Kendelse af 18. April 1928 ikke taget til Følge. Den sidstnævnte Kendelse blev imidlertid paakæret til Østre Landsret, der den 20. April 1928 afsagde Fængslingskendelsen over Fangen, idet det til Begrundelse heraf udtaltes i Kendelsen, at Undersøgelsen i Anledning af de af Fangen tilstaaede Tyverier efter det foreliggende maatte anses at nødvendiggøre hans Tilstedeværelse her i Jurisdiktionen, at der ikke fandtes Hjemmel for, at den fortsatte Afsoning af Straffen kunde ske udenfor Straffeanstalten, og at hans Fængsling herefter fandtes at have Hjemmel i Retsplejelovens § 780 2. a. og c.

Efter at Ministeriet havde brevvekslet med Rigsadvokaten angaaende den for de straffuldbyrðende Myndigheder ved de nævnte Kendelser foreliggende Situation, udtalte Ministeriet i en Skrivelse til Rigsadvokaten følgende:

»1) For saa vidt angaar Fanger, der afsoner Straf i Straffe-

anstalterne, vil der formentlig efter den af Østre Landsret den 20. April 1928 afsagte Kendelse næppe opstaa Vanskeligheder.

2) Fanger, der hensidder i Arrest paa Grund af Pladsmangel i Straffeanstalterne, maa, selvom de har underkastet sig de i Cirkulære Nr. 176 af 15. August 1917 for Afkortning i Straffetiden fastsatte Vilkaar, dog anses for Varetagtsfanger, der holdes fængslede i Henhold til den i sin Tid under Sagen afsagte Fængslingskendelse. Om Afsigelse af nogen ny Fængslingskendelse bliver der derfor for disse Personers Vedkommende ikke Spørgsmaal, og det maa efter Ministeriets Formening være overladt Fængselsmyndighederne i hvert Tilfælde at træffe Bestemmelse om, hvorvidt den nye Sag griber forstyrrende ind paa en saadan Maade, at det ikke kan anses rimeligt og forsvarligt at lade det paagældende Tidsrum komme til senere Afkortning i Straffetiden.

3) Hvad angaar Fanger, der afsoner Fængselsstraf, navnlig Fængsel paa sædvanlig Fangekost, er det efter de afsagte Retskendelser ikke helt klart, hvor langt Domstolene vil gaa med Hensyn til at nægte Afsigelse af Fængslingskendelse under den nye Sag; men det synes ikke udelukket, at Fængslingskendelse i givet Fald vil blive afsagt, saafremt Afsoningen faktisk er afbrudt paa Fremstillingens Tidspunkt. Fængselsmyndighederne maa derfor, hvis det — navnlig under Hensyn til den nye Sags Omfang — findes urigtigt at fortsætte Strafafsoningen, medens den nye Sag verserer, efter Ministeriets Formening kunne afbryde Strafafsoningen og afgive den paagældende til Politiet. Dersom Politiet da ikke skønner, at vedkommende, medens den nye Sag staar paa, kan være paa fri Fod, maa det paa sædvanlig Maade fremstille ham for vedkommende Dommer med Begæring om Fængsling. Herved bemærkes, at Spørgsmaalet om, hvorvidt Strafafsoningen med Føje er afbrudt, formentlig i Medfør af Retsplejelovens § 998 af den paagældende kan forelægges Domstolene.«

Med Hensyn til *Forsorgsvirksomheden* for løsladte Fanger bemærkes:

Siden den 1. April 1918 har der til Nyborg Straffeanstalt været knyttet en *Forsorgsmedarbejder*¹⁾, der i Samarbejde med Fængselsselskaberne og Foreningen »Fængselshjælpen«

1) Se Beretning om Straffeanstalterne for 1918—19, Side 9—11.

søger at hjælpe løsladte Fanger til straks efter Løsladelsen at komme ind i ordnede Forhold. Vedkommende Forsorgsmedarbejder deltager tillige i Virksomheden som Lærer ved Fangeskolen og har derigennem Adgang til at lære de Fanger, han skal hjælpe, grundigt at kende. Naar denne Ordning, der ikke kendtes ved de andre Straffeanstalter, blev truffet ved Nyborg Straffeanstalt, stod det Forbindelse med, at Nyborg Straffeanstalt er bestemt til at optage de yngste af Forbedringshusfangerne.

Da Erfaringerne med Hensyn til den i Nyborg truffne Ordning gennem de forløbne Aar imidlertid efter Direktoratets Skøn har vist sig tilfredsstillende, har man truffet Foranstaltning til at indføre en lignende Ordning ved *Vridsløselille Straffeanstalt*. Efter at Stillingen som ordineret Medhjælper hos den derværende Fængselspræst var blevet ledig, benyttede man Lejligheden til at paalægge den nye ordnede Medhjælper Pligt til ved Siden af sin Virksomhed ved den geistlige Betjening af Fangerne at deltage i Forsorgsarbejdet vedrørende disse. Som Vejledning med Hensyn til de den paagældende som Forsorgsmedarbejder paahvilende Pligter, udtalte Direktoratet: »Som Forsorgsmedarbejder paahviler det dem 1) gennem Brevveksling og Besøg at sætte Dem i Forbindelse med de i Straffeanstalten hensiddende Fangers Hjem og Familie, den Skole, hvori de har gaaet, og deres tidligere Læremester, Principal eller Husbond for at lære de Forhold at kende, hvorunder de paagældende tidligere har levet, og 2) paa Grundlag af de derved indhentede Oplysninger og det gennem Opholdet i Fængslet erhvervede Kendskab til Fangerne at hjælpe disse til straks ved Løsladelsen at komme ind i ordnede Forhold, samt 3) gennem Besøg og paa anden Maade at bevare Forbindelsen med de løsladte Fanger, saa længe det anses for paakrævet. — Over Deres Virksomhed som Forsorgsmedarbejder vil De have at føre en kortfattet Dagbog og ved Finansaarets Udløb til Inspektionen at afgive en Beretning, ligesom De med Hensyn til Deres nævnte Virksomhed vil have at følge de Instrukser, der maatte blive Dem givne. Man forventer, at De vil lade det være Dem magtpaaliggende ved Udførelsen af denne Virksomhed at søge tilvejebragt det bedst mulige Samarbejde med de private Foreninger og Institutioner, der tager sig af løsladte Fanger«.

Med Hensyn til Foreningen „Fængselshjælpen's“ Forsorgsarbejde er der i Aarets Løb ved Forhandling mellen For-

eningen og Justitsministeriet blevet truffet en Nyordning af ret vidtgaende Betydning. Om den nærmere Foranledning til denne Nyordning bemærkes: I en til Justitsministeriet rettet Henvendelse henviste Foreningen til, at den siden Foreningen »Fængselshjælpen's« Stiftelse fulgte Hovedregel angaaende *Foreningens Forhold med Hensyn til betinget benaadete Personer* lejlighedsvis har givet Anledning til Tvivl, hvorfor den anmodede Ministeriet om at søge udvirket, at der fremtidig i hvert enkelt Tilfælde af betinget Benaadning træffes særlig Bestemmelse om, hvorvidt den benaadete skal undergives »Fængselshjælpen's« Tilsyn eller ej. Bestyrelsen anførte nærmere, at den hidtil fulgte Hovedregel, efter hvilken Foreningen havde Pligt til at føre Tilsyn med alle betinget benaadete Personer, havde foraarsaget nogen Usikkerhed med Hensyn Foreningens Ret og Pligt i Tilfælde, hvor en betinget benaadet, for hvem der ikke udtrykkeligt i vedkommende kgl. Resolution var anordnet Tilsyn af Foreningen, har ønsket sig fritaget for dette eller har unddraget sig det, samt at ogsaa den Omstændighed, at der ikke længere — som det tidligere skete i adskillige Tilfælde — fastsættes ulastelig Vandel som Vilkaar for de betingede Benaadninger, der nu som Regel kun knyttes til det Vilkaar, at den benaadete i et nærmere fastsat Tidsrum fører en straffri Vandel, havde bidraget til at forøge den omtalte Usikkerhed i Foreningens Stilling, idet det sidstnævnte Vilkaar ikke med samme Nødvendighed som det første forudsætter Tilstedeværelsen af et Tilsyn af den heromhandlede Art.

Under Henvisning til det af Foreningen saaledes anførte bestemte Justitsministeriet, at den »Fængselshjælpen« paa-hvilende Pligt til at føre Tilsyn med betinget benaadete Personer fremtidig kun omfatter de Personer, for hvem der ved vedkommende kgl. Resolution som Vilkaar for Benaadningen anordnes Tilsyn fra Foreningens Tide i et i Resolutionen nærmere fastsat Tidsrum, samt at Foreningen i Tilfælde, hvor en Person benaadetes betingelsesvis, uden at der til Benaadningen yderligere knyttes det ovennævnte Vilkaar, bør indskrænke sig til at tilstille den betinget benaadete en Skrivelse med Tilbud om den økonomiske Hjælp eller anden Bistand, som Foreningen maatte se sig i Stand til at yde,

Om Nyordningen er der til de paagældende Myndigheder udstedt følgende Cirkulære af 24. September 1928:

»Medens Foreningen »Fængselshjælpen« hidtil har ført Tilsyn med alle Personer, der betingelsesvis er blevet benaadet for idømt Straf, selv om det ikke ved den paagældende kgl. Resolution udtrykkeligt er fastsat som Betingelse, at den benaadede i et vist Tidsrum skal underkaste sig Foreningens Tilsyn, er der i Overensstemmelse med et af Foreningen fremsat Ønske nu truffet den Ordning, at Foreningen »Fængselshjælpen« fremtidig kun skal føre Tilsyn med saadanne Personer, med Hensyn til hvilke det som Vilkaar for Benaadningen i vedkommende kgl. Resolution er blevet fastsat, at de undergives Foreningens Tilsyn, hvorimod andre betinget benaadede Personer kun vil modtage en Meddelelse fra Foreningen om, at denne er beredt til at yde dem Hjælp, saafremt de ønsker det.

Under Henviisning hertil skal man anmode D'Herrer om fremtidig i de af Dem afgivne Erklæringer eller Indstillinger i Sager angaaende Benaadning i hvert enkelt Tilfælde, hvor De anbefaler Benaadning, at udtale Dem om, hvorvidt det efter de i Sagen foreliggende Omstændigheder maa anses for hensigtsmæssigt, at Benaadning betinges af, at der anordnes Tilsyn med den paagældende«.

Fra et til en af Straffeanstalterne knyttet *Fængselsselskab* er der til Justitsministeriet rettet Henvendelse om, at der af Staten maatte blive stillet *gratis Jernbanebilletter* til Raadighed for Selskabet til løsladte Fangers Hjemrejse¹⁾ og om, at der maatte blive draget Omsorg for, at domfældte Personer ved deres Aflevering til Straffeanstalterne var forsynede med en passende Garderobe, i hvilken Henseende man fremhævede de Vanskeligheder, der opstaar ved, at en Fange, der i Sommertiden afleveres til Straffeanstalten med en til denne Aarstid svarende *Beklædning*, ikke vil kunne løslades i Vintertiden uden at blive ekviperet ved Fængsels-selskabets Hjælp. I sit Svar til Selskabet meddelte Ministeriet, at man saavel af økonomiske Grunde som under Hensyn til den forestaaende Straffelovsreform ikke for Tiden saa sig i Stand til at gennemføre en almindelig Regel om at tilstaa løsladte Strafarbejdsfanger Hjemrejse for Statens Regning, samt at man med Hensyn til Beklædnings-spørgsmaalet maatte henvise til, at de Bestemmelser, der tager Sigte paa, at domfældte Forbrydere ved Afleveringen til Straffeanstalt er forsynede med nødtørftige Klædningsstykker, kun tager Sigte paa de til Domfældtes *Transport* til Straffeanstalten fornødne Klædningsstykker, medens Tilvejebringelsen af de til Fangens Hjemsendelse nødvendige Klæder maa ske ved derom at rette Henvendelse til Forsørgelsesvæsenet. En Ændring af denne Regel, saaledes at

¹⁾ Se nærværende Tidsskrift XIV. Aargang, Side 54—56.

Domfældte allerede ved Afleveringen forsynes med de ved Løsladelsen nødvendige Beklædningsgenstande, vilde efter Ministeriets Formening støde paa betydelige saavel økonomiske som praktiske Vanskeligheder, hvorfor man ikke saa sig i Stand til at søge en saadan Ændring gennemført.

Af »Kirkens Korshær« er der — som Led i Hærens sociale Genrejsningsarbejde — anholdt om Tilladelse for en af deres Korpsledere til at besøge Fangerne i Statens *Straffeanstalter for Mænd* og til at samtale med disse i Enrum, eventuelt særlig med de Fanger, som Kirkens Korshær gennem sit Arbejde tidligere har været i Forbindelse med. I sit Svar paa denne Henvendelse udtalte Ministeriet, at man ikke mente at kunne give den paagældende nogen almindelig Tilladelse til at besøge Fanger i Straffeanstalten, men at man maatte henvise ham til, naar han maatte ønske at besøge en Fange, som han havde personligt Kendskab til, og hvem han mente at være i Stand til at yde Støtte efter Løsladelsen, derom at rette Henvendelse til vedkommende Straffeanstalts Inspektør, idet man samtidig bemyndigede Fængselsinspektørerne til at give en saadan Tilladelse paa Vilkaar, at Kirkens Korshær holder de bestaaende Fængselsselskaber underrettede i hvert Tilfælde, hvor den agter at yde en Fange Støtte efter hans Løsladelse, samt saaledes at Besøget iøvrigt finder Sted paa de Vilkaar, Inspektoren maatte anse for paakrævede.

Allerede fra 1915 har Kirkens Korshær haft Tilladelse til at lade en Repræsentant for Hæren besøge de kvindelige Strafarbejdsfanger. Denne Tilladelse er i Aarets Løb blevet fornyet for saa vidt angaar de i *Statens Kvindefængsel* hensiddende Strafarbejdsfanger, idet Tilladelsen nærmere gaar ud paa efter Anvisning af Fængselspræsten at besøge de Fanger, der har udstaaet Halvdelen af deres Straf, og som ikke ved Løsladelsen vil blive taget under Forsorg af en anden Institution, hvis Opgave er at hjælpe løsladte Fanger. Tilladelsen er derhos bl. a. givet paa det Vilkaar, at der gives Meddelelse til Fængselsselskabernes Fælleskontor og Foreningen »Fængselshjælpen« om, hvilke Fanger der ved Løsladelsen agtes taget under Kirkens Korshærs Forsorg.

Med Hensyn til de kommunale Arresthuse skal gøres følgende Bemærkninger:

Ved Cirkulare af 31. August 1928 til samtlige Amtmænd og Arrestinspektører anmodede Direktoratet for Fængsels-

væsenet paa dertil given Anledning om, at det maa blive indskærpet Arrestforvarerne, at det paahviler dem at *gennemgaa Arrestreglementet* af 7. Maj 1846, særlig deltes Afsnit D. og E., *med enhver, der antages til Tjeneste som Betjent eller Medhjælper* ved vedkommende Arresthus. De paagældende, hvem der samtidig bør udleveres et Eksempplar af det nævnte Reglement, bør desuden af Arrestforvareren gøres bekendt med andre Bestemmelser, der er af Interesse for Tjenesten ved Arresthuset.

Med Hensyn til Arrestforvarerstillingens Forening med andre *Bierhverv* har der i Aarets Løb foreligget forskellige Spørgsmaal til Afgørelse. Det skal i denne Forbindelse oplyses, at det allerede ved et Cirkulære fra Justitsministeriet af 18. Juni 1901 er indskærpet, at Arrestforsvarernes Kaar bør søges forbedret, saaledes at man kan faa Stillingerne besat med duelige og paalidelige Mænd, uden at de skal være nødsaget til at befatte sig med andre Forretninger, der vil være dem til Hinder i med fornøden Aarvaagenhed at varetage deres Tjeneste, og at det bør paases, at Arrestforvareren som Regel stadig er til Stede i Arresthuset og ikke paatager sig offentlige eller private Hverv eller benyttes til Tjeneste, der medfører hans Fraværelse fra Arresthuset.

Uagtet Arrestforvarernes økonomiske Forhold siden 1901 gennemgaaende er blevet væsentlig forbedrede — formentlig ikke, mindst i Løbet af det sidste Decennium — kan det dog vedblivende ogsaa af Hensyn til paa anden Maade at spare det Offentlige for Udgifter — være ønskeligt i visse Tilfælde, særlig ved mindre Arresthuse, ikke at gennemføre Forbudet mod Bierhverv altfor rigoristisk. Ministeriet har derfor ved sine forskellige Afgørelser søgt at forene de modstaaende Hensyn, naar dette ikke er kommet i Strid med en forsvarlig Varetagelse af Tilsynet med Arrestanterne. Man har saaledes ved et lille Arresthus paa Landet tilladt, at Stillingen som Arrestforvarer der var blevet ledig, opsloges med Forpligtelse for den, der ansattes, til at forrette Tjeneste paa Politistationen i den By, i hvilken Arresthuset er beliggende, og i det Omfang som Arrestinspektøren maatte anse for foreneligt med den paagældendes Tjeneste som Arrestforvarer, idet man derhos forudsatte, at Arbejdet for Politiet, naar Arresthusets Tarv kræver det, udføres i Arresthuset. Ved Genbesættelse af en Arrestforvarerstilling i en mindre Købstad udtalte Ministeriet paa lignende Maade, at man efter Omstændighederne intet havde at erindre imod,

at Arrestforvareren beskikkedes som Reservepolitibetjent i Købstaden, for saa vidt det ikke paalægges ham at gøre fast Polititjeneste, men kun at gøre Tjeneste ved særlige Lejligheder, og saavidt det lader sig forene med hans Tjeneste som Arrestforvarer. — Paa dertil givne Anledning har Justitsministeriet paa den anden Side med Hensyn til Arrestforvareren ved et større Arresthus udtalt, at Arrestforvarerens Virksomhed som Retsvidne ikke burde udvides udover dennes nuværende Omfang, samt at man maatte anse det for rettest, at hans Anvendelse som Retsvidne og Retsbud bringes til Ophør ved Skifte i Arrestforvarerstillingen.

I Arrestreglementet af 7. Maj 1846 indeholdes med Hensyn til Arrestforvareren en Bestemmelse om, at han »i Reglen til ingen Tid, og om Natten aldrig, maa være fraværende fra sin Bolig uden Politimesterens specielle Tilladelse«. Selvom denne Regel ikke overholdes efter Bogstaven, er det dog givet, at Arrestforvarerne særlig ved de Arresthuse, hvis Størrelse ikke tillader Antagelse af fast Medhjælp, har en overordentlig bunden Stilling. I Lighed med de Regler om en *fast ugentlig Fridag og fast aarlig Ferie*, der er gældende for Statens Tjenestemænd og formentlig ogsaa for de fleste kommunale Tjenestemænd, er der fra Arrestforvarernes Side en Bevægelse i Gang for at opnaa tilsvarende Goder, idet der af Arrestforvarerforeningen har været rettet Henvendelse herom til vedkommende kommunale Myndigheder, uden at det dog endnu er lykkedes at opnaa den af Foreningen ønskede ensartede Ordning af de paagældende Spørgsmaal. Forholdet er i Øjeblikket det, at Arrestforvarerne vel adskillige Steder har en aarlig Ferie, ligesom der flere Steder er tillagt dem faste Fridage, medens der er andre Arresthuse, hvor der hverken ydes Arrestforvareren Ferie eller faste Fridage.

Et Spørgsmaal angaaende Behandling af en *spisevægrende Arrestant* har i Aar været forelagt Justitsministeriet til Afgørelse. Omstændighederne var følgende: En Arrestant, der den 17. Oktober 1928 var indsat i et Arresthus til Afsoning af en Straf af Fængsel paa sædvanlig Fangekost i 60 Dage, blev paa Foranledning af Kredslægen den 26. s. M. indlagt paa det kommunale Sygehus, idet Arrestanten vægrede sig ved at tage Føde til sig, og dernæst, da han ogsaa paa Sygehuset vedblev sin Vægtring, efter Henstilling af Sygehuslægen den 9. November overført til et af Statens Sindssyge-

hospitaler. Politimesteren forespurgte nu, hvorvidt det ommeldte Sygehusophold, der skønnedes foranlediget ved Arrestantens eget Forhold, vilde være at medregne i Straffetiden. Af en Udtalelse fra Overlægen ved Sindssygehospitalet fremgik, at Arrestanten siden Indlæggelsen paa Sindssygehospitalet fremgik, at Arrestanten siden Indlæggelsen paa Sindssygehospitalet havde spist sin Mad selv, idet man straks ved Indlæggelsen gjorde ham opmærksom paa, at han vilde blive kunstlig ernæret, hvis han ikke selv spiste. Efter Overlægens Udtalelse havde Arrestanten paa Basis af medfødt psykopatisk Konstitution vist en abnorm psykisk Reaktion paa den ham idømte Straf, og Overlægen karakteriserede hans Lidelse som en Situationspsykose, idet han tilføjede, at han ikke ansaa det for udelukket, at Arrestanten ved at skulle genoptage sin Strafafsoning vilde reagere paa samme Maade som tidligere.

I sit Svar udtalte Justitsministeriet, at den almindelige Forholdsregel overfor spisevægrende Arrestanter bør være den, at der foretages Tvangsfodring, naar det Tidspunkt indtræder, paa hvilket saadan skønnes nødvendig, enten i Arresthuset eller, saafremt dette ikke lader sig gøre, paa det nærmeste Sygehus, og saaledes at det eventuelle Sygehusophold ikke medregnes i Straffetiden. Da der imidlertid efter det oplyste i det foreliggende Tilfælde ikke havde været forsøgt Tvangsfodring overfor Arrestanten i Arresthuset¹⁾, og da det ikke forud var tilkendegivet ham, at Sygehus- og Hospitalsopholdet ikke vilde blive medregnet i Straffetiden, mente Ministeriet imidlertid ikke, her at burde fastholde dette almindelige Standpunkt, men tiltraadte efter Omstændighederne, at Sygehusopholdet medregnedes i Straffetiden.

Justitsministeriet har i Aarets Løb bifaldet *Nedlæggelsen af Arresthusene* i Fredensborg, Hørsholm og Kjærlingbjerg. Ministeriet har dernæst bl. a. under Hensyn til, at den gennemsnitlige daglige Belægning i samtlige Landets Arresthuse taget under eet i nogle Aar kun har svaret til ca. 50% af de forhaandenværende Pladser, henstillet til samtlige Amt, at Spørgsmaalet om Muligheden af at nedlægge et eller flere af de i Amtet værende Arresthuse tages op til Under-

¹⁾ Se angaaende Arresthuslægens Pligt i saa Henseende Direktoratet for Fængselsvæsenets Skrivelse af 14. November 1921 (Samling af Bestemmelser vedrørende Arrestvæsenet i Danmark, Side 259-60).

søgelse og Forhandling med de interesserede Kommuner, og Resultatet derefter med Amtets Indstilling forelægges for Ministeriet. Da disse Undersøgelser endnu ikke er tilendebragt, kan det ikke paa nærværende Tidspunkt overses, i hvilket Omfang denne Henstilling vil medføre yderligere Nedlæggelse af bestaaende Arresthuse.

Hvad endelig angaar de kommunale Tvangsarbejdsanstalter bemærkes:

Ved den foran omtalte Overenkomst mellem Justitsministeriet og Københavns Magistrat angaaende Mageskiftet af Christianshavns Straffeanstalt og Nytorvs Arresthus var det forudsat, at Afdelingen for *kvindelige Tvangsarbejdsfanger* i Københavns Vestre Fængsel¹⁾ overflyttes til *Nytorvs Arresthus*. Efter at der i Arresthuset var indrettet en Arbejdssal, saaledes at Tvangsarbejdsfangerne kan tilbringe Arbejdstiden i Fællesskab, bifaldt Justitsministeriet en Indstilling fra Københavns Magistrat om, at den nævnte Ordning godkendes som gældende indtil videre, saaledes at det af Justitsministeriet under 21. Juni 1926 approberede Reglement for kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der udstaar Straf i Staden Københavns Fængsler, fremtidig kommer til Anvendelse paa de paagældende i Nytorvs Arresthus hensiddende Fanger.

I Aarets Løb er der givet Tilladelse til at *nedlægge* den hidtil bestaaende *Afdeling for kvindelige Tvangsarbejdsfanger* ved Præstø Amts Tvangsarbejdsanstalt i *Næstved*, idet det af Amdsraadet var oplyst, at Københavns Magistrat havde givet Tilsagn om, at eventuelle kvindelige Tvangsfanger fremtidig vilde kunne modtages til Afsoning i den i Københavns Kommunes Fængsler indrettede særlige Afdeling for kvindelige Tvangsfanger.

Med Hensyn til de for *Tvangsfangernes Behandling gældende Bestemmelser* har Direktoratet i Anledning af en Klage fra en Tvangsarbejdsfange udtalt, at man maa anse det for rigtigst, at Deltagelse i Gudstjeneste og Andagtsøvelser er frivillig, og at der i vedkommende Anstalts Reglement optages dertil sigtende Ændringer, samt at det efter Direktoratets Formening ikke kan anses for hjemlet at anvende Sengeleje som Disciplineringsforanstaltning i alt Fald ikke udover et ganske kort Tidsrum. Paa lignende Maade udtalte Direktoratet i Anledning af en anden Klage fra en

1) Se nærværende Tidsskrift XIV. Aargang, Side 245—46.

Tvangsarbejdsfange, at man maatte anse det for rigtigst, at en Fange, der har mistet Synet paa det ene Øje, ikke mod sin Vilje sysselsættes ved Stenslagning eller Brændehugning, hvorved han eventuelt udsættes for at miste Synet ogsaa paa det andet Øje.

Ved Skrivelse af 23. Januar 1902 meddelte Justitsministeriet Samtykke til, at *Opsynet* ved Københavns Tvangsarbejdsanstalt, *bevæbnedes* med Sidesabler. Efter Indstilling af Københavns Magistrat har Justitsministeriet godkendt, at det nævnte Sidevaaben erstattes med Stave af lignende Art som de af Københavns Politi benyttede, idet man med Hensyn til Anvendelsen af Stavene henviste til Justitsministeriets Cirkulære af 25. September 1928 angaaende Brugen af Politistave. Direktoratet har i Anledning af denne Sag optaget dette Spørgsmaal til nærmere Undersøgelse.

Bestemmelsen om Anvendelse af *legemlig Revselse som Disciplinerstraf* i Tvangsarbejdsanstalterne, er kun optaget i Reglementet for 4 af Landets 14 Tvangsarbejdsanstalter, og indtil den 31. Marts 1928 er i ingen af disse 4 Anstalter saadan Revselse anvendt.

Litteratur.

Ragnar Hemmer: Studier rörande straffutmättningen i medeltida svensk rätt. VI + 380 Sider. Söderström & C:o förlagsaktiebolag. Helsingfors 1928.

Det foreliggende Arbejde holder mere end dets Titel lover. Efter moderne systematisk Opfattelse henføres Spørgsmaalet om Strafudmaalingen under Strafferettens almindelige Del, men Forfatterens Værk giver samtidig — hvad der iøvrigt til en vis Grad følger af Æmnets Karakter — for en ikke uvæsentlig Del en Fremstilling af en Række specielle Forbrydelser. At samle de vejledende Synspunkter for Strafudmaalingen i en enkelt Bestemmelse som § 57 i den danske Straffelov af 10. Februar 1866, er ikke gængs selv i nyere Lovgivninger og forudsætter en Teknik, der ligger ældre Strafferet ganske fjærn. Strængt taget horer meget af det, Forfatteren udvikler under Begrebet Strafudmaaling, ikke direkte herhen, men maa korrekt opfattes som Reflexer af det paagældende Lovbuds brede og vidt differentierede Bestemmelser, saaledes f. Ex. Reglerne om Legemsforærmelser. Strafferettens Historie kan vel ikke betragtes som de af Binding ynkede Videnskabens Stedbørn; der er tværtimod trindt om i Europa ydet betydningsfulde Bidrag til Løsningen af dens mange og store Problemer, men uægtelig staar endnu tilbage et mægtigt Arbejde, og der er vistnok ingen Tvivl om, at adskillige traditionelle eller hævdvundne Opfattelser selv for Hovedpunkters Vedkommende ville undergaa mærkelige Ændringer ved dyberegaaende Forskninger paa en bredere Basis end før, i Samvirke med Nationaløkonomer, Sociologer og Folklorister. De største Vanskeligheder ved en Fremstilling af Strafferettens Historie frembyder sikkert dens almindelige Del. Her tale Kilderne kun sparsomt, Grundspørgsmaalene berøres som Regel ikke, og besvares de endelig, ere Svarene svære at tyde. Den samvittighedsfulde Forsker tør kun med yderste Varsomhed bevæge sig paa disse gyngende Omraader for ikke at falde for den løkkende Fristelse enten at konstruere eller at — skrive Romaner. Forfatteren

af de her omtalte »Studier« er mindst af alt Romanfabrikant. Han er forsigtig, grundig, omhyggelig.

Men byder Forfatterens Skrift forsaavidt mere end dets Benævnelse angiver, giver det paa den anden Side ogsaa noget mindre. De ledende *almindelige* Synspunkter træde noget i Skyggen for den punktuelle og nøjagtige Udvikling af de behandlede Forbrydelser og Straffene herfor. I det hele er det ikke let at finde og fremdrage den røde Traad, der skulde gaa gennem Forfatterens omfangsrige Værk. Som den grundærlige Forsker, Forfatteren er, har han sikkert været klar herover. Selv har han angivet den Synsvinkel, under hvilken han vil have sit Arbejde betragtet, ved at kalde det »Studier«. Det er nemlig det, det er. I Virkeligheden indeholder Bogen Monografier over de tre Hovedspørgsmaal, med hvilke den beskæftiger sig — om Forbrydelse og Straf i den »folkelige« Strafferet, om Virkningens Omfang som Faktor ved Strafudmaalingen, om Strafudmaalingen ved Krænkelser af flere Interesser gennem samme Handling —, og Forbindelsen mellem de forskellige Afsnit er noget løs og udvendig. En organisk afrundet Helhed udgør Skriftet ikke, og en mere betegnende og adækvat Titel kunde vel uden større Besvær være valgt.

Men denne mere formelle Anke bør kun spille en Statistrolle ved Bedømmelsen af Værkets reelle Indhold. Med stor Flid og Lærdom, uden at sky nogen Møje eller Anstrængelse, har Forfatteren samlet og ordnet et meget betydeligt Materiale, saa stort, at Bogen glimtvis ret stærkt bærer Præget af en blot Materialsamling. Hans Kendskab baade til Lovkilderne og den strafferetlige Litteratur er nøje og indgaaende; saavidt ses, er intet herhenhørende Værk af Betydning ubenyttet eller uomtalt. Hvad de grundlæggende Spørgsmaal angaar — Opfattelsen af Straffen gennem Udviklingens Etaper, Brydningen mellem den private og Samfundsmagten og den sidste endelige Sejr, Hovedprinciperne i den kirkelige Tankegang o. s. fr. — bryder Forfatteren ikke nye Veje, hvilket iøvrigt heller ikke med Billighed vil kunne forlanges. Han kender Spørgsmaalene, ved, hvorledes de førende Forskere have behandlet dem, og tager forstandig Stilling dertil.

Sproget er af en vis reel Vederhæftighed, jævnt, bredt og naturligt, dog uden kunstnerisk eller litterært Tilsnit eller Særpræg.

I Bogens *første* Afsnit giver Forfatteren en Fremstilling af, hvad han kalder Principerne i den *folkelige* Straffe-

ret — et i danske Øren noget misvisende eller i hvert Fald ikke rammende Udtryk. Overensstemmende med de fleste og betydeligste af Nutidens Granskere fører han Linierne op i Udviklingen. Han er klar over Tovtrækningen mellem det private Initiativ og den stadig voxende Samfundsmagt. Forbrydelsen krænker den derved forurettede, men samtidig ogsaa dennes Slægt allerede paa Grund af den mellem Slægtens Medlemmer bestaaende stærke Samfølelse; det bliver derfor Slægten, ikke Samfundsmagten, som reagerer mod den retstridige Handling. Efter dette Hovedsynspunkt anordnes Straffen, i første Linie som personlig Oprejsning for den forurettede, saaledes at ikke blot det retstridige Indgrebs Art, men ogsaa dets Omfang vejer til ved Strafudmaalingen. Men selv de ældste Landskabslove give ikke Banen fri for en utæmmet og utøjlet Hævnfølelse. Bortset fra de alvorligste Retsbrud bygger den private Strafferet paa Forsoningstanken, og Midlet til at realisere denne er Boders Erlæggelse til den krænkede. Den Analyse, Forfatteren giver af Bodestraffens almindelige Karakter, synes at være udført *con amore* i hvert Fald er den god og fyldestgørende. I dette Afsnit kunde der muligt have været gjort større Brug, end Tilfældet er, af den retssammenlignende Metode, et Vaaben, der ganske vist i Dilettanters Hænder er lige saa farligt som det berømte Sværd Tyrting. Med vanlig Forsigtighed har Forfatteren holdt sig til de germanske Retskilder. Det turde dog være et Spørgsmaal, om det ikke vilde have været af Værdi hist og her, om end blot i oplysende Noter, at give en Henviisning til parallelle Foreteelser f. Ex. i græsk eller romersk Ret, Bodstanken hos Homer, Steningsstraffens Karakter o. s. v.

I Bogens *andet* Afsnit paaviser Forfatteren den svenske middelalderlige Rets Tendens til at tillægge den ydre Virknings Omfang afgørende Indflydelse paa Strafudmaalingen, et naturligt og almenneskeligt Synspunkt, der den Dag idag ikke har tabt sin Betydning. Med stor Udførlighed har Forfatteren her gennemgaaet Legemsfor nærmelserne, Injurier, Forbrydelser imod Ejendomsretten og Undladelsesdelikterne. Om dette Afsnit gælder — som i det hele om Forfatterens deskriptive og jævnt skridende Udviklinger — at Gengivelsen af de paaberaabte Lovbestemmelser indtager en anseelig Plads i Fremstillingen. Selv om det er uundgaaeligt at anføre de benyttede Kilder, er man næsten her ved at faa for meget af det gode. Det samme gælder den ofte

noget trættende ordrette Citeren af de raadspurgte Forfattere. Det tunge Stof tynges yderligere ved denne Fremgangsmaade.

Afhandlingens *trede* Afsnit endelig giver en meget bred Fremstilling af Straffudmaalingen, naar flere Interesser krænktes ved samme retstridige Handling, enten Sammenstødet udelukkende rammer private Rettigheder eller tillige Samfundsmagten (Kongemagten) eller endelig Tilfælde, hvor ogsaa Kirkens Retssfære udsættes for Fare. Det er Problemer, som overalt rejse Hovedet, og som — allerede paa Grund af deres fundamentale Vigtighed — tit ere drøftede, men ikke med samme Ligelighed. Medens Gnidningsforholdet mellem den private og Kongemagten vistnok har faaet en endelig Afgørelse, gælder dette ikke om det videnskabelig set vidunderlige Spørgsmaal om de kirkelige Tankers Indflydelse paa de verdslige Retsfelter; her ere Undersøgelserne endnu ikke bragt til Afslutning. At dette Spørgsmaal ikke er helt udnyttet i Forfatterens Skrift, er snarere Æmnets *»*: det behandlede Tidsrums end Forfatterens Fejl. Efter Anmelderens Skøn vilde en Udvikling af Kirkens Indflydelse paa den senere Ret, og ikke Strafferetten alene, frembyde endnu større Interesse, en vanskelig, med lønnende Opgave for Fremtidens Forskning. Der mangler endnu, i hvert Fald i dansk Videnskab, Sidestykker til Arbejder som Alfred Schultze's »Der Einfluss der Kirche auf die Entwicklung des germanischen Erbrechts« (Freiburg i B. og Leipzig 1914) og »Augustin und der Seelteil des germanischen Erbrechts. Studien zur Entstehungsgeschichte des Freiteilrechtes« (Leipzig 1928).

Der er al Grund til at lykønske Forfatteren til denne solide og lovende Debut. At der i hans Bog er Punkter, hvor hans Analyser og Resultater kunne drages i Tvivl, og at han ikke altid kan siges at have givet Spørgsmaalene den afsluttende Behandling, men med sin paalidelige og flittige Indsamling af Materiale hist og her ladet sig nøje med at skaffe gode og omhyggelige Præmisser, medens Konklusionen maa drage senere eller af andre, er næsten selvfølgelig i et Arbejde af denne Art. Forfatteren vil antagelig ikke lade det bero ved denne sin første Fart til Strafferethistoriens Kyster. Der er, som ovenfor antydtes, mange Opdagelser endnu at gøre, nyt Land at indtage, rydde og opdyrke. Videnskabelig Energi og Udholdenhed besidder Forfatteren fuldtud. Nordisk Videnskab vil forhaabentlig høste mange Frugter af hans dygtige og samvittighedsfulde Forskning.

Frantz Dahl.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform
1929, Januar — Juni.

Af Rubrikken »korte Meddelelser« i Hefterne 1 og 2 samt af en Artikel af *Glaser* i Hefte 4 faar man Besked om Tendenser i fremmed Lovgivning med Hensyn til visse Punkter i Nævningeprocessen, som ogsaa i Norden — i hvert Fald i Danmark — er paa Dagsordenen mellem dem, der virker i Nævningesager, og som derfor fortjener at kendes, uden at en Droftelse af disse Tendenser her skal oplages:

Et nyt Tchecho-Slovakisk Straffeproces-Udkast forlader saaledes den hidtil gældende Ordning, hvorefter Retsformanden giver Retsbelæring i sit Resumé af Sagen efter Proceduren, umiddelbart inden Nævningerne gaar til deres Værelse for at træffe Afgørelsen. I Stedet derfor bestemmes det, at Retsformanden straks efter Anklageskriftets Oplæsning skal fremstille de relevante Fakta, som Anklagen gør gældende og den anklagede bestrider, og nævne de Bevismidler, som vil blive fremført i saa Henseende. Hertil skal saa slutte sig selve Retsbelæringen angaaende den legale Karakteristik af den Handling, Anklagen drejer sig om, og af de Retsbegreber, den opererer med. Formaålet med denne Reform er Opfyldelsen af det i og for sig meget berettigede Ønske, at Nævningerne straks ved Sagens Begyndelse skal være orienterede med Hensyn til, hvad der er omtvistet, og hvad der er af retslig Betydning, og derigennem sættes bedre i Stand til at følge Forhandlingerne og straks fra først af kunne fæste deres Opmærksomhed ved netop disse Omstændigheders Belysning. Iøvrigt kan selve Retsbelæringen senere gentages eller suppleres. — Derimod afskaffer Udkastet den hidtil paabudte Gennemgang fra Retsformandens Side af de fremførte Beviser, fordi den, selv om der tilstræbes størst mulig Upartiskhed og Objektivitet, dog rummer Fare for Paavirkning paa Nævningerne og derved Forringelse af deres egen Selvvirksomhed med Hensyn

til Værdsættelse af det fremførte. Retsformandens Opgave overfor det Stof, som er fremført som Bevisdata, indskrænkes til, at han skal korrigere mulige urigtige Gengivelser fra Anklagers eller Forsvarers Side af de afgivne Vidneudsagn eller andre Bevisdata. En anden og vigtig ny Bestemmelse er, at Retsformanden skal lede Nævningernes Raadslagning og Afstemning, dog saaledes, at denne sidste sker hemmelig, ogsaa i Forhold til Retsformanden. — Omvendt skal to af Nævningebænken selv valgte Medlemmer af denne deltage i Fastsættelsen af Straffen, naar en Skyldig-Kendelse er afsagt; dette Forslag motiveres ved den ogsaa hos os kendte Formodning om, at Nævningerne i visse Tilfælde frifinder uden Foje, af Frygt for, at Retten skal tilmaale for streng en Straf. — Endelig tillader Udkastet Retten at forkaste og henvise til ny Nævningebehandling ogsaa en frifindende Kendelse, naar Retten enstemmigt anser denne begrundet paa en uriglig Bedømmelse af Beviserne.

I Frankrig foreligger der to Forslag, fremsat i 1921 og paany i 1925. Det ene gaar ud paa at ophæve Dualismen, at Nævningerne alene dommer om Skyld, Dommerne alene om Straf, derved, at dette sidste Spørgsmaal skal afgøres af Dommere og Nævningebænk som en forenet Ret — ud fra den Betragtning, at naar Nævningerne anses kompetente til det mest afgørende, nemlig at domme om Skyld, maa de ogsaa være egnede til at have Del i Straffens Udmaaling, saa meget mere, som de ved deres Afgørelse erfaringsmæssig har Spørgsmaalet om, hvor stor Straf der kan ventes ved en fældende Kendelse, for Øje, et Moment, som ogsaa Forsvaret stadig benytter sig af for at faa fremkaldt, hvad Forslagets Motiver kalder for »skandaløse Frifindelser, der enerverer Repressionen«. — Det andet Forslag gaar ud paa, at kun én Dommer skal fungere i Nævningesagerne. — Om disse Forslag har »la commission de législation civile et criminelle« i 1926 afgivet en Betænkning, der fraraader det sidstnævnte, men anbefaler det førstnævnte, bl. a. under Henvisning til, at man saa vil blive fri for det overvældende Antal Benaadningsindstillinger (»parfois abusives«) fra Nævningernes Side.

Endelig har den nye polske Straffeprocess-Ordning, der træder i Kraft den 1/7 d. A., givet Udtryk for en vis mindre Grad af Tillid til Nævninge-Institutionen paa 3 forskellige Punkter, nemlig dels ved, at Nævninger kun skal medvirke — foruden i politiske Sager — hvor den foreskrevne

Straf er mindst 10 Aars Frihedsstraf, dels ved at Retsformanden (som i Italien og Schweiz) skal overvære Nævningernes Raadslagning og Afstemning, dels ved at Retten ligesom efter det Tchecho-Slovakiske Udkast kan forlange Behandling for nye Nævninger ogsaa i Tilfælde af, at en Kendelse lyder paa ikke-skyldig.

Som bekendt var Behandlingen af et Forslag til Lov om Adgang til Sterilisation langt fremme paa den danske Rigsdag, da Finanslovsforslagets Forkastelse og den deraf flydende Opøsning af Folketinget i Marts d. A. fandt Sted. Man troede, at dette Forslags Vedtagelse og Stadfæstelse af Kongen vilde betyde den første europæiske Sterilisationslov. Det fremgaar imidlertid af en kort Notits i Monatschrifts Hefte 1, at der allerede eksisterer en saadan Lov i Europa, nemlig i den schweiziske Kanton Waadt (Vaud), hvor man i September 1928 har vedtaget en saaledes lydende Bestemmelse: »Lider en Person af Sindssygdom eller Aandssvaghed, kan vedkommende gores til Genstand for lægelige Forholdsregler med det Formaal at forhindre Børneavl, nemlig naar den paagældende erklæres for uhelbredelig og efter al Sandsynlighed kun vil kunne frembringe et slet udrustet (»verdorbene«) Afkom.

Lægeindgrebet finder kun Sted med Sundhedsraadets Billigelse.

Raadet giver kun saadan Billigelse efter forudgaaet Undersøgelse, og efter at to af det udpegede Læger har afgivet en samstemmende Erklæring til Fordel herfor.

Raadet bestemmer, hvem der skal bære Omkostningerne.«

Af 2. Heftes Indhold er der Grund til at omtale *Strubers* Artikel »Der neuzeitliche Strafvollzug im Lichte der Satzungen des Berliner Vereins zur Besserung der Strafgefangenen«. Denne Forening er stiftet i 1827, dens Statutter blev bekræftet ved en Kabinetsordre af 1828. Foreningen tog straks fat med stor Energi, bistaaet af en Række »aktive Medlemmer,« der gjorde et personligt Arbejde for og mellem Fangerne. Saa aktive var de for at reformere Fængselsforholdene, at de kunde blive besværlige for Myndighederne, saaledes som det synes at fremgaa af en Kabinetsordre af 1834, der udtaler, at Foreningens Virksomhed ikke

maa udstrække sig til umiddelbar Paavirkning af Fængselsautoriteterne. Foreningens Interesse specielt for unge Fanger gav sig meget tidlig Udtryk. Allerede for 90 Aar siden androg den om, at to Fængsler maatte forbeholdes alene for unge Fanger, saa at disse holdtes afsondrede fra de ældre og forhærdede, og tilbød at ansætte en kvalificeret Leder og en Hjælper herved. I Overensstemmelse hermed blev i 1837 en særlig »Station« for unge mandlige Forbrydere indrettet i et af Berlins Fængsler, og Foreningen ansatte og lønnede en Lærer som Forstander; senere blev der paa lignende Maade sørget for en særlig Afdeling for unge kvindelige Fanger.

Artiklen omtaler en Del Enkeltheder ved den nugældende preussiske Straffuldbyrdelse. Heraf kan der være Grund til at nævne, at enhver Fange med Straffetid over 6 Maaneder i Løbet af den første Uge skal afgive en selvskreven Levnedsskildring, hvis Rigtighed skal efterprøves, og hvori skal oplyses bl. a. Familieforhold, Opdragelsen i Hjem og Skole, tidligere Straffe, samt svares paa Spørgsmaal, om Fangen indrømmer den Gerning, han er dømt for, samt af hvad Grund og under hvilke nærmere Omstændigheder han da begik den. Om Problemet løsladte Fangers Beskæftigelse udtaler Artiklens Forfatter, at medens Haandværket, hvis Udøvelse kræver et vist personligt Tillids- og Betroelsesforhold, næppe kan yde Hjælp til de mange, gælder det om at faa Landbruget og de store Fabriksvirksomheder til at antage de løsladte som Arbejdere. Efter autoritativ Opgivelse var i 1910 hver 6. mandlig Tysker straffet, og det maa være klart, at Folke- og Statsøkonomien ikke kan undvære denne Sjettedel af Befolkningen som produktive Medarbejdere. Straffeanstalterne maa indrettes paa at forberede Fangernes Overgang i disse Erhverv.

Meget læseværdig er endvidere Müllers Afhandling »Schutzaufsicht für Erwachsene«, der giver et klart Billede af, hvilke overordentlige Vanskeligheder et effektivt Tilsyn med voksne Mennesker rummer, men ogsaa, hvilken overmaade stor Gavn det kan gøre, naar det udføres ikke som en Formalitet, men med virkelig Forstaaelse og Opofrelse af Tid og Omhu. Særlig fremhæver Forf. Nyttens af at skaffe den paagældende Indpas i en god Forening, ved hvis Sammenkomster han efterhaanden kan skaffe sig Bekendtskaber paa Basis af fælles Interesser og derigennem et nyt Milieu, en ny Atmosfære, der kan yde ham betydelig mere Ballast end blot Tilhold i en enkelt eller enkelte Familier.

O. Haack.

Mindre Meddelelser.

† ENRICO FERRI.

Den 13. April døde Enrico Ferri. Ved hans Bortgang mister den italienske og den internationale Strafferetsvidenskab en af sine ihærdigste Dyrkere. Han var Professor, Advokat, Agitator, Politiker, først og sidst var han Kriminalist. En glødende og begejstret Aand, en utrættelig Forkæmper for den positive Strafferetsskoles Teorier, altid villig til at gøre en personlig Indsats for sine Ideers Fremme baade i Hjemlandet og ude. Hans Navn nævnes i alle Lande, hvor de strafferetlige Grundspørgsmaal drøftes, med Respekt og Sympati; han havde en egen Evne til ogsaa at aftvinge sine Modstandere Forstaaelse og Beundring. Det skyldes ikke mindst hans Arbejde, at den af Lombroso, Garofalo og Ferri rejste Bevægelse indenfor Strafferetten kom til at faa saa stor Indflydelse paa Lovgivningerne i Europa og Amerika.

Det nye Syn paa Forbrydelsen som et socialt Fænomen og i Forbindelse dermed Kravet om et nøje Studium af Forbryderen som Individ og Type gød sig som en livsvækkende Solstraale over Strafferetten i Slutningen af det 19 Aarh. og ledede Videnskaben fra en overvejende spekulativ til en realistisk, experimental og empirisk Betragtningssmaade. Man tør vel som et Resultat af den nye Strafferetsvidenskabs Indsats slaa fast, at hverken Videnskab eller Lovgivning paa dette Omraade vil lade sig præge af rent spekulative Synsmaader. Strafferetten er i metodologisk Henseende nu bundet til Virkeligheden. Og selv om man ikke uden videre akcepterede Ferris og Garofalos Resultater, saa var der i det metodiske saa stor Overensstemmelse med dem, at et frugtbart Samarbejde kom i Stand mellem den positivistiske Skoles Mænd og de moderne Strafferetsforskere i Tyskland, Østrig, Spanien, Belgien, Norden, England og Amerika. Der blev udført et Arbejde, der netop i disse Aar er ved at give Frugt, og i dette Arbejde var Ferri blandt de første og ypperste.

Ham tilkommer en stor Del af Æren for, at Straffelove og Straffelovsudkast i den sidste Menneskealder baade i sine Repressionsmidler og i sine Udmaalingsregler aabner Mulighed for en langt større Hensyntagen til Forbryderens Individualitet end hidtil. Som han selv siger det i de indledende Bemærkninger til det italienske Straffelovsudkast af 1921, er det ved Lovgivningsarbejdet frem for alt af Vigtighed »che il delinquente deve passare in prima linea«. Forbryderen er den offentlige Aktions Endemaal, men han er omvendt Udgangspunkt for Lovgivningsarbejdet.

Skønt man paa mange Omraader maa tage Afstand fra Ferri og navnlig ikke kan godkende det af ham og Udkastet af 1921 opstillede Begreb om Forbryderens »Farlighed« som afgørende for Samfundets Reaktion overfor Forbryderne, saa skylder den moderne Strafferet Ferri mange gode Impulser. Visse Grundtræk gaar igen i de moderne Straffelovsudkast, der tildels kan føres tilbage til hans Indsats, Anordning af Sikkerhedsforvaring for abnorme og uforbederlige Forbrydere, Arbejdshus for de arbejdssky, en særlig Behandling af Drankere, af unge Forbrydere etc.

Ferri's litterære Produktion er overvældende stor, og der skal ikke i disse faa Linjer gøres noget Forsøg paa blot at nævne de vigtigste af hans Arbejder. Det mest kendte blev vel Sociologia Criminale, oprindelig udgivet som I nuovi orizzonti del diritto e della procedura penale, der fik meget stor Udbredelse ogsaa udenfor Italien.

Personlig var Ferri en smuk og elskelig Mand, som helt op i sin høje Alder bevarede en brændende Interesse for Samfundsproblemerne og særlig de strafferetlige. Ved sit paa eengang charmerende og inciterende Væsen fik han stor Indflydelse paa den studerende Ungdom.

Han fødtes i S. Benedetto Po (Mantova) den 25. Februar 1856 og blev begravet der den 15. April 1929. Over tyve Tusind Personer fulgte ham til Graven.

J. Hartwig Jacobsen.

OVERVÆRGERAADETS STATISTIK FOR 1927 OG 1928.

I disse to Aar er der af Værgeraadene truffet Beslutning om 965 + 996 Børns endelige Fjernelse fra Hjemmet (346 + 334 fra Hovedstaden, 269 + 278 fra Provinskøbstæderne og 350 + 384 fra Landdistrikterne). Ialt er der i

Henhold til Værgeraadsloven af 1922 taget 5581 Børn under Værgeraadsforsorg, og af disse var 4128 endnu under Forsorg ved Udgangen af 1928. Af de i Henhold til den ældre Børnelov (1905) under Forsorg tagne Børn var ved Udgangen af 1928 endnu 1187 under Forsorg, og det samlede Antal Børn under Værgeraadsforsorg udgjorde saaledes 5315. Forlængelse af Forsorgen udover det fyldte 18. Aar er i 1927 og 1928 besluttet i 292 + 370 Tilfælde (for de i Ungdomshjem anbragte eller derfra foreløbig udskrevne Elever vedvarer Forsorgen uden særlig Forlængelse til det fyldte 21. Aar, medmindre Værgeraadet efter Indstilling fra Forstanderen lader den ophøre tidligere).

E. O.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 111—116.
 Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 20. Aarg. Nr. 4—6.
 Festskrift för Presidenten jur. utr. dr. Berndt Julius Grotenfelt. Utgiven av Juridiska Föreningen i Finland. Helsingfors (J. Simelii arvingars boktryckeri A. B.) 1929.
 Journal of criminal law and criminology. Vol. XIX Nr. 4.
 Defensor legis. 1929 Nr. 3—6.
 The Sacco—Vanzetti case. Supplemental volume. New York (Henry Holt & Co.) 1929.
 Beretning om Straffeanstalterne i Danmark 1927—28. Udgivet af Direktøren for Fængselsvæsenet.
 Juridisk Tidsskrift. 1929. Hft. 3—4.
 Svensk Juristtidning. 1929. Hft. 3.
 Tidskrift utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1929. Hft. 2.
 Rivista penale. vol. CIX fasc. 3—5.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. II. Hft. 7—8, B. I. Hft. 1—2.
-

Dr. juris Carl Torp

Professor ved Københavns Universitet 1886—1925

Født d. 8. Juni 1855, død d. 16. September 1929.

AF EYVIND OLRİK

CARL TORP, der gennem mere end en Menneskealder var knyttet til Universitetet, var forsaavidt en alsidig Begavelse, som han ikke blot spændte over flere af de juridiske Fag, men ogsaa virkede ude i det praktiske Liv gennem Administration af store økonomiske Selskaber. Hertil kom saa endda den mere agitatoriske Virksomhed for at lede ny strafferetlige Opfattelser fra Udlandet herind, — en Virksomhed, der vistnok var den, han selv satte højest.

Det var som Civilist, Torp oprindelig kom til Universitetet. Hans Doktordisputats om Besiddelsen (1884) havde vist hans Evner. Det blev Tingsret han overtog, og efter fleraarigt Arbejde med dette Fag kom i 1892 hans Tingsret, der senere udkom paany i en af L. A. Grundtvig gennemarbejdet Form, og som iøvrigt endnu delvis ligger til Grund for Studiet ved Universitetet. Han udgav endvidere Læren om den ideelle Produktions Beskyttelse (1889), Hovedpunkter af Formuerettens alm. Del (1890) og saa sent som i 1919 den danske Selskabsret. Som Formand for den nordiske Civillovkommissions danske Afdeling deltog han i de senere Aar i Lovgivningsarbejdet paa Forsikringsrettens Omraade, og om hans usvækkede Interesse for retslige Problemer vidner Afhandlinger i Tidsskrift for Retsvidenskab saa sent som i 1928. Det blev imidlertid ikke som Civilist, Torp gjorde sit Hovedarbejde, men som

Kriminalist, og netop i denne Egenskab har dette Tidsskrift, hvor han ogsaa lejlighedsvis tog til Orde (1913, 1918, 1919), Grund til at mindes ham.

Torps Forbindelse med Strafferetten var ikke et Inklinationsparti, men et Fornuftægteskab. Da Goos i 1891 blev Minister og dermed fratraadte som strafferetlig Professor, blev Torp, efter eget Udsagn, af sine Kolleger omtrent tvungen til at overtage Strafferetten som sit Fag. Selvfølgelig kunde en intelligent, flittig og hurtigarbejdende Mand som Torp gøre det; men hans Stilling var, som han selv følte det, ikke uden Vanskeligheder, fordi han savnede Forstudier, overhovedet tidligere Indføring med Faget. De vigtigste Æmner indenfor Strafferettens alm. Del gennemarbejdede han i Løbet af de 10 første Aar i mindre Bøger og i 1905 kom derefter den samlede Fremstilling af Strafferettens almindelige Del. Senere kom to Afhandlinger i Universitetsprogrammer (Om den saakaldte formindskede Tilregnelighed, 1906, og Bidrag til Læren om Berigelsesforbrydelserne, 1909) samt Bogen om strafbare Angreb paa Liv og Legeme (1908). Men dermed synes ogsaa Torps Studier paa Strafferettens Omraade at være afsluttede. End ikke nogen ny Udgave af alm. Del udkom, skønt den forlængst var udsolgt, og de studerende maatte nøjes med et Optryk uden de i Mellemtiden noget forældede Noter. Overhovedet synes Torps Interesse for den nødvendige Behandling af den gældende Strafferet efterhaanden at være dalet, — der blev jo kaldt paa ham fra anden Side; men ogsaa her vilde et fortsat Studium af den gældende Ret, navnlig saaledes som denne udviklede sig gennem Praxis, have haft sin Betydning.

Goos havde opbygget et Tankeslot for Strafferetten og samtidig gennemarbejdet den specielle Del paa en Maade, der aldrig var set før. Den mere nøgterne Torp havde heroverfor næppe synderligt positivt at stille op, men han nedrev en Del af det, der maaske ogsaa laa mindst fast. Sin Indsats søgte han iøvrigt paa andre Felter. Det havde

ligget nær ogsaa at søge den i en Bestræbelse for en mere personlig Tilknytning af Studenterne til Studiet. De egenlig pædagogiske Opgaver ved denne Lærestol interesserede dog Torp mindre, hvad han selv har antydnet, og Tilslutningen til Strafferetten som Specialstudium ved Universitetet var da ogsaa i hans Tid ret ringe. Til den Træthed, som ikke helt sjælden syntes at præge hans Universitetsvirksomhed, maatte Grunden maaske søges her; i hvert Fald burde den ikke, som af og til sket, forveksles med Blaserthed. Hertil kom den Miskendelse, som Torp den første Del af sin strafferetlige Bane var Genstand for fra autoritativ Side. Allerede tidligere folte han sig vistnok forurettet ved Valget af Udsendinge til de internationale Fængselskongresser, og en utvivlsom Forbigaaelse var det, da i 1905 den første Straffelovskommission nedsattes uden at man medtog Indhaveren af Landets eneste Lærestol i Strafferet.

Torps Betydning for Strafferetten bør dog ikke derfor agtes ringe. Han gik den Vej, der var naturlig for en Mand, hvis Indsats af egen Personlighed ikke kunde ligge særlig dybt. Han aabnede Ruden ud mod de moderne strafferetlige Strømninger i Europa. Den internationale kriminalistiske Forening var blevet stiftet den sidste Dag i Aaret 1888 af von Liszt, Prins og van Hamel. Med Øxer huggede den løs paa den »klassiske Skole«, og rejste i agitatorisk Form meget vidtgaaende Krav om Reformen indenfor og udover Strafferetten. Torp kan vel nok siges at være den Formidler, der ledte denne Strømning ind over Danmark. Forsaaavdt var det i sin Orden, at han fra først af og lige til sin Død stod som Formand for den danske Kriminalistforening, der indtil Verdenskrigen udgjorde et Led i den internationale Kriminalistforening og antagelig atter vil komme til at staa paa samme Maade, naar de internationale Forhold jævner sig tilstrækkelig. En anden Sag er, at det maaske havde været heldigere, om Tilslutningen til det udefra kommende havde været mindre doktrinær.

En stor Opgave af positiv Natur lagdes paa Torps Skuldre, da det, med god Føje, overdroges ham formelt kun kritisk at gennemgaa den 1ste Straffelovkommissions Arbejde, men reelt at skabe et nyt Forslag. Torp paatog sig denne Opgave med Lyst og gennemførte den med Alvor og Grundighed. I Virkeligheden var det noget af en Uriaspost, han blev sat paa. Ti det var klart, at dette Enkeltmandsforslag maatte gennemarbejdes paany i en — mindre — Kommission, hvad Torp selv beredvilligt erkendte. Den ny Straffelovskommission, af hvilken ogsaa Torp selv blev Medlem, var i og for sig frit stillet, men valgte uden Tøven at lægge Torps Udkast til Grund d. v. s. tage dette som Udgangspunkt. Men heraf fulgte ogsaa, at Kritiken indenfor Kommissionen vendte sig mod Torps Udkast mere end mod den første Kommissions, netop fordi dette i væsentlige Henseender stod den anden Kommissions Medlemmer altfor fjærnt. Torp kunde selv mistrøstigt udtale sig om, at der ikke var een Paragraf i hans Udkast, som Kommissionen havde ladet uændret. Dette var nu nok en Overdrivelse fra hans Side, men nogen Sandhed indeholdt den. Selv en saa dygtig Mand som Torp kunde ikke repræsentere alle de Hensyn, der maa gøre sig gældende ved Udarbejdelsen af en ny Straffekodeks, særlig i en saa gærende Tid som den nuværende. Her maatte netop Kommissionens Praktikere gøre en Indsats. Skulde blandt de mange supplerende Betragtninger nogen enkelt nævnes her, vilde jeg lade det være den, at ingen Lovbestemmelse maa gaa gennem Soldet, uden at det er overvejet og gennemprøvet, hvorledes den vil virke, naar den praktisk skal gennemføres. Her kræves baade en rig Erfaring fra den gældende Lov og en synsdannende Fantasi overfor den ny, som selv en ypperlig Teoretiker sjælden vil være i Besiddelse af. For den, der gennem de 5—6 Aars Kommissionsarbejde idelig maatte tage Stilling til Torps Udkast, hyppig i Tilslutning, men paa ikke uvigtige Omraader ogsaa i Modsætning, vil altid det Indtryk blive tilbage, at

Torps juridiske Evner har udfoldet sig paa en for ham typisk og smuk Maade i dette Udkast. Maaske var det ogsaa hans Hjærtebarn, og selv om ikke nogen enkelt vil kunne kaldes for den ny Straffelovs Fader, vil Tankerne dog, naar Loven nu forhaabenlig meget snart kommer, hyppig vende tilbage til Torp som den, der har ofret den sit meste og sit bedste Arbejde.

Om Ungdomsfængsel.

Efter at Straffelovskommissionen af 9/11 1917 i sit Udkast til almindelig borgerlig Straffelov, der indeholdes i den af Kommissionen i 1923 afgivne Betænkning, har lagt Grunden til et Sæt Regler om Oprettelsen af et Ungdomsfængsel i Danmark, har der senere været forelagt Rigsdagen 2 Forslag til almindelig borgerlig Straffelov, og jeg skal derfor i det følgende forsøge at optrække Linjerne for, hvorledes Stillingen er i Øjeblikket for saa vidt Spørgsmaalet om Ungdomsfængsel angaar.

I dette Tidsskrift for 1925 — pag. 64 — har jeg paa Grundlag af Kommissionens Udkast gjort nogle Bemærkninger til de enkelte §§, der handler om Ungdomsfængsel, men paa daværende Tidspunkt var ingen af de senere forelagte Forslag fremkommet. Overinspektør Skjerbæk har i samme Aargang af Tidsskriftet — pag. 225 — knyttet nogle Bemærkninger til min Opstilling af Spørgsmaalet om, hvem Ungdomsfængsel skal kunne bringes til Anvendelse overfor, og da disse Bemærkninger berører det efter min Mening springende Punkt i Diskussionen i Øjeblikket, vil jeg i det følgende komme ind derpaa.

Det kan derfor have Interesse at sammenligne de forskellige §§ saaledes som de har faaet Udtryk dels i Kommissionsudkastet, dels i de 2 Rigsdagen forelagte Forslag, dels endelig i den den 22. Marts d. A. afgivne Beretning fra det af det afgaaede Folketing nedsatte Udvalg angaaende Forslag til borgerlig Straffelov m. m. (i det følgende betegnet K. U. for Kommissionens Udkast, S. F.

for det af Justitsminister Steincke forelagte Forslag, R. F. for det af Justitsminister Rytter forelagte Forslag og F. Æ. for de af Folketingsudvalget udarbejdede Ændringsforslag).

Med Hensyn til S. F. §§ 47 — 50 findes følgende:

De Spørgsmaal, som efter K. U. skulde afgøres af Fængselsretten, afgøres af Justitsministeren. Der findes endvidere optaget Bestemmelse om, at hele Spørgsmaalet om, hvorvidt Ungdomsfængsel skal anvendes, afgøres af Retten, »efter indhentet Erklæring fra Overværgeraadet« (§ 47), ligesom der (§ 48, 2. Stk.) findes en Bestemmelse om, at Fængslets Styrelse »gennem Overværgeraadet« forelægger Spørgsmaalet om Fangens Løsladelse efter 1 Aars Forløb for Justitsministeren.

Der findes endvidere enkelte formelle Forandringer, men iøvrigt bygger dette Forslag i alt væsentligt paa de samme Regler og Motiver som K. U.

Med Hensyn til R. F. — §§ 43 — 47 — er dette i alt væsentligt gaaet tilbage til K. U., idet man blandt andet har genoptaget Fængselsretten som ny Institution, ligesom man har ladet Bestemmelsen i S. F. om Overværgeraadets Mellemkomst udgaa.

Med Hensyn til F. Æ. skal anføres:

Til R. F. § 43 foreslaas Aldersgrænsen nedadsat til 15 Aar, medens den opadtil bibeholdes ved 21 Aar, med den Motivering, at Anvendelse af Ungdomsfængsel ikke paa Forhaand bør være udelukket overfor Personer under 16 Aar.

Til R. F. § 44 udgaar Fængselsretten i §'s 2. 3. og 4. Stk. og Betegnelsen Fængselsnævn foreslaas benyttet i Stedet, saaledes at dette Nævn skulde have samme Funktion som Fængselsretten.

Et af Udvalgets Mindretal foreslaar, at Spørgsmaalet om Fangens Løsladelse paa Prøve afgøres af Justitsministeren, men Spørgsmaalet om eventuel Genindsættelse skal dekretes af de almindelige Domstole.

Til R. F. § 45 — om at en til Ungdomsfængsel dømt,

der efter 2 Maaneders Ophold i Ungdomsfængsel ikke findes egnet til videre Behandling i Ungdomsfængsel, kan overføres til almindeligt Fængsel efter nærmere i § angivne Regler — foreslaas, at denne udgaar.

Til R. F. § 46 uforandret, idet der dog som 4. Stykke tilføjes — som en Erstatning for § 45 —:

»Findes en Fange at have en daarlig Indflydelse paa eller iøvrigt at være uegnet til Behandling sammen med de andre Fanger, kan han overføres til en fra det øvrige Ungdomsfængsel adskilt Fængselsafdeling«.

Med Hensyn til de Forskelle der er mellem K. U. og de senere Forslag skal jeg anføre følgende:

Spørgsmaalet om hvorvidt vi skal have en Fængselsret, et Fængselsnævn, eller om Sagerne skal afgøres af Justitsministeren, tror jeg ikke er af afgørende Betydning, navnlig hvis det, som anført ved Motiveringen for Indførelsen af et Fængselsnævn, »er en Forudsætning, at Nævnet ikke skal være eller udvikles til noget stort administrativt Organ, men at det skal kunne administreres fra Fængselsdirektorates Kontor uden væsentlig Udvidelse af dettes Personale«.

For at faa en ensartet Behandling af de Sager, som er henført under Fængselsretten, mener jeg, at det er af Betydning, at det er den samme Myndighed, der i alle Tilfælde træffer Afgørelsen, hvadenten det nu bliver Fængselsretten, Fængselsnævnet eller Justitsministeren, medens der er en Fare for denne Ensartethed, hvis Sagerne — eller en Del af dem — skal afgøres ved forskellige Institutioner.

Et andet Spørgsmaal, som jeg tillægger mere Betydning, er det, som indeholdes i S. F., hvorefter Spørgsmaalet om Anbringelse i Ungdomsfængsel og Løsladelse paa Prøve derfra skal forelægges Overværgerraadet. Denne Bestemmelse er ganske vist udgaaet af det seneste Forslag, men det er dog et Vidnesbyrd om, at man har tænkt sig Ungdomsfængslet nøjere knyttet til Værgeraadsinstitutionen end

til Fængselsvæsenet. Jeg skal i denne Henseende yderligere henvise til Bilag 2, 4 og 15 til F. Æ. Disse 3 Henvendelser fra Børnesagens Fællesraad i Forbindelse med Overinspektør Skjerbæks Bemærkninger til min fornævnte Artikel viser med al ønskelig Tydelighed, at man anser det kommende Ungdomsfængsel som en Slags Afgangsklasse for Ungdomshjemmene, vel at mærke saaledes, at det bliver alle dem, der nu udgaar af Værgeraadsinstitutionen som uopdragelige, Ungdomsfængslet skal tage, og forsøge med ny opdragende Foranstaltninger at faa noget ud af. Jeg skal her særlig henvise til den som Bilag 4 omtalte Henvendelse fra Børnesagens Fællesraad, idet der blandt andet staar anført følgende: »Det er endvidere Fællesraadets Opfattelse, at de Personer mellem 16—21 Aar, der vil blive domt til »Ungdomsfængsel«, meget ofte vil være eller for nylig have været under Værgeraadsforsorg, som Regel med Ophold paa Opdragelseshjem. Hyppigt vil Forholdet antagelig være det, at disse Personer er udgaaede af Værgeraadsforsorg som uopdragelige,*) eller det vil dreje sig om Straf for Handlinger, begaaede under Rømning fra Opdragelseshjem. Fællesraadet ser i og for sig gerne, at der, hvor disse Unge skal straffes, gøres Forsøg paa at give dem en virkelig opdragende Straf,*) men man maa mene, at den Omstændighed, at et Ungdomsfængsel, som nævnt, faar Virkning indenfor den nuværende Børneforsorg og som Regel vil komme til Anvendelse med Hensyn til Personer, der hidtil har været under Værgeraadsforsorg, medfører, at der under en eller anden Form maa gives Værgeraadsinstitutionen og Opdragelseshjemmene Adgang til at udtale sig om Spørgsmaalet om Betimeligheden af »Ungdomsfængsel«s Anvendelse, dette bør i hvert Fald finde Sted, hvor det drejer sig om unge Mennesker, der hidtil har hørt under Værgeraadsinstitutionen«.

Som Modstykke til denne Henvendelse skal jeg anføre af Motiverne til K. U. — Spalte 109: »der maa da ogsaa finde en omhyggelig Sigtning Sted, saaledes at de mest for-

*) Udhævet her.

hærdede og navnlig som Regel de, der trods tidligere Anbringelse paa en Opdragelsesanstalt for særlig vanskelige, falder tilbage til Forbrydelser, henvises til det almindelige Fængsel, — dels fordi Efteropdragelse for disse Personer normalt maa anses for ret haabløs, dels og navnlig, fordi de vil øve en daarlig Indflydelse paa de bedre Elementer og til Skade for disse tvinge hele Regimet i Ungdomsfængslet ind i en sædvanlig fængselsmæssig Skabelon, hvorved blandt andet ogsaa de uheldige Sider ved Dommens Ubestemthed vilde træde stærkere frem.

Jeg kan ikke finde bedre Argumenter imod Fællesraadets Henvendelse end foranstaaende, som giver den Regel, at der skal finde en meget omhyggelig Sigtning Sted, og jeg er sikker paa, at der stilles for store Forventninger til Ungdomsfængslet, naar man mener, at man i Ungdomsfængslet kan faa noget ud af saadanne Personer, som er udgaaet af Værgeraadets forsyn som uopdragelige.

Jeg tror, det vil blive i høj Grad skæbnesvangert for hele Ungdomsfængslets Bestaaen, hvis dette Spørgsmaal ikke kommer til at ligge klart. Skal paa Ungdomsfængsel optages saadanne, som betegnes som uopdragelige, og saadanne som til Stadighed rømmer fra Ungdomshjemmene, saa vil Rammerne for Behandlingsmaaden ogsaa dermed være givet, for da maa Ungdomsfængslet indrettes efter den »sædvanlige fængselsmæssige Skabelon«, som en lukket Afdeling, og kan ikke føres ud i Livet, som det er tænkt og foreslaet, og som det praktiseres i England og tildels i Sverrig og Norge, som en Anstalt, hvor den mindre Vægt skal lægges paa den diciplinære Side af Behandlingen, medens Hovedvægten maa ligge paa den opdragende og genrejsende Side. Jeg skal her anføre en Udtalelse af Fængselsdirektør Kampmann paa Kriminalistforeningens Møde den 14. November 1928 (de trykte Forhandlinger fra dette Møde pag. 31): »selvfølgelig ved jeg, at alle er klare over, at det i Virkeligheden er en Ungdomsanstalt efter engelsk Mønster (Borstal), vi skal have, men hvorfor saa ikke

— ogsaa formelt — gøre Skridtet fuldt ud og undlade at hæfte Ordet »Fængsel« og »Fange« paa disse Unge, som det dog er Tanken at redde ved Opdragelse fremfor ved Straf«.

At Ungdomsfængslet, selvom man sætter denne omhyggelige Sigtning som Rettesnor, ikke kommer til at savne Allumner, er jeg ikke i Tvivl om, i det jeg gennem flere Aars Erfaring har set saadanne unge, der for Eksempel paa Grund af, at de nu som 18 aarige er gaaet udenom Værgeraadsforsorgen, idømmes Forbedringshusarbejde, medens de i enhver Henseende opfylder Betingelserne for at komme i Betragtning ved Anbringelse i Ungdomsfængsel. Jeg skal i saa Henseende henvise til en Opgørelse, jeg har foretaget pr. 6/11 1924 — dette Tidsskrift 1925, pag. 71 —, og selvom man, som Overinspektør Skjerbæk, ikke er enig med mig i Maaden hvorpaa jeg, efter mit bedste, men selvfølgelig rent personlige Skøn ud fra de i Motiverne til K. U. opstillede Korrektiver har udskilt de forskellige Grupper, saa giver disse Tal dog den Oplysning, at det ikke er helt faa Individier, det kan komme til at dreje sig om at anvende Ungdomsfængsel overfor. Og hertil kommer saa den ikke helt lille Gruppe blandt dem, der nu idømmes Fængsel paa sædvanlig Fangekost, dem, der har været paa Ungdomshjem — de mildere — og for Eksempel derfra har været anbragt i Pladser, og maaske saa forser sig. — Det, som jeg mener, man i denne Henseende skal være paa Vagt overfor, er, at Ungdomsfængslet ikke bliver eller i den almindelige Bevidsthed anses for den strengeste Opdragelsesanstalt, altsaa Slutstenen paa Anstaltsopdragelse. Det vil præjudicere hele Behandlingen, hvis dette bliver Tilfældet. Maaske det vilde afhjælpe et Savn, som Ungdomshjemmene nu lider under, hvis Ungdomsfængslet blev Straffeafdeling for Ungdomshjemmene, men i saa Fald vilde Ungdomsfængslet ikke afhjælpe det Savn af en dertil egnet Anstalt, som Fængslerne nu lider under, idet der nu i Fængslet indsættes et ret betydeligt Antal, som gaar udenom Værge-

raadsforsorgen af den ene eller anden Grund. Men selvom Værgeraadsloven og Bestemmelserne om Ungdomsfængsel kommer til at gribe ind i hinanden, for saa vidt Aldersklassen angaar, saa har hver dog sit afgrænsede Omraade, nemlig for Værgeraadsinstitutionen fremdeles at tage sig af den store Gruppe, for hvem Tiltale frafalder — og der er ingen Grund til at antage, at der vil ske nogen væsentlig Forandring i den Praksis, der nu følges — og at fortsætte med opdragende Foranstaltninger saa længe, der er nogen rimelig Mulighed for ad denne Vej at naa et Resultat, og for Ungdomsfængslets Vedkommende, at man forsøger i alle Tilfælde, hvor man øjner en Chance for et godt Resultat, at undgaa at gaa til almindelige Straffe-foranstaltninger overfor Personer mellem 16 og 21 Aar, overfor hvem der ikke tidligere har været forsøgt med opdragende Foranstaltninger.

Det skal indrømmes, at hvis Midlerne, der blev stillet til Raadighed, var ubegrænsede, vilde det mest hensigtsmæssige være at oprette 2 eller flere Ungdomsfængsler, hvor man kunde udsondre dem paa et særligt lukket Lærlingehjem, som viste sig uimodtagelige paa de aabne Anstalter, saaledes at man kom til det, der var Stifteren af Borstal-Institutionens Tanke: »to take the dangerous age 16—21 out of the Prison System altogether, and make it subject to special institutional treatment on reformatory lines«. — Men da der kan være Vanskelighed nok med at faa et enkelt Ungdomsfængsel — jfr. nedenfor — saa maa den Sigting, der skal finde Sted, være særdeles nøjeregnende.

For saa vidt der bliver Tale om eventuel Anbringelse paa Ungdomsfængsel af en Person, som tidligere har været paa Ungdomshjem eller lignende Steder, anser jeg det for en Selvfølge, at vedkommende Hjem faar Lejlighed til overfor Dommeren at udtale sig, ogsaa med Hensyn til den fremtidige Anbringelse, som Forholdet jo for øvrigt er i Øjeblikket, men jeg kan ikke se, med hvilken Motivering Værgeraad og Ungdomshjem skulde have Lejlighed til at

udtale sig om en Person, som de aldrig har haft noget at gøre med. Her maa det blive Dommerens Skøn, der er det afgørende, eventuelt i Forbindelse med en Udtalelse — paa Grundlag af hele Sagen — fra Ungdomsfængslet. Det vilde selvfølgelig give større Ensartethed i disse Sagers Afgørelse, hvis det altid var samme Domstol, der afgjorde dem, men alligevel tror jeg det vil være mod Lovens Aand, hvis ikke Dommerens Skøn, efter hele Sagens Behandling, bliver det eneafgørende. At man i disse Sager vil indhente alle tænkelige Oplysninger, der kan have Interesse, anser jeg for en Selvfølge.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om eventuelt at sætte Aldersgrænsen nedad til 15 Aar, saaledes at Ungdomsfængsel kunde bringes i Anvendelse overfor Personer mellem 15 og 21 Aar, mener jeg ikke, at dette vil være noget Fremskridt, dels fordi det vil have nogen Betydning, at der ikke er for stor Aldersforskel paa dem, der anbringes i Ungdomsfængsel, og 1 Aar i den Alder spiller ingen lille Rolle, dels fordi det for Formaalet med Ungdomsfængslet — »det uddannende« — vil være nødvendigt at indstille det hele paa en vis Modenhed og Modtagelighed for raisonnements hos den anbragte, dels endelig ogsaa fordi det vil gøre det Tidsrum, hvor Værgeraadsforsorg og Ungdomsfængselsbestemmelserne har fælles Virkekreds, større, hvilket vil være uheldigt. I alle Tilfælde hvor der er nogen Chance for at bringe Tiltalefrafald med Værgeraadsforsorg til Anvendelse, vil det være at foretrække for Ungdomsfængselsbestemmelserne, ligesom hele Spørgsmaalet om de betingede Domme, der efter Forslagene vil faa et fra det nuværende forøget Omraade, vil indvirke paa disse Forhold, idet man selvfølgelig kun gaar til Anvendelse af Ungdomshjem og Ungdomsfængsel, hvor man mener det for absolut paakrævet.

I Norge er man gaaet den Vej at sætte Aldersgrænsen fra 18—23 Aar, idet man, som Motiv til at sætte Grænsen nedad til 18 Aar netop angiver, at hvad der ligger

under denne Grænse maa Værgeraadsinstitutionen tage sig af.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Prøveløsladelse og Tilsyn i Prøvetiden er der kun mindre Afvigelser i de forskellige Forslag. Jeg tror, at det Tilsyn, der varer længst, er det bedste, i det man da stadig har Muligheden for at træde hjælpende til, men paa den anden Side afhænger meget af Tilsynets Art, idet det kun skal træde i Virksomhed, naar det er nødvendigt. Klarer den Prøveløsladte sig der, hvor han er anbragt, godt ved egen Hjælp, er der jo ingen Grund til at blande sig deri, men kun holde Forbindelsen vedlige, saaledes at man stadig har Vished for, hvorledes det gaar. Jeg tror derfor, at den bedste Mulighed for paa en taktfuld og virkningsfuld Maade at føre Tilsynet i Prøvetiden, vil være, at det foregaar fra Ungdomsfængslet, dels fordi man derfra vil have det bedste Kendskab til den løsladte — og den løsladte antagelig vil føle sig stærkest knyttet til Ungdomsfængslet, hvor man gennem det meget værdifulde »house-master« System har en bestemt Funktionær, som den enkelte særlig vil føle sig knyttet til —, dels fordi det vil være meget vanskeligt rundt over hele Landet at finde dertil egnede Folk. At et saadant Tilsyn kan foretages fra Ungdomsfængslet og foretages effektivt, tror jeg sikkert. Dette sker jo for Tiden — saa vidt jeg ved — dels fra vore Ungdomshjem, hvor Drengene anbringes i Plads, i det man, selvom Drengene ikke bor paa Ungdomshjemmet, fører et Tilsyn med dem, dels fra Nyborg Straffeanstalt, hvor Forsorgmedarbejderen fører Tilsyn blandt andet med betinget benaadede, Fanger, der er anbragt i Plads m. m.

Denne Bestemmelse, der findes i S. F. om, at Tilsynet anordnes i 1 Aar udover den idømte Tid — 3 Aar —, tror jeg derfor vilde være hensigtsmæssig, men paa den anden Side skal man, som anført, passe paa, at Tilsynet ikke bliver et snærende Baand, der virker hæmmende paa den løsladtes Lyst og Evne til at staa paa egne Ben. Det

er jo netop det, hele Behandlingen skulde munde ud i, at gøre dem egnede til paa eget Ansvar at genindtræde i Samfundet.

Bestemmelsen i R. F. § 44, 5. Stykke, om at Tilsynstiden i Tilfælde af fornyet Løsladelse fra Ungdomsfængsel, efter Genindsættelse, kan udstrækkes til et Aar efter den sidste Løsladelse, tror jeg ikke har megen Betydning, for er hele Ungdomsfængselsstraffen afsonet — jfr. § 44, 4. Stykke — vil der jo ingen Mulighed være for Genanbringelse i Ungdomsfængslet, saaledes at man faktisk vil mangle Midler til at gennemføre et Tilsyn.

Bestemmelserne om, efter hvilke Regler Ungdomsfængslet skal indrettes, er saa godt som ordret ens i alle Udkast og Forslag, og jeg tror, det er heldigt, at der er lagt saa faa snærende Baand, som sket er, idet det i al Almindelighed siges om Behandlingen, at der særlig skal »lægges Vægt paa Fangens aandelige og legemlige Udvikling gennem Undervisning, Legemsøvelser og Udførelse af Friluftsarbejde, samt paa hans Uddannelse til et Erhverv, hvor ved han efter Løsladelsen kan ernære sig«.

Af Motiverne til K. U. § 46 skal anføres (Spalte 126): »Kommissionen gaar ud fra som givet, at der ved Opførelsen og Indretningen af Ungdomsfængsel vil blive draget Omsorg for, at det bliver sundt og godt beliggende ved So eller Strand, med tilstrækkeligt Jordtilliggende, saaledes at Havedyrkning og Agerbrug foruden forskelligt Slags Haandværk kan indgaa i de Arbejder, der læres og drives under Fængslets Ledelse«.

At der ikke kan være tænkt paa et lukket Lærehjem eller en Straffeafdeling for Ungdomshjemmene, synes jeg er ganske utvivlsomt, men paa at Ungdomsfængslet skal føres ud i Livet som en Opdragelsesanstalt, der maa være langt fjernet fra enhver fængselsmæssig Skabelon.

Disse Kommissionens Motiver er ikke imødegaaet eller forandret ved Motiverne til de senere Forslag, i det man i alt væsentligt er enig om Rammerne. Saa meget mere

uheldigt er det, at der baade efter S. F. og R. F. er optaget Bestemmelser om, at Ungdomsfængslet til at begynde med skal etableres i en Afdeling af et af de allerede bestaaende Fængsler (S. F. Motiver pag. 78, Spalte 2: »man mener imidlertid ikke allerede nu at kunne eller burde fremsætte nærmere Forslag om Tilvejebringelsen af en saadan Anstalt. Grunden hertil er dels Statens nuværende vanskelige økonomiske Forhold, dels Hensynet til, at det forinden Udarbejdelsen af et saadant Forslag vil være af Betydning at have et vist Overblik over det antagelige Antal Ungdomsfængselsfanger og i det hele over Pladsforholdene i Fængslerne efter den ny Ordnings Ikrafttræden. Som midlertidig Ordning, hvorunder man ogsaa vil blive sat i Stand til at gøre de efter ovenstaaende fornødne Erfaringer, vil man kunne anvende en Afdeling af Nyborg Straffeanstalt som Ungdomsfængsel for Mænd«. — I Forslag til Lov om Ikrafttræden af borgerlig Straffelov m. m. — hvilket Forslag fremsættes samtidig med R. F. — hedder det i § 10 2. Stk. »Indtil den i Borgerlig Straffelovs § 43 omtalte til Udstaaelse af Ungdomsfængsel særlig bestemte Anstalt er tilvejebragt, udstaaes Ungdomsfængsel i en dertil bestemt særlig Afdeling i det almindelige Fængsel«.

Det synes herefter at være Meningen at sætte det med saa megen Forventning imødesete Ungdomsfængsel i Gang som en Afdeling af et af de allerede bestaaende Fængsler, uagtet det allerede i Kommissionens Motiver meget stærkt er paapeget, at man ikke kan anvende noget af de bestaaende Fængsler (jfr. Motiverne til K. U., Spalte 126: »Kommissionen skal ikke undlade indtrængende at anbefale, at der saa snart som muligt maa blive taget fat paa at indrette et Ungdomsfængsel efter de angivne Grundsætninger. At man i saa Henseende ikke kan nøjes med Nyborg Straffeanstalt, anerkendes vistnok fra alle Sider, og denne Anstalt vil sikkert ogsaa finde god Anvendelse for Udstaaelse af Fængselsstraffe indenfor de normale Rammer«).

At Ungdomsfængslet vil faa mange Vanskeligheder at

kæmpe med, naar det engang skal føres ud i Livet, er sikkert, men skal det i sin Start indsnævres i et af de allerede bestaaende Fængsler, vil Vanskelighederne sikkert blive uovervindelige, for der vil nemlig blive stillet Ungdomsfængslet en umulig Opgave, idet end ingen af de ydre Betingelser vil være tilstede for at føre det ud i Livet, som det er tænkt, og som det praktiseres andre Steder i Verden.

Hvor stort Antallet af Ungdomsfængselsfanger vil blive, er det ikke helt let at skønne over, men hvis Ungdomsfængslet indrettes efter et Pavillonsystem, vil det ikke være saa vanskeligt eller bekosteligt efterhaanden at udvide med ny Pavilloner, naar der viser sig Trang dertil. Man kunde til at begynde med nøjes med Plads til 60—80 Fanger, hvad jeg personligt tror vil være tilstrækkeligt, for saa eventuelt at udvide Antallet af Pladser efter Behovet.

Hvis Ungdomsfængslet indrettes i et af de allerede bestaaende Fængsler, vil det, for blot at stille de allernødtørftigste Lokaler til Raadighed, være nødvendigt at foretage saadanne bygningsmæssige Forandringer, at det vil være et Spørgsmaal, om der opnaas nogen nævneværdig Besparelse. Men helt bortset herfra mener jeg, at der ingen Mulighed er for overhovedet at have et Ungdomsfængsel sammen med et almindeligt Fængsel, blandt andet ogsaa af den Grund, at det i den almindelige Bevidsthed vil være vanskeligt at forstaa, at der skulde være nogen Væsensforskel paa, om en Fange bliver løsladt fra den ene eller anden Fløj af samme Fængsel. Forøvrigt vil det ogsaa gøre hele Forsorgsarbejdet vanskeligere, idet det ved Ungdomsfængselsfangernes Anbringelse i Plads ingenlunde er betydningsløst, hvor de kommer fra.

Som det vil ses af det foregaaende, har der ikke været nogen Tilslutning til den Tanke, som med Vægt er fremført under Diskussionen om Ungdomsfængsel blandt andet af den tidligere Fængselsdirektor Füssing, nemlig ligesom i England og Norge at tage disse Bestemmelser ud af Straffeloven, og give en særskilt Lov om dette vigtige Spørgs-

maal. Man vilde hermed opnaa at komme af med mange af de Vanskeligheder, som nu vil være knyttet til Ungdomsfængslet, hvis det bliver ført ud i Livet som angivet i Forslagene. Jeg vil her særlig nævne, at Ungdomsfængsel er Straf, hvortil er knyttet f. Eks. Tab af borgerlige Rettigheder, hvilket netop vil gøre det vanskeligt for de løsladte at vende tilbage til det borgerlige Samfund. En Del Veje vil ogsaa være lukket for dem, der gaar ud af Ungdomsfængslet, f. Eks. kan nævnes, at de ikke kan faa Certifikat som Styrmand og flere andre Stillinger, ligesom de paa Forhaand er udelukkede fra at komme i Statens og Kommunens Tjeneste. Jeg mener derfor, at man, naar et stort Apparat som Ungdomsfængslet er sat i Scene for at give Indvaanerne den bedst mulige Chance for at kunne fylde en Plads i Samfundet, at man da ogsaa virkelig giver dem en fair Chance, naar de skal til at tage fat. Derfor tror jeg, at det bedste vilde være ikke at betragte eller kalde det for Straf (jfr. Fængselsdirektør Kampmanns ovenfor citerede Udtalelse paa Kriminalistmødet November 1928), men da der formentlig ikke er Jordbund for denne Opfattelse, at man da i alle Tilfælde borttager den Virkning af Straffen, der kaldes Ærestab.

Med Hensyn til selve Navnet Ungdomsfængsel synes jeg ikke, at det dækker over den Behandlingsmaade, som der er Enighed om at give de unge, der anbringes deri. Jeg skal indrømme, at de af Bornesagens Fællesraad i Forslag bragte Betegnelser (Ungdomsinternat, Statsinternat, Internat, Tvangsopdragelsesanstalt) ikke heller tiltredsstiller mig, ja jeg synes at Ordet Tvangsopdragelsesanstalt er værre end Ungdomsfængsel. Men jeg skal iøvrigt afholde mig fra Kritik heraf, da jeg ikke selv har noget at bringe i Forslag, dog skal jeg anføre, at man i Norge med Betegnelsen »Arbejdsskole« synes at være nærmere ved at finde en Betegnelse, der svarer til Indholdet, end vi herhjemme er naaet.

August 1929.

K. Borgsmidt-Hansen.

Grundsætningen om Erstatning for uforskyldt Fængsling.

AF TROELS G. JØRGENSEN.

Fdg. 3. Juni 1796 om Rettens vedbørlige og hurtige Pleje foreskriver i § 35, at den underordnede Dommer, der har udvist Efterladenhed i Straffesagers Behandling, af Overdomstolen skal dømmes til at »erstatte det derved forvoldte Tab, eller Bekostning, af Varetægts- og Underholdspenge, med videre«. I Domme fra den Tid ses Dommere da ikke blot tilpligtede at godtgøre det Offentlige dettes Udgifter ved uberettiget foretagne Fængslinger, men det paalægges dem ogsaa at yde de uforskyldt fængslede »Reparation« for Fængslingen. At den private Mand skulde kunne kræve Erstatning hos de offentlige Kasser for uberettiget Fængsling, savnedes der derimod ganske Hjemmel for. Tværtimod tog det Offentlige sig i vidt Omfang betalt for Fængslingsudgifterne, ikke blot naar Tiltalte kun havde opnaaet »Frisindelse for videre Tiltale« (en Afgørelsesmaade der blev forbudt ved Lov 3. April 1868 § 5), men saa snart det kunde siges, at den paagældende selv ved sit urigtige eller mistænkelige Forhold havde foranlediget Sagen, i hvilken Henseende man ialtfald oprindelig gik vidt. Først Lov Nr. 52 af 5. April 1888 § 8 fastslog som Betingelse for at paalægge den frifundne Straffesagens Omkostninger, at han helt eller delvis havde foraarsaget dem ved tilregneligt retstridigt Forhold.

Ved denne Lov af 1888 vedkendte Staten sig saa omsider et umiddelbart Erstatningsansvar for uforskyldte Fængslinger

under Straffesager. Dette lille Lovarbejde, der kun omhandler de anførte to Æmner, kom frem uden Forbindelse med andre processuelle Fornyelser og var vel kun motiveret ved Forslagsstilleren, Justitiarius og Landstingsmand N. F. Schlegels varme Interesse for Hovedæmnet, der havde været anmeldt af ham paa det 3. nordiske Juristmøde i 1878 og drøftet paa det 5. Møde i 1884. Principet fandt ingen Modstandere paa Rigsdagen, hvor Forslaget dog maatte gennem 3 Samlinger, idet det fik en nærmere Udformning og Udvidelse. Det klinger ganske naturreligt, naar Goos (Landstingstid. 1885-86 Sp. 354) lagde Vægt paa at betone, at der ikke forelaa en »Ret« men et »Billighedskrav«. Da det var givet, at der ikke bestod nogen positiv Ret til Erstatning, var Meningen hermed antagelig, at det paagældende Krav ikke var stærkere, end at det maatte finde sig i Begrænsninger af Hensigtsmæssighedshensyn. Saadanne Begrænsninger er da heller ikke udeblevne.

Den store Proceskommissions Forslag til Strafferetsplejen (af 1875) havde selvfølgelig ikke Bestemmelser af tilsvarende Indhold, men dette var heller ikke Tilfældet med den sidste Kommissions Forslag fra 1899. Først Regeringsforslaget fra 1906—07 indlemmede Erstaningsreglerne i Retsplejeloven, hvor de nu findes i §§ 778, 792 og 988 henholdsvis for Anholdelse, Varetagtsfængsel og Straf. De paagældende Retssager er gjort straffeprocessuelle, saaledes at Sag rejses ved Henvendelse til Statsadvokaten, der indstævner den erstatningssøgende til at kendes uberettiget til Erstatning. Det Offentlige skal da godtgøre, at der er begrundet Formodning for, at Parten er skyldig; ellers tilkommer der denne Erstatning, og det samme gælder, hvis Retten var inkompetent til overhovedet at fængsle eller fortsat at fængsle ham. Sager om Erstatning for Fængsling eller Straf kan fordres behandlet med Nævninger og i 3. Instans.

Naar det nu her skal undersøges, hvorvidt den saaledes hjemlede Regel om Erstatning for (i videre Forstand) uforskyldt Fængsling rummer en Grundsætning, der er anven-

delig udenfor sit direkte Omraade, er der Grund til først at se paa, om Grundsætningen helt og fuldt er trængt igennem indenfor dette Omraade.

Reglen er anvendelig paa den direkte Frihedsberøvelse i alle Former som Anholdelse, Varetagtsfængsel og Strafudstaaelse. Erstatning gives for Lidelse, Tort og paaført Formuetab uden nogen vilkaarlig Begrænsning med Hensyn til Tabets Størrelse. At Retten bortfalder, naar den paa-gældende ved sit Forhold har givet Anledning til Frihedsberøvelse, er i Konsekvens af, at det kun er den af Staten forårsagede Skade, der dækkes. Ansvar et falder jo her tilbage paa den private selv. Retsplejeloven er paa dette Punkt mere rundhaandet end Loven af 1888, idet den, naar Frygt, Forvirring eller undskyldelig Misforstaaelse foranlediger det urigtige Forhold, helt ser bort fra dette, medens der forhen skulde gøres Fradrag i Erstatningen af denne Grund. Forsaavidt Fængslingens Berettigelse har været begrundet paa Mistanke om Skyld, men Sagen resulterer i, at Manden skal behandles som uskyldig, kunde man tænke sig Erstatningskravet skærpet derhen, at der umiddelbart, paa Grundlag af Frifindelsen eller Forfølgningens Standsning, uden nærmere Undersøgelse blev tildelt Erstatning. Det kunde hævdes, at Staten maa tage den fulde Risiko for Fejltagelser, og fra det Synspunkt, at der bør have en ubetinget Ret til denne Art Erstatning, er dette Standpunkt vel det rigtige. Men der kan netop ikke gaas ud fra et saadant Synspunkt. Den uskyldige, der — fordi han ikke kan fjærne Mistanken — ikke faar Erstatning, bør ikke beklage sig over Samfundet, der har fængslet ham, men over Malefikanterne, hvis Adfærd nedbryder Tilliden og bevirker, at ogsaa han bliver mistænkt. Det vilde være uforholdsmæssigt, om Samfundet af Hensyn til disse faa uskyldige skulde udbetale Erstatninger til de sikkert mange skyldige, der med Hensyn til Straf maa behandles som uskyldige. Særlig naar Erstatning for Lidelse og Tort blev forlangt, vilde det føles stødende, og for Alvor vil et saa

vidtgaaende Erstatningskrav næppe blive rejst. Det maa imidlertid indrømmes, at Udsondringen blandt de som uskyldige behandlede af dem, der ikke kan faa Erstatning, volder Vanskelighed ikke blot i Retsanvendelsen men ogsaa ved Formuleringen af Retsreglen herom. Statsadvokaten skal tilvejebringe begrundet Formodning for Skyld, hvis den erstatningssøgende skal miste Erstatning, og har Sagen faaet dette Udfald, gaar den paagældende altsaa fra Retten ikke blot uden Erstatning men med den positive Tilkendegivelse, der ikke i Forvejen havde faaet Udtryk eller ialtfald næppe saa skarpt Udtryk, at Staten finder Pøje til at mistænke ham for vedkommende Forbrydelse. Afd. Landsdommer Axel Petersen bemærkede træffende i Ugesk. f. Retsv. 1921 B. 287, at saadanne Domme kom betænkelig nær op ad den gamle odiose »Frifindelse for videre Tiltale«, og han anbefalede en ændret Udtryksmaade men uden at give nærmere Anvisning paa en saadan. I Tidssk. f. Retsvidenskab 1923. 51 har jeg paavist, at denne Vanskelighed, der ikke var tilstede efter Loven af 1888, fremkommer ved Bevisbyrdens Overførelse til det Offentlige — hvilket reelt skulde være en Favor for den erstatningssøgende — og har anbefalet at formulere Retsreglen negativt. Man kunde dog maaske komme et Skridt videre; i saa Henseende foreslaas følgende Formulering: »Forsaavidt Fængslingens Berettigelse er begrundet paa den erstatningssøgendes Strafskyld, bortfalder Ret til Erstatning, naar det Offentlige oplyser, at der er væsentlig Grund til at formode Strafskyld. Dommen redegør for disse Grunde og udtaler, hvorvidt der herefter er oplyst at være Ret til Erstatning«. Herved vilde man uden at slaa af paa Kravet om fyldestgørende Domsbegrundelse fritage for det »positive sorte Stempel«.

Den Undtagelse, der i Loven gøres med Hensyn til dem, der frifindes paa Grund af en Tilregnelighed udelukkende mangelfuld Sjælstilstand, hvilken allerede tidligere uden særlig Udtalelse herom antoges at maatte gælde, jfr. H. R. Tid. 1899. 528, maa betegnes som selvfølgelig efter Lov-

givningens Regler om saadanne Personers økonomiske Ansvar for deres Handlinger, jfr. Lov Nr. 277 af 30. Juni 1922 § 64.

Anderledes derimod med den anden Undtagelse, at nogen forhen er straffet med Strafarbejde for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, og der ikke siden hans Løsladelse er hengaaet 3 Aar. Vilde Erstatning være begrundet paa, at Varetægtsfængsel ikke burde have været anvendt, fortabes Retten dog ikke. Denne Regel kom ind ved et Ændringsforslag i Landstinget (Nr. 214 b Rigsdagstid. 1907-08 B. 2459) og er afgjort uheldig. Det kan jo foreligge fuldt oplyst f. Eks. ved Gerningsmandens Tilstaaelse, at den mistænkte fhv. Straffange ikke var skyldig. I et saadant Tilfælde kan der naturligvis tænkes erhvervet ekstraordinær Bevilling til en Erstatning, men Regeringen har ingen ordinære Midler til Raadighed hertil, og Manden kan intet Retskrav rejse. Reglen synes at være givet ud fra den Forudsætning, at det er nødvendigt i stort Omfang at fængsle saadanne Personer paa ret løst Grundlag, og at det Offentlige derfor maa kunne tage Forbehold overfor Pengeansvar i den Anledning. Men en saadan Fremgangsmaade vilde ikke stemme med § 780, der fastsætter Fængslingsbetingelserne og intet indeholder om, at der i og for sig er »skellig Grund« til at antage disse Personer skyldige i enhver Forbrydelse, de kan have begaaet, saa at de som Følge heraf særlig let kan fængsles. Hvis man vilde sige, at Domstolene skal være fri for at undersøge, om de ikke har været skyldige, fordi de efter al Sandsynlighed har været det, og at al Risiko i saa Henseende bør falde paa disse forhen strengt straffede, saa vilde dette dog ikke føre til Erstatningsrets Fortabelse, hvor al Tvivl er fjærnet. Men Lovgivningen kan overhovedet roligt overlade Domstolene at afgøre, hvor stor Bevisvægt mod de paagældende deres kriminelle Fortid skal have. Retten til Oprejsning overfor uforskyldte Retsforfølgningsindgreb hører ikke for en naturlig Opfattelse til de borgerlige Rettigheder, der bør mistes ved visse Dom-

fældelser. Derimod kunde der maaske være Grund til at nægte disse Personer den sædvanlige Nævningebehandling af Erstatningssagen i Lighed med visse Recidivisters Udelukkelse fra Nævningers Medvirken i deres Straffesager, jfr. § 688 d. Naar denne uretfærdige og uklogt udæskende Regel fremdeles er bestaaende, skyldes det sikkert kun den Sendrægtighed i den paakrævede Reformering af Retsplejeloven, der er Følgen af en upraktisk Sammenkobling af talrige Ændringsforslag, hvoraf nogle ikke faar fornøden Tilslutning i Rigsdagen og derfor medfører Udsættelse Aar for Aar af Reformer, alle ønsker. Allerede et under 25. Juni 1921 nedsat straffeprocessuelt Udvalg foreslog Reglen ophævet, og i de senere Aar er et Ændringsforslag fremsat, hvorefter Justitsministeren under Hensyn til særlig foreliggende Omstændigheder kan meddele Tilladelse til Sagsanlæg — en Mellemvej som der iøvrigt ikke synes nogen Grund til at slaa ind paa.

Bortset fra den sidst omhandlede Undtagelse maa det siges, at for Frihedsberøvelser af fængselsmæssig Karakter er Erstatningsret fuldt anerkendt. At der for Søgmaalene gælder en Præskriptionsfrist af 1 Aar, der er foreslaaet nedsat til 3 Maaneder, gør ikke Skaar heri.

Spørges der nu om Berettigelsen til Reglens analogiske Anvendelse, har Retsanvendelsen haft Lejlighed til at besvare dette bekræftende i et Tilfælde, hvor Justitsministeriet havde givet Ordre til, at en Sædelighedsforbryder, hvis Forbedringshusstraf var afsonet, af offentlige Sikkerhedshensyn skulde holdes tilbage i Fængslets Sygeafdeling. Denne Frihedsberøvelse fandtes ulovlig, og der gaves Erstatning ved HRDom af 30. Januar 1925, UFR 1925. 277. Særlig Indsigelse mod Erstatningen var dog ikke fremsat, men der er næppe Tvivl om, at Analogien vilde være fundet tilstrækkelig og paa den anden Side nødvendig.

De Tilfælde af anden Art, der rejser Spørgsmaal om Analogi, er ikke indbyrdes helt ensartede. Det maa naturligvis fordres, at det drejer sig om Indgreb fra Statsmagtens

Side i Haandhævelsessensigt, men Indgrebene kan tænkes paa forskellig Maade og mere eller mindre direkte. Kapitlet om Fængsling, hvori § 792 om Erstatningsretten findes, nævner forskellige »Forholdsregler, som af Retten er anordnede i Stedet for Fængsling«, nemlig for Børn, unge Personer, frugtsommelige og diegivende Kvinder Tilsyn af paalidelige Personer og iøvrigt foruden Sikkerhedsstillelse Bevogtning i Hjemmet, Tilhold om ikke uden Dommerens Tilladelse at forlade et anvist Opholdssted eller en bestemt Kreds, Paalæg om til bestemte Tider at fremstille sig for Politiet og Beslaglæggelse af Pas eller andre Legitimationsdokumenter. Ved Højesterets Dom af 3. September d. A. blev det fastslaaet, at der manglede Hjemmel til at give Erstatning i Anledning af Dommertilhold om ikke at forlade Landet. Den paagældende for Falsk sigtede Mand, der ellers opfyldte Erstatningsbetingelserne, var Hovmester og blev ved Tilholdet i længere Tid afskaaret fra at udøve sit Erhverv. Baade Byretten og Landsretten havde tilstaaet ham Erstatning, idet man havde lagt Vægt paa, at denne Foranstaltning netop efter Lovens Opfattelse traadte i Stedet for Fængsling, indeholdt en Frihedsindskrænkning og økonomisk betød det samme for ham som Fængsling. Det maatte imidlertid tale mod Berettigelsen til at anvende Analogi, at Erstatningsparagraffen alene taler om Fængsling, medens de umiddelbart foranstaaende Paragraffer baade omhandler Fængsling og de paagældende Forholdsregler. Ved Læsning i Sammenhæng maatte man opfatte dette som en bevidst Begrænsning, og det kunde ikke herimod anføres, at Erstatningsreglen som før nævnt ikke altid har haft Plads i Loven. Selvom et Indgreb som nævnte Tilhold kan medføre Tab, kan det næppe heller nægtes, at der mellem det og Indsættelsen i Fængsel efter den almindelige Opfattelse er en saadan Forskel, at Analogiseringen her vilde slutte fra det mere til det mindre. Der er ved Fængsling en ganske anden Tort, og den begrundes en Formodning om Tab, der ikke opstaar ved de andre Forholdsregler, der ofte vil være ganske

uskadelige i økonomisk Henseende. Saadanne Gennemsnitsbetragtninger maa antages ogsaa ved denne Lov at have gjort sig gældende, og dens Undtagelsesregel om de nylig straffede Personer viser, at man ikke har været fremmed for Tanken om at »holde igen« — iøvrigt netop ud fra en Gennemsnitserfaring om, at de, der forlader Strafanstalten, ikke er varigt paavirkede af Straffen.

Rpls. udførlige Reglementering af de forskellige Magtmidler til Straffesagers Oplysning fremviser flere andre Tilfælde af Indgreb overfor sigtede, hvor der naturligt kan rejses det Spørgsmaal, om der ikke, hvis Indgrebet enten overskrider Lovens Rammer eller senere viser sig at have været anvendt mod en præsumptivt uskyldig, bør kunne paastaas Erstatning af Vedkommende. Her kan nu straks gøres en Bemærkning, der iøvrigt ogsaa vilde gælde Reglerne for Fængsling, at hvor det drejer sig om Overskridelse af Lovens Rammer, vil § 1020 gribe ind. Efter denne er Statskassen subsidiært ansvarlig til Erstatning for Fejl i Embedsmænds Embedsførelse efter Retsplejeloven. Her er altsaa kun Spørgsmaal om et videregaaende Ansvar.

Under Besigtigelse kan fremhæves Indlæggelsen til mental Undersøgelse, der vel i Regelen men ikke nødvendigt vil være forbunden med, at sigtede er fængslet. Beslaglæggelse af Ting, der skal bruges som Bevismidler eller eventuelt konfiskeres, og Tilbageholdelse af Breve m. v. kan være tabvoldende. Det samme gælder Ransagning, der f. Eks. kan svække en Forretningsmands Kredit og Søgning. Sigtedes Indkaldelse og Afhørelse for Retten binder ham til Iagttagelse af Tid og Sted. Beslag paa sigtedes Formue eller Forbud mod Foreninger eller mod Udbredelse af Skrifter maa ligeledes nævnes i denne Sammenhæng. Ved Beslag er der dog anlagt det Synspunkt fra borgerlig Ret, at det foregaar under det Ansvar, som er bestemt i den borgerlige Retsplejes Regler om Arrest paa Gods, jfr. § 799. Der er nu ingen Tvivl om, at der fra den positive Rets Standpunkt i Konsekvens af Højesteretsdommen maa nægtes Erstatning

i disse Tilfælde, der maaske endda ligger noget fjærnere end de Forholdsregler, der træder i Stedet for Fængsling. Dette maa ogsaa gælde Indlæggelse til mental Undersøgelse: af de i Rpln. omhandlede Indgreb er der kun Hjemmel til Erstatning for de udtrykkelig nævnte.

Naar dette er saa, vil det heller ikke være tvivlsomt, at Staten er ansvarsfri overfor den Skade, der rammer nogen som Følge af mod ham rettet Strafforfølgning, naar der ikke er Spørgsmaal om noget særligt Indgreb til Sikring af Forfølgningens Resultat. Og dog kan der paa dette Grundlag voldes betydelig Skade: ved Afskedigelse af Tjenestestilling, ved Forretningsforbindelsers Afbrydelse, ved Forsikrings-selskabets Tilbageholdelse af Forsikringssummens Udbetaling o. s. v.

Men fordi Domstolene ikke tør behandle Rpls. Regler om Erstatning for uforskyldt Fængsling som Kildested for analogisk Anvendelse, er det ikke sagt, at disse Regler ikke lovgivningsmæssigt bør behandles som Grundsætninger og Udtalelser af et Princip af større Omfang. Der er Grund til at undersøge dette, naar der fremkommer et Retstilfælde som det ved Dommen af 3. Sept. d. A. afgjorte, og det saa meget mere, som Rpln. stadig officielt staar i Reformerings Tegn, hvilken Opgave særlig maa paahvile Retsplejens Jurister.¹⁾

Medens den svenske Lov af 12. Marts 1886 kun hjemler Erstatning for uforskyldt Fængsling og Strafudstaaelse, gaar den norske Straffeprocesslov videre. Foruden Regler af samme Indhold som de svenske indeholder den i § 469 ifølge en Tillægslov af 14. December 1917 følgende Regel: »Ender en forfølgning med frifindelse, eller indstilles den ... kan retten tilkjende sigtede erstatning for væsentlige veldfærdstap, som forfølgningen har medført«. Herved hjemles der altsaa

¹⁾ Ns. Lassen har berørt Spørgsmaalet i Tidssk. f. Retsvidenskab 1907. 291 i en Note om en Dom vedrørende ulovlig Anholdelse af nogle Partier Margarine.

Erstatning for en Strafforfølgning Følger uden Hensyn til, om Tabet skyldes selve Sagsanlægget eller bestemte Retsskridt. Ved egen Skyld bortfalder naturligvis Retten¹⁾, men det ses, at dette videregaaende Ansvar kun indtræder, naar det drejer sig om væsentlige Velfærdstab. Hvad der efter Personens økonomiske Forhold ikke har denne Karakter for ham, kan ikke gøres til Genstand for Sagsanlæg.

Naar Staten paatager sig at skadesløsholde for Frihedsberøvelser, der uforskyldt er indgaaet som Led i Retshaandhævelsen, har den vel afbødet de værste Følger af dennes mere eller mindre undskyldelige Fejlgreb. Men en almindelig Betragtning kan ikke indrømme, at dette i alle Tilfælde er fyldestgørende. Paa de Maader, der foran er gennemgaaet, kan der være tilføjet den sigtede alvorlige Tab, og hvorfor skal han snarere bære dem end Skaden ved Fængsling? At blive Genstand for en ubeføjet Strafforfølgning kan ganske vist ses som en Samlivets-Risiko, men kan dog ikke naturlig opfattes som en social Omgangstjeneste. Den enkelte lider her for den almene Retssikkerheds Skyld, og Medborgerne bør saavidt mulig friholde ham for Følgerne heraf, naar det i fornøden Grad er godtgjort, at det var uforskyldt. Den Betragtning er blevet fremført, at det var fordelagtigere for de sigtede, at der ikke var Erstatningspligt for de Indgreb, der træder i Stedet for Fængsling, fordi Myndighederne af den Grund foretrækker disse lempeligere Indgreb, medens de, hvis ogsaa disse kunde paadrage Erstatningspligt, vilde anvende den mere betryggende Fængsling. Dette maatte dog anses stridende mod Reglernes Hensigt, og iøvrigt kunde det anførte Forhold ligesaa vel antages at medføre en Tendens til uden Nødvendighed at anvende disse Forholdsregler. Man vil naturligvis gøre opmærksom paa Faren for Misbrug ved Anlægelse af temerære Erstatningssager, der dels volder Arbejde dels kan føre til, at der ved Bevisets Usikkerhed udbetales Erstatninger i over-

¹⁾ Jfr. Olaf Salomonsens Kommentar II. 2. Udg. S. 349.

drevent Maal. At et Retsmiddel misbruges, er dog ikke Grund til at nægte det; det er f. Eks. i høj Grad Tilfældet med Adgangen til Genoptagelse af Straffesager. Noget andet er, at der kan være Grund til at spare den omstændeligere Nævningebehandling ved disse og maaske overhovedet ved Erstatningssagerne. Den forøgede finansielle Byrde har Statskassen ingen gyldig Grund til at unddrage sig.

Ved den nærmere Ordning af Erstatningsrettens Udvidelse kunde der tænkes forskellige Begrænsninger gjort. Der maa gaas ud fra en processuel Ordning som den nuværende med Benyttelse af Retsvejen, der bedst egner sig til at oplyse Belingelserne for Rettens Tilstedeværelse. Noget andet er, at Justitsministeren bør være i Stand til at træffe mindelige Afgørelser; herom foreligger der gamle endnu ikke vedtagne Ændringsforslag til Rpln. Men med Hensyn til de erstatningsbegrundende Kendsgerninger kunde der tænkes en Begrænsning til de Forholdsregler, der i Medfør af § 785 kan træde i Stedet for Fængsling, eller en Begrænsning til de i Retsplejeloven hjemlede særlige Indgreb overfor en sigtet, ligesom omvendt Reglen kunde udstrækkes til alle Følger af Strafforfølgning. En anden Begrænsning kunde søges i Skadens Størrelse. Begge de to første Begrænsninger synes dog vanskelige at begrunde med andet end Opportunitetshensyn. Den Mand, der bliver indlagt 3 Maaneder paa et Sindssygehospital, er næppe bedre stillet, end om han var blevet fængslet. Naar et Vareparti fejlagtigt beslaglægges som formentlig konfiskabelt, taler der for at anerkende Erstatningsret ikke blot Analogierne fra Anholdelse og Fængsling men ogsaa Sammenstilling med Epidemilovens Princip om, at den, der til den almene Sundheds Tarv maa underkaste sig særlige Indgreb, faar Erstatning, her kun saa meget mere, fordi Indgrebet beroede paa Fejltagelse.

Forskellen mellem Skaden ved særlige Indgreb og ved Retsforfølgningen i det hele ses ogsaa kun at bestaa i, at den i første Fald er lettere paaviselig. De Billighedsgrunde, der taler for Erstatningspligt, er her ligesaa stærke. Det

forekommer mig da, at den norske Ordning er den med Forholdets Natur stemmende. Den af denne fastholdte Begrænsning til væsentlige Velfærdstab synes ogsaa at være rimelig, idet der herved bliver Mulighed for at holde en Del usikkert begrundede Krav ude.

MONODAKTYLOSKOPI
EENFINGERREGISTRATURERS PRAKTISKE OG
VIDENSKABELIGE FORMAAL
HAKON JØRGENSENS FORSKNING

Af Auditor E. SCHÄFFER,

Direktør for det internationale Fjernidentificeringsbureau, København.

DET klassiske Eksempel paa Identificering af en Forbryder paa Grundlag af Fingeraftryk fra Gerningssted findes i Henry's Bog: Classification and uses of Finger Prints 1901, S. 50. Det var i 1898, at Bestyreren af en Tehave i Distriktet Julpaiguri i Indien fandtes i sin Seng med overskaaren Strube. Hans Dokumentskab og Penge-skab var opbrudt og flere Hundrede Rupees stjaalet. Adskillige Personers Færden blev undersøgt, saaledes Slægtninge til en ung Pige, som den Afdøde havde haft Forbindelse med, en Bande Vagabonder, en forhenværende Tjener, som efter Afdødes Anmeldelse var straffet for Tyveri, og en Kok, paa hvis Klæder der var Blodpletter. Disse Undersøgelser bragte intet Lys i Sagen. Tjeneren var vel løsladt igen, men var ikke siden set paa Egnen. En kemisk Undersøgelse godtgjorde, at Blodet paa Kokkens Klæder var Dueblod. Henry fortsætter sin Beretning saaledes: »Heldigvis bemærkedes nu paa en Kalender fra Dokumentskabet — — — to svagt brune Pletter. Under et Forstørrelsesglas blev den ene Plet erkendt som en Del af et Fingeraftryk af en af Fingrene paa et Menneskes højre Haand. Paa Politiets Centralbureau i Bengal bliver Fingeraftrykkene af alle Personer, der dommes for visse For-

brydelser, klassificerede og registrerede, og ved Sammenligning fandtes Aftrykket fra Kalenderen at korrespondere nøjagtigt med det højre Tømmelfinger-Aftryk af Kangali Charan, den forhenværende Tjener, der er omtalt ovenfor. Han blev derfor arresteret i Birbhum, nogle Hundrede Mil derfra, og bragt til Calcutta, hvor hans højre Tømmelfinger-Aftryk igen blev taget. Politiet gik imidlertid i Gang med at skaffe yderligere Oplysninger. En Kemiker under Guvernementet attesterede, at de brune Mærker paa Kalenderen var Pattedyrblod, og man gik ud fra, at den virkelige Morder eller hans Hjælper havde berørt Kalenderen med den blodplettede Tommel, da han rodede op i Dokumentskabets Papirer for at lede efter Nøglen til Pengeskabet. Den Mistænkte blev tiltalt for Mord og Tyveri og blev dømt for at have stjaalet den Afdødes Ejendom, idet Juryen fandt det uforsvarligt at dømme ham for et Mord, som ingen havde set blive begaaet, hvorimod der fandtes at være tilvejebragt tilstrækkeligt Bevis imod ham for Tyveri. Denne Dom blev stadfæstet af Højesteret, hvortil den blev appelleret.«

Siden hint fjerne Aar 1898 er der sket en rivende Udvikling i den daktyloskopiske Praksis og Videnskab. Store Samlinger af Forbryder-Aftryk, ofte tællende Millioner, er skudt op som Paddehatte i den gamle og den nye Verden, og Litteraturen er blevet et Bjerg, hvis Tinder den enkelte Forsker ikke kan overkomme at bestige. Alligevel aftvinger Henry's Eksempel med sin beskedne, næsten lidt naive Fremstilling, Læseren Respekt. For Henry har det været en personlig Triumf. Han havde tre Aar tidligere under Besøg i London lært Galton at kende og havde Aaret efter udarbejdet det System, der bærer begge disse Forskeres Navne. Han selv var overbevist om Fingeraftrykkets Beviskraft, og det var lykkedes ham at fremstille sin Sag saa veltalende, at Guvernementet i Calcutta i 1896 besluttede at prøve den dristige Mands Ideer i Praksis. Da foretoges denne Identificering. Det var en Bedrift. Den blev jo Be-

kræftelsen paa Rigtigheden af Henry's Kongstanke. Denne Identificering og mulig nogle tidligere, som Henry ikke har fundet Omtale værd, og ganske bestemt en lang Række, ja en uhyre lang Række senere Identificeringer i Indien og Kloden over viser, hvor genial en Tanke det var at indbringe Fingeraftrykket i Politiets Laboratorier. Tanken var saa indlysende rigtig, at den organiske og naturlige Udvikling af Daktyloskopien saa at sige af sig selv bragte Politiet tallose nyttige, snart kunde man sige: ganske uundværlige Resultater.

Jeg springer et kvart Aarhundrede frem i Tiden. Nu kan der berettes Tusinder overbevisende Eksempler paa Fingeraftrykkets Nytte og Styrke allevegne fra. Jeg vælger et Eksempel fra Los Angeles, Kalifornien.

Den 18. Oktober 1924 trængte en Indbrudstyv ind i Fru Parsons Hjem i Los Angeles. Fru Parson opdagede først, at der var en Fremmed i Huset, da hun hørte Kommandoen: »Hænderne op!« Hun sad og spillede Klaver, og paa Grund af Musiken hørte hun ikke Tyven, før han var helt inde i Stuen, hvor hun sad. Indbrudstyven havde et Lommetørklæde over den underste Del af Ansigtet og Hatten dybt ned i Panden. Hun saa kun hans Øjne. Han truede hende med en Revolver og beordrede hende til at udlevere sine Smykker. Hun blev saa forskrækket, at hun ikke øjeblikkelig kunde komme i Tanker om, hvor hun havde sit Smykkeskrin. Hun følte sig mere og mere sikker paa, at Manden havde i Sinde at myrde hende, og hun forsøgte at undslippe. Hun naaede saa langt som til Døren, da Røveren skød. Kuglen ramte Fru Parson i Ryggen og blev siddende i Underlivet. Hun laa en Tid lang meget syg, og Lægerne troede ikke, hun vilde komme sig. Hun blev imidlertid rask igen.

Der fandtes et brugeligt Fingeraftryk paa Fru Parsons Smykkeskrin. En Mand ved Navn James W. Preston blev arresteret som sigtet for Indbrudet og Mordforsøget. Det var imidlertid ikke hans Finger, der havde sat Aftryk paa

Æsken. Han var Marinesoldat fra Stillehavsslaaden og blev taget som Desertør og Vagabond. Bortset fra en mindre Politiforseelse havde han ikke tidligere været straffet. Preston blev forhørt om sin Færd den Aften, Indbrudet skete, og kom med forskellige modstridende Forklaringer. Derom har han senere selv sagt, at han var saa lamslaaet over Sigtelsen, at han fortalte det første det bedste, der faldt ham ind. Hans Forklaring om, hvor han havde været om Aftenen den 18. Oktober, blev kontrolleret og viste sig opdigtet. Preston blev derefter ført til Fru Parsons Sygeseng, og Fru Parson sagde, at hans Øjne og Stemme lignede den Mand, der havde skudt paa hende. Fru Parson troede virkelig selv dette. Manden var af samme almindelige Bygning. Han svarede paa enhver Maade til det Signalement, Fru Parson havde opgivet, da hun første Gang kunde taale at blive afhørt. Hun havde ganske vist ikke set andet end hans Øjne, og hun havde kun hørt hans Stemme i et Øjeblik, hvor de begge var yderst ophidsede. Fru Parson blev saa rask, at hun kunde møde i Nævningetinget og gentage sin Forklaring. Han blev kendt skyldig af Nævningerne i Retten i Los Angeles, væsentlig paa Fru Parsons Vidnesbyrd. Straffen blev Tugthusarbejde fra 11 Aar indtil paa Livstid.

Da Lederen af Fingeraftryksbureauet i Los Angeles var af den Anskuelse, at Preston var uskyldig, registrerede han Fingeraftrykket fra Fru Parsons Smykkeskrin og lagde det paa Plads i sin Samling af Fingeraftryk fra Gerningssteder. Dette Fingeraftryk blev nu sammenlignet med Fingeraftrykkene af alle de Indbrudstyre, der blev anholdt af Politiet i Los Angeles efter den 18. Oktober 1924.

I Foraaret 1926 identificeredes Fingeraftrykket fra Fru Parsons Smykkeskrin som værende afsat af højre Ringfinger af Earl M. Carroll, der var anholdt for Tyveri og ved Hjælp af Fingeraftryk var overbevist om tre andre Forhold. Han var aldrig dømt for Indbrud, men var kendt som Forbryder. Carroll nægtede at udtale sig om Sagen. Forend Under-

søgelsen var afsluttet, blev han som uheldbredeilig sindssyg indlagt paa en Sindssygeanstalt. Formodentlig har han gaaet og ruget over sin Handling, lige siden Preston blev dømt til Tugthusstraf. Fingeraftryks-Identificeringen var sikker. Der var Sammenligningspunkter nok, saa det var umuligt at tage fejl. Sagens Akter blev sendt til Guvernøren i Kalifornien, der under Hensyn til, at det var bevist, at Fingeraftrykket paa Fru Parsons Skrin var afsat af Carroll, personlig aflagde Besøg hos Preston i Tugthuset i San Quentin og overrakte ham hans Benaadning. Han havde da afsonet 2 Aar af Straffen.

Hvem kan udtænke en anden Maade, hvorpaa Preston kunde være givet tilbage til Livet? Alene Fingeraftrykket paa Smykkeskrinets Kant kunde gøre hans Navn saa rent som Sne. Hvorfor forholde Læserne af denne Artikel, der ender saa sagligt, at Politiet i Los Angeles — som i en rigtig Solstraalefortælling — skaffede Preston en Stilling i Ford Motor Car Manufacturing Plant.

Til Orientering skal lige bemærkes, at Henry i 1898 naturligvis ikke havde nogen monodaktyloskopisk Registratur, men at Charan jo paa Forhaand var blandt de mistænkte, hvorfor det har været et Spørgsmaal om Minuter ved Hjælp af den alfabetiske Registratur at lægge hans 10-Fingeraftryk frem paa Bordet.

I Los Angeles findes en Mono-Samling. Den kunde intet Resultat give, da Carroll, hvis Fingeraftryk sad paa Skrinet, ikke før var dømt for Indbrud, hvorfor hans Fingeraftryk ikke var registreret i Mono-Samlingen, medens en Søgning i 10-Fingersamlingen har været forgæves og ogsaa under Hensyn til Beskaffenheden af Gerningsstedsafttrykket, hvoraf jeg har et Fotografi, har været temmelig haabløs. Eksemplet viser da en Fremgangsmaade, der med Held kan anvendes, ganske vist kun, naar den Tilfældighed indtræffer, at Gerningsmanden af anden Grund arresteres.

En Monoregistratur indrettes og arbejder ellers normalt saaledes: Visse Forbryderes Fingeraftryk udklippes, hver

Finger for sig, og opklæbes paa smaa Kort. De registreres og indsættes i Kartotekskabet efter Registreringsformlerne. Naar Politiet finder paa Gerningssted et Aftryk, der ikke stammer fra Beboere, Personale eller andre vedkommende, registreres dette saavidt gørligt, hvorefter det forsøges, om man kan finde det tilsvarende Aftryk i Monosamlingen. Et Resultat af denne Arbejdsmaade forudsætter, at Gerningsmanden er Recidivist. Statistikerne viser, at Recidivisterne er Ophavsmænd til et klækkeligt Antal af opklarede Indbrud. Er det fantastisk at gætte paa, at de professionelle Erhvervsforbrydere tager et stort Flertal af de uopklarede Indbrud paa deres Kappe?

De to anførte Eksempler viser ogsaa Udviklingen i Lægsfolks Syn paa Fingeraftryk. Oprindeligt (1898) stod denne Teknik som ny og overraskende. Nævningerne stod overfor noget uvant og turde ikke drage den fulde Konsekvens. De dømte kun Charan for Tyveri, men frifandt ham for Mord.

Den amerikanske Kriminalsag havde været stærkt omtalt i Dagspressen, der fejlagtig havde meddelt, at det var Prestons Fingeraftryk, som Politiet havde fundet paa Smykkeskrinet. Dette havde ogsaa Hovedvidnet Fru Parson læst og troet paa. Det er overordentlig sandsynligt, at denne forkerte Overbevisning har virket saaledes paa hende, at den har givet hendes Vidnesbyrd det Maal af Sikkerhed, der netop har kunnet overbevise Nævningerne.

Det er ikke min Opgave her at kritisere den Dom, der blev afsagt over Preston ved Retten i Los Angeles, væsentlig paa Grundlag af Vidneforklaringer. Men jeg vil gerne fremhæve, hvor søvnigt og dunkelt et Lys saadanne Forklaringer kaster over en Sag, sammenlignet med det blændende Lyshav, der udstraaler fra et identificeret Fingeraftryk. For Politiet er der intet som et Fingeraftryk. Hvis det lykkes Politiet i et efterladt Aftryk paa Gerningssted at læse den skyldiges Navn, betyder det, at han kan efterlyses under Navn og Signalement, og at han kan over-

bevises, selv mod sin Benægtelse, hvis han anholdes. Politiet og Statsadvokaten faar Syvmilestøvler paa, baade under Efterforskningen og Retsforhandlingerne.

Derfor er jeg Tilhænger af, at der bør indrettes monodaktyloskopiske Registraturer, navnlig af de professionelle Indbrudstyves Fingeraftryk. Til Identificering af Gerningsstedsaftryk egner nemlig de sædvanlige 10-Finger-Registraturer sig ikke, naar Mistanken ikke kan rettes mod en bestemt Person, altsaa netop i de Tilfælde, hvor Politiet er i størst Nød for Beviser.

Det er sagt saa ofte, at Indretningen af saadanne Registraturer, der kræver Ansættelsen af nyt og særlig uddannet Mandskab, ikke kan betale sig, selv om det maatte være rigtigt, at disse Registraturer vilde give Politiet Nøglen til Opklaring af en Del alvorlige Kriminal-sager. Jeg svarer hertil, at det kan næsten altid betale sig at forbedre Politiets Teknik. Det kan ikke siges for tit, at monodaktyloskopiske Registraturer skal lægge en Snare paa de professionelle Tyves natlige Jagtmarker. Hvor ofte hænder det ikke i de større Byer, at en Indbryder, der endelig paagribes, letter sin Samvittighed for Hundrede eller endog flere Hundrede Snylleangreb mod Samfundet, mens maaske hans Fingeraftryk er efterladt hver anden eller hver tiende Gang han har stjaalet. Sagen er den, at Opsporing af Gerningsstedsaftryk og disses Sikring bliver tifold omhyggeligere, naar man ved, at der hjemme paa Hovedstationen venter en velindrettet Eenfingersamling, der tørster efter at bruge sin bundne Energi. At søge i en 10-Finger-Samling efter Gerningssteds-Aftryk, som de oftest frembyder sig, ret uklare Aftryk af de hyppigst forekommende Typer, og maaske blot fra en enkelt Finger, hvis Nummer ikke med Sikkerhed kan angives, er ret ørkesløs og vil vel ofte overhovedet ikke blive foretaget. I de store Byer vil Ekspeditionen af de løbende Sager ikke levne Tid til et saa omstændeligt Foretagende, og selv om det sættes i Gang med Energi, maa nødvendigvis nogle Timers forgæves Søgen sløve Hjer-

nen og dove Opmærksomheden. Det er min Overbevisning, at en velorganiseret monodaktyloskopisk Afdeling indenfor Opdagelsespolitiet vil spare Samfundet for mange alvorlige Ulemper og Ulykker. Alene herved standses maaske den revolvervæbnede Tyv, førend det kommer dertil, at en tilfældig Hindring bevæger ham til at fyre.

Statistikere fra de nylig anlagte preussiske Mono-Samlinger, der er indrettede i over 30 af de større Byer, synes mig at virke i høj Grad opmuntrende. Eksempelvis skal nævnes, at Samlingen i Köln, der i 1927 talte 13000 Fingre af Indbrudstyve m. fl. og i 1928 23000 Fingre (2306 Forbrydere) hjalp Politiet til Identificering af Gerningsstedts-Aftryk i 1927 i 45 Tilfælde, i 1928 i 73 Tilfælde, alt i Sager, hvor der ikke forelaa Mistanke paa anden Maade mod de paagældende Forbrydere, altsaa »rene« Tilfælde, hvorom det tør formodes, at ingen af dem var blevet opklaret paa anden Maade saa hurtigt som det nu skete, og velsagtens adskillige aldrig.

Disse Statistiker vælter om fornødent den Indvending mod Eenfinger-Registraturer, at de professionelle Forbrydere benytter Handsker. Jeg kan da ogsaa meddele, at f. Eks. Berlins Politi har mangfoldige Eksempler paa, at deres farligste professionelle Indbrudstyve er overbevist gennem Fingeraftryk fra Gerningssted. Jeg nævner, at en Penge-skabstyv, der i 20 Aar havde vandret frem og tilbage mellem Friheden og Tugthuset, i 1927 paany efterlod sit Fingeraftryk paa Pengeskab, og at det samme hændte i samme Uge en Tyv, der havde været straffet tidligere for ialt 350 Indbrud. Lignende Erfaringer haves overalt. Jeg har nogle Gange i en Forsamling af et større Antal Sagkyndige (New York, Berlin) opkastet det Spørgsmaal, hvor mange Procent af de professionelle Indbrydere der regelmæssigt arbejder med Handsker. Der har været almindelig Enighed om, at hvis man sagde 10 %, var det højtregnet.

Om hvad Grunden hertil kan være, fremsætter Heindl nogle interessante Betragtninger i »System und Praxis der

Daktyloskopie», 1927, S. 321, se ogsaa U. f. R. 1928 B. S. 13. Jeg tror ogsaa, at den grænseløse Uforsigtighed som en Forbryder jo udviser ved ubekymret at arbejde med de bare Hænder, i de fleste Tilfælde skyldes, at hans Hjernevindinger er for træge til ret at vurdere Faren. Den Kategori af Forbrydere, der leverer Hovedbestanddelen af Eenfinger-Kartotekernes Materiale, nemlig Indbrudstyvene, tilhører jo ikke Eliten i de Lovløses Samfund.

Spørgsmaalet bliver da, om der rejser sig tekniske Vanskeligheder mod Indretningen af monodaktyloskopiske Registraturer. I New Scotland Yard i London begyndte man derpaa i 1921, men opgav det igen, allerede da Samlingen havde naaet 17000 Fingre. Grunden hertil var den, at man i London kom til det Resultat, at et Eenfingersystem, der benytter som Udgangspunkt et fast Punkt (a fixed point) i Fingeraftrykket, er dødsdomt fra Begyndelsen. Denne Indvending er ikke uden Vægt. Naturligvis tænkes der ved et fast Punkt paa »indre Terminus«, Fingeraftrykkets Kærne, der er udsat for det haardeste Tryk paa Gerningsstedet og derfor ikke sjældent bliver saa udvisket og utydelig, at man ikke kan begynde Registreringen i dette Punkt. Jeg skal senere komme tilbage hertil.

Politiet i Paris naaede længere frem i sine Forsøg, men opgav dem dog, da Eenfinger-Samlingen naaede, hvis jeg husker ret, 50.000 Fingre.

Berlins Politi, der nu er oppe paa 90.000 Fingre, arbejder fremdeles videre med Held, men møder betydelige praktiske Vanskeligheder i de store Slyngegrupper, hvor man i alt Fald indtil for kort Tid siden som en meget tidlig Underafdeling har benyttet Linietælling til Delta.

Allerede paa dette Sted vil jeg indskyde, at de mere eller mindre professionelle Indbrudstyve har en mere lokal end international Karakter, og at det derfor — som Organisationen i Preussen viser — vil have betydelig Interesse at oprette lokale Eenfinger-Samlinger i Provins-

byerne, selv om man ikke samtidig anlægger 10-Finger-Samlinger, men fremdeles centraliserer disse i Hovedstaden. Det vil som allerede nævnt gøre Sikringen af Gerningsstedsaftryk mere effektiv. Herved skydes tillige en Breche i den herskende Anskuelse, at kun Centralbureauets Fagfolk er autoriserede til at beskæftige sig med Fingeraftryk. Jeg er sikker paa, at den nye Eenfinger-Organisation i Preussen virker som et friskt Vejr og giver mangen ung Politimand øget Glæde ved Arbejdet.

Men skal Hovedstædernes Forbrydere triumfere, heriblandt Landets egentlige Storforbrydere, fordi den hidtil anvendte Eenfinger-Teknik melder Pas, efterhaanden som Samlingen vokser? Er det nødvendigt, at Politiet i Storbyerne paa dette Felt maa strække Vaaben? Hvis Galton har Ret, naar han siger, at en enkelt Fingers Aftryk kan frembyde 64 Milliarder forskellige Papillarlinie-Billeder, der er sikkert kendbare fra hinanden, skulde det da ikke være muligt at finde et System, der tilfredsstiller det praktiske Behov?

Nu er Galtons Statistik naturligvis baseret paa de fine Detailler i Fingeraftrykket. Mens en lille Eenfinger-Samling vel nok kan klare sig uden at ty til Detaillernes Hjælp ved Underinddelinger, er det udenfor al Tvivl, at denne Hjælp kan de store Samlinger ikke undvære uden at bryde sammen. Det er nu som bekendt netop saaledes, at de Mønstre, der næsten af sig selv frembyder praktiske Underinddelinger af ret grov Karakter, er de sjældnest forekommende. De vil altsaa blive indsat i Grupper, der forholdsvis let kan overses. Men de hyppigst forekommende Hvirvler, nemlig Hvirvler af en almindelig ukompliceret Bygning med mange Linier til begge Deltaer, og først og fremmest Slynger med mange Linier til Deltaet, danner meget store Grupper, der kun frembyder nogle ganske faa naturlige eller selvfølgelige Undergrupper. Derfor kan Problemet straks stilles saaledes: Vil man finde en rationel Inddeling for de hyppigst forekommende Møn-

stre, kan man ikke komme udenom de fine Detailler.

Her møder vi Hakon Jørgensens Indsats.

Denne fremragende Daktyloskops Betydning er nylig bleven karakteriseret træffende af Tysklands første Kapacitet paa dette Omraade, Robert Heindl, der i »Archiv für Kriminologie«, Band 82, 4. Heft, Juni 1928, S. 239, skriver: »Det er Jørgensens store uforgængelige Fortjeneste, at han er den første, der har vist os Vejen til en indgaaende Beskrivelse af Fingeraftrykket, lige til den mindste Detaille. Hans første Publikation om Monodaktyloskopi fremkom 1914 i vort Archiv, Band 58, S. 114. Alle Forslag, der senere fra Jørgensen eller andre er fremsat angaaende Eenfingerregistrering eller Fjernidentificering, gaar ud fra denne Artikel. Hvorledes der i de enkelte Forslag bliver analyseret og klassificeret, er kun en uvæsentlig Forskel. I Grundtankerne gaar alle Forslag ud fra Jørgensens Idé, som man, med et Paradox, kunde definere saaledes: at overføre til Fingerspidserne Principet i Bertillons portrait parlé«.

Heri har Heindl Ret, ogsaa i Bemærkningen om, at Registreringssystemet er en Biling, men vel at mærke kun, naar den rette Forstaaelse af Detaillernes Natur ligger til Grund for Systemet. Det følgende vil nemlig vise, at mens de fra forskellig Side senere fremkomne Eenfingersystemer ofte syner som slaviske Efterligninger af Hakon Jørgensens Formler, har de med Undtagelse af det yngste dog manglet Prikken over i'et. Hakon Jørgensen har paa dette Felt — som vel paa adskillige andre — været forud for sin Tid. Hvad han forkyndte i 1914 og siden idelig og idelig indskærpede, bl. a. under Undervisningskursus for 150 udenlandske Daktyloskoper og ved digre Lærebøger paa 6 Sprog, er i Litteraturen først blevet virkelig forstaaet og opfattet i 1928. Jeg kommer tilbage hertil.

Hakon Jørgensen er ikke kommen sovende til sine Resultater. Efter sin første Publikation i 1914 syslede han

under Verdenskrigen stadig med Problemet. Hans System af 1920 blev i dette Aar demonstreret i London og blev kendt for en større Læsekrede, da der i 1921 udkom en fransk Lærebog i Fjernidentificering.¹⁾ Den første egentlige Lærebog i Eenfinger-Registrering kom paa Dansk i 1923 og blev hurtigt oversat til Engelsk, Portugisisk og Tysk. I Vinteren 1922-1923 udarbejdedes paa Fjernidentificeringsbureauet under Højtryk, hvilket Arbejdstempo var naturligt for Hakon Jørgensen, en Forsøgsregistratur paa 20.000 Fingre, udarbejdet efter et grundigt Studium af et stort Antal Fingeraftryk fra Gerningssted. Denne Forsøgssamling blev demonstreret under stor Interesse for Sagkyndige i New York, Wien og Bryssel. I 1928 er Fjernidentificeringsbureauets internationale monodaktyloskopiske Registratur demonstreret i Bern under den internationale Kriminalpolitikkommissions sidste Møde.

Jeg vil nu prøve paa at opstille Principerne for en monodaktyloskopisk Registratur, saaledes som de følges paa Fjernidentificeringsbureauet, der bygger paa Hakon Jørgensens Forskninger og Erfaringer. Jeg forudskikker den

¹⁾ Naar i Teksten Fjernidentificeringssystemet og Eenfinger-systemet omtales sammen, er Grunden den, at Hakon Jørgensen altid syslede samtidig med begge, og at de saa at sige er groet op sammen. Det er hans Studier over de fine Detailler, der ligger til Grund for begge Systemer. Paa et Stadium var Eenfingerformlen direkte udledet af Detailformlerne. Da kunde man i Sandhed sige, at Fjernidentificeringssystemets Detailformel var Moder til Eenfingersystemet, der dog emanciperede sig noget og svøbte af sig visse Ufuldkommenheder fra Detailformlen. Mens saaledes begge Systemer bygger paa samme tekniske Betragtninger, er deres Arbejdsmaade vidt forskellig. Ved Fjernidentificering benyttes til Identificering en Talrække og et Fingeraftryk, ved Eenfinger-Identificering benyttes to Fingeraftryk, nemlig Gerningssteds-Aftrykket og det tidligere optagne, nu i Mono-Kartoteket indsatte Aftryk af samme Finger. — Dette er nøgtern Tale. Hakon Jørgensen drømte om at identificere Gerningsstedsaftryk pr. Telefon (Fjernidentificering), og vi har gjort det Masser af Gange under Demonstrationer.

Bemærkning, at de følgende Punkter bringer de Argumenter, der kan anføres til Forsvar for Benyttelsen af Detailler overhovedet, dernæst Hakon Jørgensens originale, først nylig til Bunds forstaaede Paavisning af, hvorledes man kan gøre de fine Detailler, der ikke lader sig benytte uden Forstørrelsesglas, til et forholdsvis groft Hjælpemiddel til Opstilling af Undergrupper, hvorved der opnaas den eneste rationelle Inddeling, og dernæst, hvorledes han, skønt til en vis Grad benyttende indre Terminus som Hovedhjørnen, dog undlader at begynde sin Registrering i dette undertiden vanskeligt paaviselige og saarbare Punkt.

I.

En monodaktyloskopisk Registratur bør naturligvis kun omfatte Forbrydere, der kan forventes at efterlade Fingeraftryk paa Genstande, som de rører under Udførelsen af deres Forbrydelse. Dette er først og fremmest Indbrudstyre. De vil altid danne Hovedstammen. Enhver Politimyndighed kan efter Forgødtbefindende tilføje enkelte andre Kategorier, der dog altid vil være et Mindretal, og hvis Medtagelse derfor ikke øger Laboratorie-Arbejdet eller tynger Kartoteket i urimelig Grad. Som saadanne Kategorier kan nævnes Hoteltyve, Automobiltyve, Butikstyre, bevæbnede Tyve og Pengeafpressere. Monodaktyloskopien regner med, at de professionelle Forbrydere som Hovedregel udvikler et Speciale.

II.

Det er Hensigten med en monodaktyloskopisk Registratur at borteliminere fra Undersøgelsen det langt overvejende Antal Fingeraftryk i Samlingen og afstikke Grænserne for de forholdsvis faa Grupper, som det er nødvendigt at gennemse.

III.

Laboratoriearbejdet med Registrering af Enkeltfingre bør en Gang for alle være grundigt, for at Søgningen i

de enkelte Tilfælde kan blive saa meget hurtigere. En hurtig Identificering gør Politiets Efterforskning tidobbelt effektiv.

IV.

Registreringen bør føres saa meget til Bunds, at alle 10 Fingre kan sættes sammen i een Registratur. Man behøver da ikke at søge flere Steder, naar man ikke ved, fra hvilken Finger et Aftryk stammer, men man kan nøjes med at søge eet Sted.

Ved at give Kartotek kortene til de enkelte Fingres Aftryk let synlige Numre fra 1 til 10 for hver Finger i en fastsat Rækkefølge og ved at give Kortene forskellig Farve for hver af de 10 Fingre, faar en saadan Registratur alle de Fordele, som en Samling har, der registrerer hver Finger for sig, og ingen af dens Mangler. Ved man f. Eks., at et Aftryk er afsat af en venstre Tømmelfinger, behøver man blot at se paa de Kort, der har denne Fingers Nummer og Farve.

V.

Principet i Mono-Registrering bør være, at de sikreste Karaktertræk vælges som de principale, og at de mindre sikre, f. Eks. Underinddelinger støttet paa Detaillerne, saa vidt muligt kommer sent i Rækken.

Som sikre Karaktertræk, d. e. saadanne som man kan vente at genkende selv paa uklare Aftryk af ringe Udstrækning, kan nævnes: Inddeling i Hovedmønstre, Deltaets Beliggenhed til højre eller venstre, Linietælling til nærliggende Deltaer, saadanne Deltaers Beliggenhed, højt eller lavt, i Forhold til indre Terminus, inderste Figurs Omdrejning, Retning og Højde i Millimeter. Med de her nævnte Hovedprinciper som Udgangspunkt kan et brugbart System opstilles for alle Mønstre med Undtagelse af de to store Grupper, Slinger og almindeligt byggede Hvirvler med større Linietælling til Deltaerne. (Buer er for specielle til Omtale i denne Artikel, men frembyder efter min Mening ikke uovervindelige Vanskeligheder).

Hvorledes registreres nu de to store Grupper? Før dette vigtige Spørgsmaal besvares, indsnævrer Hakon Jørgensen selv Mulighedernes Kreds betydeligt ved at opstille følgende Fordring: Til Registrering bør vælges saa lille et Areal af Fingeraftrykket som overhovedet mulig, saa nær Fingereens Midte (Mønstrets Kærne) som overhovedet mulig.

Dette er et almindeligt Princip for Eenfinger-Registrering, da jo herved Chancen øges for hurtigt at udnytte Brudstykker af Fingeraftryk fra Gerningsstedet, men Principet taaler en Afgivelse f. Eks. af Hensyn til ret nære Deltaer, hvis Beliggenhed (Linietælling, Højde) man med Tilnærmelse kan fastslaa, selv om de ikke er med paa Gerningsstedsaftrykkene. Principet bør derimod følges strengt for de store Grupper, hvor det ikke kan nytte at regne med Deltaet,

- 1) fordi man sjældent paa Gerningsstedet finder afsat baade indre Terminus og Delta (Deltaer), og
- 2) fordi de store Linietællinger ikke i synderlig Grad præger Karakteren af Mønstrets inderste Parti.

At regne med Deltaets højere eller dybere Beliggenhed er heller ikke gør ligt i de mangeliniede Mønstre, ogsaa af den Grund at Fingereens Drejning paa Gerningsstedet ofte flytter Deltaet betydeligt i Forhold til indre Terminus. Dette er i langt ringere Grad Tilfældet med de Deltaer, der ligger nær ved indre Terminus, da de har en mindre Akse at dreje sig om.

For Hvirvlernes Vedkommende hjælpes man endnu et Stykke paa Vej af Omdrejningsretningen (og Ikke-Omdrejning) og Højden af inderste Figur, for Slyngeerne naturligvis af, om Delta er til højre eller venstre.

Men for at Undergrupperne i disse Mønstre ikke skal blive for uoverkommelige at arbejde med, er der vist ingen bedre Udvej end herefter straks som næste Underinddeling at finde en Form for Registrering af de fine Detailler.

Det hyppigt forekommende Gerningsstedsaftryk, bestaaende af indre Terminus og dette Punkts nærmeste Om-

givelser, vil da lige let og lige hurtigt blive fundet, hvad enten der i Virkeligheden er 10 eller der er 25 Linier til Deltaet (Deltaerne). Som et tidligt Inddelingsgrundlag undgaar man for disse Grupper Vedkommende Linietællingerne, som de store Mono-Samlinger alligevel vil strande paa, fordi Undergrupperne da hurtigt vil blive for store.

VI.

Registreringen bør tendere hen til, at alle Fingeraftryk af samme Karakter, saavel ydre som indre Karakter (de fine Detailler) kommer i samme Gruppe.

En monodaktyloskopisk Registratur har ingen Mening, naar Mønstre af samme Karakter dølger sig mange forskellige Steder.

Den ideelle Registrering kontrollerer til en vis Grad sig selv. Finder man Mønstre af samme Karakter forskellige Steder, maa Inddelingsgrundlaget eventuelt forandres, til den rigtige Harmoni er opnaaet.

Naar jeg holder paa, at Registreringen i en Mono-Samling bør føres til Bunds og derfor bl. a. allerede paa et tidligt Stadium i visse hyppigt forekommende Mønstre bør bygge paa et vist Areals Detailler, er det fordi vore Erfaringer mere og mere viser, at dette Princip fører til, at Aftryk af samme Karakter samles i samme Undergrupper. Jeg anser dette for meget vigtigt og beder paa Forhaand om Undskyldning for senere Gentagelser.

Ganske vist viser Erfaringen, at man ofte ikke kan foretage en lignende Registrering af Gerningssteds-Aftrykket. Mit Argument er da det, at Gerningssteds-Aftrykket, naar det overhovedet kan gøres til Genstand for en vis selvstændig Registrering, næsten altid vil kunne henføres til en naturlig afgrænset Undergruppe, der for den øvede Daktyloskops Øje karakteriseres af Mønstrets Udseende, selv om det ikke er muligt med Sikkerhed at aftegne de enkelte Papillarliniers Forløb.

Kunsten ved Registrering og Søgning er da at indrette

Samlingen saaledes, at man efter en opmærksom Iagttagelse af Gerningsstedsaftrykket kan finde den eller de faa Grupper frem, i hvilke Aftrykket skal findes, hvis Gerningsmandens Fingeraftryk er indsat i Samlingen.

Den store Fordel ved dette Princip er naturligvis den, at Undergrupperne bliver mange og derfor smaa, og Søgningen altsaa hurtig. Som Eksempel kan nævnes, at den største Undergruppe i den internationale Mono-Samlings 14.000 Aftryk, nemlig blandt Slyngerne med Delta til højre med mere end 8 Linier mellem indre Terminus og Delta, ikke tæller 40¹⁾ Aftryk, der igen underinddeles ved forskellige Linietællinger. Hvis Samlingen 10-dobles — og findes der saa mange internationale Indbrudstýve? — vokser Gruppen til knap 400 Aftryk (stadig underinddelt ved Linietællinger). Søgning i en Gruppe af denne Størrelse har jo intet som helst afskrækkende ved sig. Kan man tilmed slutte sig til Linietællingen, bliver Søgningen mindst 10 Gange lettere, og kendes tillige Fingerens Nummer, bliver Søgningen 100 Gange lettere.

Er Gerningsstedsaftrykket klart, slaar man straks ned paa den (eller de faa) Undergrupper, hvor det efter sin Karakter hører hjemme. Maaske rammer man i lykkelige Tilfælde straks Individet. Fordelen ved mange og smaa Undergrupper er her indlysende. Hvis Gerningsstedsaftrykket er saa uklart, at man kun kan sige, hvilken Hovedgruppe det tilhører, vil man ved Gennemgang af denne Gruppe støde paa den eller de Undergrupper, der svarer til Aftrykkets Udseende og Bygning. Ogsaa i dette Tilfælde vil man da spare Tid. Vigtigt er det navnlig, at man opmuntres under det slovende Arbejde, som det er Kort efter Kort at gennemse en stor Gruppe, idet man uden Anstrengelse faar præsenteret de Undergrupper, der ved første Øjekast frembyder særlig Interesse paa Grund af deres ydre Lighed med det søgte Aftryk. Herved skærpes Opmærksomheden

¹⁾ Det maa erindres, at alle 10 Fingre staar mellem hinanden.

paa de vigtigste Punkter af Undersøgelsen. — At et Aftryk kan være saa daarligt eller fragmentarisk, at en systematisk Søgning i en Mono-Samling er ørkesløs, behøver ikke at tilføjes.

Iøvrigt gaar i Øjeblikket vore Bestræbelser snarere i Retning af at mindske end øge Antallet af Undergrupper. De Daktyloskoper, der holder paa, at et stort Antal Undergrupper er af det onde, gør sig skyldig i et principielt Fejlsyn. Det er lige saa principielt urigtigt som at sige, at f. Eks. mindst 12 overensstemmende »Punkter« udkræves til en Identificering. Begge Sætninger er for almindeligt udtrykte. Sagen er den, at et stort Antal Undergrupper af ret grov Karakter frembyder sig naturligt for alle Slags Mønstre, med Undtagelse af de to store Grupper, og disse sidste bliver paa den anden Side næsten ubrugelige i store Samlinger, medmindre man deler dem i forholdsvis mange Undergrupper.

Et almindelig anerkendt Princip for Søgning i en hvilken som helst Samling af Fingeraftryk, nemlig at mærke sig en karakteristisk Ejendommelighed paa et bestemt Sted i Aftrykket og søge paa den, finder naturligvis ogsaa rig Anvendelse her.

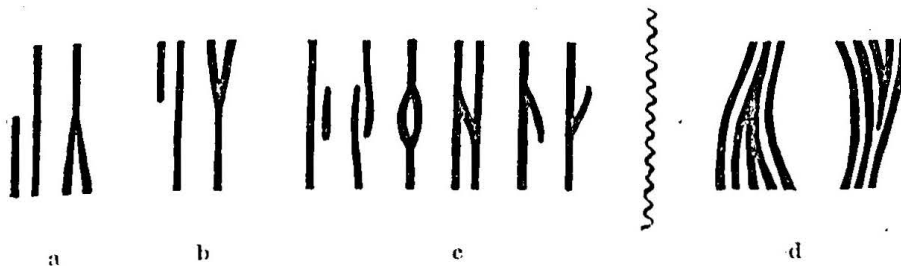
VII.

Gennemførelsen af det omtalte Princip kræver et nøje Kendskab til Fingeraftrykkets fine Detailler. Det havde Hakon Jørgensen. Hans Hovedindsats i den daktyloskopiske Videnskab er, at han har draget Detaillerne, Øjer, Gaffer o. s. v. frem i Forgrunden og efter et nøje Studium af Fingeraftryk fra Gerningssted skrevet Lovene for disse Detaillers Forhold under forskellige Vilkaar. Det har herefter vist sig, at Detaillerne i forskellige Aftryk af samme Finger hyppigt tilsyneladende forandrer sig, idet Begyndelsen (Enden) af en Linie snart viser sig fri, snart sammenhængende med en af Nabolinierne. Billedet viser altsaa snart en fri Linie, snart en Gaffeldeling. Allerede ved Optagelsen af Fingeraftryk i Politiets Laboratorium viser der

sig tilsyneladende Forskelligheder, ja det er slet ikke sjældent, at der er en vis Uoverensstemmelse mellem det rullede og det satte Aftryk af samme Finger, skønt Aftrykkene dog her er oplaget under de bedst mulige Forhold.

Paa Gerningsstedet derimod, selv om Objektet er glat, er Vilkaarene oftest de slettest mulige. Lad os tænke os en Indbrudstyv ved Arbejdet. Han støtter sig til et Møbel med venstre Haand, medens han med et Redskab i højre Haand arbejder haardt for at faa Bugt med en Modstand. Venstre Haands Fingerspidser vil da ofte trykkes meget haardt og skævt mod Underlaget, for ikke at tale om, at de vil vrides og glide.¹⁾ Hertil kommer, at det jo ikke er ved Hjælp af Bogtrykkersværte paa de ophøjede Papillarinier, at Gerningsstedsaftrykket efterlader Mærker, men — i de normale Tilfælde, hvor Objektet er af haardt Stof — ved Hjælp af Sved. Og Fingrene kan være snavsede og

Fig. 1.

snart fugtige, snart tørre. Man kan derfor paa Forhaand vente, at Vilkaarene er forskellige. Tilmed er Papillarinierne jo ikke af Staal. De er ret bløde eftergivende Hudfolder, der sidder paa Fingerspidens bløde, bøjelige Pude. Paa

¹⁾ Til Undervisningsbrug har Hakon Jørgensen konstrueret det saakaldte »bevægelige Fingeraftryk«, der paa en letfattelig Maade anskueliggør de fine Detaillers Karakter og tilsyneladende Foranderlighed. Flere Politimyndigheder, bl. a. Berlins, har paa Opfordring faaet overladt en saadan Tavle. Dette Hjælpemiddel skal naturligvis ikke udtrykke noget om Hyppigheden af disse Forandringer, ej heller noget om Aarsagerne dertil.

Forhaand skulde man ikke synes, at denne Realitet var gunstig for Hakon Jørgensens System. Papillarliniernes Detailler, som paa Papiret kan opstilles i det nydeligste Skema, saaledes som den foranstaaende Figur 1 viser, undergaar paa Gerningsstedet Forandringer, der tilsyneladende forstyrrer det virkelige Billede saa meget, at man maatte synes at bygge paa Sandbund, naar man tildels bygger et Registreringssystems Undergrupper paa Detaillerne.

Men Hakon Jørgensen fandt her en vis Lovmæssighed. Han paaviste, at der var nogle Egenskaber ved Papillarliniernes Detailler, der trods alle Omskiftelser forblev konstante. Paa saadanne og kun paa saadanne støttede han sine Inddelinger.

Efter Hakon Jørgensen er der to Principer, der byder den fornødne Lovmæssighed. Ved disse to Principer skal jeg dvæle noget udførligere, da vi her staar ved Kærnen i hans monodaktyloskopiske Forskning. Det ene Princip er, at alle Detailler kan sammenfattes under to Kategorier (af praktiske Grunde tre), det andet Princip er, at Detaillernes indbyrdes Afstandsforhold til en given ret Linie er konstant.

- 1) Betragter vi Papillarlinierne paa vore Fingerspidser oppefra og nedefter (ved vandrette Linier fra venstre mod højre) ser vi, at nogle Linier er anatomisk sammenvoksede til nedadgreneede Gaffer og opadgreneede Kontragaffer, medens andre Linier er frie (begyndende eller ophørende Linier). Disse fine bløde Hudfolder udviser et forskelligt Billede i Aftrykket, alt efter Sværtetmængde, Tryk, et tilfældigt Støvgran o. s. v. Snart vil en saadan paa Fingerspidsten fritliggende Linie ogsaa paa Aftrykket vise sig fritliggende, men snart vil den tilsyneladende forene sig med en af Naboliniere. Dog Karakteren af de to tilsyneladende forskellige Billeder er og bliver den samme, nemlig henholdsvis *begyndende* og *ophørende* Figur (eller begyndende og ophørende i Forbindelse med hinanden, altsaa topunktet Figur).

Grundene hertil kan være forskellige. I Reglen vil sikkert den anatomiske Gaffel vise en Gaffels Billede. Dog, hvis den i selve Gaffelpunktet er mindre ophøjet end de omgivende Partier, kan den alt efter Trykkets Styrke afsættes baade som Gaffel og som fri Linie. Og hvis Gaffelpunktet af en eller anden Grund (en speciel Fuglighedsgrad, et Stovgran) ikke har taget imod Sværten (ved Gerningsstedsaftryk: ikke er svedig), vil Gaffelegenskaben maaske ikke komme frem. Den frie Linie kan ved skævt Tryk skubbes over mod en Nabolinie, til den berører den, hvorved en Gaffel afsættes. Mulig er Mellemrummet, Grøften, mellem den frie Linie og Nabolinien delvis udfyldt af Sværte (Sved), saaledes at Trykkets Haardhed bestemmer den fremkommende Figurs Udseende. Ogsaa Beskaffenheden af den Overflade, hvorpaa Aftrykket afsættes, kan have Betydning.

Vi ser imidlertid, at de Forandringer, Fingeraftryksbilledet kan undergaa, følger ganske bestemte Love, og naar man blot regner med disse Love, behøver man ikke at nære nogen Betænkelse ved at benytte de for hvert enkelt Aftryk saa karakteristiske Figurer til Dannelse af Undergrupper.

Vi behøver i Virkeligheden blot at regne med 3 Arter af Figurer indenfor det Areal, der registreres, nemlig

- 1: Begyndende Figurer, hvortil hører begyndende Linie og Gaffel (Fig. 1 a),
- 2: Ophørende Figurer, hvortil hører ophørende Linie og Kontragaffel (Fig. 1 b),
- 3: Topunktede Figurer: Begyndende og ophørende i Forbindelse med hinanden (Fig. 1 c). Disse kan dannes af to frie Linier (Fragmentet, der fremtræder som en enkelt Linie, men i Virkeligheden er en begyndende og en ophørende Linie, der mødes, og en begyndende og ophørende Linie, der ikke adskilles af en ren Linie og i Karakter svarer til et Øje) eller af to Gaffelafde-

linger (Øjet, der dannes ved, at en Gaffel og Kontragaffel mødes, og en Gaffel og Kontragaffel med et fælles Ben) eller af en Gaffeldeling og en fri Linie (Gaffel og Kontragaffel, hvis ene Ben ender, henholdsvis begynder som fri Linie).

Naar to-punktede Figurer opstilles for sig, er det ikke af principielle, men af praktiske Grunde. De er ret karakteristiske for Mønstrrets Udseende og har, særlig udenfor Tømmellangrene, betydelig Bevisværdi. Til de topunktede Figurer hører altsaa ikke to begyndende Figurer, der er sammenhængende, eller to ophørende, der er sammenhængende. (Fig. 1 d).

Nu kunde man spørge: Er der virkelig en principiel Forskel mellem de to Figurer, der kendetegnes som begyndende og ophørende? Ser man en Gaffel ovenfra nedefter er den begyndende, men ser man den nedefra opefter er den samme Figur jo ophørende!

Ja, der er netop en principiel Forskel.¹⁾ Den ene Figur, den begyndende, kan nemlig, naar den ses ovenfra nedefter, aldrig nogensinde, selv ikke under de mest abnorme Forhold, antage Udseende af en ophørende Figur. Den kan præsentere sig som fri (begyndende Linie) og som sammenhængende med en af Nabolinierne (Gaffel), men aldrig, aldrig, aldrig som ophørende. Og omvendt, den ophørende Figur kan aldrig blive til en begyndende²⁾.

Man kunde endvidere spørge, om den Omstændighed, at den begyndende Linie og Gaffen saaledes slaas sammen, saa at Systemet i Virkeligheden kun interesserer sig for, om der paa et givet Sted forefindes en begyndende Figur,

1) Af praktiske Grunde og for at kunne opstille et fast Tal- og Bogstavsystem i Registreringsformlen har Hakon Jørgensen valgt at følge Linierne ovenfra nedefter (fra venstre mod højre).

2) Denne Kendsgerning er tillige af betydelig praktisk Interesse ved det monodaktylosofiske Arbejde. Tænker man sig en Del af et Gerningssteds-Aftryk som Fig. 2 a og i Fig. 2 b

men gaar meget let hen over det Spørgsmaal, hvorledes denne Figur ser ud — saaledes er nemlig Systemets dybeste Princip —, man kunde spørge, om denne Omstændighed ikke gør for megen Vold paa de virkelige Forhold. Vi ser, at Collins¹⁾ og Born²⁾ slet ikke har Øje herfor, og at Braun-Riss²⁾ gennemfører Principet konsekvent for een-punktede Figurer, men kun halvvejs for to-punktede.

den tilsvarende Del af det Aftryk fra Monosamlingen, som man vil sammenligne det med, kan man regne med, at der i Gerningsstedsaftrykkets midterste uklare Parti, da Yderlinierne kan følges helt igennem, og der foroven er 8 Linier, forneden 6, findes to ophørende Detailler, som man kan lægge til de øvrige Ligheds-punkter, der maatte findes.

Det ved Fig. 2 a og 2 b groft antydede Princip kan i stor Maalestok finde Anvendelse i det praktiske Arbejde, især hvor det mest

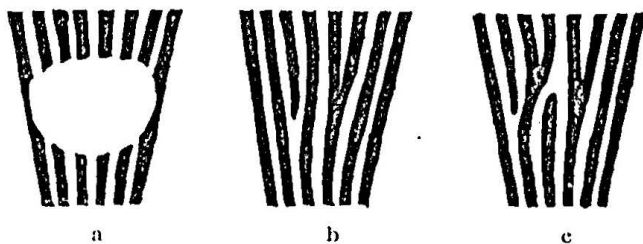

Fig. 2.

tiltrænges, nemlig ved uklare Aftryk og uklare Partier af et Aftryk og ved Fingre, der har faaet Ar, som ikke er med paa Mono-Samlingens Aftryk. Ved Siden af de to nævnte Figurer er aftegnet Fig. 2 c som et Exempel paa en Kombination, som man naturligvis maa regne med. Metoden bliver trods andre Muligheder alligevel af betydelig Bevisværdi, idet disse andre Muligheder ofte kan afvises som alt for usandsynlige. Ogsaa i disse usandsynlige Tilfælde er der en Lovmæssighed tilstede, idet der i Fig. 2 c, hvis der findes tre ophørende Figurer, nødvendigvis ogsaa maa være en begyndende Figur.

¹⁾ Charles Stockley Collins: A Telegraphic Code for Finger-Print Formulæ and a System for Sub-Classification of Single Digital Impressions, London 1921.

²⁾ Archiv für Kriminologie, Band 82, 4. Heft, Juni 1928.

For Hakon Jørgensen er det afgørende:

- 1) at det er aldeles uberegnet, om Gerningssteds-Aftrykket opviser en fri Linie eller en Linie, der er forbunden med Nabolinién, og
- 2) at begge Former for Figurer giver Aftrykket samme Karakter.

Fig. 3.

Fig. 3 a og b skal forestille to Aftryk af samme Finger. I det ene Tilfælde har maaske et kraftigt skævt Tryk virket, maaske Fingeren i det ene Tilfælde var temmelig fugtig, i det andet Tilfælde temmelig tør.

Naturligvis kan man registrere en begyndende Linie som x og en Gaffel som y og overalt søge to Steder i Monosamlingen, nemlig efter Omstændighederne først paa Værdien x, derefter paa Værdien y. Det forekommer mig imidlertid at være logisk at slaa disse to Detailler sammen til en fælles Benævnelse og altid registrere dem med samme Tal. Grundloven i Hakon Jørgensens Mono-System saavel som i hans Fjernidentificeringssystem kan illustreres skematisk i Fig. 4.

Fig. 4.

Der er en helt anden Grund til at betragte denne Regel som Hovedhjørnestenen i al Detail-Forskning, den nemlig at et skarpt Øje vil se en fri Linie, hvor et noget svækket Syn blot vil opfatte Gaffen. I de 10 Aar, jeg har beskæftiget mig med monodaktyloskopiske Studier, har jeg uhyre ofte iagttaget denne Ejendommelighed, naar der forelaa Registreringer til Kontrol. Man kan ikke have een Regel for gode Øjne, en anden for mindre gode. Men selv for skarpe Øjne kommer paa Grund af Papillarliniernes uendelige Variabilitet det Øjeblik, da det beror paa et Skøn, paa et Skuldertræk, om man i en given Figur vil erkende en Gaffel eller en Linie, der endnu er fri.

Fig. 5.

At opstille disse Detailler som forskellige, er vildledende. Man bibringer Folk den Tro, at de virkelig er forskellige. Men for en rationel Betragtning er de det ikke. Man kan identificere med Sikkerhed, selvom Gerningssteds-Aftrykket har en Gaffel, hvor Prøveaftrykket har en ren Linie og en fri Linie. Det glæder mig at se, at man nu i Litteraturen (Braun-Riss) begynder at give Hakon Jørgensen Ret i denne hans Hovedthesis. Den Kritik, der er rettet mod Fjernidentificeringssystemets Detailformler, bunder dybest set i manglende Forstaaelse af den Grundlov, som Fig. 4 skematisk udtrykker.

Navnlig gennem de allerseneste Aar er Fjernidentificeringsbureauet mere og mere kommet til den Erkendelse, at den omtalte Regel er en virkelig Grundlov for det monodaktyloskopiske Arbejde, ogsaa af en Aarsag, der ikke stod Hakon Jørgensen helt klart, nemlig den at Fingeraftrykkets indre Karakter ikke paavirkes af, om en Linie fremtræder som fri eller ikke. Dette skulde Fig. 3 a og Fig. 3 b vise. Det karakteristiske ved disse to Figurer er, at der til højre for indre Terminus nedefter ophører to Linier, hvorved det kendte Mønster opstaar, der smalner nedefter til højre. Men

denne Mønstrets Karakter paavirkes praktisk talt ikke af, om Linierne er fri eller ikke fri. Nu skal det yderligere fastholdes, at vi idelig kommer ud for den praktiske Realitet, at Laboratorieaftrykket er f. Eks. som Fig. 3 a, mens Fig. 3 b er det paa Gerningsstedet fundne Aftryk. Det fører altsaa i hyppigt forekommende Tilfælde hurtigt til Maalet, naar man ved sin Mono-Registrering samler alle Mønstre med begyndende henholdsvis ophørende Figurer paa bestemte Steder af Aftrykket i samme Undergrupper. Derved opnaas nemlig, at beslægtede Mønstre kommer sammen, at Mesalliancer undgaas.

Det er naturligvis en meget betydningsfuld Side af Hakon Jørgensens Mono-System, at allerede Hovedprinciperne i det medfører saa at sige af sig selv, at beslægtede Mønstre kommer i samme Baas. Bureauets senere Syslen med Underinddelinger har haft det bevidste Maal: at tilfille Undergrupperne yderligere for at sammenskubbe dem, der fra Naturens Haand hører sammen, og udskille fremmede Elementer.

Ogsaa heri kan søges et Forsvar for den tidlige Anvendelse af Detaillerne til Dannelse af Undergrupper i de almindeligste Mønstre, navnlig de mangeliniede Slynger. Hvirvler med et nærliggende Delta og de fleste Dobbelt-slynger, naar de inddeles efter de ovenfor antydede ret grove Principer, vil nemlig til en vis Grad gruppere sig efter Detaillernes Karakter, ganske vist kun til en vis Grad. Men netop derfor bliver de store Slyngegrupper dobbelt stedmoderligt behandlet, hvis de ikke bliver inddelt efter Detaillerne.

Til Slut skal anføres et vigtigt Argument for at betragte Detaillerne som ovenfor udviklet. Det er en nærliggende Indvending mod Benyttelsen af Detaillerne til Undergrupper, at de er for fine hertil, for vanskelige at erkende. Men netop ved at forenkle Detaillerne, som Hakon Jørgensen gør det, bliver de i Virkeligheden et langt grovere Hjælpe-middel — og derfor anvendelige i den monodak-

tyloskopiske Klassificering —, end hvis man benyttede hver lille anatomisk Forskellighed. Billederne i Fig. 4 a jfr. Fig. 5 betragtes som det samme Billede. Det samler i sig alle begyndende Detailler. Saadanne er lette at erkende, mens det derimod er vanskeligt at sige, navnlig paa Gerningsstedsaftryk, om man ser en fri Linie eller en Gaffel. Det er derhos en Umulighed at forveksle Billederne i Fig. 4 a med de ophørende Detailler (Fig. 4 b). Derfor: Opløs Detaillerne som her beskrevet, registrer altid fra oven nedefter, og De vil forbaavses over, hvor grov en Inddeling, Detaillerne giver, saa grov, at den med Sikkerhed kan erkendes selv paa et temmelig tarveligt Gerningssteds-Aftryk.

Ved denne Betragtning af Papillarlinierne vil det ses, at ogsaa indre Terminus og Delta er underkastet lovbundne Forandringer.

Af særlig Interesse er dette for indre Terminus i de Mono-Systemer, der som Hakon Jørgensens benytter dette Punkt. Ved konsekvent at regne med alle tænkelige Forandringer i dette omtaalige og særlig udsatte Punkt¹⁾, der normalt maa taale det ubarmhertigste Tryk, kan man med Sikkerhed opstille alle de Registreringsformler, hvorunder Aftrykket kan være indsat. Det er klart, at Formlen maa skifte, naar indre Terminus flyttes. Men at det er nødvendigt at søge flere Steder, er en naturlig Følge af Detaillernes Variabilitet. At have fuldt Overblik over alle tænkelige Kombinationer er da et stort Gode, ja en Nødvendighed for en virkelig systematisk Søgning. Men dette Overblik naas kun, naar man ved, paa hvilke Maader Detaillerne kan variere.

Det er en Selvfølge, at det gælder om saa vidt gør ligt at begrænse Mulighedernes Tal. Uhyre vigtigt er det naturligvis at have et fast Princip for Bestemmelsen af indre Terminus. Det er som nævnt særlig Indvendingen fra

¹⁾ og naturligvis i hele det Areal, der registreres.

engelsk Side mod Mono-Systemer overhovedet (eller ialtfald saadanne, der gaar ud fra et fast Punkt), at et saadant Princip ikke kan opstilles. Imidlertid er det Fjernidentificeringsbureauets Erfaring, at det Princip, der er det mest rationelle og giver den hurtigste Søgning, er at vælge indre Terminus saa centralt i Mønstret som muligt, selv om man derved gør nogen Vold paa Slynge og Staves Udseende. Den nærmere Udredning heraf hører ikke hjemme i denne Artikel, men Begrundelsen af Principet er meget simpel: Det centrale Punkt kan altid med ret stor Tilnærmelse findes, selv i et kompliceret Mønster, og vil ofte kunne fastholdes, selv om iøvrigt Kærnepartiet er noget uklart eller varierer. Iøvrigt møder jo ogsaa den almindelige 10-Finger-Registrering af Fingeraftryk uden Hensyn til det anvendte System den Vanskelighed, hvorledes indre Terminus skal bestemmes. Det er i sig selv ikke noget let Problem, fordi der findes saa mange Monstre, hvis Midtparti er kompliceret bygget. Naar det i Fingeraftryk fra Gerningssted ikke sjældent er vanskeligt at bestemme indre Terminus, er det altsaa ikke nogen speciel Indvending imod Eenfinger-Tekniken, saa meget mindre som der ikke kan være Tvivl om, at denne Vanskelighed i de hyppigste Tilfælde skyldes Mønstrets Karakter og ikke en Forrykkelse af Mønstrets Linier paa Grund af unormalt Tryk m. m. Een Ting er imidlertid at fastlægge en Regel for Bestemmelsen af indre Terminus, en anden — og vanskeligere — at begynde Registreringen af Detaillerne i selve dette Punkt. Det har Hakon Jørgensen derfor undgaaet. Han paabegynder denne Registrering tre Linier fra indre Terminus. Her er Udgangspunktet i meget høj Grad sikrere. Det kan i værste Fald medføre en forgæves Søgning efter den Værdi, som fjerde Linie har.

2) Der er en anden Egenskab ved Detaillerne, der er konstant, nemlig hvad Hakon Jørgensen kalder »Rytmen« imellem dem eller deres indbyrdes Afstandsforhold til en given ret Linie.

Denne Linie tænkes lagt gennem indre Terminus vinkelret paa Mønstrets Retning. Mange Aars praktisk Erfaring viser, at den kan indlægges i Mønstret med tilstrækkelig Nøjagtighed. Regnet fra denne Linie vil Detaillerne i det lille Felt, der benyttes til Registrering, vel ikke i forskellige Aftryk bevare den samme absolutte Afstand, men en Detaille, der i et Aftryk ligger nærmere den rette Linie end en Detaille paa Nabolinien, vil paa alle Aftryk bevare denne Egenskab. Detaillernes indbyrdes Afstand fra den omtalte Linie eller Rytmen er konstant. Det maa huskes, at det her omtalte System kun registrerer et meget ringe Areal af Fingerhuden¹⁾.

Dette Forhold kan derfor ogsaa benyttes som Inddelingsgrundlag.

Punktet *m* (Fig. 3 a) vil altid ligge nærmere ved Linien end Punkt *n*. Bevægelsen fra *m* til *n* er ned, ikke op.

Det er ikke min Hensigt i denne Artikel at komme ind paa Enkelthederne i Fjernidentificeringsbureauets Mono-System²⁾. De store Træk er angivet i Hakon Jørgensens

1) Bureauet eksperimenterer i de store Grupper med et Areal, der er 4 mm højt og efter Omstændighederne lidt smallere eller lidt bredere, hvorhos der eventuelt for en enkelt Karakters Vedkommende gaas 1 eller 2 mm i Højden. Arealet er ikke meget større end et stort kulørt Knappenaalshoved.

2) Den lille Samling paa 14000 Fingre af internationale Indbrudstyre m. fl. er overmaade haandterlig og paalidelig. En Identificering af et Gerningsstedsaftryk for Politiet i Groningen foretoges paa faa Minuter. Hvorledes en stor Samling (national eller international) paa flere Hundrede Tusinde Fingre, indrettet efter samme System, vil arbejde, savnes der Erfaring for. Jeg har den personlige Overbevisning, skont den naturligtvis maa arbejde tungere end en lille Samling, at den vil være tilstrækkelig haandterlig, og at den i væsentlig Grad vil øge Politiets Slagkraft. Jo mere komplet dens Materiale bliver, des flere Resultater giver den, selvom den enkelte Søgning af de utydeligere Aftryk efterhaanden vil beslaglægge megen Tid. Det gælder om at udvælge de rette Folk til at betjene den.

Lærebøger herom¹⁾, og med Underinddelinger i visse Mønstre eksperimenteres der i Øjeblikket, bl. a. saaledes at visse beslægtede Grupper er registreret paa forskellig Maade. Det praktiske Arbejde skal afgøre, hvilken Registrering der bliver den endelige.

Et Mono-System kan ikke opfindes paa en Maaned eller et Aar. Siden 1914 har Fjernidentificeringsbureauet stadig syslet med Problemet, og har endnu i Aar foretaget Forandringer. For hver endelig fastslaaet Inddeling og for hver Nydannelse kan der altid gives gode Grunde.

Paa dette Sted har jeg blot ønsket at fremsætte mit Syn paa, hvilke Hovedprinciper der bør ligge til Grund for det rationelle monodaktyloskopiske Arbejde.

At man erhverver et fyldigere Kendskab til Fingeraftrykket, hvis man opbygger monodaktyloskopiske Registraturer, og da især, hvis man forbinder dette Arbejde med et videnskabeligt Studium af de fine Detailler, kan ikke være tvivlsomt.

Det daglige Arbejde paa et Fingeraftryksbureau, der arbejder alene med sin 10-Fingersamling, byder ingen Lejlighed til et saadant Studium.

Jeg vover at paastaa, at et indgaaende Kendskab til de fine Detaillers Karakter og til deres Vilkaar under forskellige Forhold vil uddybe Kendskabet til Fingeraftrykket og gøre den Sagkyndige mere fortrolig med sit Stof. Man faar ogsaa en i Begyndelsen paa statistiske Undersøgelser bygget, senere instinktiv sikker Fornemmelse af, hvor i Aftrykket

¹⁾ Lærebog i Fjernidentificering og Eenfingerregistrering, København 1923, 138 Sider.

Distant Identification and One-Finger Registration, New York 1923, 129 Sider.

Systema de Identificacao a Distancia e Registro Monodactylar, Rio de Janeiro 1924, 151 Sider.

Einzel-Fingerregistrierung, Graz 1926, 54 Sider.

de forskellige Detailler, ikke mindst de topunktede, er af særlig Bevisværdi, og derigennem et sikrere Skøn over Brudstykkers Værdi til Identificering. Og en stor Mono-Samling, ordnet efter de her omtalte Principer, vil frembyde et Kontrolmateriale af betydelig Værdi, idet man herfra kan fremtage de beslægtede Aftryk til Sammenligning, hvorved Øjet vil blive yderligere aabnet for saadanne Karaktertræk, som i det givne Tilfælde er sædvanlige, noget usædvanlige eller sjældne. Metoden skærper Blikket og øger Oversigten, saaledes at man personlig mere sikker og med et større Bevismateriale som Grundlag kan overbevises og overbevise om, at et givet Brudstykke af et Gerningsstedsaftryk er for almindeligt bygget til at virke individualiserende, eller har et saadant Særpræg, at det enten er sandsynligt eller fuldkomment sikkert, at Identitet foreligger.

Endelig benytter jeg gerne Lejligheden til at kritisere den hyppigt anvendte Fremgangsmaade, naar Fingeraftryksbeviset skal anskueliggøres for Dommere og Nævninger, at fremstille Diagrammer af saavel Gerningssteds-Aftrykket som Prøveaftrykket, hvormed det skal sammenlignes. De fremtræder som geometriske Figurer, som et Netværk af rette Linier, der forbinder de forefundne Detaillers Punkter. Men de gør ikke Rede for disse Punkters Karakter og de maa forekomme usagkyndige temmelig forvirrende. Hvorfor ikke lave en noget skematisk Tegning af selve Fingeraftrykkene? Saadanne Tegninger fortæller mere om Detaillernes Karakter og vil virke mere levende paa Nævningerne.

Diagrammer kan dog kun virke overbevisende, naar der er »Dækning« tilstede. Jeg vil gerne betone som min dybeste og sikreste Overbevisning, at det er en principiel Fejl at forlange Dækning for at konstatere Identitet. Det er en overfladisk og udvendig Betragtning. Den vilde kun være rigtig, hvis Papillarlinierne var af Staal. Jeg ved, at dette Dækningsprincip hist og her holdes højt i Ære. Efter min Mening fører en Fastholdelse af dette Princip

det daktyloskopiske Arbejde et Skridt tilbage og reducerer Betydningen af Politiets vigtigste tekniske Hjælpemiddel.

Spørgsmaalet om Dækning er for mig underordnet. Fingers Tryk paa Gerningsstedet vil ofte gøre krumme Linier lige og lige Linier krumme. Det er netop en meget interessant Opgave at paavise Identitet, selv hvor Tryk eller Vridning mod et Objekt delvis har forandret Fingeraftrykkets Udseende.

Næst en Lighed i Hovedmønstreet er det, hvorpaa jeg lægger Hovedvægten, og hvori jeg ikke taaler nogen Afvigelse, at alle paa Gerningsstedets-Aftrykket sikkert konstaterede begyndende og ophørende Figurer genfindes paa Proveaftrykket som begyndende og ophørende (og naturligvis, at det tilsvarende Areal af Proveaftrykket ikke har individuelle Ejendommeligheder), at der kan tilvejebringes samme Linietællinger imellem dem (hvorved det er meget vigtigt at fastholde Hakon Jørgensens Grundlov i Fig. 4), og at deres Dybde i Forhold til en given Linie i det store og hele følger samme Rytme. Men jeg forlanger ikke, at Dybden skal være den samme. Man kan ikke forlange det umulige.

For alle Indvendingers Skyld undlader jeg ikke at tilføje, at jeg anser det for en erfaringsmæssig fastslaaet Kendsgerning, at Fingerhudens anatomiske Udseende ikke undergaar Forandringer i Livets Løb, bortset fra let erkendelige Gammelmandsrynker og livsvarige Ar, med andre Ord: Det ideelle Billede af Fingeraftrykket er altid det samme. Det er Omstændighederne ved Optagelsen og navnlig ved den spontane Afsættelse af Fingeraftrykket, der ofte langt fra er ideelle. Identitet kan desuagtet altid konstateres, naar vedkommende Aftryk har den fornødne Udstrækning og Klarhed. Men det maa tilstræbes at hæve Papillarinie-Forskningen op i Videnskabens Plan.

Jeg er af den Anskuelse, at en omfangsrig monodaktyloskopisk Registratur, naar den er rationelt sammenstillet,

d. v. s. naar Mønstre af samme Karakter findes i samme Gruppe, vil være en Guldgrube for Iagttagelser angaaende Mønstrenes Karakter ikke blot i højre og venstre Haand, men ogsaa i de enkelte Fingre. Men et virkeligt Overblik over, hvilke Egenskaber der er karakteristiske for den enkelte Fingers Aftryk, naas kun gennem et Eenfingersystem, der sammenstiller alle 10 Fingre i eet Kartotek.

Lovgivning.

Dansk Sterilisationslov.

I Tidsskriftets Aargang 1927 p. 36 ff. har jeg i korte Træk gjort Rede for det Arbejde, som den danske Kommission angaaende sociale Foranstaltninger overfor degenerativt bestemte Personer har gjort for at tilvejebringe en Lovhjemmel for, at det i visse bestemt angivne Øjemed kan tillades at sterilisere Personer. Kommissionen udarbejdede et hertil sigtende Udkast til Lov om Adgang til Sterilisation, hvilket er aftrykt paa foranciterede Sted sammen med en kort Gengivelse af Hovedmotiverne. Betænkningen med Udkastet blev i November 1926 afgivet til Justitsministeriet, som derefter tog Sagen op til Behandling. Omend Kommissionen haabede, at dens Arbejde vilde bære Frugt i Form af en Lov, har det dog i alt Fald for mig som Kommissionens Formand været en glædelig Overraskelse, at dette Maal er naaet saa hurtigt og i en Form, der paa næsten alle Punkter følger Udkastet. Den 1. Juni 1929 har nemlig Kongen stadfæstet den af Rigsdagen vedtagne »Lov om Adgang til Sterilisation«, hvis Tekst under Hensyn til, at her foreligger den første europæiske Særlov om dette Emne, hidsættes vi extenso:

§ 1.

Personer, hvis Kønsskrifts abnorme Styrke eller Retning udsætter dem for at begaa Forbrydelser og derved fremkalder Fare for dem selv og for Samfundet, kan efter forudgaaende lægelig Vejledning om Indgrebets Følger og efter egen Begæring underkastes Indgreb i Kønnsorganerne, naar Tilladelse hertil meddeles af Justitsministeren efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen.

Saadan Begæring kan kun indgives af Personer, der har opnaaet Myndighedsalder. Den skal være ledsaget af en Lægeerklæring og indeholde saa fuldstændige Oplysninger som muligt om de for Andrageren bestem-

mende Grunde. Er Andrageren umyndiggjort i personlig Henseende, skal Begæringen være tiltraadt af Værgen. Lever Andrageren i ægteskabeligt Samliv, skal som Regel Ægtefællens Samtykke foreligge.

§ 2.

Justitsministeren kan endvidere efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen tillade Indgreb i Kønsganerne hos psykisk abnorme Personer, der er anbragt under Forsorg af en Statsanstalt eller en i Henhold til Fattigloven af 9. April 1891 § 61 godkendt Anstalt, og for hvis Vedkommende det, selv om de ikke frembyder saadan Fare for Retssikkerheden som i § 1 omhandlet, maa anses særdeles magtpaaliggende for Samfundet og gavnligt for dem selv, at de sættes ud af Stand til at faa Afkom.

Indstilling i saa Henseende til Justitsministeren kan kun indgives med Hensyn til Personer, der har opnaaet Myndighedsalderen, og maa fremkomme fra vedkommende Anstalts Ledelse med vedlagt Udtalelse fra Anstaltens Læge eller Embedslægen, og Indstillingen skal, saafremt den paagældende ikke som Følge af mentale Mangler er ude af Stand til at forstaa Betydningen af et saadant Indgreb, være tiltraadt af denne selv. Indstillingen skal være ledsaget af en Erklæring fra en i denne Anledning beskikket Værge; er den paagældende psykisk abnorm Person umyndig, kan hans Værge beskikkes til at afgive nævnte Erklæring. Forinden Værgen afgiver sin Udtalelse, skal han af Lægen vejledes om Indgrebets Følger. Er den paagældende gift, uden at Samlivet er ophævet ved Separation eller længere Tids faktisk Adskillelse, skal som Regel Ægtefællen samtykke i Foretagelsen af Indgrebet.

§ 3.

Forinden Justitsministeren meddeler Tilladelse til Foretagelse af de i denne Lov omhandlede Indgreb, skal Ministeren forvisse sig om, at den paagældende, efter Omstændighederne Værgen, er klar over Beskaffenheden og de antagelige Følger af det Indgreb, som der bliver Spørgsmaal om at foretage.

Godkender Justitsministeren, at Indgreb foretages, skal dets Art angives ved dets lægevidenskabelige Beteg-

nelse. I de i § 1 nævnte Tilfælde vælger den paagældende blandt Læger med fornøden kirurgisk Uddannelse selv en Læge til at foretage Indgrebet, medens Lægen i de i § 2 nævnte Tilfælde udpeges af vedkommende Anstaltsledelse. Det paahviler Lægen, naar Indgrebet er foretaget, herom uopholdelig at underrette Justitsministeriet.

Afslaar Justitsministeren Henvendelsen, maa denne ikke fornyes, før 1 Aar er forløbet efter Afslagets Datum, medmindre der er indtraadt Omstændigheder af Betydning for Afgørelsen, der ikke forelæa ved den tidligere Henvendelse.

§ 4.

Udgifterne ved de i §§ 1 og 2 omhandlede Indgreb betales af den paagældende selv. Hvis vedkommende ikke har Midler hertil, betales Udgifterne i de i § 1 nævnte Tilfælde af Statskassen, i de i § 2 nævnte Tilfælde efter Fattiglovgivningens almindelige Regler, i begge Tilfælde uden Fattighjælps Virkning for den paagældende.

Justitsministeren afgør efter Forhandling med Indenrigsministeren, om Udgifterne helt eller delvis vil være at afholde af vedkommende Person, af Statskassen eller efter Fattiglovgivningens almindelige Regler.

§ 5.

Den, som uhjemlet foretager de i denne Lov omhandlede Indgreb, straffes, for saa vidt Forholdet ikke efter den øvrige Lovgivning medfører højere Straf, med Bøder fra 500 Kr. til 5000 Kr.

Forsømmelse af at give den i § 3, 2det Stykke, 3die Punktum, omhandlede Underretning straffes med Bøder fra 10 til 200 Kr.

Bøderne tilfalder Statskassen.

§ 6.

Loven skal forelægges Rigsdagen til Revision senest i dennes ordentlige Samling 1933—34.

Det vil ses, at den danske Lov for det første ikke hjemler Sterilisation som Straf eller Surrogat for Straf, men vel (efter § 1) som en forbrydelsesforebyggende Foranstaltning,

der dog kun kan tillades iværksat overfor den, der ikke blot er enig heri, men tilmed selv fremsætter Begæring derom, og dernæst (efter § 2) som en humanitært og socialt begrundet Forholdsregel overfor psykisk abnorme Personer, der er anbragt under Forsorg af en Statsanstalt eller en af Staten godkendt Anstalt, men ogsaa i denne Gruppe Tilfælde kun, saafremt den paagældende samtykker deri, dersom da ikke hans aandelige Tilstand bevirker, at han er ude af Stand til at forstaa Indgrebets Betydning, hvorhos i alle Tilfælde hans Værges Erklæring om Sagen skal foreligge. Paa dette sidste Punkt gaar Loven noget videre end Kommissionens Udkast, der ubetinget krævede Tiltrædelse af Værgen — ikke blot Erklæring fra denne — naar den paagældende ikke selv forstaar Betydningen af Indgrebet. Paa den anden Side har Loven indsnævret § 2's Omraade til — ligesom § 1, ogsaa efter Udkastet — kun at angaa Personer, der har opnaaet Myndighedsalderen. Kriteriet efter § 2 er iøvrigt det samme som efter Udkastet, nemlig at det maa anses særdeles magtpaaliggende for Samfundet, at den paagældende sættes ud af Stand til at faa Afkom, men Loven har tilføjet den yderligere Betingelse, at dette tillige skal skønnes at være gavnligt for ham selv. Det vil være klart, at § 2 navnlig tager Sigte paa saadanne aandssvage, som det efter stedfunden Sterilisation vil kunne forsvares at frigive — definitivt eller paa Prove — fra Forsorg paa Livstid paa Aandssvageanstalt. For Indgrebets Art er ingen Begrænsning sat; efter § 1 vil der formentlig praktisk talt kun blive Spørgsmaal om egentlig Kastration, medens i Tilfældene efter § 2, forsaavidt de foreligger rene og ikke i Kombination med § 1, de mindre Indgreb, der kun tilsigter at ophæve Forplantningsevnen, altsaa Vasektomi og Salpingektomi, vil komme til Anvendelse.

Medens Loven iøvrigt med ganske smaa og mindre betydelige Afvigelser følger Kommissionsudkastet, er den dog endnu paa et Punkt af Betydning afvejet fra dette, nemlig ved Spørgsmaalet om, hvem der skal meddele Tilladelse til Indgrebets Foretagelse. Udkastet vilde henlægge denne Afgørelse til en særlig Kommission, bestaaende af en Dommer og to af Retslægeraadet udpegede Medlemmer af dette, med Adgang for Justitsministeriet til at beskikke yderligere to Medlemmer. Der paalagdes Kommissionens Medlemmer Tavshedspligt. Loven henlægger derimod Af-

gørelsen til Justitsministeren »efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen«. Jeg finder denne Forandring fra Udkastets Ordning ganske overordentlig uheldig, særlig for Tilfældene efter § 1, altsaa de Begæring, der maatte indkomme fra Personer, der under Trykket af deres seksuelle Abnormitet og de Farer for at begaa Forbrydelser, denne truer dem med, ønsker Indgreb foretaget. Her gælder det om, at en Afgørelse træffes ganske konkret, hurtig og diskret. Hertil var formentlig den foreslaaede Kommission med sin Tavshedspligt og sin Adgang til personlig Forhandling med Andrageren særdeles egnet, hvad derimod næppe kan siges om Expeditionen gennem ministerielle Kontorer med Brevveksling med kollegiale Sundhedsautoriteter. Faren for en skematiseret og paa den anden Side langsom Behandling af disse yderst ømfindtlige Sager, der kan angaa Personer, som *iøvrigt* er af fuld borgerlig Agtværdighed, synes mig meget betydeligere ved Lovens Ordning end ved Udkastets, og det er næppe at vente, at den Mand, der føler sin Eksistens som lovtro Borger truet ved sin Kønssdrifts Retning eller Styrke, vil finde det let at aabne sit Hjerte i saa Henseende for Justitsministeriet — Landets øverste Paatalemyndighed, vidende om, at hans Anliggende skal drøftes baade der, i Retslægeraadet og i Sundhedsstyrelsen. Lovens § 1 har jo ikke nærmest Bud til forraaede og lavtstaaende Forbrydere, men tilsigter at hjælpe den, som føler og frygter Faren hos sig selv — som maaske har begaaet et Sædelighedsattentat, som er forblevet upaatalt, men som han nu maa aabenbare for at motivere sin Frygt for, hvad han kan komme til at begaa paany (jfr. § 1, 2. Stk: »Saadan Begæring skal indeholde saa fuldstændige Oplysninger som muligt om de for Andrageren bestemmende Grunde«). En saadan Aabenbaring vil han formentlig ikke betænke sig paa at fremkomme med overfor en Kommission som den foreslaaede, men mon han med samme Frimodighed tør gøre det overfor den øverste Anklagemyndighed? Jeg nærer det Haab, at man ved Lovens i § 6 fastsatte Revision paa dette Punkt vil vende tilbage til en Ordning som den af Udkastet foreslaaede. —

Olaf Haack.

Domme.

Danmark.

*Antændelse af Motorvogn for at besvige Forsikringsselskabet
ikke straffet som Brandstiftelse.*

Ejeren af en for 2000 Kr. forsikret Motorvogn fattede den Plan at besvige Forsikringsselskabet ved at opbrænde Vognen, og han iværksatte dette i Forening med en Medtillalt, idet Vognen om Natten blev kørt ud paa en Mark langt fra andre antændelige Genstande, hvor den overhældtes med Benzin og antændtes. Skaden paa Karosseri og Sæder blev ansat til 750 Kr. Anklagemyndigheden paastod dette Forhold henført under Strfl. § 282, I. (Ildspaa sættelse paa Skov, Tørvemose, Hede eller Ager, Tømmer- eller Brændeforraad, Korn- eller Hostakke, Hytter eller Skure eller andre lignende Genstande). Straffen herfor er Strafarbejde indtil 8 Aar og kun, hvis Genstanden er af sær ringe Betydning og iøvrigt under formildende Omstændigheder, Fængsel paa Vand og Brød ikke under 2×5 Dage. Straffen for »Assurancesvig« efter § 259 er derimod lavere (Strafarbejde indtil 6 Aar eller Fængsel paa Vand og Brød ikke under 2×5 Dage). Der kunde til Støtte for den strengere Fortolkning henvises til, at Motorvogne er værdifulde og ret store og brandfarlige Genstande, ligesom de mange Tilfælde af mistænkelige Motorvognsbrande opfordrer til Strengheid. I Mod sætning til Underretten henførte Højesteret dog ligesom Landsretten Forholdet under § 259, jfr. Dom af 29. August 1927 (HRT. 1927. 285, UFR 1927. 912), idet Motorvogne altsaa ikke fandtes at være »lignende Genstande.« Straffelovsforslaget har opgivet Straffelovens Sondringer mellem nærmere angivne Genstande for Brandstiftelse, idet der kun omhandles Forvoldelse af Ildebrand paa egen eller andres Ejendom med Adgang til Formildelse overfor Genstande af ringe Betydning.

*Spørgsmaal om Beregning af Fristen for Forældelse af
Strafskyld.*

Ved Højesterets Dom af 2. April 1928 (HRT. 1928. 71, UFR. 1928. 465) statueredes det, at den i Strfl. § 66 fastsatte Forældelsesfrist af 2 Aar ikke var forløbet i et Tilfælde, hvor der ikke var hengaaet 2 Aar imellem Forbrydelsen (falsk Bedragerianmeldelse) og Anklageskriftets Forkyndelse for Tiltalte. Det fremgaar ikke af Dommen, men kan dog næppe antages, at noget andet Tidspunkt end det nævnte er blevet regnet som Afbrydelse af Fristen, jfr. Torp Strf. R. Alm. Del 671. Men det kunde tænkes hævdet, at Retsplejelovens § 816 ved sin Bestemmelse om, at Straffesagen tilfæstes ved den til Retsbogen fremsatte Begæring om Forundersøgelse, har grebet ændrende ind og nu gjort dette Tidspunkt til det bestemmende. Dette vilde ogsaa være i Overensstemmelse med det foreliggende Straffelovsforslag, hvorefter Fristen afbrydes ved ethvert Retsforfølgningsskridt, hvorved den paagældende er betegnet som sigtet. Den gældende Straffelov maa dog stadig være det i denne Henseende bestemmende Lovsted. Mere Tvivl kunde der være om Fristens rette Begyndelsespunkt, idet Tiltaltes personlige Anmeldelseshandling laa inden de to Aar, men han havde under en Politiafhøring nogle Dage efter vedstaaet og gentaget sit ulovlige Angivende, og dette faldt indenfor Fristen.¹⁾

Troels G. Jørgensen.

¹⁾ Paa dette Sted griber jeg Lejligheden til at henstille, at der ved Redaktionen af Højesterets Tidende vendes tilbage til den for nogle Aar siden af Sparhensynfravegne Ordning, at alle Domme, ogsaa i Straffesager, meddeles fuldstændigt. Netop ved sin Fuldstændighed har denne Tidende sin Betydning som Samling af Fortilfælde i stort og smaat. Den økonomiske Vinding ved at nøjes med afkortet Referat af en Del Straffesager er ikke væsentlig men det undgaas ikke, at der derved gaar Ting tabt, som i Øjeblikket ikke synes at have videre Interesse, men som dog senere savnes baade af Retten og andre.

Litteratur.

Deutsches Gefängnisswesen von Dr. Erwin Bumke, Berlin 1928. Verlag von Franz Vahlen.

Av allra största intresse även för oss i de Nordiska länderna är den handbok över tyskt fängelseväsen, som år 1928 utgivits under redaktion av dåvarande Ministerialdirektorn i Riksjustitieministeriet Dr. Erwin Bumke, numera president för den tyska Riksrätten i Leipzig. Medarbetare i det stora verket, som omfattar 529 sidor förutom sakregister och planer m. m., har varit jämte Dr. Bumke själv ett stort antal ledande straffrättslärde och fängenvårdsmän i det tyska rikets olika stater.

Den 7 Juni 1923 fastställdes »Grundsatser för verkställighet av frihetsstraff». Enligt vad Dr. Bumke i förordet till den nu utgivna handboken framhåller, var det först i dessa grundsatser som ett allmänt erkännande gavs åt den sedan årtionden av Tysklands främste fängenvårdsmän tillämpade tanken att söka genom straffet återvinna de dömda åt samhället och på detta sätt motverka brotten. Med »grundsatserna», säger han, har ett nytt avsnitt i den tyska straffverkställighetens historia begynn timer. Handboken vill visa vad under de gångna åren åtgjorts för ett närmande till grundsatsernas mål. Men av densamma framgår tillika, huru mycket ännu återstår, innan detta mål uppnåtts. Och detta kan ske först, när samtliga medborgare i staten kommit till insikt om, att också de bära ett visst ansvar för straffverkställigheten. Då skola ej längre straffen komma att avtjänas i romantiska gamla borgar och slott, såsom nu kan vara fallet, då skall det ständiga klagomålet över fängelsearbetets konkurrens förstummas; då skall ej längre den frigivna ute i samhället mötas av stängda dörrar.

Efter en av Prof. Hippel i Göttingen författad historik över frihetsstraffens utveckling lämnar Dr. Bumke en redogörelse för frihetsstraffens ställning i lagstiftningen. Döds-

*Spørgsmaal om Beregning af Fristen for Forældelse af
Strafskyld.*

Ved Højesterets Dom af 2. April 1928 (HRT. 1928. 71, UfR. 1928. 465) statueredes det, at den i Strfl. § 66 fastsatte Forældelsesfrist af 2 Aar ikke var forløbet i et Tilfælde, hvor der ikke var hengaaet 2 Aar imellem Forbrydelsen (falsk Bedragerianmeldelse) og Anklageskriftets Forkyndelse for Tiltalte. Det fremgaar ikke af Dommen, men kan dog næppe antages, at noget andet Tidspunkt end det nævnte er blevet regnet som Afbrydelse af Fristen, jfr. Torp Strf. R. Alm. Del 671. Men det kunde tænkes hævdet, at Retsplejelovens § 816 ved sin Bestemmelse om, at Straffesagen tingsfæstes ved den til Retsbogen fremsatte Begæring om Forundersøgelse, har grebet ændrende ind og nu gjort dette Tidspunkt til det bestemmende. Dette vilde ogsaa være i Overensstemmelse med det foreliggende Straffelovsforslag, hvorefter Fristen afbrydes ved ethvert Retsforfølgningsskridt, hvorved den paagældende er betegnet som sigtet. Den gældende Straffelov maa dog stadig være det i denne Henseende bestemmende Lovsted. Mere Tvivl kunde der være om Fristens rette Begyndelsespunkt, idet Tiltaltes personlige Anmeldelseshandling laa inden de to Aar, men han havde under en Politiafhøring nogle Dage efter vedstaaet og gentaget sit ulovlige Angivende, og dette faldt indenfor Fristen.¹⁾

Troels G. Jørgensen.

¹⁾ Paa dette Sted griber jeg Lejligheden til at henstille, at der ved Redaktionen af Højesteretstidende vendes tilbage til den for nogle Aar siden af Sparehensynfravegne Ordning, at alle Domme, ogsaa i Straffesager, meddeles fuldstændigt. Netop ved sin Fuldstændighed har denne Tidende sin Betydning som Samling af Fortilfælde i stort og smaat. Den økonomiske Vinding ved at nøjes med afkortet Referat af en Del Straffesager er ikke væsentlig men det undgaas ikke, at der derved gaar Ting tabt, som i Øjeblikket ikke synes at have videre Interesse, men som dog senere savnes baade af Retten og andre.

Litteratur.

Deutsches Gefängnisswesen von Dr. Erwin Bumke, Berlin 1928. Verlag von Franz Vahlen.

Av allra största intresse även för oss i de Nordiska länderna är den handbok över tyskt fängelseväsen, som år 1928 utgivits under redaktion av dåvarande Ministerialdirektorn i Riksjustitieministeriet Dr. Erwin Bumke, numera president för den tyska Riksrätten i Leipzig. Medarbetare i det stora verket, som omfattar 529 sidor förutom sakregister och planer m. m., har varit jämte Dr. Bumke själv ett stort antal ledande straffrättslärd och fängenvårdsmän i det tyska rikets olika stater.

Den 7 Juni 1923 fastställdes »Grundsatser för verkställighet av frihetsstraff». Enligt vad Dr. Bumke i förordet till den nu utgivna handboken framhåller, var det först i dessa grundsatser som ett allmänt erkännande gavs åt den sedan årtionden av Tysklands främste fängenvårdsmän tillämpade tanken att söka genom straffet återvinna de dömda åt samhället och på detta sätt motverka brotten. Med »grundsatserna», säger han, har ett nytt avsnitt i den tyska straffverkställighetens historia begynn timer. Handboken vill visa vad under de gångna åren åtgjorts för ett närmande till grundsatsernas mål. Men av densamma framgår tillika, huru mycket ännu återstår, innan detta mål uppnåtts. Och detta kan ske först, när samliga medborgare i staten kommit till insikt om, att också de bära ett visst ansvar för straffverkställigheten. Då skola ej längre straffen komma att avtjänas i romantiska gamla borgar och slott, såsom nu kan vara fallet, då skall det ständiga klagomålet över fängelsearbetets konkurrens förstummas; då skall ej längre den frigivna ute i samhället mötas av stängda dörrar.

Efter en av Prof. Hippel i Göttingen författad historik över frihetsstraffens utveckling lämnar Dr. Bumke en redogörelse för frihetsstraffens ställning i lagstiftningen. Döds-

straff kan endast förekomma vid fullbordat mord. Bötesstraffen ha däremot erhållit en mycket vidsträckt användning med möjlighet till anstånd och successiva avbetalningar. Frihetsstraffen intaga dock det viktigaste rummet, ehuru ej till antalet övervägande; och betydelsefullt måste därför vara, att genom de nya grundsatserna i väsentliga delar ernåtts enhetlighet i tillämpningen. Visserligen äga fortfarande det stora rikets olika stater obundenhet i fråga om en hel del administrativa föreskrifter inom fångvårdens område såsom beträffande arbetsdriften i fängelserna, fångarnas uppflyttning från klass till klass efter välförhållande etc. Men i sistnämnda hänseende äro dock numera, med enskilda undantag, enhetliga synpunkter följda. Och i samband med det förslag till ny strafflag för tyska riket, vilket för riksdagen under innevarande år till prövning framlagts, har även utarbetats en verkställighetslag, i vilken de ovannämnda grundsatserna upptagits och vidare utvecklats. Med denna lags genomförande bli olikheterna mellan delstaterna i avseende å straffverkställigheten än ytterligare utjämnade. Och man har, säger Dr. Bunke, kommit idealet så nära, som genom lagliga föreskrifter kan åstadkommas.

För nordiska fångvårdsmän torde de följande kapitlen om fångvårdsanstalterna i Tyskland av Ministerialdirigenten Hasse, Berlin, och om den inre organisationen av fängelsernas förvaltning av direktör Brucks, Berlin, vara av särskilt intresse.

Ur dessa redogörelser kan här exempelvis nämnas, att Tyska riket såsom sådant icke äger några egna straffanstalter. Också de av riksdomstolen ådömda frihetsstraffen avtjänas i delstaternas fängelser. Huvudgrunderna för dessas förvaltning ges i »grundsatserna» och återfinnas ytterligare utförda i verkställighetslagen. Här bestämmes bl. a. att vid de uteslutande för kvinnor bestämda anstalterna ej endast bevakningspersonalen utan även läkare, lärare m. fl. skola vara kvinnor. Det påpekas vidare bl. a. att i verkställighetslagen icke såsom i grundsatserna talas om »Anstaltsbeiräte», anstaltsråd, bestående av ordförande och minst två andra medlemmar, vilka ha att medverka vid övervakandet av straffens verkställande och för sådant ändamål äga att besöka och samtala med fångarna o. s. v. Det torde emellertid, enligt vad författaren framhåller, fortfarande tillkomma delstaterna att, om de så önska, inrätta dylika råd, om vilkas gagn det efter undertecknads mening

kan råda stark tvekan. Däremot förutsätter verkställighetslagen tillfälle för pålitliga män och kvinnor att i egen-
skap av »Anstaltshilfer» biträda vid skyddsverksamheten
för fångarna och deras anhöriga. Särskilda »Försörger»
kunna också för detta ändamål anställas, till och med i
egenskap av tjänstemän.

Delstaternas högsta justitieförvaltning utövar tillsyn över
vart lands fångvård. Såsom känt stodo sedan gammalt de
preussiska liksom ock de sachsiska fängelserna icke under
enhetlig ledning. Ända till år 1918 lydde nämligen i Preussen
tukthusen och en hel del andra större fängelser ävensom
vissa »kantonfängelser» under inrikesministeriet, medan
tusentalet andra fängelser leddes av justitieministeriet. Lik-
nande förhållanden rådde i Sachsen till år 1923.

I nu behandlade avsnitt av handboken lämnas en full-
ständig redogörelse för de olika delstaternas fångvårdsan-
stalter av större betydelse, deras namn och uppgift, vilket
för nordiska resenärer, som önska studera tysk fångvård,
kan lända till vägledning.

I allmänhet rymma de tyska anstalterna högst 600 å 700
fångar. Dock finnas ännu större såsom fängelset i Amberg
i Bayern med 1000 platser, varav dock endast 126 celler.
Det stora flertalet fängelser äro vida mindre. En beläggning av
200 å 300 fångar torde vara det vanliga, något som i sin
mån lär underlätta möjligheterna att genomföra den indi-
viduella fångvård, som i grund och botten är den nya
tyska lagstiftningens mål.

Om dette mål får man ett klart begrepp vid studiet av
handbokens uppsatser om fångarnas rättsliga ställ-
ning, av Dr. Freudenthal i Frankfurt a. M., om fångar-
nas behandling, av Dr. Starke i Dresden, om fån-
garnas uppflyttning i klasser (Strafvollzug in Stufen)
av ministerialrat Degen i München, om unga fångar av
direktör Bleidt i Wittlich, om villkorlig frigivning av
Dr. Umhauer i Karlsruhe. Fångvårdens sociale uppgifter
belysas i avsnitten om sociala tankar i straffverk-
ställigheten av direktör Koch i Hamburg och om
Vårdnaden (Försorge) av fångar och frigivna av Dr.
Seyfarth i Hamburg, liksom också i kapitlet om fångar-
nas arbete av ministerialrat von Edgar Wutzdorff i
Berlin. För att fylla sin uppgift skall detta arbete vara
»varaktigt, nyttigt och uppfostrande». Den preussiska lant-
dagen har nyligen till regeringen riktat ett uttalande, att

straffverkställigheten bör läggas efter den principen, »att produktivt arbete verkar såsom uppfostringsmedel. Straffanstalterna böra för den skull förses med moderna maskiner». En intresseväckande redogörelse gives i det föreliggande kapitlet för de i Tyskland i stor omfattning genom fångar bedrivna odlings-, skogsskötsels- och vägbyggnadsarbetena. Beträffande klagomålen över fångarbetets konkurrens med det fria arbetet framhålles, att det förra i själva verket är nästan betydelselöst i nämnda hänseende. Så användas exempelvis i Preussen blott 1050 fångar i skrädderi mot omkring 400.000 fria, 2000 fångar i skomakeri mot omkring 200.000 fria, 200 fångar i bokbinderi emot mer än 22.000 fria personer. Kapitlet slutar med det kända citatet: »Straffverkställighetens problem är problemet om fängelsearbetet».

Övriga avdelningar i handboken behandla sådana frågor som om fängelsetjänstemännen, religionsvård och hälsovård, sinnessjuka och mindre tillräkneliga fångar etc. Särskilt behandlas frågorna om rannsakningsfångars behandling, militär- og polisfängelsernas ställning m. m. Kortfattad redogörelse lämnas även för det österrikiska fängelseväsendet.

Såsom av den nu gjorda översikten över handbokens innehåll framgår, är verket synnerligt givande. Under långa tider utgjorde för alla, som önskade en inblick i de straffrättsliga och fängenvårdstekniska förhållandena i Tyskland, Dr. Krohnes välkända handbok den förnämsta källan. Den är allt jämnt lärorik men allt för litet aktuell. Även i Tyskland, som onekligen i det längsta intagit en konservativ hållning gent emot reformsträvandena inom fängenvården, hava världskrigets hemsökelse medfört en vidsynt omläggning inom denna förvaltningsgren, visserligen tills vidare mera i lagbestämmelserna än i genomförandet. Den nya handboken, vars redaktör varit en av Tysklands främste rättslärde, vilken haft förtroendet att i Tyska Riksdagen föredraga och försvara det omförmälta förslaget till ny strafflag för riket, fyller icke endast för det egna landet ett viktigt behov, utan är av allmängiltig betydelse på grund av alla de vägledande tankar, som i boken förekommar. Genom de sakliga redogörelserna skänker den tillika den kunskapssökande en ingående inblick i allt vad till straffverkställigheten inom det vidsträckta riket hör.

V. A—t.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Afhøringspørgsmaalet i Straffesager i Tyskland.

Det i 1929 udkomne 50. Bind af »*Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*« indeholder bl. a. en Gengivelse af et Foredrag, som Prof. Engelhard i Heidelberg har holdt om et Emne, der ikke blot stadig er actuel herhjemme, men ogsaa staar paa Dagsordenen i Tyskland: Spørgsmaalet om Dommerens (resp. Rettens Formands) Indsats i Straffesager.

Emnet var Genstand for Forhandling paa den 35. tyske »Juristentag«, hvor Indledderne concluderede i 2 Reformforslag: 1) Forundersøgelsens Akter skal ikke meddeles den dømmende Ret, 2) Afhøringen af saavel Tiltalte som Vidner skal ske ved Statsadvokat og Forsvarer, dog naturligvis med Bevaring af Rettens Adgang til at stille supplerende Spørgsmaal. Ved Afstemningen forkastedes Forslag 1, men vedtoges Forslag 2.

I de Betragtninger, Prof. Engelhard i den Anledning anstiller, tager han sit Udgangspunkt i den Sætning, at Ansvar for Udfaldet af en Straffeprocess hviler paa Retten — han gaar i øvrigt i en Fodnote saa vidt at hævde, at det paahviler »der Berufsrichter«, ikke »die Laienbeisitzer«. Han finder derfor, at det afgørende ved Behandlingen af de 2 nævnte Reformforslag maa være, om den ved disse foreslaaede Ordning er bedre egnet til at bringe den virkelige Sandhed frem end den nugældende Ordning, hvorefter den dømmende Rets Formand faar tilstillet Forundersøgelsens Akter og foretager Afhøringen.

Den Fare, den bestaaende Ordning frembyder, finder Engelhard med Rette i den Forudindtagethed, den kan medføre mod den Tiltalte, en Forudindtagethed, der kan virke paa 2 Maader: dels saaledes at Akterne i Forunder-

søgelsen reelt bliver medbestemmende for Afgørelsen, dels saaledes at Akternes Indhold kommer til at paavirke Afhøringen under Domsbehandlingen og gøre den ensidig.

Engelhard viger ikke tilbage for at stille det kildne Spørgsmaal, om den nævnte Fare har manifesteret sig i Praxis, og besvarer det i Overensstemmelse med *Hellwig*¹⁾, hvis Udviklinger »von einem hohen Masse richterlicher Selbstkritik getragen sind«, derhen, at Forudindtagethed har manifesteret sig hos en Del, men dog kun en forholdsvis ringe Del, af de tyske Dommere. Han erkender, at der derfor maa tænkes alvorligt paa, hvorledes Faren kan afværges.

Af de 2 fremsatte Reformforslag kommer han dog hurtigt uden om det første, som han afviser med to Præmisser: dels det som Axiom opstillede, at den Retsformand, der skal lede Domsforhandlingen, forud maa have Kendskab til Sagen og derfor i alt Fald have et udførligt Anklageskrift i Forvejen, dels den Paastand, at det snarere vilde lede til Forudindtagethed, hvis Retsformanden kun fik et saadant Anklageskrift, eventuelt ledsaget af et Forsvarsskrift, end naar han, som nu, faar alle Forakterne.

Den første af disse Præmisser gaar Engelhard, som sagt, ud fra som et Axiom. Han overser uden Tvivl herved, at hvis det er rigtigt, at Domsforhandlingens Leder forud skal have Kendskab til Sagen, saa skyldes dette i alt Fald ikke Hensynet til, hvorledes Sagen mest upartisk kan blive afgjort, men Hensynet til, hvorledes den hurtigst kan blive afgjort. I en Stat, hvor Dommerne har den fornødne intellectuelle Standard, er det kun Hensynet til at undgaa Tidsspilde ved Afhøring om Punkter, der sluttelig viser sig irrelevante, som kan medføre, at Retsforhandlingens Leder forud maa »kende« Sagen.

For den anden af sine Præmisser giver Engelhard den tynde Begrundelse, at Anklageskriftet kun giver Retsformanden et ensidigt Kendskab til Sagen — Engelhard overser herved, at Faren for, at en Dommer skulde forveksle et Anklageskrift med et Bevis for Anklagen er minimal i Sammenligning med Faren for, at han skal blive paavirket af farvede Protocollater og Rapporter²⁾. Og overfor dem,

¹⁾ »Psychologie und Vernehmungstechnik bei Tatbestandsermittlung« 1927 S. 56 ff.

²⁾ Faren herfor maa sikkert erkendes ikke at være ganske ubetydelig. Lad være at Dommeren er nok saa overbevist om

der vil give Retsformanden baade et Anklageskrift og et Forsvarsskrift til foreløbig Orientering, har Engelhard det paa en Svar, at saa foreligger der først rigtig et Incitament for Dommeren til at danne sig en Forhaandsmening, alt eftersom Anklageskriftet eller Forsvarsskriftet synes ham vægtigst.

Med større Grundighed gennemgaar Engelhard Spørgsmaalet, om Krydsforhøret bør afløse Dommerforhøret. Han opstiller her først en Sondring mellem Afhøringen af Vidner og Afhøringen af Tiltalte. M. H. t. Afhøringen af Vidner foretrækker han den bestaaende Ordning, ud fra den Begrundelse, at Dommeren dog kun muligvis er forudindtagen, medens det er givet, at Statsadvokaten og Forsvareren er det; disse vil derfor nødvendigvis afhøre ensidigt, og bliver Vidnet først trængt for langt ud til den ene Side, vil det efter Engelhards Mening være meget svært at faa det ind paa den rigtige Vej igen.

Med Hens. til Afhøringen af Tiltalte bemærker Engelhard — og er her i Overensstemmelse med den gældende danske Retsplejelov — at Afhøringen kun bør bestaa i, at der gives Tiltalte Lejlighed til at udtale sig (»zur Stellungnahme«). Men da Tiltalte, hvis hans Forklaring giver Anledning til Tvivl, har Interesse i, at denne hæves, bliver der for Engelhard — ligesom i dansk Retspraxis — yderligere Tale om at foreholde Tiltalte tilsyneladende Modsigelser og Usandsynligheder i hans Forklaring. Engelhard erkender, at der her ligger en »specifik Farekilde for den dommermæssige Uhildethed«, idet det her gælder om, hvis Tiltalte nægter, at »trænge ham op i en Krog«, og den afhørende Dommers Prestige følgelig vil lide et Knæk, hvis dette mislykkes. Engelhard er ikke blind for, at her er et Berøringspunkt med den gamle Inquisitionsproces, hvis Grundfejl han er Psycholog nok til at finde i den inquirerende Dommers Interesse i at faa Tiltalte overbevist. — M. H. t. Tiltalte konkluderer Engelhard derfor i, at »Kampen med

det uholdbare i at domme paa Politirapporter og nok saa skeptisk overfor den Gengivelse, Protocollater kan give af Vidneudsagn — alene den Omstændighed, at han kender dette skriftlige Stof og kun dette, tryllebinder ham til en vis Grad, ligesom vi alle til en vis Grad tryllebindes af Dagbladenes Meddelelser; hvor stor Mistillid til disse man end paa Forhaand er væbnet med, paavirkes man dog af dem af den simple Grund, at man ikke har anden Adgang til Kundskab om de sidste 24 Timers Begivenheder.

den nægtende Tiltalte« bør overlades Statsadvokaten, med efterfølgende Adgang for Dommer og Forsvarer til at give Tiltalte Lejlighed til at berigtige Uklarheder og Modsigelser, forklare Usandsynligheder o. s. v. Men Engelhard vil ikke erkende, at han hermed godkender Krydsforhørets Princip; det, han anbefaler, kaldes blot en »passende Arbejdsdeling mellem Ret, Statsadvokat og Forsvarer«.

Naar Engelhard har saa meget imod at anerkende Krydsforhøret, hænger det sammen med, at han anser Krydsforhøret for knyttet til den »ægte Partsproces«, og denne finder han uanvendelig i Straffesager af to Grunde. For det første finder han den Tiltaltes Stilling for underlegen, idet det menes at blive for dyrt altid at beskikke Tiltalte en Forsvarer, og idet Forsvarernes Kvalitet synes ham ikke at staa paa Højde med Statsadvokaternes.

For det andet mener Engelhard, at den ægte Partsproces forudsætter Forhandlingsmaximens Gyldighed, som han anser for udelukket i Straffesager paa Grund af den Thesis, han som før omtalt gaar ud fra som en Hovedsætning: at Offentligheden lægger Ansvar for en Straffesags Udfald paa Dommerne. Forsaavidt han med »Dommerne«, som bemærket, udelukkende mener de juridiske Dommere, vidner det ikke om nogen stor Respekt for de i Tyskland indførte Lægdommeres (Meddomsmænds) Evne til at hævde sig. Rent afset herfra, beror den nævnte Hovedsætning imidlertid formentlig paa en Forvexling, der er let forklarlig, naar man udtaler noget om et saa ubestemt Væsen som »Offentligheden« eller »den offentlige Mening«. Hvis man med dette Udtryk mener Juristernes almindelige Mening, er Sætningen ikke rigtig; thi ordentlige Jurister lægger Ansvar der, hvor det efter Lov og Ret hviler, og om det efter Lov og Ret hviler paa Domstolene [scil. alene], beror netop paa, om disses Virksomhed efter rigtig Jura er den, Professoren vil have dem tildelt, eller den mere subsidiære, rent kritiske, som bl. a. engelsk Ret anviser dem. Sigter Professoren derimod ved »Offentligheden« til de uretskyndige, saa har hans Sætning den Mangel ikke at udsige noget for Straffesager særligt; thi Lægfolk vil ogsaa i civile Sager være tilbøjelige til at lægge Ansvar for Sagens Udfald paa Retten. Engelhard synes virkelig at have overset, at det vel er al Retsudøvelses Formaal at bringe den virkelige Sandhed — nøjagtigere den »materielle« Relfærdighed —

frem, men at Spørgsmaalet netop er, om ikke dette i det lange Løb bedst opnaas ved, at Dommerne faar en mere tilbagetrukket Stilling med Hensyn til Indsamlingen af Processtoffet og — som i England og som i civile Sager her i Landet — i det væsentlige, blot uden Slavebundenhed af Maximer, henvises til at domme paa Grundlag af det Processtof som tilvejebringes ved Parternes Initiativ. Fornuftige Lægfolk vil altid kunne forstaa, at det er urimeligt at lægge alt Ansvar paa Retten, naar der dog foruden denne er tre Factorer til at frembringe Resultatet: en Anklager, en Tiltalt og en Forsvarer. Og den lærde Professor kunde med Bitterhed have tilføjet, at en Sammenligning mellem Styrken af den Respect, Domstolene nyder i England, og den, de nyder i Tyskland, kunde være et Lod i Vægtskaalen til Fordel for det engelske System.

Poul Skadhauge.

Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology. August 1927 — Februar 1929.

I mine sidste Meddelelser fra det ovennævnte Tidsskrift (i Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1927) omtales en Afhandling af *Charles S. Hyneman* om Straffefangernes Arbejde. I Tilslutning hertil bør nævnes en Afhandling i Augusthæftet 1927 af *Henry Theodore Jackson* om »Prison Labor«. Der gives først en kort Oversigt over Fangearbejdets Historie gennem de skiftende Tider, og derpaa gennemgaas prøvende de forskellige Systemer for Fangers Beskæftigelse. De Forhold, som navnlig tages i Betragtning ved Bedømmelsen af de forskellige Systemer, er i Korthed følgende: Omfanget af private Interessers Kontrol med Fangen og hans Arbejde, Nemhed i Henseende til Administration, Statens økonomiske Interesse, Forholdet mellem Fangearbejdet og det frie Arbejdsmarked, Straffeformaalet, Arbejdsevnnens Opøvelse og Erhvervsorganisationernes Stilling. — Blandt Udendørsbeskæftigelser omtales Landbrugsarbejdet (»the penal farm«), hvilket under Hensyn til et her hjemme for nylig fremsat Forslag har særlig Interesse. Den første af den Art Straffekolonier i U. S. A. indrettedes i Begyndelsen af det indeværende Aarhundrede i Ohio. Der indkøbtes 2000 Acre, og i Lobet af de første fire Aar afsonede 5000 Fanger Straffetid paa

den der indrettede Farm; det lykkedes at skabe saadan Aand, at det betragtedes som fejgt («cowardly») at forsøge Flugt, og faa undveg. En fremstaaende »penal farm« i U. S. A. toges i Brug i 1914 i Indiana; den omfatter 1892 Acre og driver foruden Landbrug Stenbrud og Produktion af Mursten og Tegl, hvilke Produkter hovedsagelig gaar til Statsinstitutioner; paa 70—80 Acre dyrkes Pil til Kurve m. m. Siden Aabningen har 25 000 Fanger været anbragt der; Skiftet er hurtigt, idet Straffetiden gennemsnitlig er omkring 90 Dage; i 1922 var den gennemsnitlige daglige Belægning 555. Der er een Opsynsmand for hver ca. tyve Fanger. Fra Begyndelsen var Undvigelsen ca. to om Ugen, men de betegnes iøvrigt som »remarkably few«. Institutionen bærer sig selv eller i hvert Fald omtrent. I Illinois oprettedes en »penal farm« i 1919; en Straffedom for mindre Forbrydelser («misdemeanours») kan gaa ud paa Anbringelse der, forudsat at Straffetiden er mindst 60 Dage; Straffefanger, som er over seksten Aar og opfylder Betingelserne for betinget Benaadning, kan overføres til Farmen. Anstalten har ikke haft financier Sucees; thi medens Omkostningerne pr. Individ i to af Statens andre Straffeanstalter er henholdsvis \$ 326,55 og \$ 292,18, er de paa Farmen \$ 462,30. Florida har til »penal farm« købt 18 000 Acre, og i 1921 var der ca. 500 Fanger paa Farmen. Skønt næsten alle Slags Forbrydere selv af de groveste var anbragt der, betegnes Aanden paa Anstalten som god, og Opsynet synes at være forholdsvis faatalligt. Gennemsnitlig var der én Undvigelse pr. Maaned, hvilket betegnes som »a very low record«. Forfatteren slutter med, at selvom ikke alle sagkyndige er enige om Værdien af »the penal farm«, er Institutionen bundet til videre Udvikling, fordi der er færre Indsigelser mod denne Form for Fangearbejde end mod andre Former; efter Indberetninger fra de vedkommende Fængselsmyndigheder er der i Almindelighed Enighed om, at fra 50% til 75% af Fangerne kan betros til Farmere; Straffefarmen er sikkert en af »the ways out« for Løsning af Problemet Fangearbejde. — Efter en Redegørelse for Fagforeningernes og Industriorganisationers Indsigelser mod den Konkurrence, Fængselsarbejde paafører dem, og nogle Bemærkninger om det omtvistede Spørgsmaal, hvorvidt der bør ydes Fangerne Løn, munder Afhandlingen ud i, at der er voksende Tilslutning til, at Fangerne beskæftiges med Fremstillingen af Ting, som Staten selv bruger; Fangens Opdragelse og Ud-

dannelse gennem Arbejdet tillægges væsentlig Betydning, og der er en Tendens i Retning af at yde Fangen Løn.

I Hæftet for Maj 1928 har Direktøren for Department of Mental Diseases, Division for the Examination of Prisoners *Winfred Overholser*, Boston, skrevet en Artikel om »Psychiatry and the Courts in Massachusetts«. Som Grunde, der førte til Ordningen i Massachusetts, anføres, at det tidligere var saaledes, at det beroede paa »Lægmand« som f. Ex. Dommeren, Fængselsmyndigheder eller Forsvareren, om Spørgsmaalet om Utilregnelighed (»insanity«) skulde rejses; Resultatet deraf var blevet, at Spørgsmaalet rejstes enten kun i Tilfælde, der selv for en Lægmand var lidet tvivlsomme, eller hvor Indsigelsen tog sig ud som Strategi fra Forsvarets Side, og det maa erkendes, at det i nogle Sager er sket, uden at de faktiske Forhold har retfærdiggjort det; Spørgsmaalet blev en Partssag, og det hændte, at Anklageren, vurderende sin Sukes efter Antallet af Domfældelser, bestred Indsigelsen uden Hensyn til Kendsgerningerne; Sagen udkæmpedes i Retten, uden at Resultatet altid blev rigtigt; Systemet førte til Usikkerhed og Ringeagt for de af Parterne førte Sagkyndiges Udtalelser. — Paa Baggrund af denne Tilstand gennemførtes en ny Ordning i 1921 paa Foranledning af Dr. L. Vernon Briggs. Loven gaar i Hovedsagen ud paa følgende: Naar der af grand jury'en er rejst Tiltale mod en Person for en Kapitalforbrydelse (»a capital offense«), eller naar en Person, som tidligere har været tiltalt for andre Forbrydelser mere end een Gang eller tidligere er dømt for en alvorligere Forbrydelse (»a felony«), er tiltalt af grand jury eller hans Sag er henvist til Domforhandling i »the superior court«, skal han undersøges med det Formaal at fastslaa hans mentale Tilstand og Tilstedeværelsen af Sindslidelse (»mental disease«) eller Defekt, som kan paavirke hans strafferetlige Ansvarlighed; saavel Retten som Parterne kan faa Rapport over Undersøgelsens Resultat. Undersøgelsen foretages af to Psykiatere, udpeget af Departementet for Sindssygdomme og saaledes frit stillede i Forhold til Parterne og Retten; de kan, hvis det begæres, indkaldes til at møde som Vidner under Domsforhandlingen. Betydningen af den obligatoriske Undersøgelse fremhæves, og Ordningen bedømmes som havende virket fuldtud tilfredsstillende.¹⁾ Af de fra Lovens Ikrafttræden til Oktober

¹⁾ Tidsskriftets Indhold bringer forøvrigt paa forskellig Maade Vidnesbyrd om, at Ordningen fra mange Sider møder Interesse og Anerkendelse (Referentens Anmærkning).

1926 undersøgte Personer var 21% diagnosticerede som enten sindssyge, mentalt defekte eller psykopatiske Individer. Massachusetts har en Anstalt for svagsindede («feeble-minded») Delinkventer; til Anbringelse paa denne Anstalt er »many« Personer dømt efter Indstilling fra Psykiaterne i de ovenomhandlede Sager; Dommen er i saadanne Tilfælde ikke tidsbegrænset. — Udenfor de omhandlede Tilfælde har en nyere Lov hjemlet Retten Beføjelse til at lade enhver Sigtet mentalt undersøge, og ved Retten i Boston er der en officiel Retspsykiater. — Siden 1924 foretages efter en fast Regel Undersøgelse af Fanger i county-Straffeanstalter; Fangens »sociale« Historie noteres, han undersøges fysisk, psykometrisk Prøve foretages, og han bliver endelig undersøgt af en Psykiater. Beskrivelsen staar til Raadighed for »probation officers« og i Tilfælde af senere Retssager ogsaa for Retten, og den er til betydelig Hjælp for Forstaaelsen af de Faktorer, hvorpaa Personens Karakter som Forbryder beror, den bruges i stigende Omfang og paa skønnes meget. — Afhandlingen slutter: »Den beskrevne Massachusetts-Ordning vil næsten uundgaaeligt blive antaget af andre Stater og udstrakt i Omfang. Idet den borttager Ekspertvidnesbyrdet fra Partiskhedens Sfære, er den en Forløber for en Periode med bedre Oplysning som Grundlag for Udøvelse af retligt Skøn, en Periode hvori Retten, Samfundet og Forbryderen vil drage Fordel af erfarne sociale Forskeres og Psykiateres Hjælp og Vejledning.«

Med Majnumret 1928 følger som Bilag (Part II) en 306 Sider stor Betænkning over »the Indeterminate Sentence and Parole in the State of Illinois« afgivet af »Dean Albert J. Havvo of the Law School of the University of Illinois, Judge Andrew A. Bruce of the Law School of Northwestern University and Ernest W. Burgess of the Department of Sociology of the University of Chicago, som af deres Universiteter havde faaet overdraget en Undersøgelse af Emnet. — Efter en Beskrivelse af Straffe- og Parole-systemets Historie i Illinois og af Parole-Kommisionens Arbejdsmaade og dens Forhold til Retterne, bringes en indgaaende Redegørelse for Fangernes Behandling — med mange Detailoplysninger om Livet i Fængslerne, — som Forberedelse for Meddelelsen af Parole, samt for Opsigten med dem, der har opnaaet den belingede Losladelse. Komitéen har foretaget en Undersøgelse af 3000 Sager, hvori Parole var meddelt, med det Formaal at søge Klarhed over,

hvilke Faktorer der er af Betydning for, om en meddelt Parole faar et heldigt eller et uheldigt Udfald; de mange Oplysninger og den Statistik, Undersøgelsen har bragt frem, lader sig ikke gengive her, men Interesserede maa henvises til selve Betænkningen. Paa Grundlag af sine Undersøgelser anbefaler Komiteén, at Parole-Kommissionen tager under alvorlig Overvejelse at grunde sit Arbejde baade i Henseende til at bevilge Parole og til Tilsyn med de saaledes løsladte paa videregaaende statistiske Undersøgelser. — Komiteén anbefaler Bibeholdelsen baade af ubestemte Straffedomme og Parole. Den kræver Parole-Kommissionens Myndighed udvidet i flere Retninger, og ønsker, at Kommissionen skal nyde samme Rang og Uafhængighed som »the Supreme Court«, ligesom dens Medlemmer bør have samme Løn som Rettens Dommere, for at Parole-Systemet kan faa »fair trial«, hvad det endnu ikke har haft i Illinois eller andetsteds.

I de foreliggende Hæfters Indhold søger man — bortset fra de Meddelelser, der bringes om Retternes Praksis — saa at sige forgæves efter Afhandlinger, som beskæftiger sig med Lovfortolkning eller juridisk Begrebsbestemmelse. Forbrydelsernes Aarsager og den rette Behandling af Forbryderne med det ene Formaal at beskytte Samfundet er de Emner, der samler Opmærksomheden om sig; denne Indstilling overfor Strafferettens Problemer fører til det ofte gentagne Krav om videregaaende Individualisering og til større Raaderum for Sindssygelegens Medvirken. Blandt Afhandlingerne, som beskæftiger sig med disse Tidsskriftets Hovedemner, kan nævnes: *Milton Hyland Erickson: A Study of the Relationship between Intelligence and Crime* (Febr. 1929), *Amos W. Butler: The Individual Treatment of the Offender* (Aug. 1928), *Karl A. Menninger: Medicolegal Proposal of the American Psychiatric Association* (Nvbr. 1928), *James M. Hepbrow: Probation and Penal Treatment in Baltimore* (Maj 1928), *Charles L. Chule: The Development and Needs of Probation Service* (Febr. 1928), *Helen Leland Wilmer: Some Factors in Success or Failure on Parole* (Nvbr. 1927) og *Howard G. Borden: Factors for Predicting Parole Success* (Nvbr. 1928).

Jesper Simonsen.

Mindre Meddelelser.

Lovgivningernes Bestemmelser imod Misbrug af Varetagtsfængsel.

La Commission Pénitentiaire Internationale har udsendt Beretning om Resultaterne af en Enquête, den har foretaget blandt Medlemmer i de af den repræsenterede Stater, om de i disse Landes Lovgivninger indeholdte Bestemmelser om Anvendelsen af Varetagtsfængsel, herunder indbefattet den mere foreløbige Frihedsberøvelse, som under forskellig Benævnelse (Anholdelse, Paagribelse, Arrestation o. l.) i Reglen gaar forud for Fængslingen. Beretningen, der skyldes Organisationens Generalsekretær Professor Dr. J. Simon van der Aa, Groningen, overskrives »Lovgivningernes Garantier mod Misbrug af Varetagtsfængsel« og indeholder de fra de nedenfor anførte 21 Lande indkomne Besvarelser af en Række Spørgsmaal om det nærmere Indhold af de herhenhørende Lovbestemmelser. I de Bemærkninger, hvormed Udgiveren ledsager disse Besvarelser, anfører han, at disse vel egner sig til oplysende Sammenligning, men at en egentlig sammenfattende Oversigt ikke let kan gives, idet Fængslingen ikke er en selvstændig Institution, men er afhængig af og nøje forbunden med det hele for Straffeprocessen og Undersøgelsen gældende System, hvorfor kun mere almindelige Betragtninger kan uddrages deraf.

Som et Fællesprincip for alle under Enquêten indbefattede Lovgivninger fremhæver han, at Arrestation og Fængsling kun er tilladt indenfor visse ved Lov fastsatte Grænser. Omend denne Garanti er af formel Karakter og dens Betydning overmaade varierende, er det saaledes et Faktum, at »Habeas corpus«-Princippet er anerkendt i alle civiliserede Lande. Der viser sig derhos en tydelig

Tendens til at indskrænke Fængsling til saadanne Tilfælde, hvor særlige Omstændigheder tilsiger den, saasom Fare for at den Sigtede vil unddrage sig Forfølgningen ved Flugt eller lægge Hindringer i Vejen for Opklaringen af den sande Sammenhæng. Ganske vist er i Halvdelen af de forespurgte Stater Fængsling obligatorisk for alvorligere Forbrydelser, men dette gælder netop for de Staters Vedkommende, hvis Lovgivning herom er ældst. I de fleste Lande er Varigheden for den foreløbige Arrestation fastsat til mellem 24 Timer og 8 Dage, i hvilket Tidsrum Anklagen og særlig Fængslingsgrunden undersøges af en judiciel Autoritet, som derefter tager Bestemmelse om den Sigtedes Løsladelse eller Fængsling. Hvad selve denne angaar, varrer den i de fleste Lande, saa længe de Grunde er bestaaende, der har motiveret den; nogle Steder finder i dette Øjemed periodisk Revision Sted; i andre Lande er der sat et Maksimum af nogle Maaneder (fra 2 til 6) for Fængslingsens Varighed. I næsten alle Lande kan den Fængslede — ogsaa i Løbet af Undersøgelsen — søge Assistance af en Forsvarer, ligesom han i alle Lande paa forskellig Maade kan angribe Fængslingsbeslutningen.

Næsten alle Lovgivninger hjemler obligatorisk eller fakultativt Fradrag i Straffetiden af den Tid, der er udstaaet i Varetægtsfængsel. Hvis Forfølgningen ender med Frifindelse eller den Fængslede Ikke-Inddragelse under Straffesagen, staar den nævnte Udvej ikke aaben, og Halvdelen af Staterne anerkender en Ret til Erstatning for den Løsladte, medmindre han ved sin egen Fejl har forvoldt sin Fængsling.

Det kunde mulig være af Interesse, at Lejligheden benyttes til paa Grundlag af Besvarelsernes Oplysninger at give en Oversigt over de forskellige Landes Stilling til det sidst berørte Spørgsmaal, omend det maa erkendes, at Besvarelserne med Hensyn til Udførlighed og i andre Henseender er temmelig uligeartede, og at de gentagne Oversættelser vel ogsaa fører nogen Usikkerhed med sig.

De — ialt 11 — Lande, der overhovedet ikke anerkender nogen Ret for den Løsladte til Erstatning, er følgende (der ligesom de senere anførte Lande nævnes i Bogstavfølge efter deres franske Benævnelse):

Belgien, Bulgarien, Spanien, Frankrig, Stor-Britannien (England-Wales og Skotland), Grækenland, Italien, Japan, Luxembourg, Polen og Syd-Afrika.

I nogle af disse Lande er dog Lovgivning vedrørende

dette Emne paatrænkt. — For nogle Landes Vedkommende henvises der til Paagældendes Adgang til at sagsøge Anmelderen, hvis denne har været i ond Tro. I Frankrig er der siden 1910 undtagelsesvis bevilget Erstatninger — dog ikke af nogen synderlig Størrelse — til Personer, hvis Uskyldighed er klart godtgjort.

I de øvrige 10 Lande kan den, der frifindes, eller for hvis Vedkommende Tiltale ikke rejses, stille Krav overfor det Offentlige paa Erstatning under de nedenfor for de enkelte Lande anførte Betingelser.

Tyskland. Erstatning for udstaaet Varetagtsfængsel kan kræves, hvis Undersøgelsen har godtgjort, at Paagældende er uskyldig, eller at der ingen begrundet Mistanke findes imod ham. Ret til Erstatning er udelukket, hvis den Fængslede med Forsæt eller ved grov Uagtsomhed har forvoldt sin Fængsling. Desuden kan den været udelukket i følgende Tilfælde: hvis den paatalte Handling i sig selv indeholder en grov Uredelighed, hvis den er begaaet i en Grad af Beruselse, der udelukkede den fri Vilje, eller hvis Omstændighederne viser, at den Fængslede havde forberedt Udførelsen af en Forbrydelse eller Forseelse; endvidere hvis den Fængslede i Anholdelsesøjeblikket ikke besad sine borgerlige Rettigheder eller var under Politiets Opsigt, hvis der i Løbet af de to sidste Aar var overgaaet ham Henvisning under Politiets Myndighed, eller hvis han forud var dømt til offentligt Arbejde, og der ikke var forløbet 3 Aar efter Udlobet af denne Straf. — Erstatningen dækker pekuniær Skade forvoldt ved Fængslingen.

Østrig. Erstatning er hjemlet for uforskyldt Varetagtsfængsel og tillige for den foreløbige Arrestation, naar denne er blevet efterfulgt af Varetagtsfængsel eller er blevet forlænget udover den legale Frist. Retten til Erstatning forudsætter, at der ikke har været begrundet Mistanke, der kunde hjemle Forfølgningen og Fængslingen, eller at denne Mistanke er blevet ophævet o: at Undersøgelsen har befriet ham for Beskyldningen (dechargeret ham), og at Fængslede ikke har foranlediget sin Fængsling med Forsæt eller ved grov Uagtsomhed (undtagen ved ulovlig Overskridelse af Fristerne for Fængslingen). — Ret til Erstatning kan bortfalde helt eller delvist, hvis den paasigtede Handling alene af den Grund ikke har medført Straf, at den er udført i uansvarlig Tilstand, hvis den har tjent til Forberedelse af en Forbrydelse, hvis den betegner en Urede-

lighed eller en umoralsk Handlemaade af grov Karakter eller en særlig Ondsindethed (*malveillance*), eller hvis der under Fængslingen har været rettet anden strafferetlig Undersøgelse mod Fængslede som Følge af en Mistanke, der vilde have hjemlet Fængslingen, og ikke er fjernet ved Forfølgningen. — Erstatningen omfatter pekuniær Skade forvoldt ved den uforskyldte Fængsling.

Danmark. Enhver, der har været anholdt (foreløbig arresteret) uden tilstrækkelig Grund og uden ved sit eget Forhold at have forskyldt det, kan kræve Oprejsning enten ved en Erklæring om, at Anholdelsen har været ugrundet, eller ved Tilkendelse af Erstatning.

Den, der har været fængslet, kan kræve Erstatning, medmindre de fremkomne Oplysninger dog giver begrundet Formodning for, at han er skyldig i den Forbrydelse, for hvilken han var fængslet. Erstatning tilkommer ligeledes den, der har været underkastet Varetagtsfængsel i Tilfælde, hvor saadant ikke burde have været anvendt. — Retten til Erstatning bortfalder, naar den Paagældende selv ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen (medmindre det udviste urigtige Forhold maa antages at være foranlediget af Frygt, Forvirring eller undskyldelig Misforstaaelse), endvidere naar vedkommende frfindes paa Grund af en Tilregnelighed udelukkende mangelfuld Sjæls-tilstand, eller naar han forhen er straffet for nogen i den offentlige Mening vanærende Handling, og der ikke siden hans Løsladelse er hengaaet 3 Aar, herfra dog undtaget de Tilfælde, hvor Varetagtsfængsel ikke burde have været anvendt. — Kravet omfatter Erstatning for den Lidelse, den Tort og det Formuetab, der er tilføjet ham ved Frihedsberøvelsen.

Ungarn. Erstatning kan kræves for den foreløbige (indtil 15 eller 30 Dage) saavel som den egentlige Fængsling, naar denne har været begrundet ved en Handling, som ikke er begaaet, ikke er strafbar efter Loven eller er begaaet af en anden. Oprettningen er saavel pekuniær som moralsk (Offentliggørelse i et officielt Blad etc).

Norge. Erstatning kan kræves for den Skade, som den Paagældende overgaaede Fængsling har forvoldt ham, i Tilfælde af at de mod den Sigtede fremførte Beviser er blevet gendrevet; i flere andre Tilfælde afgør Retten Erstatningsspørgsmaalet efter Omstændighederne. Erstatning er udelukket, naar Fængsling er bragt i Anvendelse, fordi

den Fængslede havde forsøgt at undrage sig Forfølgningen eller at tilintetgøre Beviserne.

Nederlandene. Retten kan tilstaa den tidligere Fængslede en Erstatning for de reelle Tab, som Fængslingen har forvoldt ham. Den er altid begrænset til pekuniært Tab, hvilket kan dækkes fuldtud. Med Hensyn til den moralske Tort er ingen Ret til Oprejsning hjemlet. Saavel det principielle Spørgsmaal om Erstatning som Spørgsmaalet om Beløbets Størrelse afgøres under Hensyn til den Fængsledes Fortid og hans Forhold under og efter Fængslingen; Afgørelsen kan ogsaa være baseret paa Dommerens indre Overbevisning om Skylden. Ved Fastsættelsen af Beløbets Størrelse vil ogsaa den Fængsledes Kaar blive taget i Betragtning. Den motiverede Afgørelse meddeles ham straks. Hvis det er en Afvisningskendelse, angives Grundene ikke, men Andrageren kan erholde Oplysning derom paa Rettens Justitskontor; saaledes undgaas det at offentliggøre Dommerens Mistanke om den tidligere Fængsledes moralske Skyld.

Serbien — Croatien — Slovenien. Den, som med Urette har været fængslet, faar Erstatning i Voïvodin, Slovenien og Dalmatien. Denne forudsætter, at han ikke selv har forvoldt Fængslingen forsætligt eller ved grov Uagtsomhed.

Sverige. Der kan tilstaa Erstatning for Fængslingen. Den forudsætter, at det under Sagen er godtgjort, at paa-gældende Lovbrud ikke er begaaet, at det er begaaet af en anden, eller at det ikke kan være begaaet af den Fængslede, og at denne ikke har været Medskyldig. Erstatning kan ikke tilstaa den Fængslede, som har forsøgt at unddrage sig Undersøgelsen ved Flugt eller paa anden Maade, som har forsøgt at tilintetgøre Beviser etc., eller som ved falsk Tilstaaelse eller falsk Anmeldelse mod sig selv eller paa anden Maade har forvoldt sin Fængsling. Erstatningskravet er undergivet den administrative Øvrigheds Prøvelse. Erstatningen angaar Ulemper og Tab i Erhverv, som Fængslingen har forvoldt, og er indskrænket til materiel Skade.

Schweiz. Naar Afgørelsen gaar ud paa Afvisning eller Frifindelse, kan de Autoriteter, der træffer nærmere Beslutning, tilstaa den Fængslede en Erstatning.

Tchecoslovakiet. For Böhmen, Moravien og Schlesien er Skadeserstatning hjemlet paa Betingelser i det hele svarende til de ovenfor for Østrig anførte.

For Slovakiet og det subkarpathiske Rusland er Skadeserstatning hjemlet, naar den Sigtede har været fængslet for en Handling, som han ikke har begaaet, eller som ikke er strafbar efter Loven. Denne Ret er udelukket, hvis Fængslede er flygtet eller har forsøgt paa Flugt, hvis han har tilstaaet sig skyldig uden i Virkeligheden at være det, hvis han har forsøgt at tilintetgøre Forbrydelsens Spor, at formaa en Medskyldig eller et Vidne til at afgive falsk Forklaring eller en Ekspert til at give urigtige Skøn eller til ikke at ville afgive Skøn.

P. C. Poulsen.

Bøger, indsendte til Redaktionen:

- Fra Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 117—122.
 Retslægeraadets Aarsberetning for 1927.
 Beretning om Københavns Politi samt om Retsplejen i offentlige Sager i Kbhvn og om Kbhvns Fængselsvæsen for 1928.
 Tillæg til Lærebog for Opsynsbetjente ved Straffeanstalterne. Udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsen, Kbhvn 1929.
 Bestemmelser vedrørende Fængselsvæsenet i Danmark 1928. Udgivet af Samme. 1929.
 Forhandlingerne paa Dansk Kriminalistforenings 22. Aarsmøde. Kbhvn (G. E. C. Gad) 1929.
 Journal of the American institute of criminal law and criminology. Vol. XX Nr. 1.
 Tidsskrift for Retsvidenskab. Ny Række VIII. Hft. 1—2 samt Register for Aarene 1918—1927.
 26. Aarsberetning fra Fængselshjælpen (1928—29).
 Defensor legis. 1929. Nr. 7—8.
 Dansk Tidsskrift — Index. Fjortende Aargang. 1928. (H. Hagerup).
 Juridisk Tidsskrift. 1929. Hft. 5—8.
 Svensk Juristtidning. 1929. Hft. 4—5.
 Tidsskrift utg. av Juridiska Föreningen i Finland. 1929. Hft. 3.
 Rivista penale. Vol. CIX fasc. 6, Vol. CX fasc. 1—2.
 Anleitung zur strafrechtlichen Praxis. Von Dr. Hermann Lucas. Zweiter Teil. Das materielle Strafrecht. Vierte Auflage. Ganz neubearbeitet von Dr. Ludwig Ebermayer. Berlin 1929.
-